

United Nations
Association
Poland

DODATEK DO RAPORTU

**Od teorii do praktyki
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ
MIAST W POLSCE**

---

zawierający odpowiedzi od miast

Miasta do 100 tys. mieszkańców

LEGNICA

United Nations
Association
Poland

1) Jak zdefiniowałoby Państwo termin “zrównoważone miasto”?

Zrównoważony rozwój jest wspieraniem gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

Zrównoważony rozwój miast to umożliwianie miastom jednoczesnego, skoordynowanego dążenia do ładu przestrzennego, zapobieżenie żywiołowego, chaotycznego rozwoju rozproszonej zabudowy i zjawisk suburbanizacji oraz dezurbanizacji, przejścia do gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, a także adaptacji do zmian klimatu.

Zrównoważone miasto na względzie przyszłe pokolenia, w harmonijny sposób łączy rozwój, ekonomię, udogodnienia dla społeczności oraz ochronę środowiska.

2) Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto Legnica względem zrównoważonego rozwoju miasta?

Strategia Rozwoju Miasta Legnicy 2015 – 2020 PLUS widzi zrównoważony rozwój w sposób następujący:

Legnica ma być miastem, które poprzez swoją politykę rozwojową prowadzi do zrównoważonego rozwoju całego regionu, a w szczególności Legnicko-Głogowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Ma być miastem wiodącym, zabezpieczającym potrzeby mieszkańców, umożliwiającym im dostęp do szeroko rozumianych usług publicznych, rynku pracy, edukacji, rozrywki i kultury, wskazującym kierunki i integrującym działania gmin LGOF.

Cel główny polityki przestrzennej Miasta Legnicy określony w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego stanowi jego nieco zmodyfikowaną kontynuację, podkreślającą nadrzędną rolę celu jakim jest poprawa warunków życia legniczan w kreowaniu polityki miejskiej. Cel główny polityki przestrzennej obowiązującego Studium brzmi następująco: „zrównoważona struktura przestrzenna miasta, sprzyjająca wzmocnieniu pozycji Legnicy jako ośrodka regionalnego oraz poprawie warunków życia mieszkańców”.

Warunkiem realizacji celu głównego jest spełnienie pięciu celów cząstkowych, takich jak:

- 1) Wysoka jakość środowiska miejskiego, kształtująca korzystny wizerunek Legnicy;
- 2) Rozbudowa układu komunikacyjnego miasta;
- 3) Rozwój i zróżnicowanie bazy ekonomicznej miasta;
- 4) Tworzenie równych szans zaspokojenia podstawowych potrzeb społecznych;
- 5) Ugruntowanie trwałych warunków zrównoważonego rozwoju miasta.

Znalazło to odzwierciedlenie w słowach Prezydenta Miasta Legnicy wypowiedzianych w kwietniu br. na potrzeby wywiadu dla Gazety Wyborczej – Tygodnika Wrocław, pt. „Legnica to niekończąca się opowieść”, w których wskazał on priorytety rozwoju Legnicy w następujący sposób:

„Chcemy, by była miastem jak najbardziej przyjaznym zarówno dla młodych, jak i seniorów. Otwartym na realizację potrzeb ludzi, dobrze skomunikowanym wewnątrz i zewnątrz. Z dynamicznie rozwijającą się gospodarką, edukacją i szkolnictwem wyższym. Nie jestem naiwny, ogólnych tendencji nie zmienimy, ale chciałbym, żeby legniczanie, którzy wyjechali, wracali do nas. Legnica to miasto kompaktowe. Ma być jeszcze bardziej wygodna, bezpieczniejsza we wszystkich tego słowa znaczeniach, dobra do realizacji ambicji zawodowych, rodzinnych i osobistych. Z klimatem dla rozwoju przedsiębiorczości i usługami w zasięgu ręki.”

Jednocześnie Prezydent określił pozycję Legnicy w perspektywie do 2030 r., jako „wiodącą na mapie Dolnego Śląska”, prezentując wizję, że „będzie miastem skutecznie konkurującym z innymi ośrodkami, o stabilnej gospodarce, dużym potencjale ludzkim, zintegrowanym z otoczeniem. Będzie ośrodkiem tworzącej się aglomeracji i inteligentnym miastem przyszłości, z którym ludzie będą chcieli się związać”.

3) Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Legnicy pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju ‘zielonego’ transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności - <https://www.un.org.pl/cel11/>)?

Zadania (zamieszczone w Agendzie na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030)

11.1 Do 2030 roku zapewnić wszystkim ludziom dostęp do odpowiednich, bezpiecznych i przystępnych cenowo mieszkań oraz podstawowych usług, a także poprawić warunki życia w slumsach.

W Legnicy dynamicznie rozwija się rynek mieszkaniowy. Miasto posiada udziały w spółce Towarzystwo Budownictwa Społecznego w Kamiennej Górze, która z sukcesem wybudowała 8 budynków mieszkalnych w Legnicy o łącznej liczbie 504 mieszkań. Planowane są kolejne inwestycje,

w tym na terenach rewitalizowanych. Miasto w miarę możliwości finansowych wspiera tę działalność obejmując udziały w spółce w formie wkładu pieniężnego bądź aportu środków trwałych w postaci działek pod budownictwo społeczne.

Miasto współpracuje z deweloperami zainteresowanymi budownictwem wielorodzinnym w Legnicy opracowując bądź zmieniając miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na wniosek inwestora.

Podjęmowane przez miasto działania przynoszą skutki w postaci rosnącej liczby oddawanych mieszkań:

2017 – 276 oddanych mieszkań

2018 – 410 oddanych mieszkań

2019 – 576 oddanych mieszkań

Dodatkowo miasto stale przebudowuje gminne lokale mieszkalne na mieszkania socjalne. W 2019 r. wykonano 9 takich zadań.

11.2 Do 2030 roku zapewnić wszystkim ludziom dostęp do bezpiecznych, przystępnych cenowo i trwałych systemów transportu, podnieść poziom bezpieczeństwa na drogach, zwłaszcza poprzez rozwijanie transportu publicznego. Należy zwrócić szczególną uwagę na potrzeby grup wrażliwych, kobiet, dzieci, osób niepełnosprawnych i osób starszych.

Legnica, począwszy od lat 90-tych konsekwentnie wymienia tabor autobusowy na dostosowany dla osób z niepełnosprawnościami.

Najnowszą inwestycją MPK jest zakup w 2018 r. 8 autobusów hybrydowych.

Autobusy posiadają funkcję obniżenia podwozia na przystankach oraz rampę do wjazdu wózków inwalidzkich. Jest dodatkowy wyświetlacz z numerem linii dla osób niedowidzących oraz przyciski sygnalizacyjne dla pasażerów opisane alfabetem Braille'a, a także wewnętrzny i zewnętrzny system zapowiedzi głosowych przystanków wraz z gniazdami USB oraz Wi-Fi. Działa w nich klimatyzacja przestrzeni pasażerskiej i kabiny kierowcy, system detekcji ognia z urządzeniem gaszącym w komorze silnika, rozpoznawania trakcji drogi oraz wykrywania zagrożeń w ruchu, cyfrowy monitoring (4 kamery wewnętrzne, 2 obserwujące drogę przed i za pojazdem) oraz monitor LCD.

Równoległe do wymiany taboru miasto inwestuje w sukcesywne powiększanie tablic dynamicznej informacji przystankowej (DIP), co ułatwia osobom niewidomym, czy niedowidzącym uzyskanie informacji o rozkładzie jazdy.

Drugą rzeczą to rozwój nowej, istotnej dla układu komunikacyjnego miasta i systemu transportu zbiorowego infrastruktury drogowej. Chodzi mi o drogę Zbiorczą Południową oraz ulicę Hangarową/Nasienną/Myrka, które to w znaczący sposób usprawnią dostępność nowych obszarów zainwestowania mieszkaniowego oraz przemysłowego w mieście, szczególnie jeżeli chodzi o skomunikowanie największych osiedli mieszkaniowych z obszarami aktywności gospodarczej, w tym skomunikowanie rowerowe.

Ponadto sukcesywna wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne i spełniające standardy obowiązujących norm.

11.3 Do 2030 roku zwiększyć stopień inkluzji, zapewnić zrównoważoną urbanizację i partycypację w zintegrowanym i zrównoważonym planowaniu i gospodarowaniu osiedlami ludzkimi we wszystkich krajach.

W Legnicy od trzech lat działa prężnie SIP – System Informacji Przestrzennej, który za pośrednictwem Internetu oferuje mieszkańcom całodobowy dostęp do:

 Portalu mapy.legnica.eu

prezentującego między innymi:

- zdjęcia satelitarne i lotnicze miasta Legnicy,
- dane z zakresu planowania przestrzennego:
- ustalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy,
- zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego - MPZP),
- mapy zagrożenia powodziowego,
- Gminną Ewidencję Zabytków,
- Legnicki Budżet Obywatelski,
- dane z zakresu gospodarki odpadami: obszary zbiórki, lokalizację pojemników, Punktów Selektywnej Zbiórki odpadów i Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych,
- dane z zakresu ochrony środowiska,
- mapę akustyczną
- dane geodezyjne: mapa ewidencyjna (obrębny, działki, budynki, adresy), mapa funkcji budynków, mapa wysokości budynków, mapa władania (wg grup rejestrowych),
- mapę użytków gruntowych.

 Portalu geodety geodeta.legnica.eu - platformy umożliwiającej elektroniczną obsługę prac geodezyjnych zgłaszanych przez jednostki wykonawstwa geodezyjnego.

Ponadto mieszkańcy partycypują w planach planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym miasta poprzez możliwość udziału w konsultacjach społecznych – ostatnie z nich odbyły się w lipcu 2020 i dotyczyły sporządzenia projektu zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dzielnicy Tarninów, dla terenu ograniczonego ulicami Aleją 100 – lecia Odzyskania Niepodległości, Jaworzyńską oraz rzeką Młynówką w Legnicy.

Samorząd legnicki od lat dokłada starań do rewitalizacji starych, wymagających renowacji dzielnic Legnicy oraz aktywizacji mieszkańców, przykładem takiego rejonu są Kartuzy. W ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji na lata 2015–2020, ze wsparciem finansowym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Budżetu Państwa zrealizowano budowę Centrum Integracji Społecznej. Do zadań Centrum należy m. in.:

- wyrównywanie szans społecznych (w tym edukacyjnych za sprawą zajęć opiekuńczo – wychowawczych oraz wyrównawczych),

- zapobieganie patologiom społecznym poprzez realizację różnych form działania (projekty profilaktyczne),
- zapewnienie aktywnego spędzania czasu wolnego od zajęć i nauki.

Został również wykonany remont kamienic przy ul. Kościelnej 2 oraz Kamiennej 2a, 4, 5 i 6. Zakres robót obejmował m.in. osuszenie murów, położenie nowej elewacji, wymianę schodów, instalacji, remont klatek schodowych, przystosowanie budynków dla potrzeb osób niepełnosprawnych i zagospodarowanie przestrzeni przed kamienicami. Zadanie te wykonano z dofinansowaniem w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020.

W ramach składającego się z siedmiu zadań projektu unijnego „Odnowa zdegradowanych obszarów miejskich”, poddano rewitalizacji mocno zdegradowane tereny ulic H. Pobożnego i B. Chrobrego.

Koszt całości prac wyniósł ponad 23 mln zł, z czego dofinansowanie unijne stanowiło aż 70 procent.

Rewitalizacja kilku ulic i kwartałów, obejmująca remonty dachów, klatek schodowych, elewacji, wymianę nawierzchni ulic i chodników, podziemnych sieci wodnych, kanalizacyjnych i energetycznych, a także budowę boiska do koszykówki i placu zabaw.

Inwestycją objęto remont 34 kamienic.

W wyremontowanej zabytkowej Willi Bolka von Richtchofena powstało Centrum Integracyjno-Profilaktyczne. W ramach tego programu przebudowano także chodnik oraz jezdnie na ul. Libana. Koszt całości prac wyniósł ponad 23 mln zł, z czego dofinansowanie unijne stanowiło aż 70 procent.

11.4 Wzmocnić wysiłki na rzecz ochrony i zabezpieczenia światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

W dniu 27 sierpnia, przedstawiciele mediów, na zaproszenie Prezydenta Legnicy mogli naocznie zapoznać z rozpoczętymi pracami rewitalizacyjnymi miejskiej palmiarni, która w 2015 r. została wpisana na listę zabytków. Jest to realizacja planów stworzenia w naszym parku miejskim wielofunkcyjnej przestrzeni i atrakcji o charakterze edukacyjnym, naukowym, wypoczynkowym i rekreacyjnym.

W ramach rewitalizacji parku miejskiego, od października 2019 prowadzone są prace w części Ogrodu Francuskiego, gdzie znajduje się kompleks fontann.

W 2018 roku, rozpoczęła się inwestycja rewitalizacji zabytkowego budynku dawnego teatru letniego na terenie parku miejskiego. Powstanie tam Centrum Kultury, Nauki i Edukacji im. Witelona.

Centrum Witelona będzie promować wśród młodzieży kierunki kształcenia, ważne dla rozwoju miasta i regionu oraz edukować odwiedzających z zakresu najnowszych osiągnięć nauki i techniki. Placówka ma być również miejscem łączącym kulturę, naukę i edukację. Miejscem spotkań ludzi o innowacyjnym i twórczym spojrzeniu na świat, także ludzi nauki i biznesu.

Miasto Legnica w 1978 roku podjęło się remontu Zabytkowego XVIII-wiecznego gmachu Akademii Rycerskiej, który po II wojnie światowej do tego czasu był zajmowany przez wojska radzieckie. Remont trwał 38 lat, zakończył się w 2016 roku i pochłonął 60 mln złotych ze środków własnych miasta. Dzisiaj pełni funkcję ośrodka kultury i nauki, mieści także Wydziału Obywatelski i Urząd Stanu Cywilnego Legnicy.

W 2012r. ze środków miasta i dotacji zewnętrznej wykonano remont elewacji zabytkowej kamienicy Dom pod Przepiórczym Koszem z początku XVI w. Remont pochłonął prawie 124 tys. złotych. W 2008 r. również miasto wyłożyło ponad 14 tys. zł na remont drzwi wejściowych i wymianę okien. Zarządcą budynku jest wspólnota mieszkaniowa.

W latach 2008-2010 wykonano wymianę nawierzchni Rynku, Placu Katedralnego oraz Placu Powstańców Wlkp, odtworzono dawny układ komunikacyjny ulic Środkowej, Grodzkiej i Rycerskiej. Koszt modernizacji Rynku pochłonął 16,5 mln zł.

Środki z budżetu miasta przeznaczone też były na remont wieży Św. Jadwigi Legnickiego Zamku Piastowskiego. Prezydent Legnicy wnioskował o wsparcie tej inwestycji, co zaowocowało przekazaniem dotacji od Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego oraz od Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Za zebrane środki odrestaurowano dach, elewację powyżej galerii, wstawiono nowe okna, odremontowano schody, instalację odgromową. Przeprowadzono prace konserwatorskie i instalacyjne na zewnętrznych i wewnętrznych murach poniżej galerii. Odnowiono też unikalną w skali europejskiej „zieloną komnatę” z jej niezwykle cennymi polichromiami ściennymi.

11.5 Do 2030 roku znacząco zmniejszyć liczbę zgonów w wyniku katastrof naturalnych, w tym powodzi oraz zmniejszyć liczbę osób nimi dotkniętych; znacząco obniżyć bezpośrednie straty ekonomiczne w stosunku do globalnego PKB, poniesione w wyniku katastrof, skupiając się na ochronie osób ubogich i grup szczególnie wrażliwych.

W lutym 2020 Prezydent Miasta Legnicy zatwierdził Plan Operacyjny Ochrony przez Powodzią dla miasta Legnicy uwzględniający procedury na rozmaite okoliczności zagrożenia, również na wypadek ryzyka przerwania zbiorników retencyjnych.

Za pośrednictwem portalu mapy.legnica.eu na bieżąco prezentowane są tereny zagrożone ewentualnością powodzi.

11.6 Do 2030 roku obniżyć niekorzystny wskaźnik negatywnego oddziaływania miasta na środowisko per capita, zwracając szczególną uwagę na jakość powietrza oraz gospodarowanie odpadami komunalnymi i innymi zanieczyszczeniami.

Poprawa jakości powietrza w Legnicy jest jednym z wyzwań i priorytetów dla władz miasta, instytucji i mieszkańców. W walce ze smogiem miasto wdraża i podejmuje wiele działań.

Realizowany jest m.in. Program ograniczenia niskiej emisji (PONE), prowadzone są termomodernizacje i podłączanie do sieci ciepłowniczej budynków mieszkalnych oraz różnych obiektów użyteczności publicznej. W walce ze smogiem istotną rolę odgrywają kampanie edukacyjne. Miasto kupuje ekologiczne autobusy m.in. o napędzie hybrydowym i planuje kupić autobusy elektryczne wraz ze stacją ładowania. Na lepszą jakość powietrza mają także wpływ olbrzymie inwestycje w przebudowę istniejącego układu komunikacyjnego i budowę nowych dróg, wymiana oświetlenia oraz powstanie zintegrowanego systemu zarządzania ruchem i transportem publicznym. Patrole straży miejskiej aktywnie sprawdzają m.in. jakość paliwa stosowanego przez mieszkańców do opalania pieców.

W latach 2015-2016 w Legnicy wykonano inwentaryzację i utworzono bazę źródeł niskiej emisji. Pozwoliło to na zlokalizowanie tych źródeł i określenie ich liczby. Wyniki tych działań w postaci mapy prezentowane są na stronie internetowej Urzędu Miasta.

Strategicznym dokumentem, dotyczącym poprawy jakości powietrza w Legnicy, jest uchwalony przez Radę Miejską w styczniu 2016 r. Plan gospodarki niskoemisyjnej z elementami planu mobilności miejskiej. Zawarte są w nim działania na szczeblach administracyjnych. Istotą planu jest osiągnięcie korzyści ekonomicznych, społecznych i środowiskowych z działań zmniejszających emisję gazów cieplarnianych oraz wskazanie propozycji przedsięwzięć, które przyczyniają się do poprawy efektywności energetycznej gminy.

Jednym z najważniejszych działań w walce ze smogiem jest realizowany w Legnicy Program ograniczenia niskiej emisji (PONE). Jego głównym założeniem jest dotowanie, także z budżetu miasta, wymiany przez mieszkańców ogrzewania zanieczyszczającego powietrze na przyjazne środowisku. W latach 2015–2018 z tej formy wsparcia, w sumie ok. 3,5 mln zł, skorzystało blisko 740 gospodarstw domowych. W roku 2019 dofinansowanie obejmie kolejne 350 gospodarstw.

Innym działaniem ograniczającym niską emisję jest termomodernizacja i podłączanie do sieci ciepłowniczej budynków mieszkalnych i różnych obiektów użyteczności publicznej (m. in. Miejskiego Przedszkola Nr 7, Szkoły Podstawowej Nr 2 w Legnicy). Ocieplono bardzo wiele budynków szkolnych i przedszkoli (m. in. Miejskie Przedszkole Nr 13, Szkoła Podstawowa Nr 19, Zespół Szkół Integracyjnych). Wydano na ten cel kilkadziesiąt milionów zł. Do miejskich sieci przyłączane są mieszkania komunalne m.in. przy ul. Głogowskiej, hale sportowe. Budowane są nowoczesne sieci ciepłownicze.

Systematycznie wymieniana jest flota autobusów komunikacji miejskiej. Mieszkańcy otrzymali w ostatnich latach 34 nowoczesne i ekologiczne autobusy. Ich wartość sięga 40 mln zł. W 2018 roku na ulice wyjechało 8 autobusów, spełniających normę ekologiczną Euro VI, w tym cztery hybrydowe. W planach jest zakup kolejnych, o napędzie elektrycznym.

Istotnym działaniem w walce ze smogiem jest kontrolowanie przez straż miejską, czy w piecach nie są spalane różnego rodzaju odpady, które zawierają szkodliwe dla zdrowia substancje. Akcja prowadzona jest przez cały rok, szczególnie w okresie jesienno-zimowym.

Te działania prowadzone od lat przyczyniły się do podniesienia świadomości mieszkańców, co skutkowało zmniejszeniem przypadków spalania niebezpiecznych materiałów.

W walce ze smogiem miasto współpracuje z różnymi instytucjami. W 2016 r. zawarto porozumienie z Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska we Wrocławiu, w którym zadeklarowano podejmowanie wspólnych działań, służących ochronie jakości powietrza, w szczególności w zakresie zapewnienia danych do systemu ocen i prognoz jakości powietrza w Legnicy.

Z kolei w ramach umów z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na realizację zadań wynikających z PONE uzyskaliśmy ok. 2,5 mln zł w formie dotacji i pożyczek.

Od ponad pięciu lat w Legnicy działa program udzielania dotacji na wykonane przez mieszkańców inwestycje, polegające na zamianie ogrzewania paliwem stałym na ekologiczne. W latach 2015-2019 podpisano 975 umów z mieszkańcami na kwotę blisko 5 mln zł. Od 2015 roku mieszkańcy złożyli już 1463 wnioski o dofinansowanie ekologicznych inwestycji grzewczych i zlikwidowali 2598 starych pieców. Udzielane dofinansowanie dotyczy likwidacji ogrzewania opartego na paliwie stałym lub biomase na przyjazne środowisku, czyli: kotły gazowe, kotły na olej lekki opałowy, piece zasilane prądem elektrycznym, kotły na paliwa stałe lub biomasę (co najmniej 5 klasa wg PN-EN 303-5:2012), podłączenie budynków do sieci ciepłowniczej i Odnawialne Źródła Energii - pompy ciepła, kolektory słoneczne, panele fotowoltaiczne.

W ramach działań zmierzających do ograniczenia dzikich wysypisk śmieci, Miasto Legnica prowadzi Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK

Wspólnie z Uniwersytetem Wrocławskim miasto zrealizowało unijny projekt LIFE-APIS/PL, czego efektem było zainstalowanie tablicy informującej o prognozowanych parametrach środowiska – powietrza.

Miasto zawarło porozumienie z PGNiG w sprawie współpracy na rzecz poprawy jakości powietrza, które polega na prowadzeniu działań informacyjnych i edukacyjnych, zachęcających mieszkańców oraz przedsiębiorców do eliminacji używania paliwa stałego i zastępowania go piecami zasilanymi paliwem gazowym.

Innym ważnym działaniem jest przystąpienie miasta do Legnickiego Klastra Odnawialnych Źródeł Energii, którego jest współorganizatorem wraz z firmami: Perpetum Energia, MAF Energy, Photovoltaic Solar Polska. Porozumienie w tej sprawie zostało zawarte 19 lipca 2018 r.

Ideą Klastra jest efektywne wykorzystanie lokalnych zasobów energetycznych, poprawa efektywności energetycznej, realizacja projektów służących rozwojowi inteligentnych sieci energetycznych, kreowanie i wdrażanie innowacyjnych przedsięwzięć z zakresu dystrybucji energii, budownictwa energooszczędnego, poprawy jakości powietrza i elektromobilności.

Ponadto, w Legnicy realizuje się wiele inwestycji mających na celu ochronę środowiska i walkę ze smogiem, t.j.:

1. sukcesywne powiększanie stacji rowerów miejskich
2. inwestycje w ścieżki rowerowe, w 2018 roku miasto posiadało 33 km długości tras rowerowych,
3. rozpisany przetarg na budowę farmy fotowoltaicznej w rejonach ul. Pątnowskiej,
4. instalacja fotowoltaiczna w Zespole Szkół Technicznych i Ogólnokształcących,
5. produkcja czystej energii elektrycznej przez Legnickie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w ramach swojej instalacji. Wytwarzanie jej z biogazów, gromadzących się na składowisku odpadów komunalnych, wykorzystywanie na własne potrzeby i sprzedaż do sieci krajowej,
6. odnowa zieleni miejskiej oraz realizacja nowych nasadzeń drzew poprzez Gminny projekt „Odnowy zieleni średniej i wysokiej”. Projekt realizowany jest od kilkunastu lat przy aktywnym udziale m.in. zarządców nieruchomości, wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych, zarządu dróg, placówek oświatowych, placówek służby zdrowia, działkowców, przedsiębiorców oraz innych lokalnych organizacji. Na nieużytkach zakładane są nowe tereny zielone. Uzupełnia się także drzewa i krzewy, które z powodów inwestycyjnych lub w związku z utratą żywotności biologicznej zostały usunięte
7. rozpoczęcie projektu „Miasto Gąbka” polegającego na wprowadzeniu kilkietapowego planu małej retencji. Celem projektu jest aby by miasto działało jak „gąbka”, zatrzymując i akumulując wodę deszczową i umożliwiając jej wykorzystanie w okresach suszy
8. z myślą o przyszłych pokoleniach, w Legnicy działają kierunki kształcenia dla przyszłych specjalistów w dziedzinie ochrony środowiska i energii odnawialnej, m. in.:

Technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej W Zespole Szkół Technicznych i Ogólnokształcących, Studia I stopnia w filii Politechniki Wrocławskiej o kierunkach: Technologie instalacji odnawialnych źródeł energii, Konstrukcja instalacji odnawialnych źródeł energii, Technologie ochrony środowiska oraz Energetyka - kierunek studiów w ofercie PWSZ im. Witelona.

11.7 Do 2030 roku zapewnić łatwy i powszechny dostęp do bezpiecznych i inkluzyjnych terenów zielonych i przestrzeni publicznej, szczególnie kobietom, dzieciom, osobom starszym i osobom z niepełnosprawnością.

Na terenie jednego z największych osiedli w Legnicy – Kopernik - trwa proces zagospodarowania terenów zielonych Parku Bielańskiego jako centrum rekreacyjno-sportowego miasta. Dla wszystkich mieszkańców dostępne są:

- skatepark,
- Street Workout Park,
- plac zabaw,
- plenerowa siłownia.

W październiku 2020 r. mieszkańcy Legnicy w ramach głosowania na Legnicki Budżet Obywatelski zdecydowali o rozbudowie skateparku przy ul. Cynkowej w Parku Bielańskim i doposażeniu go w minirampy jako uniwersalnego elementu do jazdy na rolkach, deskorolce, hulajnodze i bmx. Inwestycja zaplanowana jest na 2021 rok.

Coroczna realizacja nowych miejsc o charakterze rekreacyjnym, otoczonych zielenią jest wyborem naszej legnickiej społeczności.

Od 2013r. mieszkańcy uczestniczą w partycypacji Legnickiego Budżetu Obywatelskiego i ustanawiają na jakie cele przeznaczana jest część budżetu miasta.

Od początku istnienia tej inicjatywy od legniczan zaangażowanych w ten proces wpłynęło 612 poprawnie wypełnionych wniosków, wśród których czołową pozycję zajmowały place zabaw, ich budowa czy rozbudowa oraz zagospodarowywanie miejskich przestrzeni na tereny o charakterze rekreacyjno – sportowym oraz wypoczynkowym.

W latach 2014-2019 zrealizowano 69 zwycięskich w głosowaniu mieszkańców inwestycji LBO. Zdecydowana większość z nich (49) dotyczyło budowy placów zabaw, boisk, kompleksów sportowo-rekreacyjnych, skwerów wypoczynkowych z nasadzeniem zieleni, siłowni napowietrznych i skateparków.

Ostatnie realizacje LBO wykonywane w 2020 r. z to podobne inwestycje. Z jedenastu przyjętych do realizacji projektów - cztery dotyczą powstania terenów rekreacyjno-sportowych, dwa związane są z rozbudową placów zabaw i jedna to budowa toru do jazdy na rolkach.

Na podstawie składanych wniosków na LBO oraz wygranych projektach w procesie głosowania można wywnioskować, że legniczanie na pierwszym miejscu stawiają rozbudowę infrastruktury służącej rodzinom, młodzieży, dzieciom i osobom starszym do spędzania czasu w przestrzeni publicznej.

Dalsze pozycje według zainteresowania mieszkańców zajmują: budowa chodników, alejek, dróg dojazdowych, parkingów i oświetlenia.

Równolegle do inwestycji wynikających z LBO, miasto realizuje inne przedsięwzięcia związane z poszerzaniem bezpiecznych terenów zielonych.

W ramach rewitalizacji zabytkowego parku miejskiego, od października 2019 prowadzone są prace w części Ogrodu Francuskiego, gdzie znajduje się kompleks fontann obecnie rewitalizowany.

Jest to pierwszy etap projektu rewitalizacji. Prace idą ku końcowi. Niebawem mieszkańcy będą mogli się cieszyć się roztańczoną wodą, obrazami światła i zielenią otoczenia. Przebudowane będą też alejki spacerowe, posadzone nowe rośliny, powstanie wiele elementów małej architektury. Powróci klimat i czar lat 20. minionego wieku, ale wzbogacony nowoczesnymi fontannami multimedialnymi do projekcji obrazów sterowanych kilkoma programami.

Powstaje kompleks z palmiarnią, ogrodami, minii zoo, który połączy się funkcjonalnie z Centrum Kultury, Nauki i Edukacji Witelona, tworzonym w dawnym Teatrze Letnim. Na obrzeżach parku budowany jest nowoczesny kompleks basenów.

11.A Wspierać korzystne ekonomicznie, społecznie i środowiskowo połączenia pomiędzy obszarami miejskimi, podmiejskimi i wiejskimi poprzez wzmocnienie krajowego i regionalnego planowania rozwoju.

Miasto Legnica dąży do zapewnienia powszechnego dostępu do komunikacji nie tylko na terenie samej miejscowości, ale również na skomunikowaniu miasta z sąsiadującymi gminami.

W 2014 r. Rada Miasta Legnicy podjęła uchwałę w sprawie wdrożenia „Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Gminy Legnica oraz Gmin z którymi Gmina Legnica posiada zawarte porozumienie międzygminne w zakresie organizacji publicznego transportu zbiorowego”. Skutkuje to połączenie Legnicy z sąsiednimi Gminami transportem publicznym i kursowaniem miejskich autobusów.

Porozumienie zawarte zostało z Gminą: Miłkowice, Kunice i Prochowice i w tym roku zostanie zaktualizowane.

Oprócz tego, końcem ubiegłego roku, Legnica zainicjowała zawiązanie współpracy gmin i powiatów Legnicko-Głogowskiego Obszaru Funkcjonalnego (LGOF) w celu ustanowienia instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) na potrzeby realizacji wspólnych przedsięwzięć finansowanych ze środków UE w przyszłej perspektywie finansowej 2021-2027. Do współpracy przystąpiło 26 gmin oraz 5 powiatów z terenu LGOF, które w styczniu 2020 r. podpisały deklarację inicjatywną w tym zakresie. Obecnie finalizowane są procedury organizacyjno-prawne umożliwiające przygotowanie dokumentu Strategii ZIT LGOF oraz identyfikacji wspólnych przedsięwzięć, które będą realizowane w ramach współdziałania zaangażowanych JST. Ma to na celu integrację wiodących ośrodków miejskich z ich obszarami funkcjonalnymi., co jest zgodne z 5 Celem Polityki Spójności (CP 5) w nowej perspektywie finansowej, który brzmi: *„Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych”*. W ramach tego celu planuje się następujące kategorie interwencji:

- Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i powiązanych usług turystycznych
- Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury
- Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki
- Fizyczna regeneracja i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych

Ponadto, Legnica przystąpiła do współpracy z Gminą Miejską Głogów oraz Gminą Polkowice w celu przygotowania projektu partnerskiego pn.: „Wymiana oświetlenia ulicznego i drogowego na energooszczędne w wybranych gminach Legnicko - Głogowskiego Obszaru Interwencji”. Projekt zostanie zgłoszony w trwającym obecnie naborze wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć ze środków UE w ramach RPO WD 2014-2020.

Legnica inicjuje także działania na rzecz współpracy przy budowie połączeń rowerowych z gminami leżącymi w jej obszarze funkcjonalnym, jako alternatywne bezemisyjne formy przemieszczania się względem pojazdów samochodowych.

11.B Do 2020 roku znacząco zwiększyć liczbę miast i osiedli ludzkich korzystających z opracowań i wdrażających zintegrowane polityki i plany dążących do zwiększenia inkluzji i wydajności wykorzystywania zasobów, łagodzenia skutków i przystosowania do zmian klimatycznych, odporności na skutki katastrof. Należy rozwijać i wdrażać kompleksowe zarządzanie ryzykiem katastrof na wszystkich poziomach, zgodnie z Ramami Działania na Rzecz Ograniczania Ryzyka Katastrof na lata 2015 – 2030 (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015- 2030).

Gmina Legnica opracowała i przyjęła w 2019 r. niezbędne dokumenty planistyczne i strategiczne:

- Plan adaptacji Miasta Legnica do zmian klimatu do roku 2030

Istotne znaczenie w przygotowaniu miasta do postępujących zmian klimatycznych tym mają m.in.: intensywne nasadzenia zieleni niskiej i wysokiej

- program budowy małej retencji, czyli powiększania miejskich powierzchni wchłaniających wodę, kurtyny wodne w zabudowanym centrum i na osiedlach mieszkaniowych podczas upałów,

- budowa zbiorników retencyjnych towarzysząca inwestycjom drogowym i zbiorników na wodę,

- rozwój inteligentnych systemów zarządzania komunikacją miejską zapewniający płynność ruchu, która ogranicza emisję spalin.

Ważna są też termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz miejski program elektromobilności.

Miasto Legnica jest jednym z wielu europejskich miast podejmujących działania wzmacniające odporność na zagrożenia klimatyczne. Do tego projektu miasto przystąpiło już w 2015 r. na podstawie porozumienia z Ministerstwem Środowiska. W 2017 r. uchwałą o rozpoczęciu opracowania Miejskiego Planu Adaptacji do zmian klimatu podjęła Rada Miejska Legnicy. W ramach prac nad projektem eksperci przeprowadzili liczne analizy i opracowania, a cały proces przygotowania MPA był realizowany przy aktywnym udziale społecznym i zaangażowaniu mieszkańców.

- [Strategia rozwoju elektromobilności dla miasta Legnicy](#)

- Obecnie trwa opracowanie „Programu małej retencji dla miasta Legnicy”

11.C Wspierać kraje najmniej rozwinięte, w tym poprzez pomoc finansową i techniczną, w budowaniu zrównoważonych i odpornych budynków, wykorzystując lokalne materiały.

-----

4) Czy Miasto Legnica wprowadza jakieś konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

Obecnie obowiązująca **Strategia Rozwoju Miasta Legnicy 2015 – 2020 PLUS**, tworzona była przy udziale szeregu interesariuszy biorących udział w cyklu spotkań. Po zakończeniu prac nad dokumentem powstał Komitet Sterujący pełniący rolę doradcą przez cały czas funkcjonowania i realizacji zapisów dokumentu.

U podstaw prac nad Strategią oraz formułowania jej zapisów leżała koncepcja podejścia partycypacyjnego, czego wyrazem były warsztaty strategiczne prowadzone przy udziale szeroko rozumianych interesariuszy oraz konsultacje z mieszkańcami. Podejście partycypacyjne zakłada planowanie oraz realizację programu rozwoju lokalnego przy szerokim udziale i zaangażowaniu

społeczności lokalnej oraz kształtowaniu wspólnoty miejskiej. Warunkiem koniecznym dla prawidłowego przebiegu tego procesu jest transparentność, informowanie opinii publicznej o osiągniętych rezultatach oraz bieżących działaniach.

Nadzór społeczny nad prawidłową realizacją Strategii pełni Komitet Sterujący, którego członkami są lokalni liderzy opinii, będący przedstawicielami organizacji społecznych i pozarządowych, instytucji publicznych, przedsiębiorstw, jednostek naukowo-dydaktycznych, instytucji otoczenia biznesu, itp. Przewiduje się, iż minimum raz na trzy lata zostanie zorganizowane spotkanie Komitetu Sterującego, na którym przedstawiciele Zespołu Zarządzającego przedstawiają sprawozdanie z monitoringu Strategii, tj. dotychczasowy przebieg wdrażania zapisów Strategii, stopień zaawansowania realizowanych inwestycji oraz dalsze plany inwestycyjne Miasta służące osiągnięciu zamierzonych celów operacyjnych i strategicznych.

Komitet Sterujący stanowi także merytoryczny organ doradczy, szczególnie istotny w procesie aktualizacji Strategii. Opierając się na wiedzy i doświadczeniu członków, Komitet wspiera Urząd Miasta w diagnozowaniu obecnej sytuacji w mieście, wskazywaniu kierunków dalszego rozwoju, a także określaniu najbardziej istotnych wyzwań i problemów w sferze społecznej, gospodarczej i środowiskowej.

Partycypacja publiczna oznacza jednoznaczne wskazanie współodpowiedzialności mieszkańców za zrównoważony rozwój miasta. Władze Miasta z uwagi na posiadany mandat społeczny, kompetencje i możliwości sterują procesem strategicznym, a jego realizacja wykracza poza administrację samorządową. Partnerstwo strategiczne pomiędzy różnymi podmiotami działającymi w mieście, mieszkańcami oraz administracją państwową i samorządową, powinno koncentrować się zarówno na współpracy przy wdrażaniu postanowień Strategii jak i harmonizowaniu inicjatyw i przedsięwzięć.

Część działań wskazanych w ramach *Strategii* wiąże się z okresowymi uciążliwościami dla mieszkańców, dlatego też niezwykle istotne jest bieżące informowanie opinii publicznej o realizowanych działaniach oraz próba zbudowania społecznego poparcia dla podejmowanych inicjatyw. Coroczne raporty z monitoringu Strategii powinny być upubliczniane na stronie internetowej Miasta, a informacje o szczególnie istotnych przedsięwzięciach przekazywane za pomocą lokalnych mediów. Istotnym kanałem komunikacji o postępach w realizacji programu strategicznego są także spotkania Prezydenta Miasta Legnicy z mieszkańcami.

Podobnie jak Strategia Miasta Legnicy również **Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Legnica na lata 2015 – 2020** był tworzony i jest realizowany przy współudziale mieszkańców.

Prace nad przygotowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Legnica na lata 2015-2020, oparte były na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością dzielnicy Kartuzy (zwyczajowa nazwa : Zakaczawie), innymi użytkownikami tego obszaru, a także z przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

W dniu października 2015 roku w Hotelu Qubus w Legnicy odbyło się spotkanie z Komitetem Sterującym Lokalnym Programem Rewitalizacji. W wydarzeniu uczestniczyło łącznie 94 przedstawicieli wielu środowisk społeczno-zawodowych, jednostek i instytucji gminnych, spółek komunalnych, Urzędu Miasta, organizacji i stowarzyszeń, służb, biznesu oraz radni. W czasie spotkania zaprezentowano diagnozę potrzeb rewitalizacyjnych miasta Legnicy. Przedstawiono dotychczasowe postępy w przygotowaniu dokumentu, w tym omówiono krajowe i wojewódzkie wytyczne w zakresie rewitalizacji oraz politykę rozwoju miasta Legnicy w kontekście rewitalizacji, zdiagnozowano sytuację w mieście Legnica na tle województwa i kraju, a także przedstawiono sposób delimitacji obszarów rewitalizacji. Po prezentacji odbyła się debata, w ramach której toczyła się dyskusja o przyszłości Zakaczawia. W rezultacie uzasadniono wybór tej dzielnicy, jako obszaru największej degradacji

społeczno-gospodarczej i przestrzennej. Powiadomiono także o kolejnych spotkaniach planowanych już na obszarze rewitalizacji.

W trakcie opracowywania dokumentu w listopadzie 2015 roku w Szkole Podstawowej, położonej na obszarze rewitalizacji, odbyły się kolejne spotkania konsultacyjne z mieszkańcami Zakaczawia i innymi osobami zainteresowanymi rozwojem tej dzielnicy miasta. W wydarzeniach uczestniczyło kolejnych 51 osób. O rozpoczęciu konsultacji społecznych oraz formach, w jakich będą one prowadzone, powiadomiono poprzez obwieszczenia rozwieszane w dzielnicy. W czasie spotkań ponownie zaprezentowano diagnozę potrzeb rewitalizacyjnych miasta Legnicy. Tym samym uzasadniono wybór Zakaczawia jako obszaru rewitalizacji. Przedstawiono potencjalne źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych, w tym scharakteryzowano zasady naboru projektów rewitalizacyjnych do dofinansowania w perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020. W dalszej kolejności odbyły się debaty, w czasie których umożliwiono ustne zgłaszanie propozycji projektów rewitalizacyjnych do realizacji na obszarze Zakaczawia. Na drugim spotkaniu zrealizowana została także część warsztatowa, w ramach której mieszkańcy mieli możliwość nanoszenia propozycji projektów na dostarczonych mapach. W wyniku przeprowadzonych konsultacji zgłoszono propozycje 15 projektów. W ramach prac nad LPR mieszkańcy mieli również możliwość zgłaszania propozycji projektów w formie formularzy projektowych. W rezultacie zebrano propozycje 64 projektów.

Efektem cyklu spotkań jest lista projektów zawarta w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Miasta Legnica na lata 2015-2020.

W dniu kwietnia 2016 roku w Szkole Podstawowej, położonej na wytypowanym obszarze do rewitalizacji, odbyło się spotkanie podsumowujące z mieszkańcami Zakaczawia i innymi osobami zainteresowanymi rozwojem dzielnicy. O spotkaniu powiadomiono poprzez: obwieszczenia rozwieszane w dzielnicy, ogłoszenia zamieszczone na oficjalnym portalu Urzędu Miasta Legnicy (www.legnica.eu), na stronie BIP oraz na tablicy ogłoszeń. W czasie spotkania ponownie przedstawione zostały główne postulaty i kierunki polityki rewitalizacyjnej miasta na najbliższe lata, w tym kompleksowe projekty miejskie oraz propozycje projektów zgłoszone w ramach otwartego naboru. Następnie odbyła się debata, podczas której omawiano plany rewitalizacji dla pozostałych kwartałów zabudowy na obszarze wsparcia.

W końcu kwietnia 2016 roku odbyło się spotkanie Komitetu Sterującego zaangażowanego w prace nad Lokalnym Programem Rewitalizacji. W wydarzeniu uczestniczyli przedstawiciele różnych środowisk społeczno-zawodowych, jednostek i instytucji gminnych, spółek komunalnych, Urzędu Miasta, organizacji i stowarzyszeń, biznesu oraz Radni Rady Miejskiej w Legnicy. W czasie spotkania przedstawione zostały główne postulaty i kierunki polityki rewitalizacyjnej miasta na najbliższe lata, w tym kompleksowe projekty miejskie oraz propozycje projektów zgłoszone w ramach otwartego naboru, a także zgłoszone podczas prowadzonych spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami, przewidziane do realizacji na Zakaczawiu. W drugiej części spotkania odbyła się dyskusja dotycząca przedstawionych zagadnień.

Obecnie miasto Legnica, zakwalifikowało się do drugiego etapu naboru wniosków w ramach Programu „ROZWÓJ LOKALNY” finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014 – 2021. Drugi etap naboru skierowany jest wyłącznie do gmin miejskich, których zarysy projektów zostały rekomendowane jako wynik pierwszego etapu naboru (54 miasta). Celem naboru jest wsparcie małych i średnich miast w wypracowaniu i wdrożeniu przez nie zrównoważonego i systemowego podejścia do rozwoju lokalnego i tym samym do ograniczenia negatywnych zjawisk rozwojowych i podniesienia standardu życia ich mieszkańców. Zakłada się, że projekty będą przewidywać strategiczne, zintegrowane i kompleksowe zarządzanie miastem, zmierzające do poprawy sytuacji mieszkańców m.in. w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska (w tym efektywnej i czystej energii, zrównoważonego transportu), polityki społecznej (w tym ograniczenia ubóstwa, dostępności, polityki

mieszkańcovej, innowacji społecznych, zatrudnienia, zdrowia, edukacji, partycypacji społecznej) oraz wsparcia lokalnego rynku pracy i przedsiębiorczości. Projekty będą miały także na celu podniesienie poziomu kompetencji, jakości świadczonych usług i odpowiedzialności administracji samorządowej, przyczyniając się do budowania zaufania mieszkańców do władz lokalnych jako instytucji administrujących lokalnym rozwojem.

Jednym z wymogów Programu jest szeroka partycypacja społeczna i współdecydowanie w wypracowaniu i przygotowaniu przedsięwzięć rozwojowych. Udział społeczeństwa i szerokiego grona interesariuszy należy zapewnić na etapie diagnozy problemów i potencjałów miasta, identyfikacji czynników jego rozwoju oraz określenia pożądaných produktów. Społeczeństwo i interesariusze winni być zaangażowani także w przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć. Starając się sprostać tym wymaganiom na etapie diagnozy zorganizowano spotkania z przedstawicielami instytucji publicznych oraz liderami społecznymi, przeprowadzono badania ankietowe wśród młodzieży i przedsiębiorców. Obecnie poddane konsultacjom zostaną uzyskane wyniki i wyciągnięte wnioski. Następnie miasto przystąpi do wspólnego z mieszkańcami opracowania przedsięwzięć projektowych, które w przypadku pozyskania dofinansowanie będą wdrażane także z ich udziałem. Zadanie jest w trakcie realizacji.

W 2018 r., w ramach rozwoju możliwości partycypacji mieszkańców w sprawach miasta, Prezydent Legnicy powołał Centrum Dialogu Obywatelskiego. Do zadań Centrum należy:

- zarządzanie Legnickim Budżetem Obywatelskim (akcje informacyjno-promocyjne, gromadzenie zgłaszanych projektów i ich formalna weryfikacja, monitorowanie postępu zadań LBO i jego ewaluacja).
- kreowanie i wspieranie różnych form aktywności obywatelskiej legniczan,
- prowadzenie konsultacji społecznych.
- promocja legnickiej turystyki

Tego samego roku, 28 maja Rada Miasta Legnicy podjęła uchwałę nr XLVI/503/18 w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami Legnicy.

Prezydent miasta co roku wydaje zarządzenia w sprawie zasad oraz trybu tworzenia i realizacji Legnickiego Budżetu Obywatelskiego, zarządzenia dotyczące powołania Zespołu Technicznej Oceny Projektów oraz zarządzenia w sprawie realizacji konsultacji społecznych.

Jedną z form partycypacji, jest możliwość opiniowania przez mieszkańców za pośrednictwem Internetu. Specjalnie na ten cel stworzono portal konsultacje.legnica.eu. Za jego pośrednictwem legniczanie mogą przysyłać uwagi czy sugestie w ważnych projektach dla miasta.

Mając na celu rozpowszechnianie informacji o sprawach miasta i mieszkańców powołano portal eto.legnica.eu – Elektroniczną Tablicę Ogłoszeń, która również mieści dział konsultacji społecznych, publikowane są ogłoszenia o konsultacjach, a także raporty po ich zakończeniu.

Dla zwiększenia udziału organizacji pozarządowych w sprawach istotnych dla miasta Legnicy powołano Pełnomocnika Prezydenta Legnicy ds. współdziałania z organizacjami pozarządowymi, który jest odpowiedzialny m. i. za „Program współpracy Gminy Legnica z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”. Dokument tworzony jest przy współpracy z mieszkańcami poprzez konsultacje społeczne, ostatnie odbyły się we wrześniu b.r.

W zakresie współpracy z legnicką młodzieżą prezydent powołał Pełnomocnika ds. Dzieci i Młodzieży, do którego zadań należą m. in.:

- reprezentowanie Prezydenta Miasta Legnicy w kontaktach z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dzieci i młodzieży;

- współpraca z instytucjami rządowymi i samorządowymi, organizacjami pozarządowymi, fundacjami, stowarzyszeniami i innymi podmiotami, których działalność adresowana jest do dzieci i młodzieży oraz ich opiekunów;

organizowanie szkoleń, debat, konferencji, akcji edukacyjnych i informacyjnych w zakresie sytuacji, wsparcia oraz działalności na rzecz dzieci i młodzieży;

inicjowanie programów służących poprawie warunków życia dzieci i młodzieży;

inicjowanie działań aktywizujących postawy proobywatelskie wśród dzieci i młodzieży;

Pomocą w rozwiązywaniu problemów osób z niepełnosprawnościami z kolei zajmuje się Pełnomocnik ds. osób niepełnosprawnych. Zajmuje się on m. in. wspieraniem osób niepełnosprawnych na rynku pracy oraz udzielaniem informacji organizacjom na temat dostępnych programów pomocy finansowej z budżetu miasta czy funduszy strukturalnych oraz możliwości ubiegania się o dotacje.

5) Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Legnicy? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

1. Uzyskanie aprobaty społecznej dla części zadań (kontrakt społeczny).
2. Określenie priorytetów zadań i dokonanie wyboru pomiędzy działaniami rozwojowymi w skali makro, a tymi bieżącymi zabezpieczającymi najpilniejsze potrzeby mieszkańców w skali mikro.
3. Zaangażowanie interesariuszy i reprezentantów międzysektorowych.
4. Zapewnienie montażu finansowego dla planowanych inicjatyw i zadań.
5. Rozwój instytucjonalny oraz podnoszenie kompetencji i jakości realizowanych usług, w tym konsultacji społecznych, przez Urząd i pozostałe jednostki obsługujące JST.
6. Edukacja społeczna.

Miasta do 100 tys. mieszkańców

LESZNO

United Nations
Association
Poland

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin “zrównoważone miasto”?

Zrównoważone miasto to takie, które harmonijnie się rozwija na różnych płaszczyznach (rozwój społeczny, środowisko naturalne, rozwój gospodarczy) w sposób, który zapewnia zaspokojenie aktualnych potrzeb i ambicji mieszkańców, jednocześnie mając na uwadze to, aby przyszłe pokolenia miały również takie same szanse na zaspokojenie swoich potrzeb i aspiracji. Ale to też takie, w którym cały obszar rozwija się równomiernie – nie występują obszary o zdecydowanie gorszej sytuacji.

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto pod względem zrównoważonego rozwoju miasta?

- działania służące ogółowi mieszkańców, włączanie różnych grup społecznych w działania na rzecz rozwoju miasta, zarówno kobiet, jak i mężczyzn, realizacja zasady dostępności
- rewitalizacja centrum miasta
- parki, miejsca do odpoczynku, dostępne mieszkania, efektywna i płynna komunikacja – zastosowanie takich rozwiązań, aby miasto było postrzegane jako takie, w którym warto się osiedlić (a nie na jego przedmieściach), aby w mieście dobrze się mieszkało i odpoczywało po pracy
- promowanie dbałości o środowisko naturalne, w tym działań proekologicznych (np. zachęcanie do alternatywnych form transportu, unikanie plastiku)

3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Państwa mieście pod kątem poprawy jakości

powietrza, rozwoju 'zielonego' transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności - <https://www.un.org/pl/cel11>)

- W mieście Lesznie w roku 2018 zainstalowano 9 sensorów jakości powietrza (system Airly) umożliwiających zbieranie, przetwarzanie i interpretowanie danych w czasie rzeczywistym. Wyniki pomiarów jakości powietrza generowane są na mapie (online) w dedykowanej aplikacji pozwalającej na ciągłą obserwację poziomów stężenia pyłów zawieszonych PM2.5 oraz PM10, temperatury powietrza, ciśnienia atmosferycznego oraz wilgotności powietrza.

- W 2019 r. zakupiono 8 autobusów hybrydowych w ramach projektu „Promowanie czystego transportu miejskiego poprzez zakup autobusów wraz z budową, przebudową i modernizacją infrastruktury na pętlach autobusowych w Lesznie”.

- Miasto Leszno od wielu lat prowadzi dofinansowanie zmiany sposobu ogrzewania (dla osób fizycznych, firm itp.) z węglowego na: gazowe, olejowe, elektryczne, kolektory słoneczne lub przyłączenie do sieci c.o. Dodatkowo, przeprowadzana jest też od wielu lat wymiana ogrzewania (z węglowego na gazowe) w budynkach MZBK. Ponadto, od kilku lat miasto prowadzi dofinansowanie na panele fotowoltaiczne.

- Dostęp do bezpiecznych i przystępnych cenowo mieszkań Gminnego Towarzystwa Budownictwa Społecznego. W 2019 r. oddano do użytku kompleks 6 budynków wielorodzinnych GTBS, w sumie 96 mieszkań. Na budynkach zostały zamontowane systemy solarne.

- Realizacja projektu „Zielone Leszno - odbudowa ekosystemu miasta szansą na zdrowsze i bezpieczniejsze życie”. Zadanie jest współfinansowane z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020. Inwestycja, która obejmuje łącznie 5 zadań na terenie Miasta Leszna, dąży do zapewnienia poprawy jakości środowiska miejskiego w Lesznie, podniesienia estetyki krajobrazu oraz poprawy warunków i jakości życia społeczności lokalnej. Jej celem jest zwiększenie powierzchni terenów zieleni w terenie zabudowanym. Zostanie to osiągnięte dzięki rekultywacji terenu zdegradowanego i zanieczyszczonego działalnością człowieka.

- Leszno to miasto przyjazne dla rowerzystów, co potwierdza czterokrotne zdobycie certyfikatu „Gmina Przyjazna Rowerzystom” w ogólnopolskim konkursie zainicjowanym przez PTTK. Długość ścieżek rowerowych w Lesznie wynosi ok. 56 km. Miasto systematycznie uzupełnia infrastrukturę o stojaki dla rowerów, a także samoobsługowe stacje naprawcze rowerów.

- Zwiększenie stopnia inkluzji poprzez szeroką partycypację społeczną – projekt Modelowej Rewitalizacji Miast (więcej o projekcie w odp. na pyt.4). Włączenie mieszkańców i przedstawicieli różnych grup, od przedsiębiorców po właścicieli nieruchomości, to najistotniejszy aspekt procesu rewitalizacji, o które dbano przy realizacji projektu modelowego. Prowadzono konsultacje społeczne, organizowano terenowe działania aktywizujące mieszkańców, festiwale, antykonferencje, spotkania, w tym te, które służyły Komitetowi Rewitalizacji, działały tzw. grupy robocze. Zrealizowanych zostało 10

mikrograntów na pomysły działań rewitalizacyjnych. Dzięki temu wszyscy interesariusze mogli współtworzyć proces rewitalizacji. Wybrane z działań przedstawiono poniżej:

- ❑ Konsultacje społeczne – odbywały się przy okazji planowania większości działań rewitalizacyjnych – od tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji (spacery studyjne, debata) po opracowywanie koncepcji zagospodarowania różnych przestrzeni
- ❑ Karawana wydarzeń – terenowe wydarzenia mające na celu zbieranie opinii mieszkańców o ich najbliższym otoczeniu, spotkania o charakterze konsultacyjnym i promującym rewitalizację. W ramach karawany pojawiały się na przestrzeni miasta (w tym na podwórkach) mobilne punkty konsultacyjne
- ❑ Grupy tematyczne – działające wokół określonych zagadnień: biznes, zdrowie, młodzież, seniorzy, itp. Pomysły w nich wypracowane miały pobudzać aktywność mieszkańców poprzez realizację niewielkich inwestycji.
- ❑ Mikrogranty – dofinansowano 10 najciekawszych pomysłów na działania rewitalizacyjne. Zorganizowano m.in. pokaz mody, warsztaty Qigong, quest, śladami leszczyńskich murali, akcję „Nowe-Stare Miasto. Otwieramy się na wiosnę. Działaniem inwestycyjnym było stworzenie instalacji międzypokoleniowej
- ❑ Antykonferencja – niezwykle spotkanie, które w odmienny od typowej konferencji sposób przybliżało proces rewitalizacji. 60 zaproszonych gości wzięło udział w „podróży” obejmującej 8 stacji tematycznych. Ponadto, działacze lokalni i organizacje prowadziły panele warsztatowe
- ❑ Gala rewitalizacji – gala była okazją do podziękowania wszystkim „ludziom rewitalizacji”, którzy przez prawie trzy lata działali, tworzyli, zmieniali to, co zastane, a wszystko to robili z ogromnym zaangażowaniem i pasją
- ❑ Leszczyński Uliczny Festiwal Artystyczny – oddolna inicjatywa mieszkańców Leszna, stworzona z pasji do sztuki. Wszystkie wydarzenia w trakcie festiwalu odbywały się wyłącznie na ulicy, w ścisłym centrum, a ich celem było możliwie najszersze włączenie mieszkańców obszaru rewitalizacji w działania kulturalne i artystyczne
- ❑ Komitet Rewitalizacji – to organ opiniodawczo-doradczy dla Prezydenta Miasta w kwestiach związanych z rewitalizacją. W ramach projektu organizowano szkolenia i warsztaty, wyjazdy studyjne, umożliwiano udział członków Komitetu w spotkaniach i forach ogólnopolskich – wszystko dla efektywniejszego działania Komitetu.

4. Czy Miasto wprowadza jakieś konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

- Leszno znalazło się wśród 20 miast, które otrzymały dotację na projekty w konkursie Modelowa Rewitalizacja Miast. Projekt Leszna był drugim pod względem wartości projektem w Polsce, otrzymaliśmy prawie 4 mln zł dotacji. Kwota ta stanowiła 90% całkowitych kosztów projektu. Leszno dołożyło tylko 10%. Projekt pn. NOWE TORY – CENTRUM LESZNA PO KOLEI realizowany był od marca 2016 roku do grudnia 2019 roku. Założeniem konkursu było wsparcie samorządów w procesie przygotowania programów rewitalizacji oraz modelowych rozwiązań, z których będą mogły korzystać także inne samorządy. Efektem projektu nie były nowe budynki, elewacje czy parki, ale przygotowanie się pod względem koncepcyjnym, planistycznym, studialnym dla przeprowadzenia długotrwałego, przemyślanego i skutecznego procesu rewitalizacji Leszna. Koncepcja rewitalizacji w ramach projektu Leszna zakładała stworzenie kompleksowego modelu zrównoważonego rozwoju centrum Leszna przy instrumentalnym wykorzystaniu zdegradowanych terenów pokolejowych. Przez prawie cztery lata udało się zrealizować szereg działań z różnych sfer funkcjonowania miasta i mieszkańców na obszarze rewitalizacji. Działania te się przenikały, uzupełniały.

- W 2016 r. Miasto zainicjowało imprezy adresowane do mieszkańców, głównie z obszaru rewitalizacji. Były to Rynki Śniadaniowe oraz Kino ze smakiem. Wydarzenia te odbywają się w miejscach zlokalizowanych w centrum miasta - często zapomnianych, niedocenionych (Kina ze smakiem), ale też tych znanych jak trzy główne place miejskie (Rynki Śniadaniowe). Organizacja imprez tego rodzaju jest odpowiedzią na zgłaszane zapotrzebowanie mieszkańców, aby tworzyć warunki do spotkań i miłego spędzania wolnego czasu wśród znajomych, sąsiadów. Imprezy sprzyjają integracji lokalnej społeczności, ale też wspierają przestrzenny i gospodarczy aspekt rewitalizacji centrum Leszna – odbywają się w miejscach dotąd niewykorzystanych i angażują lokalnych producentów i restauratorów. Kilkakrotnie zorganizowano również wydarzenia polegające na wymianie ubrań "Ciuch za ciuch" czy też wymianie roślin. W roku 2019 r. po raz pierwszy zorganizowano Leszczyński Uliczny Festiwal Artystyczny LUFA - pierwszy w Lesznie festiwal, w którym sceną dla twórców była ulica, a wydarzenia w jego trakcie nastawione były na współtworzenie sztuki.

- "Stacja biznes. Strefa kreatywna" to miejsce wspierające proces rewitalizacji, prowadzone przez Wydział Promocji i Rozwoju. To przestrzeń w centrum miasta, która służy animowaniu społeczności, przedsiębiorców i osób przedsiębiorczych, organizacji spotkań, praktycznych warsztatów. O różnorodnej tematyce. Wszystkie bezpłatnie. Wśród cyklicznych wydarzeń odbywających się w Stacji Biznes wymienić można: Business Speed Networking"- spotkania networkingowe dla lokalnych przedsiębiorców, pozwalające nawiązać wartościowe kontakty biznesowe, English Business Cafe - bezpłatne konwersacje po angielsku, liczne bezpłatne warsztaty RODO, bezpłatne porady prawne świadczone przez leszczyńskich prawników, szkolenia podatkowe i pokrewne współorganizowane wraz z ekspertami z Urzędu Skarbowego w Lesznie, szkolenia z pozyskiwania funduszy unijnych. Poza tym w Stacji Biznes odbywają się wydarzenia skierowane do różnych odbiorców, jak np. warsztaty pieczenia pierników, ferie z językiem angielskim dla dzieci, wymiana odzieży „Ciuch za Ciuch”, „Dzień Kobiet w Stacji Biznes”, warsztaty z pierwszej pomocy „reakcja społeczeństwa ratuje życie”, spotkania dla młodych rodziców. Z racji dostępności dla mieszkańców, Stacja Biznes pełni też ważną funkcję rewitalizacyjną - prowadzony jest tu Infopunkt rewitalizacji oraz szereg spotkań i warsztatów - konsultacyjnych, organizacyjnych itp. W „Stacji” odbywają się również spotkania robocze grupy „Nowe Stare Miasto” zrzeszające handlowców prowadzących działalność na obszarze rewitalizacji oraz cykliczne spotkania Komitetu Rewitalizacji miasta Leszna. Stacja Biznes to też jedyne miejsce w Lesznie świadczące bezpłatną usługę co-workingu. Każdy kto wykonuje wolny zawód lub jeśli ma firmę, ale bez siedziby, może przyjść popracować w przestrzeni, która jest odpowiednio wyposażona - w dostęp do Internetu, rzutnika itp. Jest to też miejsce, w którym można umówić się na spotkanie z kontrahentami.

- W bieżącym roku odbyła się ósma edycja budżetu obywatelskiego. Do rozdysponowania mieszkańców przeznaczono kwotę 2.300.000,00 zł. Głosowanie odbywało się za pośrednictwem dedykowanej strony internetowej w prosty i intuicyjny sposób.

- Mieszkańcy mogą brać czynny udział w konsultacjach społecznych. Konsultacje społeczne w niekonwencjonalnej formie prowadzone były okazji działań rewitalizacyjnych – spacer studyjne, debaty, konsultacje rowerowe. Utworzono również portal konsultacje.leszno.pl, który ma ułatwiać dialog społeczny pomiędzy administracją publiczną, a mieszkańcami oraz organizacjami pozarządowymi.

5. Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Państwa mieście? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

Największe wyzwania występują pod względem:

- ❓ stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla ludzi. Przeciwdziałamy wspierając rozwój gospodarczy, promując innowacyjność, przygotowując tereny inwestycyjne dające możliwość rozwoju firmom, które następnie będą pozytywnie wpływać na rynek pracy .
- ❓ budowania stabilnej infrastruktury, promowania zrównoważonego uprzemysłowienia oraz wspierania innowacyjności. Przeciwdziałamy inwestując w infrastrukturę, wspierając przedsiębiorców w podnoszeniu świadomości na temat funkcjonowania firmy w obiegu zamkniętym, zwiększaniu innowacyjności.
- ❓ uczynienia miasta bezpiecznym, stabilnym, zrównoważonym oraz sprzyjającym włączeniu społecznemu. Przeciwdziałamy przygotowując ofertę dostępną mieszkań, tworząc tereny zieleni, poprawiamy stan powietrza poprzez unowocześnianie taboru komunikacji zbiorowej, budowanie ścieżek rowerowych, wymianę starych pieców na inne źródła ciepła.

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin „zrównoważone miasto”?

Miasto zrównoważone to miasto, w którym zbiorowe i indywidualne potrzeby obywateli, wynikające ze współżycia w społeczeństwie są zaspokajane bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie. Już dziś mówi się, że **Miasto zrównoważone = Miasto przyszłości.**

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto pod względem zrównoważonego rozwoju miasta?

Gmina Miejska Przemyśl posiada Strategię Sukcesu Miasta Przemyśla na lata 2014 – 2024 przyjętą przez Radę Miasta Przemyśla Uchwałą Nr 27/2014 z dnia 6 marca 2014 r.

Strategia Sukcesu Miasta Przemyśla na lata 2014-2024 jest dokumentem kierunkowym, stanowiącym podstawę do podejmowania skoordynowanych działań przez wszystkich partnerów społecznych Miasta.

Pozwala to na kompleksowe ujęcie zrównoważonego rozwoju Miasta. Kompleksowe podejście, będące cechą planowania strategicznego powoduje, iż realizacja tak określonej strategii jest wspólnym zadaniem władz samorządowych i wszystkich partnerów społecznych w Mieście.

W Strategii misję Miasta Przemyśla określono w perspektywie do roku 2024:

„Przemyśl to miasto bogatej historii i dziedzictwa kulturowego, ale także nowych szans, zrównoważonego, inteligentnego rozwoju oraz prężny ośrodek społeczno-gospodarczy o znaczeniu międzynarodowym i Brama na Wschód”.

W w/w dokumencie określono 7 celów strategicznych, podzielonych na 3 obszary strategiczne:

Obszar: Zaspokojenie potrzeb mieszkańców.

Cel strategiczny 1. Poprawa standardu i jakości życia mieszkańców.

Obszar: Potencjały i zasoby Miasta.

Cel strategiczny 2. Dobrze rozwinięta infrastruktura Miasta umożliwiająca zrównoważony rozwój.

Cel strategiczny 3. Zrównoważony ład przestrzenny.

Cel strategiczny 4. Czyste środowisko.

Cel strategiczny 5. Zachowane i wykorzystane zasoby dziedzictwa kulturowego.

Cel strategiczny 6. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.

Obszar: Gospodarka i promocja Miasta.

Cel strategiczny 7. Wzrost potencjału gospodarczego Miasta.

W ramach celów strategicznych wypracowano 39 celów operacyjnych, którym przypisano zadania realizacyjne.

Do prac nad realizacją Strategii został powołany Zespół Realizacyjny Strategii Sukcesu Miasta Przemyśla na lata 2014 – 2024 Zarządzeniem Nr 25/2015 Prezydenta Miasta Przemyśla z dnia 30 stycznia 2015 r.

3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Państwa mieście pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju „zielonego” transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrożenie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności).

1) W 2017 roku zrealizowano projekt pn.: „**Termomodernizacja obiektów oświatowych miasta Przemyśla**” finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

Celem projektu było zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie miasta.

Zakres rzeczowy obejmował modernizację energetyczną następujących obiektów:

a) Budynek internatu w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym Nr 2 przy ul. Czarnieckiego 29, w tym:

- docieplenie ścian zewnętrznych łącznie z fundamentowymi,
- docieplenie stropu ostatniej kondygnacji,
- wymiana stolarki okiennej i drzwiowej,
- montaż instalacji odgromowej,
- przebudowa instalacji centralnego ogrzewania,
- montaż na dachu paneli fotowoltaicznych,
- remont ciągów komunikacyjnych przed wejściem do budynku.

b) Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi przy ul. Grunwaldzkiej 81, w tym:

- docieplenie ścian zewnętrznych łącznie z fundamentowymi,
- docieplenie dachów,
- wymiana stolarki okiennej i drzwiowej,
- montaż instalacji odgromowej,
- przebudowa instalacji centralnego ogrzewania,
- remont ciągów komunikacyjnych przed wejściem do budynku.

c) I Liceum Ogólnokształcące przy ul. Słowackiego 21, w tym:

- przebudowa instalacji centralnego ogrzewania,
- wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej,
- dostosowanie pomieszczeń kotłowni na wymiennikownię,
- docieplenie stropu ostatniej kondygnacji.

2) W 2018 roku zakończyła się realizacja projektu pn.: „**Adaptacja zasobów mieszkaniowych Gminy Miejskiej Przemyśl z przeznaczeniem na lokale socjalne**” finansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

Celem projektu było zwiększenie dostępu do usług społecznych osobom zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Zakres rzeczowy projektu obejmował remont 19 mieszkań z zasobu Gminy z przeznaczeniem na mieszkania socjalne.

Dodatkowo w projekcie uwzględniono działania dotyczące aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz działania dotyczące reintegracji zawodowej osób niepełnosprawnych. Działania te były realizowane w oparciu o salę szkoleniową, do której w ramach projektu zakupiono sprzęt ICT.

W wyniku realizacji projektu poprawił się stan techniczny zasobów mieszkaniowych Gminy Miejskiej Przemyśl przeznaczonych na cele socjalne. Zaplanowano również aktywizację społeczno-zawodową 59 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym

3) W 2019 roku zrealizowano projekt pn.: **„Rozbudowa i integracja systemu komunikacji publicznej na terenie MOF Przemyśl” finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.**

Celem projektu było zmniejszenie emisji zanieczyszczeń uciążliwych dla środowiska i mieszkańców Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Przemyśl poprzez poprawę dostępu do niskoemisyjnego transportu publicznego.

Projekt został zrealizowany w partnerstwie - Gmina Miejska Przemyśl (Lider), Powiat Przemyski oraz Gmina Przemyśl (Partnerzy).

Zakres rzeczowy Gminy Miejskiej Przemyśl:

a) Zakup 15 szt. autobusów 12 metrowych, w tym 13 szt. zasilanych ON oraz 2 szt. zasilanych CNG.

Zakupione autobusy marki AUTOSAN spełniające normę emisji spalin EURO VI są wykorzystywane na liniach prowadzonych przez Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o. w Przemyślu.

b) Zakup wyposażenia do autobusów – 40 kompletów dla autobusów nowych i pozostających w taborze.

Wyposażenie obejmowało system informacji pasażerskiej, kasowniki, system monitoringu wizyjnego. Dodatkowo zamontowano system zliczania pasażerów w 2 autobusach oraz system zajezdniowy (oprogramowanie dyspozytorskie i wyposażenie dodatkowe).

c) Rozbudowa odcinka ul. Wysockiego długości 1 199,69 mb od km 3+360,00 do km 4+559,69 (odcinek do granicy miasta w kierunku miejscowości Ujkowice).

Rozbudowa obejmowała poszerzenie istniejącej jezdni z 5,0m do 7,0m, wyrównanie i wzmocnienie istniejącej nawierzchni bitumicznej, budowę chodników, ścieżki rowerowej oraz zatok autobusowych. Na całej długości wykonano oświetlenie drogowe oraz odwodnienie poprzez budowę kanalizacji deszczowej. Zakres robót obejmował również przebudowę i zabezpieczenie pozostałej infrastruktury (sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej, gazociągi, urządzenia elektroenergetyczne i sieci teletechniczne) kolidującej z projektowaną rozbudową odcinka ul. Wysockiego.

d) Zakup i budowa 12 szt. wiat przystankowych na terenie miasta a w tym:

- 4 wiat przystankowych 2-modułowych (długość 3,0m, wys. Max. 2,5m, szer. 1,0m)
- 7 wiat przystankowych 3-modułowych (długość 4,0m, wys. Max. 2,5m, szer. 1,0m)
- 1 wiaty 4-modułowej (długość 5,2m, wys. Max. 2,5m, szer. 1,4m)

4) W trakcie realizacji jest projekt pn.: **„Przebudowa placu handlowego „Zielony Rynek” w Przemyślu” finansowany z „Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju obszarów**

Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”; operacja typu „Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów”.

Realizacja ma na celu wzrost atrakcyjności, poprawę estetyki przestrzeni publicznej oraz poprawę warunków sprzedaży produktów rolnych na terenie miasta Przemyśla poprzez przebudowę jednego targowiska, współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury i powiązanej infrastruktury” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Zakres rzeczowy obejmuje roboty branży drogowej, budowlanej, sanitarnej oraz elektrycznej, w tym:

- roboty przygotowawcze, ziemne, odwodnienie powierzchniowe nawierzchni, podbudowa nawierzchni na placach i zjazdach, schody terenowe i zieleńce,
- budowę zadaszenia ciągów pieszych,
- budowę straganów,
- punkt czerpalny wody,
- mała architektura,
- instalacja wodociągowa licznikowa podziemna,
- wykonanie instalacji kanalizacji podziemnej,
- wykonanie instalacji odwodnienia terenu,
- przebudowa zasilania pawilonów handlowych,
- instalacja oświetlenia terenu placu,
- oświetlenie ciągów komunikacyjnych.

5) W chwili obecnej Gmina Miejska Przemyśl jest w trakcie realizacji projektów:

- **„Ekologiczny Przemyśl - wymieniamy źródła ciepła”**
- **„Ekologiczny Przemyśl - wymieniamy źródła ciepła (kotły na ekogroszek)”**

finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

Celem projektów jest poprawa jakości powietrza i zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych na terenie Miasta Przemyśla.

Projekt „**Ekologiczny Przemyśl - wymieniamy źródła ciepła**” realizowany jest w partnerstwie - Gmina Miejska Przemyśl (Lider) oraz Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Przemyślu Sp. z o.o. (Partner).

Zakres rzeczowy Gminy Miejskiej Przemyśl:

- a) Dostawa i montaż 93 szt. gazowych kotłów kondensacyjnych,
- b) Dostawa i montaż 91 szt. wkładów kominowych do gazowych kotłów kondensacyjnych,
- c) Dostawa i montaż 32 szt. automatycznych kotłów opalanych biomasa,

- d) Dostawa i montaż 15 szt. wkładów kominowych do automatycznych kotłów opalanych biomasą (premium),
- e) Dostawa i montaż 24 szt. urządzeń do magazynowania energii (zasobników CWU) do automatycznych kotłów opalanych biomasą,
- f) Budowa przyłącza ciepłowniczego wysoki parametr - 29 szt.
- g) Budowa przyłącza ciepłowniczego niski parametr - 6 szt.
- h) Budowa węzła jednofunkcyjnego - 31 szt.

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin “zrównoważone miasto”?

Zrównoważone miasto to takie, które prowadzi politykę lokalną w sposób, który kształtuje relacje pomiędzy wzrostem gospodarczym, dbałością o środowisko, poprawą jakości życia mieszkańców oraz zaspokojeniem ich potrzeb. W Słupsku zakładamy, że żadna ze sfer działalności człowieka nie może rozwijać się kosztem pozostałych. W sytuacji, w której jedna ze sfer ucierpi podejmowane są na jej rzecz działania kompensacyjne. Nasza polityka zrównoważonego rozwoju polega na zintegrowanym podejściu do spraw społecznych, ekonomicznych i ekologicznych, przy dodatkowym uwzględnieniu aspektów przestrzennych i instytucjonalnych. Wieloletnie plany i strategie stanowią natomiast poszukiwanie równowagi pomiędzy wszystkimi aspektami funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego.

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto pod względem zrównoważonego rozwoju miasta?

Głównym celem i podstawą funkcjonowania Miasta Słupska jest stałe poprawianie jakości życia mieszkańców przez podejmowanie szeregu działań na rzecz tworzenia zdrowego środowiska życia (bez zanieczyszczeń, hałasu, z dostateczną ilością terenów zielonych zapewniających utrzymanie emocjonalnych więzi z przyrodą) i odpowiedniego środowiska społecznego, zapewniającego rozwój społeczny i kształtowanie postaw moralno-etycznych mieszkańców. Uchwalona w dniu 25.01.2017 r. przez Radę Miejską w Słupsku Strategia Rozwoju Miasta na lata 2017-2022 zakłada, że wszystkie podejmowane działania na rzecz poprawy jakości życia w mieście będą odbywały się w kontekście sprawiedliwości społecznej oraz zrównoważonej gospodarki miejskiej. Odbywa się to poprzez szereg działań na rzecz tkanki miejskiej – prowadzenie polityki przestrzennej, która umożliwi zwiększenie gęstości zaludnienia i zabudowy, rewitalizację terenów zdegradowanych, zwiększania różnorodności miasta przez mieszanie różnych form użytkowania terenu przez kształtowanie ładu przestrzennego i rozwijanie zieleni, a także na rzecz poprawy jakości istniejącej i tworzenie nowej infrastruktury technicznej. Szczególną uwagą objęte są kwestie utworzenia na terenie Miasta spójnej sieci dróg rowerowych oraz rozwoju ekologicznych form transportu poprzedzonego działaniami mającymi na celu zachęcenie mieszkańców do ograniczenia użycia samochodu. Na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Słupska wytyczono obszar zdegradowany, pokrywający się z najstarszą tkanką miejską na której przeprowadzane są kompleksowe prace zawierające zarówno kwestie poprawy jakości infrastruktury komunalnej, porządkowanie terenów przez wytyczanie działek pod budownictwo społeczne i deweloperskie, jak i działania na rzecz zwiększenia produktywności społecznej.

Dodatkowo w celu zapobiegania wykluczenia Miasto skupia się na problemach ubóstwa, niepełnosprawności oraz wieku. Wykluczenie i nierówne traktowanie są związane z szeregiem uwarunkowań, np. statusem materialnym, społecznym, niepełnosprawnością, brakiem dostępu do edukacji, możliwości rozwoju, płcią, stanem środowiska czy wiekiem. Miasto konsekwentnie dąży do zapobiegania tym zjawiskom.

3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Państwa mieście pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju ‘zielonego’ transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności - <https://www.un.org.pl/cel11>)

Słupsk od wielu lat konsekwentnie prowadzi politykę przestrzenną polegającą na tworzeniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stymulującą zrównoważony rozwój miasta. Podstawą działań planistycznych w Mieście jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Dokument powstał w 2002 roku i uwzględniając uwarunkowania t.j. położenie miasta czy jego istniejące zagospodarowanie, wyznaczył kierunki rozwoju Słupska na kolejne lata. Jednym z trzech najistotniejszych kierunków stało się przyjęcie proekologicznej polityki przestrzennej. Położenie w dolinie Słupi ma w tym przypadku, w kontekście zrównoważonego rozwoju, podstawowe znaczenie. Dzięki założeniom Studium i konsekwencji w ich realizacji, chronione przed zabudową są tereny mające znaczenie m.in. dla wymiany powietrza w Mieście. Obecnie procedowana jest zmiana Studium. Projekt, w oparciu o istniejącą miejską strukturę oraz ustalenia obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (mpzp), wskazuje powiązania między terenami zielonych przestrzeni publicznych oraz poszukuje szlaków komunikacji alternatywnej wobec samochodu. Dokument będzie podstawą do uzupełnienia brakującej infrastruktury pieszej i rowerowej w Mieście. Niezaprzeczalnym atutem powyższego jest możliwość kreowania spójnych urbanistycznie wizji rozwoju Miasta, z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju. Obecnie ponad 70% powierzchni Słupska objętych jest mpzp. Ustalenia miejscowych planów wykraczają poza ustawowo zdefiniowane minimalne

parametry przewidziane dla obszarów zieleni, dzięki czemu otwierają drogę do świadomych i konsekwentnych działań dla zrównoważonego rozwoju. Wyznaczane są szerokie korytarze komunikacyjne pozwalające na umieszczenie w nich zieleni izolacyjnej oraz wygodnych szlaków pieszych i rowerowych. Wewnątrz zespołów zabudowy mieszkaniowej projektowane są przestrzenie publiczne oraz parki. Wraz z rozwojem słujska realizowane są także większe założenia zielone. Przykładem są tu Słujskie Kliny Zieleni. W ramach tego projektu, polegającego na uzupełnieniu zieleni w mieście i mającego na celu osłabienie zjawiska tzw. miejskiej wyspy ciepła, poprawę przewietrzania miasta i uzupełnienie zasobów wody podziemnej poprzez infiltrację, powstało sześć nowych, zagospodarowanych i wyposażonych w infrastrukturę terenów zielonych oraz odtworzono zielen przyuliczną w zabytkowej części miasta. Podejmując zadania z zakresu zagospodarowania miasta roślinnością, kierujemy się zasadą wartości różnorodności biologicznej i ekosystemu miejskiego wybierając przyjazne zwierzętom i owadom rodzime rośliny. Władze Miasta prowadzą rozmowy z właścicielami nieruchomości przeznaczonych w miejscowych planach na przestrzenie publiczne, w celu przejęcia terenów i realizacji kolejnych, powiązanych ze sobą parków.

Miasto Słupsk w ostatnich latach prowadziło szereg działań wynikających z polityki zrównoważonego rozwoju, które miały na celu poprawę ogólnopojętej jakości życia mieszkańców. Od przeszło dziesięciu lat prowadzone są prace rewitalizacyjne na zdegradowanych i najbardziej wymagających obszarach miasta, które obejmują prace dotyczące poprawy infrastruktury, tworzenie nowych zielonych miejsc, których celem jest integracja społeczności i zaspokojenie jej potrzeb obcowania z naturą oraz działania społeczne, wspierające i zachęcające mieszkańców do włączenia się do procesu rewitalizacji. Planowanie Gminnego Programu Rewitalizacji na każdym etapie opracowywania włączało do konsultacji wszystkich interesariuszy procesu uwzględniając w procesie planowania potrzeby i opinie wszystkich grup społecznych. W ramach projektu „Łamiemy bariery, łączymy pokolenia – rewitalizacja Obszaru Podgrodzia, Starego Miasta i Śródmieścia Miasta Słujska” realizowany jest kompleksowy program, dzięki któremu tworzone są m.in. nowe przestrzenie publiczne na obszarach nadrzecznych, przebudowa podwórek i modernizacja ciągów komunikacyjnych, rewaloryzacja istniejących skwerów oraz obiektów zabytkowych na rzecz nowych funkcji (stara wozownia stała się siedzibą teatru, natomiast odbudowana Baszta Obronna stanie się Centrum Współpracy Międzypokoleniowej i Streetworkingu). Projekt prowadzony jest we współpracy ze Wspólnotami Mieszkaniowymi, które dzięki dofinansowaniu przeprowadzają remonty elewacji budynków, w efekcie czego poprawia się estetyka miasta. Zdevastowany i dysfunkcyjny kwartał w okolicy ul. Długiej jest poddawany gruntownej rewitalizacji – przebudowano pas drogowy, wyburzane są zawalające się kamienice, komórki lokatorskie i oficyny, na których miejscu wytyczane są miejsca pod budownictwo społeczne i deweloperskie, a na jednym z podwórek powstał „Dom sąsiedzki” w którym prowadzone są zajęcia mające na celu zintegrowanie społeczności tego rejonu. Wspierane jest wykorzystanie niezagospodarowanych części podwórek i przestrzeni międzykwartałowych na cele społeczne – tworzenie warzywnych i kwiatowych ogródków, stref relaksu, małych placów zabaw. Do budynków w rejonie ul. Długiej wprowadzani są nowi użytkownicy (przez co następuje proces gentryfikacji), a zmieszanie różnych form użytkowania terenów i zwiększenie różnorodności przestrzennej przyczyniło się do znacznego ożywienia tej niegdyś zdegradowanej dzielnicy. W ramach rewitalizacji powstało również Centrum Wsparcia w zrewitalizowanej kamienicy Otto Freundlicha, w którym swoją siedzibę ma centrum start-upów z darmowymi przestrzeniami biurowymi, centrum teleopieki nad słujskimi seniorami, mieszkanie treningowe oraz poradnia pedagogiczno-psychologiczna. Rozwijanie infrastruktury społecznej w procesie rewitalizacji jest niezmiernie ważne w kontekście potrzeby kreowania wśród mieszkańców rozwoju kulturalnego, innowacyjności, kreatywności czy przedsiębiorczości.

Istniejąca zabudowa jest termomodernizowana i podłączana do miejskiej sieci ciepłowniczej, likwidując w ten sposób problem tzw. „kopciuchów” wcześniej powszechnych w okolicy. Dodatkowo, od wielu lat na terenie miasta Słujska przyznawane jest wsparcie finansowe na zasadach określonych w

regulaminie udzielania dotacji z budżetu Miasta Słupska na ochronę środowiska, przyjętym uchwałą Rady Miejskiej w Słupsku Nr IV/52/19 z dnia 30 stycznia 2019 roku. Niniejsze dotacje przysługują podmiotom, które zlikwidowały źródło ciepła wykorzystujące węgiel lub koks i zastąpiły go innym (miejska sieć ciepłownicza, odnawialne źródła energii, gaz, olej lub energia elektryczna). Miasto Słupsk od kilku lat aplikuje również o środki zewnętrzne na realizację zadań służących ochronie powietrza w ramach konkursów ogłaszanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku. Przyznawane w tym zakresie dotacje również dotyczyły zmiany sposobu ogrzewania. Z tego tytułu latach 2011 – 2019, na obszarze naszego miasta, dofinansowano likwidację 940 sztuk węglowych źródeł ciepła oraz likwidację 1146 sztuk gazowych źródeł. Na ten cel wydatkowano z Budżetu Miasta 1.963.112,27 zł oraz z budżetu WFOŚiGW w Gdańsku 556.175,79 zł.

Miasto Słupsk od wielu lat podejmuje działania związane z poprawą jakości powietrza, co ma istotny wpływ na klimat w mieście o znaczeniu lokalnym. Rada Miejska w Słupsku uchwałą nr IV/50/19 z dnia 30 stycznia 2019 roku przyjęła „Plan adaptacji do zmian klimatu dla miasta Słupska”. Celem przedmiotowego dokumentu jest przygotowanie władz Miasta i mieszkańców do świadomego i odpowiedzialnego reagowania na zmiany klimatu oraz wynikające z nich zagrożenia. Analizę wrażliwości naszego miasta wykonano w odniesieniu do 17 obszarów zdrowia publicznego, transportu, energetyki, gospodarki wodnej, turystyki, przemysłu i budownictwa, usług publicznych, rolnictwa, różnorodności biologicznej, dziedzictwa kulturowego, gospodarki przestrzennej miasta, terenów zabudowy mieszkaniowej o wysokiej intensywności, terenów usług o swobodnej lokalizacji, terenów przemysłowych i handlowych, terenów niezabudowanych oraz w obszarze infrastruktury. Działaniami wskazanymi w przedmiotowym dokumencie, realizowanymi przez odpowiednie jednostki Miasta Słupska są:

1. Analiza efektywności systemu monitoringu i ostrzegania przed zagrożeniami związanymi ze zmianami klimatu. Aktualizacja instrukcji postępowania dla służb publicznych w przypadku wystąpienia ekstremalnych zjawisk meteorologicznych i hydrologicznych;
2. Budowa i rozwój systemu błękitnej i zielonej infrastruktury;
3. Budowa systemu informacji o zagrożeniach w przestrzeni publicznej;
4. Budowa systemu rozwiązań dla zapewnienia komfortu termicznego mieszkańców;
5. Edukacja/ informacja (o zagrożeniach, o wizualizacji rozkładu ekspozycji i ryzyk, o podjętych i planowanych działaniach adaptacyjnych, o funkcjonujących systemach monitorowania i ostrzegania, o źródłach pierwotnego i wtórnego zagrożenia). Edukacja/ promocja/ informacja o dobrych praktykach (działań i postaw), o niekorzystnych skutkach złych praktyk (działań i postaw);
6. Przygotowanie/Aktualizacja instrukcji postępowania dla służb publicznych w przypadku wystąpienia ekstremalnych zjawisk meteorologicznych i hydrologicznych;
7. Rozbudowa dróg rowerowych i ciągów pieszych (w sąsiedztwie do systemów komunikacyjnych);
8. Techniczne i nietechniczne zabezpieczenie zagrożonych budynków i obiektów infrastruktury w strefie zagrożenia;
9. Zwiększenie udziału powierzchni biologicznie czynnej poprzez ograniczanie powierzchni nieprzepuszczalnych w mieście lub ich rozszczelnienie. Analiza techniczna funkcjonowania systemów kanalizacji deszczowej oraz innych systemów;
10. Wizualizacja rozkładu ekspozycji na zagrożenia (różnych sektorów lub obszarów Miasta);
11. Wzmocnienie służb ratowniczych z uwzględnieniem zmian klimatycznych.

Dodatkowo, podejmowane są różnego rodzaju działania informacyjno-edukacyjne, które budują społeczną świadomość klimatyczną i propagują dobre praktyki adaptacyjne wśród mieszkańców przyczyniając się w ten sposób do poprawy jakości powietrza. Miasto Słupsk realizuje również inicjatywy polegające na:

1. Wspieraniu mieszkańców finansowo poprzez udzielanie dotacji z budżetu miasta oraz pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych na zadania polegające na wymianie źródeł ogrzewania;
2. Stałej modernizacji układu komunikacyjnego i utrzymanie czystości na drogach;
3. Kontroli w zakresie właściwego ogrzewania budynków;
4. Wspieraniu form ekologicznego i zbiorowego transportu oraz komunikacji rowerowej;
5. Uwzględnianiu w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego korytarzy przewietrzających miasto oraz terenów zielonych.

Na terenie miasta funkcjonuje bieżący monitoring prowadzony za pomocą 5 sztuk czujników do pomiaru zanieczyszczeń powietrza (pył PM10, pył PM2,5), a wyniki pomiarów prezentowane są w przestrzeni publicznej na monitorze zewnętrznym przy pl. Zwycięstwa 3 oraz na internetowej stronie Miasta Słupska. Dzięki powyższemu Mieszkańcy mają nieograniczony dostęp do aktualnych danych prezentujących stan powietrza w mieście.

Miasto Słupsk udostępnia mieszkańcom ulotki w wersji papierowej oraz elektronicznej, dotyczące wpływu zanieczyszczonego powietrza na zdrowie, w związku ze spalaniem odpadów, których to niebezpieczne substancje krążące w powietrzu przedostają się do organizmu człowieka powodując choroby skóry, układu oddechowego, alergii pokarmowych, a także chorób nowotworowych. W przedmiotowych broszurach znajdują się również informacje z zakresu możliwości uzyskania pomocy finansowej do zmiany sposobu ogrzewania nieruchomości oraz jakich materiałów nie należy spalać. Broszury dostępne są podczas spotkań z mieszkańcami w zakresie ochrony czystego powietrza, a także w Urzędzie Miejskim w Słupsku.

W celu poprawy jakości powietrza, usługi publicznego transportu zbiorowego dla Miasta Słupska, realizowane przez podmiot wewnętrzny miasta - Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o., realizowane są w zdecydowanej większości w oparciu o pojazdy spełniające wysokie normy emisji zanieczyszczeń. Do realizacji zadań przewozowych wykorzystywany jest tabor, składający się z 58 autobusów, z czego zdecydowana większość to pojazdy mające mniej niż 10 lat oraz spełniające normy emisji Euro 5 lub 6. Autobusy niskoemisyjne zasilane sprężonym gazem ziemnym stanowią aż 26% całkowitego taboru przewoźnika. Wszystkie autobusy MZK są pojazdami przystosowanymi do przewozu osób z niepełnosprawnościami. Zdecydowana większość z nich to pojazdy niskopodłogowe, jedyny wyjątek stanowi model Scania Omni Link (5 szt.), który jest pojazdem niskowejściowym. Najstarsze pojazdy realizujące usługi publicznego transportu zbiorowego zostały zakupione w 2003 oraz 2006 r. Pojazdy te jednocześnie charakteryzują się najniższymi normami emisji – Euro 3 oraz Euro 4. Planowane jest ich wymiana do 2022 r.

W przypadku wymiany najstarszych pojazdów (wyprodukowanych w 2003 oraz 2006 r.) na nowe pojazdy zasilane CNG, flota pojazdów MZK składała się będzie wyłącznie z pojazdów niskoemisyjnych oraz konwencjonalnych spełniających najwyższe standardy emisji (Euro 5 i Euro 6).

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Miasta Słupska na lata 2017-2022 jednym z celów strategicznych jest eliminowanie nierówności i dyskryminacji m. in. w obszarze niepełnosprawności oraz podejmowanie działań przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu tej grupy mieszkańców. Wiąże się to m.in. z planowaniem przedsięwzięć uwzględniającym potrzeby ludzi o ograniczonej mobilności, także, a nawet przede wszystkim w zakresie polityki transportowej miasta. Istotnym elementem wpływającym na jakość i funkcjonalność transportu w mieście jest bowiem dostępność

infrastruktury transportowej, również dla osób o ograniczonej mobilności. W Słupsku w miarę możliwości finansowych, sukcesywnie wdrażane są działania mające na celu podniesienie jakości i funkcjonalności infrastruktury pieszej czy przystankowej do specyficznych potrzeb osób o ograniczonej mobilności. Modernizowane są kolejne przystanki autobusowe poprzez wyposażenie w wiaty, ławki, zastosowanie odpowiedniej wysokości krawężników dostosowanych do progów wejściowych autobusów. Na chodnikach przed przejściami dla pieszych wykonywane są powierzchnie wypukłe, a przejścia z sygnalizacją świetlną wyposażane są również w sygnalizację dźwiękową.

W celu stworzenia alternatywy dla osobowych pojazdów spalinowych, których liczba systematycznie rośnie pomimo spadku liczby mieszkańców, i aktualnie wynosi w przybliżeniu 59 tysięcy sztuk, Słupsk systematycznie rozwija infrastrukturę rowerową. Mieszkańcy mają do dyspozycji 45 km ścieżek rowerowych, 6 stacji napraw rowerów, wiatę rowerową Park&Ride przy dworcach kolejowym i autobusowych. Aktualnie prowadzone są prace przy budowie kolejnych dróg rowerowych oraz infrastruktury towarzyszącej (m.in. stacja rowerowa na budowanym międzynarodowym szlaku rowerowym R-10). Teren Miasta Słupska dysponuje dogodnymi warunkami dla podróży rowerowych jak i pieszych dzięki niewielkim odległościom w obrębie miasta, które wynoszą ok. 7 km, a w większości przypadków nawet połowę tej odległości, odpowiadającej typowej odległości pokonywanej podczas podróży rowerowej. Na początku roku zainicjowano procedurę wdrożenia systemu roweru miejskiego, którą wstrzymano ze względu na pandemię Covid-19. Miasto Słupsk jest również partnerem projektu CoBiUM – Cargo Bikes in Urban Mobility, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Interreg Południowy Bałtyk 2014-2020, w ramach którego zakupiono 11 rowerów typu cargo ze wspomaganie elektrycznym, które zostały udostępnione jednostkom podległym. Projekt ma na celu umożliwienie tym jednostkom oraz mieszkańcom, darmowego wypróbowania tego środka transportu, który w niektórych przypadkach może z sukcesem zastępować samochód. Rowery te cieszą się niezwykłą popularnością wśród mieszkańców. Dużą bolączką miasta jest gęsta zabudowa w centrum, co często uniemożliwia przeprowadzenie odseparowanej infrastruktury rowerowej. W takich przypadkach, ruch rowerowy wprowadza się na zasadach ogólnych, uspokajając ruch poprzez ograniczanie maksymalnej prędkości przejazdowej.

Ponadto, w dniu 27 listopada 2019 roku Rada Miejska w Słupsku podjęła apel związku z kryzysem klimatycznym, aby zatrzymać proces degradacji środowiska naturalnego.

Rada Miejska zwróciła się do Mieszkańców o szczególną dbałość ekologiczną, promocję zachowań proekologicznych, zmianę nawyków konsumpcyjnych, które przyczynią się do poprawy jakości środowiska naturalnego, oszczędzania zasobów przyrody oraz ograniczenia rocznej emisji zanieczyszczeń powietrza.

Rada Miejska w Słupsku apeluje do mieszkańców Miasta Słupska:

1. Segregujmy odpady, ponieważ wyselekcjonowane odpady stanowią wartościowe surowce wtórne, które po przetworzeniu zyskują drugie życie.
2. Używajmy toreb wielokrotnego użytku, zdecydowanie wyeliminujmy opakowania foliowe.
3. Zaprześćmy zakupu naczyń jednorazowych i słomek; wybierzmy szklane butelki zwrotne, zamiast aluminiowych puszek i foliowanych kartonów.
4. Oszczędzajmy zasoby wody.
5. Oszczędzajmy energię.
6. Kupujmy sprzęty AGD i źródła światła z zieloną etykietą energetyczną, gdyż są one najbardziej energooszczędne.
7. Wymieńmy świetlówki na energooszczędne.

8. Wybierzmy podróż rowerem bądź komunikacją miejską zamiast samochodem.
9. Szanujmy drzewa – to niezwykle cenne elementy środowiska miejskiego.
10. Wymieńmy stary piec na ekologiczne źródło ciepła.

W dniu 29 stycznia 2020 roku Rada Miejska w Słupsku podjęła uchwałę Nr XV/273/20 w sprawie ustalenia kierunków działania Prezydenta Miasta Słupska w ramach projektu „Słupsk bez plastiku”. Polegają one na dążeniu do stopniowego wyeliminowania produktów jednorazowego użytku z tworzyw sztucznych oraz zastąpienie ich produktami wielokrotnego użycia w odniesieniu do funkcjonowania Urzędu Miejskiego w Słupsku i podległych jednostek organizacyjnych Miasta, a także w wymiarze edukacyjnym skierowanym do mieszkańców Słupska.

Uchwała jest kolejnym elementem zwracającym uwagę na potrzebę przeprowadzenia działań mających na celu zmniejszenie ilości generowanych odpadów oraz kształtowanie proekologicznych postaw.

Miasto prowadzi aktywną edukację ekologiczną mieszkańców zachęcając ich do rozwiązań przyjaznych środowisku, w tym dbałości o zielen i drzewa, zatrzymywaniu wody opadowej na potrzeby przeciwdziałania suszy oraz aktywne promowanie zrównoważonych form transportu. Na terenie miasta istnieje infrastruktura rowerowa (ścieżki, wiaty, stojaki oraz stacje naprawy rowerów).

W październiku 2018 roku ogłoszono konkurs fotograficzny pn.: „Słupsk: tu się oddycha”. Skierowany był do Mieszkańców Słupska, bez ograniczeń wiekowych, a jego tematyka nawiązywała do czystego powietrza w przestrzeni miejskiej. Konkurs miał za zadanie przyczynić się do kształtowania proekologicznych postaw oraz propagowania idei ochrony środowiska, a także uwrażliwienia Mieszkańców oraz zachęcenia do obserwacji najbliższego otoczenia. Zgłoszone prace konkursowe ukazywały m.in.: elementy przyrody oraz rozwiązania infrastrukturalno-techniczne korzystne z punktu widzenia ochrony środowiska w Słupsku. W konkursie przyznano nagrody rzeczowe promujące ekologiczne środki transportu (rower, hulajnogi elektryczne, bilety miesięczne do wykorzystania w środkach komunikacji miejskiej). Ponadto, z okazji dnia Czystego Powietrza w Urzędzie Miejskim w Słupsku przeprowadzono bezpłatne badania spirometryczne dla Mieszkańców Słupska. Dodatkowo w prasie lokalnej opublikowane artykuł pn.: „Oddychasz tym, czym palisz”, który stanowił element informacyjno-edukacyjny, skierowany bezpośrednio do mieszkańców Miasta.

Również w listopadzie 2019 roku Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska zaproponował przeprowadzenie konkursu fotograficznego dla mieszkańców Miasta Słupska oraz uczniów słupskich szkół w zakresie dbałości o stan czystego powietrza w mieście i jego wpływu na zdrowie. Planowane działania stanowiły element kampanii w ramach zintegrowanej edukacji ekologicznej Miasta Słupska, a także przypadającego na dzień 14 listopada br. obchodów Dnia Czystego Powietrza.

Słupsk chętnie włącza się w inicjatywy ogólnopolskie, takie jak kampanie propagujące alternatywne i ekologiczne formy transportu, zapewniając odpowiednie zachęty dla mieszkańców, w postaci atrakcyjnych nagród. Przykładem takich działań jest uczestniczenie w akcji "Rowerowy Maj" dedykowanej dzieciom w wieku szkolnym i przedszkolnym oraz rywalizacja "Puchar Rowerowej Stolicy Polski" do którego miasto przystąpiło po raz pierwszy w 2020r. Ponadto, Miasto Słupsk już od wielu lat aktywnie włącza się w obchody Europejskiego Tygodnia Zrównoważonego Transportu. W 2019 roku Miasto Słupsk w ramach ETZT zachęcało do uczestnictwa w akcji promocyjnej „Jesteśmy Ekomobilni” z okazji obchodów organizowanego w dniach 16-22 września, Europejskiego Tygodnia Zrównoważonego Transportu. Mieszkańcy przesyłali zdjęcia podczas aktywności plenerowych, tj.: jazdy na rowerze, hulajnodze, rolkach, deskorolce, wrotkach itp. Najciekawsze fotografie zostały zaprezentowane na otwartej wystawie przy ul. Nowobramskiej oraz na Starym Rynku Miasta Słupska. Dodatkowo, w dniu 16 września mieszkańcy Słupska uczestniczyli w rajdzie rowerowym

zorganizowanym przez Miasto Słupsk, organizowanym przez Centrum Inicjatyw Obywatelskich w Słupsku. Zainteresowanym rowerzystom policjanci oznaczyli jednoślady kodem, który został uwieczniony w policyjnej bazie danych. Powyższe wydarzenie uwieczniło zbiorowe zdjęcie z drona. W bieżącym roku obchody ETZT były również bardzo aktywne. Oprócz gry miejskiej, konkursów i rywalizacji dla mieszkańców oraz darmowej komunikacji miejskiej w dn. 22 września, na jednym z głównych deptaków otwarty został Mobilny Punkt, w którym mieszkańcy otrzymywali upominki rowerowe i mogli przetestować rowery cargo.

W celu poprawy współpracy międzygminnej zawiązano grupę Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Słupska, dzięki której pozyskano środki unijne na termomodernizację oraz montaż odnawialnych źródeł energii na obiektach edukacyjnych oraz wymianę oświetlenia przyulicznego na energooszczędne z automatycznym systemem zarządzania, dzięki czemu nastąpiła poprawa efektywnego zarządzania energią w mieście. Ponadto ponad 70% powierzchni miasta jest objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, które kompleksowo wskazują na dalszy rozwój przestrzenny wytyczając nowe osiedla i tereny inwestycyjne na obecnie niezagospodarowanych terenach miasta. Współpraca z deweloperami umożliwiła powstanie nowego osiedla mieszkaniowego w zachodnim skraju Słupska, tworząc atrakcyjną ofertę mieszkaniową dla osób, które w poszukiwaniu własnego lokum potencjalnie zapobiegą tzw. urban splash na terenach ościennych gmin. Planując nowe osiedla Miasto dąży do zwiększenia gęstości zaludnienia i zabudowy przy jednoczesnym zapewnieniu niezbędnej infrastruktury – terenów dla usług, parków, skwerów oraz infrastruktury drogowej z zielenią przyuliczną.

4. Czy Miasto wprowadza jakieś konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

W ramach programu rewitalizacji prowadzony jest projekt pn. „Miasto Bliskie”, którego głównym celem jest aktywizacja mieszkańców oraz poprawa funkcjonalności i estetyki podwórek i przestrzeni międzykwateralowych w mieście. Do realizacji zadań wybrano słupskie NGO, które w trybie partycypacyjnym planują oraz wspierają mieszkańców, którzy chcą na swoich podwórkach zakładać ogródki kwiatowe i warzywne, małe place zabaw, stworzyć małą architekturę, mural lub chcą je doświetlić. Organizacje zakupują niezbędne materiały i pomagają mieszkańcom samodzielnie zagospodarować swoją przestrzeń. W ten sposób budowane są relacje między sąsiadami, a elementy powstałe w trakcie zadania są otoczone lepszą opieką ze strony mieszkańców niż inwestycje planowane ogólnie. W trybie zlecenia zadania publicznego realizowane są również dwa następne zadania – Męska Szopa i Niezła Szopka. Pierwsza z nich to ogólnodostępna dla mieszkańców przestrzeń do majsterkowania, w której znajdują profesjonalne narzędzia i wsparcie techniczne w wykonywaniu swoich prac, Niezła Szopka natomiast jest lokalem, w którym nieodpłatnie można skorzystać z urządzeń krawieckich – różnego typu maszyn do szycia, stołów krawieckich i wsparcia krawcowej w wykonywaniu kreacji. Wybudowane Słupskie Centrum Organizacji Pozarządowych i Ekonomii Społecznej oferuje organizacjom pozarządowym nieodpłatny wynajem pomieszczeń i sprzętu, jednak z sal korzystają również grupy nieformalne. Na terenie miasta funkcjonuje kilka klubów seniora, Dziennych Domów Pomocy Społecznej oraz Dom Sąsiedzki, w których prowadzone są warsztaty, spotkania i wydarzenia dla społeczności lokalnych i przyczyniają się do zmniejszenia zjawiska wykluczenia społecznego w mieście. Miejsca te sprzyjają integracji między ludźmi, są miejscem spotkań, a zawiązane tam małe społeczności są trwałe i aktywne w życiu miasta.

Ponadto, już od 2013 roku mieszkańcy Słupska mają realny wpływ na kształt zadań realizowanych z pieniędzy publicznych. W ramach budżetu obywatelskiego mogą decydować o tym jak zostaną wydane pieniądze zabezpieczone na ten cel. W edycji na 2021 zabezpieczono kwotę 3.000.000,00 zł w podziale:

1. Zadania infrastrukturalne ogólnomiejskie – 700.000,00 zł
2. Zadania infrastrukturalne lokalne – 1.800.000,00 zł
3. Zadania infrastrukturalne dedykowane szkołom – 150.000,00 zł
4. Zadania społeczne – 350.000,00 zł

5. Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Państwa mieście? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

Wyzwania, przed którym stoi Słupsk to przede wszystkim uzależnienie dużych i znaczących inwestycji od możliwości pozyskania zewnętrznych środków. Kolejnym stał się konflikt między potrzebami różnych grup społecznych i możliwości rozwiązania tych kwestii (np. starsze osoby chciałyby mieć zielony skwer, rodzice plac zabaw, a inni – parking). Problemem, z którym zmaga się zdecydowana większość średnich miast jest postępujący proces suburbanizacji i brak możliwości poszerzenia granic miasta, co oznacza w dalszej perspektywie potencjalny brak kolejnych terenów mających przyczynić się rozwojowi miasta. Tworzenie nowych obiektów oraz infrastruktury podnosi również koszt ich utrzymania, zwłaszcza obiektów służących społecznie przy jednoczesnym braku wzrostu dochodów Miasta.

Miasta do 100 tys. mieszkańców

ŚWIDNICA

United Nations
Association
Poland

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin “zrównoważone miasto”?

Zrównoważone miasto, to miasto, które jest dobrym miejscem do życia dla jego obecnych i przyszłych mieszkańców. Funkcjonujące w zrównoważony sposób miasto łączy rozwój gospodarki z jednoczesną dbałością o ochronę środowiska i klimatu. Posiada sprawny system komunikacji miejskiej, system zaopatrywania w czystą wodę, dba o wysoki poziom recyklingu, czyste powietrze i promuje energię ze źródeł odnawialnych.

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto Świdnica względem zrównoważonego rozwoju miasta?

Kierunki i cele rozwoju miasta Świdnicy ujęte zostały w dokumencie pn. „Strategia rozwoju Gminy Miasto Świdnica 2017 – 2023 r.” i mają za zadanie podnieść standard życia w mieście oraz zadbać o jego zrównoważony rozwój. Nowoczesna baza sportowa, bezpieczna sieć dróg rowerowych wybiegających w obszary poza Świdnicą, zrewitalizowane kamienice, zabytki i całe kwartały miasta, zadbane parki, oferta dla biznesu, elektroniczne usługi, niskoemisyjny transport publiczny, nowoczesne rozwiązania komunikacyjne, pozyskiwanie dofinansowania z funduszy zewnętrznych na strategiczne inwestycje, to wyzwania, którym zamierza sprostać Świdnica w najbliższym czasie.

W zakresie szczegółowego planowania i zarządzania terenami miejskim Świdnica posiada dziedzinowe programy, strategie i plany, które idealnie wpisują się w 11 cel UN „Zrównoważone miasta i społeczności”. Są to:

- ❑ „Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miasto Świdnica na lata 2017 – 2021”, który tworzy dobre warunki do rozwoju mieszkalnictwa i gospodarowania zasobem lokalowym w sposób adekwatny do potrzeb mieszkańców (Cel 11.1);
- ❑ „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Miasta Świdnica 2015-2024”, który kompleksowo łączy miejską sferę przestrzenno-funkcjonalną, społeczną, gospodarczą, infrastrukturalną i środowiskową. Program rewitalizacji w pozwala wyprowadzić obszary zdegradowane z zapaści oraz podnieść jakość życia osób mieszkających i funkcjonujących na nich, szczególnie kobiet, dzieci, osób starszych i osób z niepełnosprawnością. Program wzmacnia wysiłki na rzecz ochrony i zabezpieczenia dziedzictwa kulturowego wy (Cel 11.3,11.4);
- ❑ „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Miasta Świdnica – na lata 2016-2019 z perspektywą do 2023 r.”, który stanowi strategię ekologiczną Miasta na najbliższe lata, a przewidziane nim działania mają zapewnić poprawę stanu środowiska przyrodniczego i rewaloryzację terenów zieleni w mieście (Cel 11.7);
- ❑ „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej na terenie Gminy Miasta Świdnicy” wprowadza działania redukujące negatywne oddziaływania miasta na środowisko w tym na jakość powietrza oraz gospodarowanie odpadami komunalnymi i innymi zanieczyszczeniami. Plan zakłada podniesienie efektywności wykorzystania energii, zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w ogólnym bilansie rynku energii oraz redukcji emisji gazów cieplarnianych (Cel 11.6);

- ❓ „Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego” służy zapewnieniu przystępnych cenowo i trwałych systemów transportu publicznego, podniesieniu poziomu bezpieczeństwa na drogach lokalnych oraz dbanie o połączenia pomiędzy obszarami miejskimi i podmiejskimi; (Cel 11.2,11a);

- ❓ „Studium uwarunkowań i kierunków przestrzennego zagospodarowania gminy” wyznacza ściśle określoną politykę przestrzenną mającą na celu prawidłowy rozwój miasta z punktu widzenia racjonalnego użytkowania przestrzeni i środowiska oraz zapewnienia dobrych warunków rozwoju społecznego i gospodarczego (Cel 11.3);

- ❓ „Plan zarządzania kryzysowego miasta Świdnicy” - określa procedury optymalnego wykorzystania sił i środków w trakcie reagowania na sytuacje kryzysowe, usuwania ich skutków oraz odtworzenia zasobów i infrastruktury krytycznej; (Cel 11.5);

- ❓ „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miasto Świdnica na lata 2019-2025” -określa sposoby rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. (Cel 11.5)

3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Świdnicy pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju ‘zielonego’ transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności - <https://www.un.org.pl/cel11>)

Najciekawsze inicjatywy i projekty urzeczywistniające założenia 11 celu zrównoważonego rozwoju, a zrealizowane minionym roku w Świdnicy to:

- ❓ Miasto pozyskało 11 nowych mieszkań socjalnych, które wynajęte zostały samotnym kobietom i matkom z dziećmi. Zdanie zrealizowano w ramach projektu „Przebudowa budynków przy ul. Romualda Traugutta 11 w Świdnicy na mieszkania socjalne”, finansowanego z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, Oś Priorytetowa nr 6 „Infrastruktura spójności społecznej”, Działanie 6.1. Inwestycje w infrastrukturę społeczną. Koszt projektu wyniósł: 2 360 085,00 zł, natomiast wysokość dofinansowania 1 759 483,86 zł.

- ❓ Świdnica rozpoczęła realizację projektu „Świdnickie Jaskółki” w budynku, gdzie w 20 mieszkaniach chronionych i wspieranych zamieszkało 30 osób kwalifikujących się do wsparcia w procesie integracji społecznej. Projekt finansowany był z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020, Oś priorytetowa: 9 Włączenie społeczne, Działanie 9.2 Dostęp do wysokiej jakości usług społecznych, Koszt projektu wyniósł: 2 980 844,00zł, natomiast wysokość dofinansowania 2 828 944,00zł.

❓ Przy realizacji zadania pn. Rewitalizacja terenów zieleni w Świdnicy, miasto korzystało ze środków zewnętrznych Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko za pośrednictwem Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Osi II Ochrona środowiska, Działania 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego. Całkowita wartość projektu: 23.105.056,00 zł, w tym dofinansowanie 14.245.496,00 zł. Realizacja zadania przebiegała w latach 2017-2019 i kosztowała: 25.310.399,00 zł. Przebudowano, odnowiono, zmodernizowano przestrzeń zieleni miejskiej, parki i skwery, nadając im nową jakość i przystosowując je do potrzeb spotkań, wypoczynku i rekreacji Świdniczan.

❓ Świdnica zakończyła zadanie inwestycyjne pt. „Budowa systemu informacji pasażerskiej dla komunikacji miejskiej”, którego celem było podniesienie komfortu podróżowania i korzystania z lokalnego transportu poprzez wdrożenie najnowszych rozwiązań teleinformatycznych. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 870.015,00 zł. Przystanki wyposażone zostały w świetlne tablice informacyjne i w dynamiczną informację pasażerską, która pozwala mieszkańcom uzyskać informację o odjazdach autobusów komunikacji miejskiej. Z programu GEPARD II, działanie transport niskoemisyjny pozyskano środki w kwocie 49.000 zł na przygotowanie dokumentu pn. „Strategia elektromobilności Gminy Miasto Świdnica do 2035 roku”. Świdnica postawiła na rozwój transportu publicznego, w tym także realizowanego za pomocą pojazdów niskoemisyjnych. Miasto zakupiło dwa autobusy elektryczne.

❓ W 2019 r. Świdnica w ramach zadań związanych z ochroną powietrza i klimatu złożony został wniosek o dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 projektu partnerskiego pn.: "Wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach i lokalach mieszkalnych na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej", który otrzymał dofinansowanie w wysokości 16 840 999,00 zł, a jego całkowita wartość wynosi 24 212 601,00 zł. Przedsięwzięcie to, w którym Gmina Miasto Świdnica jest liderem, będzie realizowane w latach 2020-2022 na terenie 15 gmin Dolnego Śląska. Celem projektu jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze spalania paliw stałych w indywidualnych instalacjach grzewczych oraz wymiany wysokoemisyjnych źródeł ciepła (kotłów opalanych węglem, miałem, koksem, ekogroszkiem) na podłączenie do sieci ciepłowniczej, instalacje wykorzystujące odnawialne źródła ciepła, kotły spalające biomasę lub paliwa gazowe oraz ogrzewanie elektryczne (pod warunkiem montażu instalacji OZE).

❓ Świdnica zrealizowała także dwa projekty dotyczące budowy ścieżek rowerowych "Rowerem przez Miasto-budowa dróg rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych w Świdnicy sposobem na wdrożenie strategii niskoemisyjnej" oraz „Budowa dróg rowerowych w Gminie Wiejskiej i Miejskiej Świdnica w celu redukcji niskiej emisji”, które finansowane były z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 Oś Priorytetowa nr 3 „Gospodarka niskoemisyjna” Działanie nr 3.4 „Wdrażanie strategii niskoemisyjnych”, Ogólne koszty inwestycji wyniosły 12 977 322 zł. a uzyskano dofinansowanie w kwocie 10 531 620 zł.

4. Czy Miasto Świdnica wprowadza jakieś konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

Świdnica prowadzi wiele działań aktywizujących społeczność lokalną. Do najciekawszych należy wprowadzony w 2016 r. **autorski Program „Zostańcie z nami – Miasto i Powiat Świdnica”**,

który przygotowuje młodych ludzi do obrania ścieżki kariery kompatybilnej z potrzebami rynku pracy. Organizatorem przedsięwzięcia są: Gmina Miasto Świdnica we współpracy ze Stowarzyszeniem Przedsiębiorców i Kupców Świdnickich, Forum Obywatelskiego Rozwoju, Powiatowym Urzędem Pracy oraz Powiatem Świdnickim. Do dziś w programie udział wzięło ok. 1200 uczniów.

Program „Zostańcie z nami” ma na celu:

- ❑ zachęcenie młodych ludzi do pracy i zamieszkania w Świdnicy i okolicach, oraz kształcenia się w kierunkach przydatnych lokalnym przedsiębiorcom,
- ❑ wzbudzanie postaw przedsiębiorczych wśród młodych ludzi,
- ❑ wykształcenie potrzeby pracy, odpowiedzialności finansowej i umiejętności gospodarowania pieniędzem,
- ❑ wskazanie młodym ludziom, jak planować ścieżkę edukacji i kariery zawodowej oraz poruszać się po rynku pracy, poprzez dostarczenie wiedzy i praktycznych umiejętności ułatwiających realizację planów zawodowych i funkcjonowanie w warunkach gospodarki rynkowej.

Czwarta edycja programu „Zostańcie z nami – Miasto i Powiat Świdnica” trwała, zgodnie z kalendarzem roku szkolnego, od września 2019 r. do czerwca 2020 r., a uczestniczyło w niej 200 uczniów.

Program „Zostańcie z nami” to m.in.:

- ❑ „Zalogowani” – konkurs dla świdnickich ósmoklasistów a w jego ramach odbyły się:
  - warsztaty z doradztwa zawodowego (80 godzin warsztatów);
  - warsztaty ekonomiczne w świdnickim oddziale Santander Bank Polska;
  - wizyty w lokalnych firmach (29 wycieczek do 12 lokalnych firm);
  - konkurs "Wiem to" – dodatkowe zadania w formie tzw. e-bonusów, sprawdzające wiedzę o lokalnych firmach
- ❑ współpraca szkół ponadpodstawowych z lokalnymi firmami w ramach klas patronackich,
- ❑ lekcje obywatelskie z Prezydentem Świdnicy (180 uczestników)
- ❑ spotkania motywacyjne ze świdnickimi przedsiębiorcami i liderami lokalnej społeczności,
- ❑ nauka programowania i robotyki. 120 uczniów ze świdnickich szkół podstawowych wzięło udział w nauce programowania na platformie Liga Niezwykłych Umysłów i uczyło się programować przy użyciu robotów Dash i Dot.
- ❑ Mapa Projektów 20+ 30+ - warsztaty tematyczne dla mieszkańców w grupie wiekowej powyżej 20 lat, obejmujące tematykę prowadzenia biznesu w mieście

21 października 2019 r., podczas Wielkiej Gali Biznesu 2019 we Wrocławiu, **Program został uhonorowany statuetką Dolnośląskiego Gryfa jako przedsięwzięcie w szczególny sposób angażujące społeczność lokalną.**

Ponadto warte odnotowania są następujące inicjatywy:

- ❑ „Razem dla biznesu” – projekt gospodarczy realizowany przy współpracy instytucji samorządowych, organizacji okołobiznesowych i przedsiębiorców.
- ❑ „Systemu Informacji Przestrzennej” – projekt, który wdraża innowacyjne e-usług dla mieszkańców i przedsiębiorców. SIP jest portalem otwartych danych, który umożliwia pozyskiwanie, przetwarzanie i prezentowanie kompletnych i wielowymiarowych danych dotyczących przestrzeni miejskiej.
- ❑ Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych oraz Miejskie Centrum Wspierania Inicjatyw – Świdnica prowadzi i udostępnia osobom skupionym w organizacjach pozarządowych i tym, które działają w grupach nieformalnych miejsce do spotkań oraz do prowadzenia działań na rzecz społeczeństwa obywatelskiego.

5. Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Świdnicy? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

Władze i samorząd Świdnicy zdają sobie sprawę, jak ważne jest zarządzanie miastem w sposób zrównoważony łączący rozwój gospodarki poprzez aktywne wspieranie przedsiębiorców z jednoczesną dbałością o ochronę środowiska i klimatu, wskazały najważniejsze i najbardziej kosztowne wyzwania przed którymi stoi Świdnica.

- [?] Gospodarka odpadami** - kluczowy jest tu kierunek ograniczenia ilości odpadów, ich odbiór i segregacja. Planowane działania to: utrzymanie powszechnego systemu selektywnego zbierania odpadów i edukacja ekologiczna mieszkańców.

- [?] Transport** - efektywna komunikacja miejska potrzebuje obok infrastruktury (obwodnice, parkingi, infrastruktura do ładowania autobusów i samochodów elektrycznych) również dywersyfikacji możliwości poruszania się w ramach miasta (rozwój elektrycznego transportu miejskiego i samochodów elektrycznych, budowa ścieżek rowerowych).

- [?] Depopulacja i niekontrolowana urbanizacja** – która powoduje rozlewanie się zabudowy i wywołuje różnego rodzaju patologie społeczne, środowiskowe i ekonomiczne. Polega na wyludnieniu się centrów miast i poszerzeniu przedmieść. Wyzwaniem pozostaje wprowadzenie w obrębie Świdnicy takich rozwiązań, które sprawią, że ludzie będą chcieli tu żyć i pracować.

- [?] Ekologia miasta** – miasto będzie dbało o poprawę środowiska naturalnego. Kontynuowana będzie rewitalizacja terenów zielonych, będą budowane nowe ścieżki rowerowe. Świdnica zadba o czyste powietrze, o wprowadzenie odnawialnych źródeł energii, termomodernizację budynków, racjonalne wykorzystywanie wody.

- [?] Polaryzacja społeczna**, powodowana zróżnicowaniem np. ze względu na status społeczny czy ekonomiczny, może w konsekwencji stać się przyczyną wykluczenia pewnych grup z życia miasta. Kontynuowane będą programy społeczne wspierające osoby ze środowisk marginalizowanych w tym osób z niepełnosprawnościami, seniorów, samotnych matek, bezdomnych itp.,

Miasta od 100 do 150 tyś. mieszkańców

OPOLE

United Nations
Association
Poland

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin “zrównoważone miasto”?

Od wielu lat staramy się, aby Opole było przyjazne dorastaniu i starzeniu się, aby było miastem „age-friendly”, o wysokiej jakości życia, w którym każdy – dziś i w przyszłości, bez względu na wiek może realizować swoje pasje i zainteresowania. Miasto zrównoważone to miasto, które potrafi pogodzić cele społeczne, gospodarcze i środowiskowe oraz łagodzić konflikty przestrzenne. Nasza strategia przyjaznego, zrównoważonego miasta rozpoczyna się już od najmłodszego pokolenia. Prowadzimy aktywną politykę w zakresie opieki żłobkowo-przedszkolnej, wdrażamy projekty i przedsięwzięcia skierowane nie tylko do dzieci, ale również do ich rodziców. Jesteśmy regionalnym centrum kultury i edukacji – prowadzimy liczne placówki oświatowe, a samo miasto jest młodym, ale aspirującym ośrodkiem akademickim. Dbamy o rozwój rynku pracy. Prowadzimy też aktywną politykę senioralną, a nie tak dawno przystąpiliśmy do sieci miast Światowej Organizacji Zdrowia (WHO Global Network for Age-friendly Cities and Communities).

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto pod względem zrównoważonego rozwoju miasta?

Nie tak dawno w Opolu zakończyliśmy prace nad nową strategią rozwoju. Przed Miastem ogromne wyzwanie: rozwijać Opole tak, by spełniało oczekiwania mieszkańców - obecnych, ale także tych, którzy mogą się wkrótce u nas pojawić. Zdefiniowaliśmy trzy strategiczne cele.

Po pierwsze uznaliśmy, że o naszej konkurencyjności w przyszłości decydować będą przede wszystkim potencjał wiedzy – to kim jesteśmy, jakie reprezentujemy wartości, umiejętności, jakie

tworzymy podstawy do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Na pozycję Miasta wpłynie także umiejętność intensywnej komunikacji i współpracy z otoczeniem.

Po drugie uznaliśmy, że powinniśmy dążyć do tego, aby miasto było coraz bardziej zielone – w szerokim znaczeniu tego słowa, a jego przestrzeń coraz bardziej przyjazna mieszkańcom. Dlatego też w perspektywie najbliższych lat stawiać będziemy na zieloną mobilność i inteligentne rozwiązania: na rozwój niskoemisyjnego i zeroemisyjnego transportu publicznego, integrację rozwiązań w ramach transportu publicznego, inteligentne systemy zarządzania ruchem, a także na rozwój sieci dróg rowerowych. Opolanie chcą żyć w zielonym, ale i czystym otoczeniu. Opolanie chcą, aby miasto było pełne zieleni, o czystym powietrzu, bioróżnorodne, a rozwój oraz ochrona flory i fauny odgrywały ważną rolę w polityce rozwoju. Dlatego też stawiać będziemy na te zagadnienia w najbliższych latach. Opolanie chcą żyć w zielonym, ale także i w bezpiecznym mieście. Dlatego też prowadzimy i prowadzić będziemy szeroko działania w obszarze adaptacji do zmian klimatu i poprawy jakości powietrza.

Po trzecie uznaliśmy, że Opole powinno być miastem obywatelskim, miastem, w którym głos mieszkańców jest bardzo ważny, miastem które troszczy się o tych, którzy wymagają wsparcia i pomocy. Chcemy być miastem, które odważnie patrzy w przyszłość, ale potrafi docenić to i tych, którzy na jego sukces wspólnie pracowali latami. Miasto obywatelskie i miasto zrównoważone to miasto, które działa nie tylko na rzecz mieszkańców, ale działa na ich rzecz wspólnie z nimi.

- 3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Państwa mieście pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju 'zielonego' transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności - <https://www.un.org/pl/cell1>)**

Poprawa jakości powietrza

W ostatnich latach w Opolu realizowano „Program czyste powietrze - oddech dla Opoli”, dla mieszkańców zamierzających m.in. dokonać zmiany źródła ciepła opartego na paliwie stałym na źródło proekologiczne lub wyposażyć nowo wybudowane budynki jednorodzinne w proekologiczny system ogrzewania lub planujących instalację kolektorów słonecznych, bądź pomp ciepła do podgrzewania wody użytkowej i/lub jako instalacji wspomagających system centralnego ogrzewania. Celem Programu jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń, w tym zanieczyszczeń pyłowych, z pieców oraz kotłowni opalanych paliwem stałym oraz ograniczenie emisji innych substancji powodujących przekroczenie standardów jakości powietrza w Opolu, poprzez stworzenie systemu zachęt dla mieszkańców do zakupu i montażu proekologicznego systemu ogrzewania.

Tylko w 2019 r. udzielono 338 dotacji na kwotę ponad 2 mln zł. Natomiast od 2011r. przyznano łącznie 1557 dotacji na łączną kwotę prawie 8 mln zł. Wsparcie w tym obszarze jest nadal kontynuowane.

Rozwój 'zielonego' transportu publicznego

Miasto w ostatnich latach realizowało szereg przedsięwzięć i projektów w zakresie zielonego transportu. W ostatnich dniach zakończono realizację projektu "Czysta komunikacja publiczna –

zwiększenie mobilności mieszkańców Aglomeracji Opolskiej oraz modernizacja infrastruktury towarzyszącej transportowi publicznemu – etap I". W ramach projektu zakupiono 61 nowych niskoemisyjnych autobusów miejskich, a także przeprowadzono kompleksową modernizację zajezdni autobusowej spółki realizującej w Opolu usługi komunikacji miejskiej. Do tego rozbudowano sieć transportu miejskiego o systemy i urządzenia służące elektronicznej obsłudze pasażerów i poszerzeniu zakresu świadczonych usług - zakupiono ponad sto automatów biletowych oraz kilkadziesiąt tablic dynamicznej informacji pasażerskiej wraz z systemem informacji pasażerskiej. Rozpoczęliśmy również realizację nowego projektu w obszarze elektromobilności. Przy wsparciu środków europejskich kupimy pięć nowoczesnych autobusów elektrycznych, a także wybudujemy dwie stacje ładowania. Aktualnie jesteśmy w trakcie postępowania przetargowego.

Rozwijamy również system ścieżek rowerowych w mieście, a także kolejny rok z rządu realizujemy usługę roweru miejskiego.

Zagospodarowanie przestrzeni

W Opolu w ostatnich latach zrealizowaliśmy szereg projektów w obszarze zagospodarowania przestrzeni. Przedsięwzięcia te służyły nie tyle samemu zagospodarowaniu tkanki miejskiej, ale przede wszystkim włączeniu społecznemu. Opisałyśmy je w odpowiedzi na kolejne, czwarte pytanie.

Na wyróżnienie zasługują również działania w obszarze rozwoju terenów zieleni. W celu powiększenia powierzchni terenów zieleni w mieście, które mają służyć zachowaniu różnorodności biologicznej, a także odpoczynkowi mieszkańców Opola, w 2019 r. zakończono budowę nowego Parku 800-lecia o powierzchni ponad 10 ha. Teren parku został obsadzony drzewami i krzewami, a także trawami i bylinami ozdobnymi. Dodatkowo w 2020 r. Miasto zakończyło realizację projektu dofinansowanego ze środków europejskich dotyczącego rozwoju i odnowy zieleni przyulicznej Opola. Przedsięwzięcie, realizowane począwszy od 2018 r., dotyczyło nasadzeń drzew i krzewów w obszarach pasów drogowych, w okolicy istniejących skrzyżowań oraz wybranych skwerów. Liczba nasadzeń realizowanych w ramach projektu wyniosła prawie 4 tys. drzew oraz ponad sto tysięcy sztuk krzewów, krzewinek oraz bylin.

4. Czy Miasto wprowadza jakieś konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

Miasto w ostatnich latach realizowało i realizuje szereg projektów w obszarze aktywizacji lokalnej społeczności i angażowania mieszkańców w życie i rozwój miasta. Poza budżetem obywatelskim, tzw. Inicjatywą lokalną, czy konsultacjami społecznymi, na uwagę zasługuje pakiet działań w obszarze szeroko rozumianej rewitalizacji i aktywizacji społecznej.

Miasto realizuje trzy komplementarne przedsięwzięcia, zapoczątkowane w ramach trzech projektów dofinansowanych ze środków europejskich (Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020). W ramach tych projektów Miastu udało się stworzyć przestrzeń do działalności różnych grup społecznych oraz różnego typu organizacji. Wszystkiemu przyświecał jeden cel - aktywizacja społeczna. Przestrzeń ta obejmuje:

1) Centrum Dialogu Obywatelskiego - „Dom dla organizacji pozarządowych”

Położona w Śródmieściu ulica Krakowska w Opolu przed II Wojną Światową stanowiła salon miasta. Reprezentacyjne kamienice, ekskluzywne sklepy nadawały szyk i niepowtarzalny klimat ówczesnej ulicy. Do obecnych czasów przetrwało niewiele budynków w oryginalnym stanie. Jednym z nich jest budynek znajdujący się na rogu ulicy Krakowskiej i Damrota. Ten mniej więcej stuletni budynek, który przed przystąpieniem do realizacji projektów stał pusty, był zaniedbany i wymagał

gruntownych prac remontowych. Pomimo, że jego stan odbiegał dalece od standardów, obiekt wykazywał się dużym potencjałem i możliwościami wpływu na rozwój miasta. Dlatego podjęto decyzję o jego gruntownej przebudowie, wyposażeniu oraz nadaniu nowych funkcji. Dzięki przeprowadzonym pracom utworzono przestrzeń dedykowaną mieszkańcom Opola, a także tym którym idea dialogu oraz partycypacji społecznej jest szczególnie bliska. W kamienicy swoją siedzibę ma Centrum Dialogu Obywatelskiego - dedykowana komórka Urzędu Miasta Opola do współpracy z organizacjami pozarządowymi, Radami Dzielnic, czy innymi instytucjami społecznymi. Kamienica stała się również swoistym domem dla organizacji pozarządowych, wybranych w ramach konkursu, działających w różnych obszarach.

Organizacje otrzymały również możliwość korzystania z kilku nowoczesnych sal konferencyjnych, które przygotowano w kamienicy. Z pomieszczeń tych korzystać mogą organizacje sektora pozarządowego, a także - o ile nie prowadzą działalności gospodarczej mieszkańcy Miasta, członkowie rad dzielnic, organizacje sektora pozarządowego, jednostki i komórki organizacyjne Urzędu Miasta Opola oraz inne podmioty sektora publicznego. Korzystanie z pomieszczeń odbywa się w formie nieodpłatnego użyczenia w terminach wynikających z harmonogramu. W kamienicy ulokowano również Izbę Pamięci "Solidarności" - wystawę „Śladami czasu nadziei” będącą ekspozycją stałą.

2) Centrum Aktywizacji Społecznej

Tuż obok, również na ul. Krakowskiej, w miejscu starego, wyeksploatowanego budynku, Miasto Opole utworzyło Centrum Aktywizacji Społecznej. To wielofunkcyjny obiekt, w którym swoje miejsce znalazło m.in. Centrum Informacyjno-Edukacyjne "Senior w Opolu". Centrum jest miejscem wsparcia dla seniorów, chcących uzyskać potrzebną informację, zaangażować się w różnorodne działania, rozwijać się i edukować. W ramach działalności Centrum systematycznie podejmowane są działania mające na celu tworzenie przyjaznego klimatu dla seniorów. Centrum dla seniorów finansowane jest ze środków samorządu Miasta. W nowoczesnym budynku swoją siedzibę znalazły także lokalne stowarzyszenia działające w różnych obszarach. Na parterze w najbliższym czasie rozpocznie działalność kawiarnia. To co wyróżnia obiekt to jego ostatnie piętro. Uruchomiono w nim siedem mieszkań chronionych/interwencyjnych dla kilkunastu osób. Mają one służyć zarówno usamodzielniającym się wychowankom domów dziecka i rodzin zastępczych oraz rodzinom, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej.

3) Centrum "Re-start"

Również w centrum miasta, przy ul. Sienkiewicza, w ramach trzeciego projektu, Miasto Opole realizuje kompleksowy program reintegracji społeczno-zawodowej w ramach utworzonego Centrum RE-Start. W zakresie projektu utworzono nowe miejsca reintegracji zawodowej i aktywizacji społecznej w Klubie Integracji Społecznej działającym przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Opolu. Wsparcie uzyskują osoby bezrobotne, w szczególności długotrwale bezrobotne, które objęte są m.in. programem stażowym, poradnictwem psychospołecznym, zawodowym, prawnym. Przy merytorycznym wsparciu instruktorów zawodu przyuczają się do wykonywania określonych prac, a pracownicy socjalni wzmacniają ich aktywność i samodzielność życiową. Uczestnicy projektu przyuczają się do wykonywania drobnych napraw stolarskich i tapicerskich, ślusarskich oraz przeróbek krawieckich na rzecz mieszkańców Opola zagrożonych wykluczeniem społecznym. Projekt zakłada udział 30 osób. Do tej pory udział w projekcie zakończyły dwie grupy uczestników, z czego część osób podjęła zatrudnienie. W chwili obecnej kolejna grupa 8 uczestników kontynuuje udział w programie RE-Start, z których 2 osoby podjęły już zatrudnienie. Projekt przynosi przede wszystkim efekty w obszarze społecznym.

Instruktorzy zawodu wskazują, że udział w zajęciach pomógł uczestnikom się zintegrować i zmienić swoje zachowania, postawy czy przyzwyczajenia.

„Na początku projektu obserwowano bezradność, dezorientowanie oraz niepewność swojej przyszłości, później po kilkumiesięcznej pracy bardzo się zmienili”. Jak wskazał jeden z instruktorów czynny udział w zajęciach reintegracji zawodowej zwiększył ich chęci do dalszej pracy również w programie oraz wpłynął na lepsze samopoczucie. Zajęcia pomogły również w spełnieniu marzeń zawodowych i co zauważono wyraźnie, dały uczestnikom wiarę w siebie, swoje umiejętności i zwiększenie poczucia własnej wartości. Projekt jest realizowany w wyremontowanym częściowo ze środków projektu i zaadaptowanym przez Miasto lokalu, który od dłuższego czasu - przed przystąpieniem do realizacji projektu - stał niewykorzystany.

5. Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Państwa mieście? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

Aktualnie istotnym wyzwaniem jest realizacja wszelkich działań związanych z pokonywaniem i przeciwdziałaniem występowaniu chorób zakaźnych (COVID-19). Miasto podejmuje szereg działań związanych z przeciwdziałaniem zagrożeniom z tym związanym. Realizowane przez nas projekty obejmowały m.in. zakup sprzętu do badań laboratoryjnych, zakup testów, a także urządzeń medycznych. Dodatkowo realizowaliśmy wsparcie w obszarze zakupu środków ochrony osobistej, w formie dożywiania czy paczek. Miasto dokonało również zakupu niezbędnego sprzętu, w który wyposażono opolskie szkoły (np. laptopy wraz z oprogramowaniem). Pandemia wywołuje także skutki finansowe w postaci mniejszych dochodów budżetowych. Dlatego też istotnym wyzwaniem jest poszukiwanie nowych źródeł finansowania miejskich inwestycji i tzw. przedsięwzięć miękkich. W ostatnich miesiącach, na takie działania, udało nam się pozyskać dodatkowe wsparcie zarówno ze środków europejskich, jak i rządowego funduszu inwestycji lokalnych.

W trakcie prac nad miejską strategią zapytaliśmy mieszkańców o wyzwania stojące przed miastem w perspektywie najbliższych kilkunastu lat. Zdecydowana większość mieszkańców wskazała na czas i jakość przemieszczania się po mieście. Istotnym wyzwaniem przed miastem są również zagadnienia związane z gospodarką i rynkiem pracy. Miasto musi być zdolne do budowania i osiągnięcia przewag konkurencyjnych, do współpracy oraz konkurencji z innymi podmiotami. Wiele wysiłku wymagać będzie także ochrona środowiska naturalnego. Część z projektów/ przedsięwzięć odpowiadającym tym wyzwaniom opisaliśmy w punktach 3-4.

Miasta do 100 tys. mieszkańców

PŁOCK

United Nations
Association
Poland

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin “zrównoważone miasto”?

Zrównoważone miasto, to miasto, w którym rozwój przebiega poprzez integrację działań politycznych, gospodarczych oraz społecznych, z zachowaniem równowagi i trwałości podstawowych procesów przyrodniczych.

W związku z tym powinny być uwzględnione poniższe zasady:

- 1) Zachowanie szansy dla przyszłych pokoleń na realizację ich potrzeb,
- 2) Poszanowanie zasobów ze względu na ich ograniczoność,
- 3) Harmonizowanie ekologicznych, społecznych i ekonomicznych celów rozwoju,
- 4) Długookresowe podejście do analizowania, planowania i urzeczywistniania celów rozwoju.

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto pod względem zrównoważonego rozwoju miasta?

Wyrazem celów jakie stawia sobie miasta na najbliższe lata (do 2030 roku) jest przyjęta dwa lata temu, w dniu 28 czerwca 2018 roku przez Radę Miasta Płocka „Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Płocka do roku 2030” (Uchwała Nr 810/XLIX/188 w sprawie: przyjęcia Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Płocka do 2030 roku – dostępna pod adresem: <http://dane.plock.eu/bip//dane/uchwały/xlix/810.pdf>).

Strategia powstała w uspołecznionym procesie z udziałem najważniejszych interesariuszy miasta. Przygotowanie strategii i jej realizacja uwzględnia zasady zrównoważonego rozwoju.

W Strategii została wyznaczona *wizja* określająca główne pola aktywności w przyszłości, stanowiąca najogólniejszy cel Miasta:

Niezwykłe, nowoczesne miasto, spełnionych i kreatywnych ludzi.

Dokument wyznacza kluczowe kierunki rozwoju oraz cele strategiczne miasta i ma nadrzędne znaczenie w stosunku do pozostałych miejskich dokumentów niższego rzędu. Z przyjętej wizji Płocka wyznaczono trzy kluczowe kierunki rozwoju:

- 1) Zdrowe społeczeństwo,
- 2) Dynamiczny HUB innowacji i technologii,
- 3) Harmonijna przestrzeń do życia.

Kierunki wyznaczone w Strategii służą osiągnięciu wizji Miasta. Wyznaczono 16 celów strategicznych i zadania główne.

Cele strategiczne, przyporządkowane ww. kierunkom wyznaczone w Strategii to:

- 1.1. Cel strategiczny: Poprawa stanu zdrowia mieszkańców i jakości opieki zdrowotnej
- 1.2. Cel strategiczny: Rozwój świadomości prozdrowotnej i upowszechnianie zdrowego stylu życia
- 1.3. Cel strategiczny: Rozwój bazy sportowej dla rekreacji i sportu wyczynowego
- 1.4. Cel strategiczny: Poprawa jakości powietrza w mieście
- 2.1. Cel strategiczny: Innowacyjna edukacja
- 2.2. Cel strategiczny: Wzmocnienie pozycji i gospodarczego znaczenia szkolnictwa wyższego
- 2.3. Cel strategiczny: Rozwój gospodarki opartej na wiedzy
- 2.4. Cel strategiczny: Prowadzenie proinwestycyjnej polityki gospodarczej wspierającej tworzenie nowych miejsc pracy oraz rozwój przedsiębiorczości mieszkańców
- 2.5. Cel strategiczny: Adaptacja do zmian klimatu i dostępność infrastruktury technicznej
- 2.6. Cel strategiczny: Zapewnienie wydajnego systemu transportowego
- 3.1. Cel strategiczny: Wzmacnianie aktywności społecznej płocczan
- 3.2. Cel strategiczny: Rozwój miejsc rekreacji i wykorzystanie potencjału turystycznego
- 3.3. Cel strategiczny: Zapewnienie wysokiej jakości tkanki miejskiej
- 3.4. Cel strategiczny: Uatrakcyjnienie oferty kulturalnej
- 3.5. Cel strategiczny: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miastach
- 3.6. Cel strategiczny: Rozwinięta współpraca samorządów obszaru funkcjonalnego miasta Płocka

3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Państwa mieście pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju 'zielonego' transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności - <https://www.un.org/pl/cel11>)

W mieście realizowanych jest szereg działań, które mają się przyczynić do poprawy jakości powietrza w mieście.

W Płocku staramy się planować nasz rozwój w sposób ukierunkowany na wysoką efektywność podejmowanych działań. Oprócz standardowo opracowanego przez samorządy programu ochrony środowiska, przyjęliśmy Plan Gospodarki Niskoemisyjnej, a jako pierwsi w kraju podjęliśmy uchwałę o przyjęciu „Planu Adaptacji do zmian klimatu dla Miasta Płocka”. Ten ostatni innowacyjny dokument był opracowywany w porozumieniu z Ministerstwem Środowiska i wykonawcą projektu Arcadis, we współpracy z podmiotami lokalnymi. Nasz lokalny wkład w poprawę warunków funkcjonowania miasta na rzecz klimatu to również udział w Porozumieniu Burmistrzów, które zrzesza miasta działające na rzecz klimatu.

Miasto funkcjonuje wraz z wielkim zakładem przemysłowym PKN Orlen, który pomimo wysokich nakładów na rzecz ograniczenia emisji zanieczyszczeń nadal jest emitentem wielu substancji do środowiska. Występujące uciążliwości związane z okresowym pogorszeniem jakości powietrza zgłaszane przez mieszkańców, sprawiły, iż jako miasto podjęliśmy decyzję o postawieniu własnej stacji badającej jakość powietrza, niezależnej od WIOŚ, oraz kilku czujników na terenie miasta. Informacja została udostępniona mieszkańcom na bieżąco poprzez stronę internetową <https://czysty.plock.eu/index.php/ochrona-powietrza/ochrona-powietrza>. W mieście prowadzonych jest szereg akcji mających na celu edukowanie mieszkańców w zakresie dbałości o jakość powietrza, ekologii i ochrony środowiska, jak i budownictwa zeroemisyjnego.

Poza powyższym w okresie 03.06.2019 – 20.09.2019 roku prowadzona była w 12 punktach na terenie miasta III kampania pomiarowa powietrza metodą pasywną. Zakres obejmował pomiar następujących substancji: H₂S, SO₂, NO i BTEX (siarkowodór, dwutlenek siarki, tlenek azotu i węglowodory: benzen, toluen, etylobenzen i ksylen). Określenie stężeń badanych związków wykonywane było w niezależnym akredytowanym laboratorium w Wielkiej Brytanii. Analiza badań wraz z raportem wykonana została przez Instytut Podstaw Inżynierii Środowiska Polskiej Akademii Nauk z Zabrza. Z przedstawionego raportu wynika, że dla całego okresu pomiarowego stężenie benzenu utrzymywało się poniżej wartości średniorocznej i wynosiło 0,9 µg/m³ przy dopuszczalnej wartości 5 µg/m³.

Miasto Płock boryka się głównie z problemem zanieczyszczeń przemysłowych oraz tzw. niską emisją, ale powodowaną głównie ogrzewaniem węglowym w przestarzałych piecach. W ramach współpracy miasta z mieszkańcami oraz podmiotami gospodarczymi w zakresie ograniczenia emisji zanieczyszczeń oraz poprawy jakości powietrza udzielano dotacji na zmianę palenisk. Ponadto strażnicy miejscy przeprowadzali kontrole w zakresie spalania odpadów w paleniskach domowych i przydomowych kotłowniach i dokonywali kontroli wilgotności drewna, oraz pobierali próbki popiołu do badań laboratoryjnych.

W Płocku chcemy również zmienić nastawienie mieszkańców w codziennych podróżach, ekologiczny transport przejawia się w każdej dziedzinie transportu miejskiego. Pomimo, iż mamy koncern naftowy produkujący paliwa, chcemy, aby mieszkańcy świadomie wybierali środek transportu, zarówno do pracy, szkoły, na spotkania towarzyskie jak również w podróżowaniu do centrum miasta. Płock wybudował w ostatnich latach prawie 60 km dróg rowerowych, co sprawia, że 23% długości dróg

wyposażonych jest również w drogę rowerową. W Płocku będzie funkcjonować chyba największa sieć wypożyczalni rowerów publicznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Po dwóch latach działania Płockiego Roweru Miejskiego przyłączył się do tego projektu PKN Orlen, który uruchamia kolejne stacje patronackie w sieci miejskiej. Docelowo Płock będzie miał 56 stacji i 557 rowerów. Bezpłatne 20 minut podróży, sprawia, że jest to środek transportu dostępny dla każdego.

W zakresie transportu miejskiego również poszukujemy optymalnych rozwiązań sprzyjających środowisku, zakupiliśmy 25 autobusów hybrydowych spełniających normę emisji Euro 6, ale również rozważamy kolejną kluczową zmianę w zakresie taboru autobusowego. Taką szansę widzimy w napędzie wodorowym – podpisaliśmy stosowny list intencyjny z PKN Orlen na rozwój lokalnie tej technologii i wprowadzania autobusów wodorowych na płockie ulice w oparciu o produkt, który mógłby być wytwarzany w kombinacie. Na 30 najbardziej uczęszczanych przystankach funkcjonuje system monitoringu oraz system komunikacji alarmowej, a 31 przystanków posiada Dynamiczny System Informacji Pasażerskiej.

W celu zmniejszenia emisji z pojazdów osobowych ogłosiliśmy przetarg na realizację systemu ITS w Płocku, który zapewni optymalne strumienie jadących pojazdów. Zakładamy również wyposażenie centrum miasta w czujniki parkingowe, z których udostępniona informacja pozwoli kierowcom dojechać na wybrane wolne miejsce. Równolegle opracowujemy aplikację dla kierowców, która będzie intuicyjna i przyjazna dla każdego użytkownika.

W zakresie podnoszenia efektywności energetycznej w mieście realizowane są różne przedsięwzięcia.

Od 2013 roku, realizowane jest przedsięwzięcie pn.: „*Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w Płocku*”. Projekt dotyczy modernizacji efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej stanowiących własność Gminy-Miasta Płock. W lutym 2017 roku zakończona została część budowlana projektu i tym samym wszedł on w etap zarządzania, który potrwa do 2033 roku. W ostatnich latach uzyskano w związku z powyższym oszczędności energii cieplnej i energii elektrycznej, a także zastosowane zostały odnawialne źródła energii.

W 2019 roku rozpoczęto kolejny dialog konkurencyjny z podmiotami zainteresowanymi realizacją inwestycji na 30 budynkach samorządowych.

4. Czy Miasto wprowadza jakieś konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

Miasto Płock włącza mieszkańców w rozwój miasta. Potrzeba aktywności społecznej i zaangażowania w sprawy miasta została zapisana także jako jeden z celów strategii. Jest to cel: (3.1) *Wzmacnianie aktywności społecznej płocczan.*

Miasto prowadzi działania na rzecz zwiększenia zaangażowania mieszkańców w budowanie więzi i utożsamianie się z miastem. Urząd Miasta Płocka podejmuje działania aktywizujące mieszkańców miasta w wielu płaszczyznach życia społecznego obejmujących sfery kultury, sportu, współdecydowania, planowania rozwoju miasta i poszczególnych osiedli, czy integracji społecznej.

Ważnym elementem włączania społecznego jest konsultowanie dokumentów programowych i podejmowanych polityk społeczno-gospodarczych. W 2017 i 2018 roku prowadzone były prace nad Strategią rozwoju miasta Płocka i konsultowanie projektów strategii z wieloma podmiotami i grupami mieszkańców. W ramach innowacyjnego podejścia do budowania Strategii zdecydowaliśmy o wprowadzeniu Foresightu dla Płocka. W ramach dedykowanych panelów eksperckich prowadzone były

analizy możliwych kierunków rozwoju miasta i zostały opracowane możliwe scenariusze przyszłych stanów gospodarki miasta i jej uwarunkowań społecznych.

Przykładem włączenia mieszkańców w różne działania związane z rozwojem miasta są m.in. działania związane z opracowywaniem i realizacją działań związanych z komunikacją społeczną oraz wizerunkiem miasta.

Budżet obywatelski Płocka to konsultacje społeczne z mieszkańcami dotyczące części wydatków z budżetu Miasta Płocka określanych jako „Budżet Obywatelski Płocka”. Projekty składane w budżecie obywatelskim dzielą się na: ogólnomiejskie (dotyczące potrzeb mieszkańców więcej niż jednego osiedla) oraz osiedlowe (dotyczące potrzeb mieszkańców jednego z płockich osiedli lub jego części, np. ulicy). Do dnia określonego w regulaminie budżetu mieszkańcy składają projekty. Następnie przedstawiana jest ostateczna lista zgłoszonych projektów, które przeszły weryfikację formalno-prawną. Mieszkańcy miasta biorą udział w głosowaniu, którego wyniki są publikowane na stronie *mojemiasto.plock.eu*. Ostatnim etapem podejmowanych działań jest wprowadzenie zwycięskich projektów mieszczących się w kwocie Budżetu Obywatelskiego do projektu Budżetu Miasta Płocka. (W 2018 roku w głosowaniu wzięło udział 5.433 mieszkańców miasta, a w 2019 roku w głosowaniu wzięło udział 7.453 mieszkańców miasta).

Innym przykładem aktywizacji społeczeństwa może być włączanie mieszkańców w działania podejmowane np. w obszarze rewitalizacji. W tym obszarze prowadzono poprzez np. 1) działania edukacyjnych, propagujących zasady kreowania przestrzeni publicznej, 2) organizację konkursu na „Najpiękniejszą witrynę świąteczną 2018” i „Najpiękniejszą kawiarenkę letnią 2018”, 3) uchwałę w sprawie ustalenia zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, 4) organizację szkoleń, warsztatów dla mieszkańców i przedsiębiorców z obszaru Specjalnej Strefy Rewitalizacji i organizację wydarzeń lokalnych np. Dzień Sąsiada, gier miejskich, plenerowych występów artystycznych, 5) współpracę z podmiotami realizującymi zadania dotyczące zagospodarowywania przestrzeni publicznej (projektantami, inwestorami i wykonawcami), 3) przeprowadzenie otwartego konkursu ofert dla organizacji pozarządowych na realizację zadania publicznego z zakresu rewitalizacji.

Duży udział w aktywizację mieszkańców w realizację rozwoju miasta mają organizacje pozarządowe.

Organizacje pozarządowe uczestniczyły w diagnozowaniu lokalnych problemów (w ramach prac podmiotów takich podmiotów jak: Płocka Rada Działalności Pożytku Publicznego, Płocka Rada Seniorów, komisje dialogu obywatelskiego, Płocka Rada Sportu, Płocka Rada ds. Równego Traktowania, Miejska Rada Rynku Pracy, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Miejska Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna, Płocki Komitet Rewitalizacji), tworzeniu dokumentów strategicznych poprzez opiniowanie programów (Strategii Rozwoju Miasta Płocka do 2030 roku, Programu Zazielenienia Miasta Płocka, Płockiego Program Rewitalizacji, Programu Promocji Zatrudnienia i Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy w Płocku na lata 2019-2020, Powiatowego Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na terenie Miasta Płocka na lata 2019-2021, Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt Gminy Płock), w konsultowaniu projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej organizacji pozarządowych oraz dokumentów programowych Gminy Miasto Płock.

Organizacje Pozarządowe realizowały wspólnie z Miastem zadania publiczne finansowane ze środków budżetowych, w tym: prowadzenie Centrum Aktywności Seniora oraz prowadzenie usług na rzecz osób dotkniętych chorobą Alzheimera, świetlice miejskie dla dzieci i młodzieży, poradnie, punkty informacyjno-konsultacyjne, kluby profilaktyki środowiskowej dla dzieci i młodzieży.

Prowadzono działania na rzecz integracji i promocji organizacji pozarządowych oraz promocji dobrych praktyk: organizacja „Kampanii 1 % dla Płocka”, organizacja XI edycji konkursu „Godni

Naśladowania” na najlepszą organizację pozarządową. W ramach współpracy międzysektorowej Gmina Płock prowadziła program pod nazwą Miejsca Przyjazne Seniorom oraz program pod nazwą Płocka Karta Seniora. W Płocku wydawana jest, w ramach Programu „Karta Seniora” jest adresowana do plockich seniorów, którzy dzięki posiadaniu karty mogą korzystać z promocji przygotowanych przez partnerów karty - Płocka Karta Seniora. Karta Seniora adresowana jest do osób, które faktycznie mieszkają na terenie miasta Płocka, ukończyły 65 rok życia i posiadają pełną zdolność do czynności prawnych. Karta wydawana jest w celu poprawy warunków bytowych oraz zwiększenia aktywności mieszkańców powyżej 65 roku życia poprzez dostęp do usług publicznych, dóbr kultury, imprez sportowych i innych wydarzeń. Płoccy seniorzy dzięki posiadaniu karty mogą korzystać z promocji przygotowanych przez partnerów karty.

W tym roku od 1 września ruszył projekt integracji mieszkańców poprzez Płocką Kartę Mieszkańca. W ramach tego projektu opartego głównie o nośnik elektroniczny nastąpi integracja informacji o świadczonych usługach miejskich jak również będzie to miejsce udostępniania informacji o miejskich wydarzeniach i aktywnościach, w których mogą wziąć udział mieszkańcy.

5. Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Państwie mieście? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

Płock angażuje się w propagowanie rozwiązań opartych o partnerstwo publiczno-prywatne. PPP umożliwia realizację projektów w sytuacji ograniczonej dostępności kapitału publicznego, ale przede wszystkim ma wnieść wartość dodaną w postaci znalezienia przez podmiot publiczny takiego partnera prywatnego, który przy szybko zmieniających się uwarunkowaniach techniczno-organizacyjnych wprowadzi najlepsze praktyki występujące na rynku do wspólnego projektu.

W Płocku prowadzona jest realizacja *6 projektów w formule PPP*:

1. Modernizacja Energetyczna Budynków Użyteczności Publicznej w Płocku I.

Od 2013 roku, realizowane jest przedsięwzięcie pn. „*Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w Płocku*”. Projekt dotyczy modernizacji efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej stanowiących własność Gminy. Zestawienia zużycia energii i energii cieplnej wykazało, że uzyskano oszczędności. Uzyskanie oszczędności było możliwe dzięki wdrożeniu Systemu Zdalnego Zarządzania Energią. System, wykorzystując połączenie internetowe, komunikuje się z urządzeniami regulacyjnymi, które umożliwiają zdalne wprowadzenie zmian w instalacji centralnego ogrzewania, stały monitoring temperatur oraz natychmiastowe informowanie o awariach lub nieprawidłowościach. Ważnym elementem, umożliwiającym uzyskanie oszczędności, było też propagowanie oraz przestrzeganie przez użytkowników dobrych praktyk eksploatacyjnych. Dane uzyskane od przedstawicieli obiektów pozwoliły na zindywidualizowanie parametrów pracy instalacji centralnego ogrzewania do potrzeb każdego z obiektów, co w przyszłości skutkować będzie osiągnięciem jeszcze większych oszczędności energii cieplnej.

2. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej w Płocku II.

W I półroczu 2016 roku opracowano szczegółowy opis przedmiotu zamówienia na wykonanie studium wykonalności projektu, dotyczącego realizacji II etapu modernizacji energetycznej obiektów. Tym razem w projekcie planowanym do realizacji w formule partnerstwa publiczno-prywatnego zostało ujętych około 40 obiektów użyteczności publicznej Gminy. Po wykonaniu niezbędnych analiz przedrealizacyjnych, w kwietniu 2018 roku wszczęte zostało postępowanie na wybór partnera prywatnego do realizacji projektu. W odpowiedzi na ogłoszenie do udziału w postępowaniu zgłosiły się

4 podmioty prywatne. W 2019 roku trwała faza dialogu konkurencyjnego z podmiotami zainteresowanymi realizacją przedsięwzięcia w formule PPP.

3. Budowa centrum sportowo- rekreacyjnego w Płocku

W 2016 roku Gmina Miasto Płock rozpoczęła realizację ww. przedsięwzięcia przy ulicy Gałczyńskiego, które będzie miało m.in. za zadanie przejęcie funkcji Pływalni Miejskiej przy Al. Kobylińskiego i uzupełnienie oferty sportowo-rekreacyjnej Miasta. Pierwszym etapem przedsięwzięcia było wyłonienie doradcy oraz wykonanie niezbędnych analiz przedrealizacyjnych, w tym: organizacyjno-prawnych, technicznych ekonomiczno-finansowych i podatkowych. W kwietniu br. wszczęte zostało postępowanie na wybór partnera prywatnego do realizacji projektu. W odpowiedzi na ogłoszenie do udziału w postępowaniu zgłosiły się 4 podmioty prywatne. W procesie oceny formalnej wniosków jeden z wykonawców został wykluczony z postępowania. W 2019 roku trwała faza dialogu konkurencyjnego z podmiotami zainteresowanymi realizacją przedsięwzięcia.

4. Budowa Centrum Sportowo-Rekreacyjnego w Płocku nad Zalewem Sobótka

Władze Miasta, dostrzegając deficyt infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, podjęły działania mające na celu realizację ww. przedsięwzięcia. Realizacja przedsięwzięcia w sposób pozytywny wpłynie na atrakcyjność miasta (głównie atrakcyjność inwestycyjną). Przyczyni się także do utworzenia nowych miejsc pracy w powstałym obiekcie. Ponadto funkcjonowanie obiektu sportowo-rekreacyjnego spowoduje podniesienie standardu życia oraz poprawę stanu zdrowia społeczeństwa poprzez zwiększenie aktywności sportowo-rekreacyjnej. Obiekt będzie sprzyjał promowaniu zdrowego trybu życia wśród mieszkańców Płocka i okolicznych miejscowości. Realizacja przedsięwzięcia umożliwi korzystanie z różnorodnych form rekreacji, zapewniając dostępność całorocznych usług o wysokim standardzie i wyróżniających się na tle innych porównywalnych obiektów w regionie. Inwestycja zostanie zrealizowana nad Zalewem Sobótka, pomiędzy ulicami Parowa i Rybaki. W czerwcu 2019 roku wszczęto postępowanie o zawarcie umowy koncesji w ramach Projektu, które w sierpniu unieważniono z uwagi na brak wpływu wniosków do udziału w postępowaniu o zawarcie umowy koncesji. Obecnie wykonywane są czynności zmierzające do uzyskania decyzji środowiskowej dla planowanego przedsięwzięcia oraz prowadzona jest ogólnopolska promocja Projektu.

5. Budowa nowego wejścia do ZOO wraz z pawilonem zwierząt nocnych

Podjęto decyzję o przystąpieniu do sporządzenia analizy przedrealizacyjnej dla ww. przedsięwzięcia. Miasto planuje realizację przedmiotowego projektu na podstawie zawarcia umowy koncesji. Obecnie opracowywane są analizy przedrealizacyjne, trwają prace nad analizą finansową oraz prace dotyczące uzyskania decyzji o warunkach zabudowy dla przedmiotowego przedsięwzięcia.

6. Budowa dróg w PPP

Trwa opracowanie analiz przedrealizacyjnych dla przedsięwzięcia. W 2019 roku opracowano analizę prawno-ekonomiczno-techniczną i standardy dostępności. W 2020 roku przygotowana zostanie analiza finansowa.

Miasta do 100 tys. mieszkańców

TYCHY

United Nations
Association
Poland

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin zrównoważone miasto”?

Zrównoważone miasto to takie, które rozwija się w sposób najbardziej przyjazny mieszkańcom i środowisku. **Zrównoważony** rozwój **miasta** oznacza z jednej strony poprawę jakości życia obecnych mieszkańców, z drugiej zaś wiąże się z takimi działaniami, które zmierzają do zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń, bez ograniczenia dobrostanu regionalnego.

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto pod względem zrównoważonego rozwoju miasta?

- rozwój bezpiecznego i ekologicznego transportu publicznego;
- rozbudowa ścieżek i infrastruktury rowerowej (wypożyczalnie rowerów, samoobsługowe rowerowe stacje naprawcze);
- włączanie przestrzeni publicznych w układy przyrodnicze miasta, wspomagające retencję, bioróżnorodność i regenerację powietrza;
- podnoszenie poziomu bezpieczeństwa na drogach poprzez odpowiednie inwestycje drogowe (azyle dla pieszych, oświetlenia wertykalne, bezpieczne ronda);
- dostępność terenów zielonych i przestrzeni publicznej dla wszystkim mieszkańców (szczególnie osób starszych i osób z niepełnosprawnością);
- dbałość o przyrodę podczas realizacji inwestycji;
- dbałość o jakość powietrza oraz gospodarowanie odpadami komunalnymi.

3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Państwa mieście pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju 'zielonego' transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności - <https://www.un.org/pl/cell1>)

Program ograniczenia niskiej emisji dla Miasta Tychy w ramach, którego mieszkańcy mogą skorzystać z dofinansowania na wymianę starych, nieekologicznych źródeł ciepła oraz montaż kolektorów słonecznych.

Stworzenie dokumentu pn.: „**System zarządzania publicznymi terenami zieleni dla miasta Tychy**”, który został opracowany przez ekspertów i urzędników. Opracowanie jest podstawą dla określenia spójnej, planowej i długoterminowej polityki rozwoju przestrzeni publicznych w naszym mieście, zawierający standardy utrzymania zieleni. Zapisy dokumentu są zgodne ze strategicznym celem Polityki Miejskiej tj. wzmocnieniem zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju poprzez dążenie do:

- ładu przestrzennego,
- budowanie miasta zielonego,
- przejścia do gospodarki niskoemisyjnej,
- zwiększenia efektywności energetycznej,
- ochrony środowiska,
- adaptacji do zmian klimatu.

Realizacja projektu pn. „Zakup nowoczesnego taboru autobusowego z napędem ekologicznym na potrzeby rozwoju transportu publicznego w podregionie tyskim”. Zakres projektu obejmuje m.in:

1. zakup taboru autobusowego:
  - 51 autobusów zasilanych CNG, EURO 6,
  - 10 mikrobusów zasilanych ON, EURO 6,

2. zakup 2 elektrobusów,
3. zakup 3 trolejbusów,
4. zakup 2 pojazdów serwisowych do obsługi taboru autobusowego, EURO 6,
5. zakup pojazdu pogotowia technicznego (do obsługi sieci trakcyjnej), EURO 6,

Efektem projektu jest wzrost atrakcyjności komunikacji zbiorowej, w tym poprawa bezpieczeństwa i komfortu podróżujących. Realizacja tych działań będzie alternatywą dla transportu indywidualnego. Powinna wpłynąć na zwiększenie liczby osób korzystających z komunikacji publicznej. Zakup niskopodłogowego taboru autobusowego i trolejbusowego przyczyni się również do poprawy jego dostępności dla osób niepełnosprawnych.

- programy termomodernizacji szkół i przedszkoli oraz wymiany źródeł ciepła w budynkach użyteczności publicznej;
- realizacja Inteligentnego Systemu Zarządzania i Sterowania Ruchem. ITS to jedna ze sztandarowych inwestycji, jaka prowadzona jest obecnie w Tychach. Oprócz szeregu rozwiązań teleinformatycznych, które usprawnią poruszanie się po mieście, przebudowanych zostanie aż 40 skrzyżowań.
- przebudowa ścieżek rowerowych w mieście, tak aby dostosować infrastrukturę rowerową do potrzeb rowerzystów. Nowe ścieżki będą kosztowały około 3 mln złotych z czego aż 84% stanowi dofinansowanie z Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Tychy to miasto, które pod względem ilości rowerzystów i ścieżek rowerowych wyróżnia się na tle innych miejsc na Śląsku.

4. Czy Miasto wprowadza jakieś konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

- Budżet obywatelski
- Konsultacje społeczne
- Inicjatywy kulturalne (np. Tyski Bank Kultury)
- Program rewitalizacji miasta
- Młodzieżowy budżet obywatelski

5. Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Państwa mieście? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

CEL: DOBRE ZDROWIE I JAKOŚĆ ŻYCIA:

- budowa obiektów sportowych – stadion miejski, arena lekkoatletyczna, boiska wielofunkcyjne, siłownie plenerowe;
- uniwersytet 3 wieku oraz programy aktywizujące seniorów
- rewitalizacja przestrzeni rekreacyjnych (np. Paprocany, Park Północny)
- kulturalne i sportowe angażujące mieszkańców

CEL: DOBRA JAKOŚĆ EDUKACJI:

- wdrażanie programów edukacyjnych - (np.: kursy języka migowego, , kursy opieki nad osobami z demencją)

CEL: CZYSTA WODA I WARUNKI SANITARNE:

- wdrażanie projektów na odzysk wody/ zatrzymanie w obiegu (zbudowaliśmy pierwsze rondo retencyjne)
- wprowadzanie elementów w zakresie małej retencji przy okazji modernizacji budynków

CEL: CZYSTA I DOSTĘPNA ENERGIA

- program dofinansowania wymiany pieców;
- Program OZE - odnawialne źródła energii szansą na poprawę jakości powietrza w Tychach”. Kolektory słoneczne, powietrzne pompy ciepła, kotły na biomasę czy fotowoltaika – w sumie 960 nowych instalacji zostanie zamontowanych w Tychach;
- monitoring jakości powietrza;
- stacje ładowania samochodów elektrycznych;
- niskoemisyjny tabor komunikacji publicznej

CEL: INNOWACYJNOŚĆ, PRZEMYSŁ, INFRASTRUKTURA

- aplikacja ZGŁOŚ USTERKĘ - aplikacja jest skutecznym narzędziem, dzięki którym mieszkańcy mogą zgłaszać problemy w miejskiej infrastrukturze, a miasto łatwo zarządzać naprawami
- ITS (Inteligentny System Zarządzania Ruchem)
- centra przesiadkowe - parkingi zlokalizowane przy dworcach/stacjach kolejowych

CEL: ZRÓWNOWAŻONE MIASTA I SPOŁECZNOŚCI

- Budżet Obywatelski/Młodzieżowy Budżet Obywatelski - angażowanie mieszkańców w działania na rzecz miasta

Miasta do 150 do 200 tys. mieszkańców

BIELSKO BIAŁA

United Nations
Association
Poland

Wydział Strategii i Rozwoju Gospodarczego miasta Bielsko-Biała definiuje pojęcie zrównoważonego rozwoju, jako poszanowanie środowiska naturalnego i rozsądne korzystanie z jego zasobów tzn. ochronę zasobów wodnych przed ich wyczerpaniem, skażeniem i degradacją, oraz poprawę stanu kanalizacji, efektywność energetyczna i promocja rozwoju technologii energooszczędnych, tworzenie efektywnego transportu publicznego itd. Ważnymi kwestiami w tym temacie są również postępowania, które mają na celu poprawę życia obecnych i przyszłych mieszkańców miasta Bielska-Białej.

Aktualnie najważniejszym dokumentem określającym cele miasta jest „Strategia Rozwoju Bielska-Białej do 2020 roku”. W jego treści, zadania te podzielone zostały na cztery filary: **efektywność** (przykładowy cel: skuteczna ochrona środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych, systematycznie zwiększająca swą wysoką atrakcyjność rezydencjalną), **mobilność** (przykładowy cel: dostępność bezpiecznego, szybkiego i komfortowego systemu transportowego), **zdrowotność** (przykładowy cel: oferowanie wielu opcji wyboru publicznych usług zdrowotnych), **kreatywność** (przykładowy cel: rozwijanie sfery badań naukowych, innowacji i transferu technologii).

Z punktu widzenia ochrony środowiska Bielsko-Biała wyróżnia następujące cele:

- doprowadzenie do poprawy jakości powietrza:
  - tak, by w mieście nie notowano przekroczeń norm zanieczyszczeń pyłowych PM10 i PM2,5 w zakresie wszystkich norm dotyczących tych substancji,
  - obniżenie emisji benzo-a-pirenu w największym możliwym stopniu,
  - zachowanie pozostałych zanieczyszczeń powietrza poniżej dopuszczalnych limitów.
- doprowadzenie do redukcji emisji dwutlenku węgla do powietrza o co najmniej 40% w perspektywie roku 2030 w porównaniu do roku bazowego 1990.
- zwiększenie odporności miasta na zmiany klimatyczne przez przystosowanie się do ich negatywnych skutków (np. susze, nawalne deszcze, zjawiska miejskiej wyspy ciepła).

Po ilości projektów zrealizowanych oraz w trakcie realizacji widać, że Bielsko-Biała przykuwa dużą uwagę do pojęcia zrównoważonego rozwoju miasta i społeczeństwa. Przykładami takich projektów są między innymi: **strategia elektromobilności** – która ma na celu wprowadzenie większej ilości stacji do ładowania samochodów elektrycznych czy elektryfikację transportu publicznego; **dotacje dla mieszkańców zmieniających stare źródła węglowe na odnawialne źródła energii**; **tworzenie parków kieszonkowych** w celu walki z miejską wyspą ciepła czy też emisją CO₂; ponadto realizuje się **Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich**, który zrzesza interesariuszy (m.in. mieszkańców, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, gminę) do działań ukierunkowanych na rewitalizację miasta.

Jeśli chodzi o aktywizację mieszkańców społeczeństwa lokalnego to miasto przede wszystkim stawia nacisk na instytucję Budżetu Obywatelskiego. Inicjatywa wprowadzona została jeszcze przed ustawowym obowiązkiem stosowania go. Taka forma współdziałania i angażowania mieszkańców cieszy się dużym zainteresowaniem. Miasto podejmuje również współdziałania z wieloma organizacjami pozarządowymi, dzięki którym zwiększyła się w ostatnich latach kwota środków przeznaczanych na tzw. „małe granty”, wzrosła liczba dofinansowanych ofert w tym trybie, wzrosła także liczba realizowanych zadań publicznych oraz odsetek ofert zgłoszonych przez NGO w otwartych konkursach, które otrzymały dofinansowanie. W latach 2018-2019 Bielsko-Biała podjęło współpracę z organizacjami w obszarze nowych zadań pożytku publicznego m. in: działalności wspomagającej rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności; przedsiębiorczości; ratownictwa i ochrony ludności; działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; integracji cudzoziemców oraz tworzeniu warunków na rzecz rozwoju sportu. Z powodu inicjatywy zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców prowadzona jest coroczna kampania „Bielsko-Biała chroni klimat” składająca się z konkursów szkolno-przedszkolnych oraz całodniowego Beskidzkiego Festiwalu Dobrej Energii. Jako przykład działań mających na celu angażowanie mieszkańców w rozwój miasta są projekty realizowane w ramach Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich w Bielsku-Białej.

Miasto wyznacza cztery najważniejsze wyzwania pod względem Agendy 2030 i zrównoważonego rozwoju oraz przedstawia kolejno podejmowane kroki zapobiegania im. Są to:

- Rozwój transportu publicznego i bezpieczeństwa na drogach (m.in. z uwagi na: wzrost ruchu kołowego w mieście, zły stan obsługi komunikacyjnej centrum miasta, niefunkcjonalna sieć dróg rowerowych, negatywny wpływ transportu na jakość powietrza i klimatu akustycznego miasta):
  - wybudowanie w mieście centrum przesiadkowego,
  - powołanie do życia Zjednoczoną Bielską Inicjatywę Rowerową (forum konsultacyjnym i opiniodawczo-doradczym w zakresie polityki rowerowej).
- Urbanizacja sprzyjająca włączeniu społecznemu oraz możliwości partycypacji w zintegrowanym i zrównoważonym planowaniu i zagospodarowaniu osiedli ludzkich:
  - zwiększenie środków na współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz liczby zadań publicznych realizowanych we współpracy z NGO,

- ulepszenie efektywność przepływu informacji między Urzędem a mieszkańcami,
  - promocja działań obywatelskich: konsultacji społecznych, działań Rad Osiedli.
- Niekorzystne oddziaływania miast na środowisko, zwracając szczególną uwagę na jakość powietrza oraz gospodarkę odpadami komunalnymi i innymi rodzajami odpadów:
- intensyfikowanie działań edukacyjnych
  - redukcja emisji w wyniku działań w zasobach miejskich oraz u wszystkich mieszkańców i podmiotów
- Wspieranie korzystnych ekonomicznie, społecznie i środowiskowo połączeń pomiędzy obszarami miejskimi, podmiejskimi i wiejskimi poprzez wzmocnienie planowania zagospodarowania na poziomie krajowym i regionalnym:
- utworzenie Aglomeracji Beskidzkiej - wszystkie miasta i gminy (łącznie 41 jednostek) Subregionu Południowego Województwa Śląskiego,
  - współpraca pomiędzy poszczególnymi gminami mająca na celu zdobywanie środków zewnętrznych

Autor: Justyna Hammer

Miasta do 150 do 200 tys. mieszkańców

OLSZTYN

United Nations
Association
Poland

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin “zrównoważone miasto”?

Zrównoważone miasto to takie, w którym troska o rozwój ma wymiar nie tylko gospodarczy, ale też społeczny i środowiskowy, a horyzont zarządzania jest długookresowy. Pozwala to dbać o miasto nie tylko dzisiejsze, ale też przyszłe, zauważać potrzeby każdej grupy mieszkańców i starać się je pogodzić w dynamicznym procesie współdecydowania.

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto Olsztyn pod względem zrównoważonego rozwoju miasta?

W obowiązującej obecnie strategii rozwoju miasta ([Strategia rozwoju Miasta – Olsztyn 2020](#)) największy nacisk położony został na kapitał społeczny, inwestycje i innowacyjność gospodarki. Cele te miały jednak mocny horyzontalny wymiar skupiony na zrównoważonym transporcie, rozwoju usług publicznych, współpracy, jakości środowiska przyrodniczego oraz efektywności energetycznej.

Obecnie rozpoczęły się już prace przygotowawcze do aktualizacji tego dokumentu. Z całą pewnością w nowej wersji strategii miasta kwestie zrównoważonego rozwoju zyskają jeszcze większą wagę. W pierwszych analizach wyraźnie widoczny jest trend w kierunku zmian wskazywanych w Deklaracji Baskijskiej (2016), takich jak redukcja zużycia energii i stopniowe przechodzenie na jej niskoemisyjne źródła, rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej z wykorzystaniem niskoemisyjnego transportu publicznego i alternatywnych metod transportu, w tym współdzielonego (np. rower miejski), troska o bioróżnorodność w mieście, lepsze gospodarowanie przestrzenią z troską o jej dostępność dla wszystkich mieszkańców,

ograniczanie skutków zmian klimatu, dbałość o zasoby naturalne (w Olsztynie szczególnie o cenne ekosystemy jezior, Las Miejski, tereny rezerwatów przyrody, czyste powietrze), rewitalizacja obszarów problemowych ze szczególnym naciskiem na współpracę i integrację społeczną oraz zaangażowanie we wzmocnienie lokalnej gospodarki i rynku pracy.

3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Olsztynie pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju ‘zielonego’ transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności - <https://www.un.org/pl/cell>)

Poniżej kilka przykładów projektów realizowanych w Olsztynie:

● Budowa i rozbudowa transportu tramwajowego (zrównoważony transport)

Jako pierwsze miasto w Polsce podjęliśmy wyzwanie, by przywrócić efektywny, nowoczesny, niskoemisyjny środek transportu publicznego, jakim jest tramwaj. Dzięki wsparciu funduszy UE odbudowaliśmy nieistniejącą od 50 lat infrastrukturę: ponad 11 km torowiska i zajezdnię oraz kupiliśmy 15 nowoczesnych i komfortowych dla pasażerów składów Solaris Tramino typu S1110. Powstały trzy linie tramwajowe łączące duże osiedla mieszkaniowe na południu miasta i teren uniwersytetu ze śródmieściem i dworcem. Elementem projektu były też rozwiązania ułatwiające zarządzanie transportem w mieście (ITS), elektroniczny system sprzedaży biletów wraz z Olsztyńską Kartą Miejską i siecią biletomatów, dynamiczna informacja pasażerska na przystankach i w autobusach, buspasy. Całkowicie zmieniono też układ komunikacji autobusowej, na nowo organizując linie i wytyczając trasy, aby jak najlepiej uzupełniały transport tramwajowy.

Projekt przyniósł coroczny wzrost liczby pasażerów komunikacji miejskiej w Olsztynie, co było jednym z jego najważniejszych celów. Powodzenie pierwszego etapu upewniło nas co do zasadności jego kontynuacji i obecnie trwają prace nad rozpoczęciem następnego etapu – budowy kolejnych kilometrów trasy tramwajowej dla dwóch nowych linii uzupełniających istniejącą sieć. Dodatkowo rozbudowany zostanie system ITS, powstaną też kolejne buspasy, trambuspasy, ścieżki rowerowe oraz kompleksowy węzeł przesiadkowy przy Wysokiej Bramie prowadzącej na teren Starego Miasta. 12 nowych składów tramwajowych będzie obsługiwać dwie następne linie prowadzące z osiedla Pieczewo do centrum miasta oraz dworca Olsztyn Główny.

● Budowa zbiorników retencyjnych (zapobieganie skutkom zmian klimatu, przestrzenie publiczne dobrej jakości)

W ramach projektu *Systemy gospodarowania wodami opadowymi na terenie Miasta Olsztyna* i drugiego stanowiącego jego kontynuację (oba współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego) przebudowywana jest kanalizacja deszczowa w Olsztynie, ale najbardziej widoczną dla mieszkańców częścią tych przedsięwzięć są różnego rozmiaru zbiorniki retencyjne tworzone w różnych częściach miasta. Spośród ośmiu zaplanowanych gotowych jest już pięć. Dwa z nich są wyjątkowe, tworzą bowiem przy okazji atrakcyjną przestrzeń parkową i zapewne wkrótce staną się ulubionym miejscem spacerów okolicznych mieszkańców. Wokół zbiorników zaplanowane zostały m.in. trasy spacerowe czy mała architektura, jak ławki, które pozwolą usiąść i odpocząć na łonie przyrody. Tym bardziej, że wokół nie zabraknie zieleni: tylko przy tych dwóch zbiornikach posadzonych zostało ok. 170 drzew, ponad siedem tys. krzewów i mnóstwo innej roślinności.

Jednym z priorytetów podczas przygotowywania inwestycji było wykorzystanie w jak największym stopniu naturalnych metod zagospodarowania, oczyszczania i odprowadzania wód opadowych. Celem projektu jest zwiększenie ilości retencjonowanej wody i adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe, w szczególności katastrofy naturalne oraz monitoring środowiska. Obecność naturalnych, jak i sztucznych akwenów to nie tylko poprawa mikroklimatu miasta. To jednocześnie zapobieganie obniżania się poziomu wód oraz powstawaniu podtopień.

- Budowa elektrociepłowni (zrównoważona gospodarka odpadami, czyste powietrze, efektywność energetyczna)

Aby zwiększyć dostęp mieszkańców do energii z sieci miejskiej (czystszej niż rozproszone, indywidualne źródła ogrzewania odpowiedzialne za dużą część niskiej emisji), w 2019 r. rozpoczęto w Olsztynie budowę elektrociepłowni z instalacją do termicznego przekształcania frakcji energetycznej z odpadów pochodzących z odpadów komunalnych, z odzyskiem energii elektrycznej i ciepłej wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Jest to nowoczesna instalacja spalająca paliwa alternatywne, która zapewni najwyższe standardy ochrony środowiska. Dzięki niej powietrze w mieście będzie czystsze, a pozostałe po selektywnej zbiórce odpady komunalne zostaną w pełni zagospodarowane w sposób najbardziej efektywny.

- Bezpieczny MOF

Aby podnieść poziom bezpieczeństwa mieszkańców Olsztyna i jego obszaru funkcjonalnego zrealizowany został projekt „Bezpieczny MOF”. Obejmował on wprowadzenie systemu bezpieczeństwa dla podniesieniu jakości życia mieszkańców. Elementami projektu były m.in.:

- stworzenie (przebudowa) Regionalnego Centrum Bezpieczeństwa (RCB);
- stworzenie spójnego cyfrowego systemu łączności;
- uruchomienie portalu informatycznego oraz aplikacji mobilnych;
- stworzenie spójnego systemu bezpieczeństwa na akwenach wodnych;
- wyposażenie RCB w Mobilne Centrum Kierowania;
- stworzenie Regionalnego Magazynu Kryzysowego.

- CRS Ukiel (zagospodarowanie przestrzenne, dostępność atrakcyjnych przestrzeni miejskich dla wszystkich mieszkańców)

Centrum Rekreacyjno-Sportowe „Ukiel” to oddany do użytku w 2014 r. nowoczesny kompleks turystyczno-sportowy zlokalizowany w trzech punktach nad największym olsztyńskim akwenem – jeziorem Ukiel.

Część główna obiektu znajduje się przy ul. Kapitańskiej. Tam zlokalizowano m. in. budynek kapitanatu, wypożyczalnię sprzętu pływającego oferującą ponad 200 różnych jednostek pływających oraz trzy kąpieliska. Plażowicze do dyspozycji mają m. in.: szatnie, prysznice, platformy wypoczynkowe, place zabaw, boiska, skatepark (zimą snowpark), pomosty spacerowe i widokowe. Doskonałe warunki do rekreacji stwarza promenada spacerowa i rozbudowana sieć ścieżek pieszo-rowerowych łączących poszczególne obiekty CRS.

Przy ul. Olimpijskiej znajduje się druga ważna część CRS, a mianowicie Olsztyńskie Centrum Kajakarstwa. Jest to obiekt typowo kajakarski – mają w nim siedzibę cztery olsztyńskie kluby oraz Szkoła Mistrzostwa Sportowego w Olsztynie. Jest tu również wypożyczalnia sprzętu sportowego, całoroczna hala do siatkówki plażowej oraz siłownia z odnową biologiczną.

Trzeci fragment CRS to Centrum Żeglarstwa Wodnego i Lodowego przy ul. Sielskiej.

Na terenie Centrum Rekreacyjno-Sportowego „Ukiel” znajduje się kilka punktów gastronomicznych. Miłośnicy sportów zespołowych mają do swojej dyspozycji 14 boisk do siatkówki plażowej, boisko do koszykówki i zespół boisk wielofunkcyjnych.

- Rewitalizacja Uranii i okolicy

Hala widowiskowo-sportowa Urania to największy w Olsztynie i całym województwie obiekt o takim przeznaczeniu. Służąc miastu od ponad 40 lat jako arena wielu legendarnych już wydarzeń sportowych, kulturalnych i wystawienniczych doczekała się wreszcie planu gruntownej przebudowy. W 2015 r. miasto ogłosiło konkurs architektoniczny na opracowanie koncepcji tego przedsięwzięcia. Na podstawie zwycięskiego pomysłu przygotowany został projekt budowlany obejmujący przebudowę i rozbudowę hali wraz z budową lodowiska zewnętrznego, parkingiem podziemnym, naziemnymi miejscami parkingowymi, komunikacją kołową i pieszą, zagospodarowaniem zielenią urządzoną, małą architekturą oraz niezbędną infrastrukturą techniczną i wyposażeniem. Po zakończeniu projektu obecna pojemność pozwalająca na maksymalnie 2 000-2 500 miejsc zostanie praktycznie podwojona do poziomu 4 045 miejsc w głównym obszarze, z dodatkowymi 500 miejscami w hali treningowej (łącznie 4 545 miejsc) i możliwością 1 000 miejsc stojących. Oznacza to zwiększenie liczby miejsc o około 100%.

Wraz z modernizacją tego ciekawego obiektu stanowiącego jedną z architektonicznych ikon miasta, rewitalizacją w najszerszym tego słowa znaczeniu zostanie objęta także jego okolica wpisująca się w Miejski Program Rewitalizacji Olsztyna 2020. Projekt przebudowy Uranii jest bardzo ważny w ramach dopełnienia warstwy zarówno przestrzennej obszaru rewitalizacji jak również gospodarczej, jednak jest tylko jednym z elementów szerokiego procesu rewitalizacji.

- Sieć rowerowa i Łynostrada

Olsztyn jest miastem kompaktowym, po którym bez szczególnego trudu można poruszać się pieszo lub rowerem, niejednokrotnie szybciej i bardziej elastycznie niż innymi środkami transportu. Aby wykorzystać tę jego cechę do rozwoju mobilności miejskiej w stronę bardziej zrównoważonych sposobów poruszania się – podróży pieszych i rowerowych – staramy się przede wszystkim stwarzać mieszkańcom komfortowe warunki do poruszania się w taki sposób po mieście. Chcemy docelowo osiągnąć spójność sieci rowerowej nie tylko na terenie miasta, ale także jego obszaru funkcjonalnego obejmującego sąsiadujące gminy. Dlatego w 2019 r. powstała „Koncepcja rozwoju dróg rowerowych w Olsztynie z rozszerzeniem na Miejski Obszar Funkcjonalny Olsztyna” – dokument pozwalający na stopniowe, planowe tworzenie sieci dróg dla rowerów łączących się w spójną sieć. Dzięki temu kolejne inwestycje rowerowe w Olsztynie i okolicy mają przemyślany charakter i po trochu tworzą efektywną siatkę bezpiecznych, wygodnych tras dla różnych grup użytkowników.

Jednym z najbardziej udanych i cenionych przez mieszkańców przedsięwzięć zachęcających do wybierania bezemisyjnego transportu jest Łynostrada – trasa pieszo-rowerowa biegnąca wzdłuż przecinającej miasto rzeki Łyny. Można nią podróżować z południa na północ brzegiem rzeki, korzystając nie tylko z wygodnej trasy z dala od ruchu ulicznego, ale też z bliskiego kontaktu z przyrodą przez cały rok. Transportowa, miejska Łynostrada znajduje też swoje turystyczne przedłużenie w postaci szlaku rowerowego o tej samej nazwie, który docelowo łączyć się będzie na północy ze Wschodnim Szlakiem Rowerowym Green Velo.

4. Czy Miasto Olsztyn wprowadza jakies konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

- Olsztyński Budżet Obywatelski (OBO)

Od 2013 r. mieszkańcy miasta mogą bezpośrednio decydować o przeznaczeniu części budżetu miasta (w edycji OBO 2021 było to ponad 6,5 mln zł). Zgłaszają propozycje zadań (w dwóch kategoriach: projekty miejskie i osiedlowe), które następnie są analizowane pod kątem możliwości realizacji. Propozycje zadań, które pomyślnie przeszły weryfikację poddaje się pod powszechne i bezpośrednie głosowanie. W efekcie najwyższej ocenione lub najczęściej wskazywane propozycje zadań przeznaczają się do realizacji – wpisując je do budżetu.

W ten sposób mieszkańcy zdecydowali o zagospodarowaniu przestrzeni publicznych (jak plaża nad jeziorem Skanda, place zabaw, siłownie pod chmurką), budowie elementów sieci dróg rowerowych (w tym niezwyklej trasy Łynostrada), organizacji wydarzeń kulturalnych i sportowych oraz wielu innych projektów, które są świadectwem ich zaangażowania w życie miasta.

- Program Podwórka z natury

Z realizowanego od 2017 r. miejskiego programu *Podwórka z Natury* jesteśmy szczególnie dumni, ponieważ jak żaden inny projekt wcielił w życie ideę partycypacji społecznej w kształtowaniu miasta. Program polega na zaproszeniu mieszkańców do współdecydowania o wyglądzie przestrzeni na wspólnych podwórkach miejskich kamienic. W pierwszym etapie realizacji programu mieszkańcy pracują nad koncepcją zagospodarowania podwórka, w kolejnym odbywa się wspólna realizacja prac. Program jest realizowany na obszarze objętym Miejskim Programem Rewitalizacji Olsztyna 2020. Są to tereny silnie zurbanizowane, a zagospodarowanie podwórek przez wprowadzenie zieleni jest odpowiedzią na problemy tego typu obszarów i wspiera realizację polityk miejskich w zakresie zrównoważonego rozwoju:

- adaptacja do zmian klimatu oraz ochrona powietrza: wysoki udział terenów zieleni w gęstej zabudowie śródmieścia Olsztyna zwiększa tzw. małą retencję, ograniczając zjawisko zalewania budynków podczas gwałtownych opadów, sprzyja likwidowaniu tzw. „wysp ciepła”, pozwala na zagospodarowanie wody opadowej w miejscu jej opadu, przyczynia się do poprawy jakości powietrza.
- polityka parkingowa: zagospodarowanie podwórek uniemożliwia „dzikie” parkowanie w śródmieściu poza Strefą Płatnego Parkowania, co pozwala na regulowanie ilości pojazdów wjeżdżających do centrów miast.
- edukacja mieszkańców w zakresie segregacji odpadów
- budowanie społeczeństwa obywatelskiego - integracja i wzmocnienie aktywności mieszkańców oraz wykształcenie poczucia wpływu na miejsce, w którym mieszkają. W obrębie lokalnych społeczności biorących udział w programie nawiązały się nowe relacje, zacieśniły więzi sąsiedzkie. Mieszkańcy mimo zakończenia udziału w programie nadal współtworzą swoją przestrzeń, w różny sposób wykazując aktywność: aplikują o granty ze środków zewnętrznych na jej zagospodarowanie, samodzielnie pielęgnują już istniejącą zielen, wzbogacają ją o nowe nasadzenia, elementy małej architektury lub obiekty sztuki. Część podwórek otrzymała swoje indywidualne nazwy, a mieszkańcy kontynuują prowadzenie relacji ze swoich działań w mediach społecznościowych.

Zaufanie jest podstawą współpracy, uczestnicy muszą sobie zaufać, aby efektywnie współdziałać podczas realizacji programu. Na etapie opracowania koncepcji konieczne jest wypracowanie rozwiązań kompromisowych, godzących na stosunkowo niewielkiej przestrzeni, interesy różnych grup społecznych: seniorów, młodzieży, dzieci, kierowców, właścicieli psów, rodziców, itd. Wspólny sukces na zakończenie prac, sprawia, że w lokalnych społecznościach

tworzą się relacje oparte na zaufaniu, które w przyszłości ułatwiają dalsze współdziałanie oraz współużytkowanie przestrzeni podwórka.

Ponadto niewielka skala podwórek pozwala na prototypowanie, czyli testowanie w małej skali innowacyjnych rozwiązań, które później możemy zastosować przy miejskich inwestycjach o dużo większym zakresie i złożoności technicznej (ogród deszczowy wykonany na podwórku w 2018 r. jako badanie działania szaro-niebiesko-zielonej infrastruktury). Podczas planowania prac po raz pierwszy zastosowaliśmy metodę prototypowania urbanistycznego. Po wykonaniu koncepcji zagospodarowania, ustalony w niej nowy podział funkcjonalny jest wyznaczany przez mieszkańców za pomocą tymczasowych elementów, umożliwiając sprawdzenie wypracowanych rozwiązań w przestrzeni oraz przyzwyczajanie mieszkańców do nowych zasad użytkowania podwórka.

Program realizowany jest przez Miasto Olsztyn w formule partycypacyjnej, przy zaangażowaniu wielu partnerów:

- mieszkańcy 3 podwórek rocznie – w zależności od wielkości podwórek od 20 do 50 osób;
- Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Katedra Architektury Krajobrazu – studenci pod kierunkiem kadry naukowej, wykonują inwentaryzację podwórka, a następnie pracują z mieszkańcami w trybie warsztatowym nad koncepcją zagospodarowania, z wykorzystaniem analizy SWOT;
- NGO: organizacja pozarządowa na zlecenie miasta, aktywizuje i animuje mieszkańców (organizacja wybierana jest w procedurze konkursowej, zgodnie z ustawą o działalności pożytku i wolontariacie);
- zewnętrzni eksperci – Miasto Olsztyn zapewnia merytoryczne wsparcie mieszkańcom na każdym etapie realizacji (architekci krajobrazu, inżynierowie środowiska, ogrodnicy, itp.);
- lokalne sklepiki i instytucje pomagają we wnioskowaniu o granty na zagospodarowanie podwórka, wspomagają słodkim poczęstunkiem podczas spotkań, zapewniają nieodpłatnie pomieszczenia na spotkania podczas niepogody.

5. Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Olsztynie? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

Do największych wyzwań zrównoważonego rozwoju w Olsztynie należą obecnie:

- Wzrost gospodarczy: stabilny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu, oparty na innowacyjności, nowoczesnym uprzemysłowieniu, godnym zatrudnieniu i stabilnej infrastrukturze (Cele 8 i 9 Agendy 2030).

Rozwój gospodarczy jest kluczowy dla kondycji miasta i temat ten przewija się nieustannie w debacie publicznej. Szczególnie istotną kwestią jest poprawa struktury rynku pracy przez zapewnienie atrakcyjnych miejsc pracy w nowoczesnych gałęziach gospodarki. Będzie to zapobiegać wyludnianiu się i starzeniu miasta, a także całego regionu, którego jest stolicą.

- Dostęp do wysokiej jakości edukacji i promocja uczenia się przez całe życie, szczególnie w kontekście zapewnienia uczniom umiejętności i kompetencji niezbędnych w zmieniającym się świecie (Cel 4 Agendy 2030).

Rozwój funkcji edukacyjnych Olsztyna zwiększa jego rolę jako stolicy Warmii i Mazur, a jednocześnie jako miasta wojewódzkiego na mapie kraju. Szczególnie istotna jest funkcja miasta uniwersyteckiego, która wzmacnia sektor innowacyjny i kreatywny, dając

szansę na rozwój nowoczesnych dziedzin gospodarki. Aby wykorzystać te możliwości, planowane jest wzmocnienie kompetencji i infrastruktury placówek oświatowych (także ich cyfryzacja) oraz poszerzanie współpracy miasta z uniwersytetem.

- Zapewnienie mieszkańcom dostępu do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie, a szczególnie walka z ubóstwem energetycznym (Cel 7 Agendy 2030).

Skierowanie uwagi na efektywność energetyczną w mieście wynika nie tylko z obecności tematu w debacie europejskiej i światowej, ale także ze świadomości wagi zasobów naturalnych miasta (w tym czystego powietrza) w jego rozwoju. Czyste środowisko jest jednym z najważniejszych atutów Olsztyna, ponieważ zyskuje obecnie coraz większą rolę jako czynnik konkurencyjności i przyciągania zarówno mieszkańców, jak i inwestorów. Jednym z najważniejszych działań podejmowanych w tym kierunku jest budowa nowoczesnej ekociepłowni rozpoczęta w 2019 r.

- Uczynienie miasta bezpiecznym, stabilnym, zrównoważonym i sprzyjającym włączeniu społecznemu, także w kontekście dostępnego i ekologicznego transportu, godnych warunków zamieszkania, bezpieczeństwa publicznego czy zagospodarowania przestrzeni miejskiej (Cel 11 Agendy 2030).

Bezpieczne miasto dla wszystkich jest stałym punktem odniesienia przy podejmowaniu decyzji o rozwoju Olsztyna. Z tego powodu zrealizowany został projekt „Bezpieczny MOF” obejmujący swoim zasięgiem miasto i jego obszar funkcjonalny. Z kolei dla rozwoju zrównoważonej mobilności ponownie wprowadzone zostały do miasta tramwaje, a stale rozbudowywana jest sieć dróg rowerowych, zgodnie z przyjętą dla całego obszaru funkcjonalnego wspólną koncepcją ich rozwoju. Natomiast dobrym przykładem zagospodarowania przestrzeni miejskiej z korzyścią dla wszystkich mieszkańców jest spektakularny projekt budowy Centrum Sportu i Rekreacji Ukiel – nowoczesnego kompleksu turystyczno-sportowego zlokalizowanego w trzech punktach nad największym olsztyńskim akwenem, jeziorem Ukiel. Zastąpił on wysłużoną plażę miejską i kilka innych obiektów sportowo-rekreacyjnych i dzięki temu znów korzystają z tej pięknej części miasta tłumy mieszkańców.

- Racjonalna gospodarka zasobami, w tym szczególnie zrównoważona i efektywna gospodarka odpadami i wodą (Cel 12 Agendy 2030).

Zasoby naturalne Olsztyna są jednym z jego największych atutów w konkurencji o inwestycje i mieszkańców. Dbłość o czystość środowiska miejskiego spowodowała m.in. rozpoczęcie inwestycji w ekociepłowni, która pozwoli jednocześnie zadbać o czystość powietrza oraz bardziej racjonalnie gospodarować odpadami. Zrównoważonej gospodarce wodnej sprzyjać będzie natomiast realizacja wspomnianych już projektów dotyczących gospodarowania wodami opadowymi na terenie miasta.

- Przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu i łagodzenie ich poprzez nowoczesną gospodarkę przestrzenną i zasobami naturalnymi na obszarze miasta, troska o zrównoważone użytkowanie ekosystemów miejskich i bioróżnorodność (Cele 13 i 15 Agendy 2030).

Nowoczesna gospodarka przestrzenną staje się coraz ważniejszym elementem dyskursu publicznego w Olsztynie. Znane są skutki zmian klimatu widoczne szczególnie w miastach, takie jak nagłe ulewy powodujące podtopienia czy tworzące się wyspy ciepła, zwiększające problemy związane z falami upałów. Dla „rozszerzenia” miasta i lepszej gospodarki wodnej, a przy tym zwiększenia bioróżnorodności miejskiego środowiska przyrodniczego Olsztyn nie tylko realizuje działania na rzecz skutecznej gospodarki wodami opadowymi, ale także wprowadza liczne działania

mające zwiększyć zazielenienie miasta. Wśród najciekawszych projektów można wymienić tu rewaloryzację Parku Miejskiego Podzamcze w Olsztynie, w ramach którego zrewitalizowano zabytkowy park otaczający Stare Miasto, na terenach przylegających do Zamku Kapituły Warmińskiej oraz innych najważniejszych zabytków, a także utworzenie Parku Centralnego w miejscu 13 ha nieużytków w zakolu rzeki Łyny. Park obecnie stanowi jedną z największych atrakcji miasta i jest często odwiedzany przez mieszkańców. Tuż obok znajdują się nowe Planty miejskie – zielone tereny, które zastąpiły nieużytki i parking, szpecące centrum miasta.

Nie można też zapominać o mniej spektakularnych projektach, takich jak przywracanie alejowego charakteru śródmiejskim ulicom, nowe nasadzenia drzew (w tym wzdłuż nowych tras tramwajowych), kolejne zielone skwery i miniparki. Każdy z tych projektów prowadzi do stopniowego zazielenienia miasta, sprzyja jego chłodzeniu i ogranicza skutki gwałtownych deszczów, a przy tym poprawia estetykę przestrzeni publicznych i jakość życia mieszkańców.

Ponadto aby stawić czoła tym wyzwaniom, miasto przygotowuje zaktualizowaną strategię rozwoju, która będzie następnie realizowana poprzez różnorodne projekty i działania (część z nich wymieniona została w pkt 3 i 4). Instrumentami wykorzystywanymi w obliczu wyzwań są też przykładowo:

- Plan Mobilności MOF Olsztyna do roku 2025 (dokument o charakterze SUMP obejmujący Olsztyn i jego obszar funkcjonalny);
- Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Miasta Olsztyna na lata 2012-2027
- Koncepcja rozwoju dróg rowerowych w Olsztynie z rozszerzeniem na MOF
- Zintegrowany Program Rozwoju Przestrzennego Śródmieścia Olsztyna
- Program Ograniczania Niskiej Emisji dla Miasta Olsztyna
- Miejski program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego - Bezpieczny Olsztyn
- Strategia Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego dla Olsztyna na lata 2014-2020
- Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Olsztyn na lata 2017-2021
- Wieloletni program współpracy miasta Olsztyna z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na lata 2016-2020.

Realizacja tych strategii i programów pozwala na stopniowe ale skuteczne osiągnięcie celów wyznaczonych w Strategii rozwoju miasta z ukierunkowaniem na poszczególne obszary tematyczne.

Miasta do 150 do 200 tys. mieszkańców

RZESZÓW

United Nations
Association
Poland

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin „zrównoważone miasto”?

Zrównoważone miasto, to zespół miejski, który w sposób możliwie równomierny zaspokaja zbiorowe i indywidualne potrzeby swoich mieszkańców, przykładając dużą wagę do ochrony środowiska przy jednoczesnym uwzględnieniu stanu finansów publicznych, dbając tym samym, aby aktualny rozwój nie umniejszał szans przyszłych obywateli na wysoką jakość życia.

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto pod względem zrównoważonego rozwoju miasta?

Główne cele to:

- poprawa jakości powietrza,
- rozwój ekologicznego transportu miejskiego,
- poprawa dostępu mieszkańców do ogólnodostępnych przestrzeni publicznych, zachowanie dziedzictwa kulturowego i wzrost jakości edukacji.

3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Państwa mieście pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju "zielonego transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności - <https://www.un.org/pl/cell/1>)

Gmina Miasto Rzeszów zrealizowała bądź realizuje w ostatnich latach następujące inwestycje mające wpływ na zrównoważony rozwój miasta:

► *Poprawa funkcjonowania transportu publicznego na terenie miasta wdrażana w ramach 3 projektów:*

„Rozwój systemu transportu publicznego w Rzeszowie”, „Integracja różnych form publicznego transportu zbiorowego w Rzeszowie”, „Rozbudowa systemu transportu publicznego w Rzeszowie”.

W ramach przedmiotowych przedsięwzięć do miasta dostarczonych zostanie 130 szt. ekologicznego i przystosowanego dla osób niepełnosprawnych taboru autobusowego. Do tej pory Gmina Miasto Rzeszów zrealizowała zakup: - 10 szt. autobusów 12 metrowych zasilanych energią elektryczną wraz z wybudowaniem niezbędnej infrastruktury technicznej służącej do ładowania zakupionego taboru; - 40 szt. autobusów zasilanych olejem napędowym spełniającym normę spalinową EURO 6 (30 szt. autobusów 18 metrowych oraz 10 szt. autobusów 12 metrowych) - 20 szt. autobusów 12 metrowych zasilanych gazem ziemnym CNG.

Zakupiony tabor został zrealizowany w ramach projektu pn. „Rozwój systemu transportu publicznego w Rzeszowie” (zakup autobusów elektrycznych oraz ON) oraz w ramach projektu pn. „Integracja różnych form publicznego transportu zbiorowego w Rzeszowie”. W ramach przedsięwzięcia pn. „Integracja różnych form...” Gmina Miasto Rzeszów zakupi jeszcze 40 szt. autobusów 12 metrowych, zasilanych gazem ziemnym CNG. 20 szt. autobusów zostanie dostarczonych do końca 2020 r. oraz kolejne dwadzieścia w I kwartale 2021. Łącznie w ramach przedmiotowego przedsięwzięcia gmina zakupi 60 szt. nowego niskoemisyjnego taboru autobusowego.

Dodatkowo w ramach projektu pn. „Rozbudowa systemu transportu publicznego w Rzeszowie” do roku 2023 zakupionych zostanie 20 szt. autobusów o napędzie hybrydowym.

Istotnym zadaniem zrealizowanym przez gminę jest wybudowany nowoczesny budynek Dworca Lokalnego, wyposażony w instalację odnawialnych źródeł energii, wraz z utworzonym przy nim parkingiem typu Kiss&Ride w ramach projektu pn. „Rozwój systemu transportu publicznego w Rzeszowie”.

► *Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF - projekt parasolowy.*

W ramach przedsięwzięcia realizowanego przez Rzeszów z gminami Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego zamontowane zostały instalacje fotowoltaiczne w indywidualnych gospodarstwach domowych (2 828 szt.), o mocy 3kW każda. W okresie od maja 2019 r. do czerwca 2020 r. w Rzeszowie wykonane zostały 933 takie instalacje, a ich łączna moc wynosi 2,79 MW. Przyczynia się to do rocznego spadku emisji gazów cieplarnianych o ok. 1692 ton równoważnika CO₂. Produkcja „zielonej” energii z tych instalacji szacowana jest na poziomie 2,12 GW. Projekt także przewidziany jest do kontynuacji w przyszłości z możliwością rozszerzenia zakresu o montaż pomp ciepła i kolektorów solarnych.

► *Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF.*

W ramach inwestycji w latach 2018-2019 wykonano instalacje na 58 obiektach użyteczności publicznej (szkołach, przedszkolach, żłobkach, DPS, domach kultury, szpitalu, przychodniach) o łącznej mocy 1087,52 kW, wyposażonych w lokalne systemy zarządzania energią i połączonych tzw. centralnym systemem zarządzania energią, umożliwiającym monitorowanie ilości produkowanej energii i sterowanie jej produkcją. Zakłada się, że rocznie dzięki tym instalacjom zostanie wyprodukowane ok.

1 GW „zielonej” energii i o tyle zostanie zmniejszone zapotrzebowanie gminnych jednostek na energię konwencjonalną, a roczna emisja gazów cieplarnianych zmniejszy się o ok. 811 ton równoważnika CO₂. Spółki miejskie (MPWiK, MPK oraz MZBM wspólnie z MPGK i MPEC) realizują obecnie kolejny etap przedsięwzięcia, w wyniku którego na terenie Zakładu Uzdatniania Wody powstaje instalacja o mocy 1,2 MW, a na 14 budynkach administracyjnych ww. spółek są montowane mniejsze instalacje o łącznej mocy 241,9 kW. Zakłada się, że rocznie dzięki tym instalacjom zostanie wyprodukowane ok. 1,18 GW energii odnawialnej, a roczna emisja gazów cieplarnianych zmniejszy się o ok. 922 tony równoważnika CO₂. Ponadto przewiduje się w przyszłości następny etap, obejmujący instalacje na 18 budynkach placówek oświatowych, o mocy łącznej ponad 350 kW.

► *Wymiana źródeł ciepła na terenie ROF.*

Gmina Miasto Rzeszów w partnerstwie z gminami tworzącymi Rzeszowski Obszar Funkcjonalny realizuje obecnie także projekt pn. projekt parasolowy, w ramach którego niskosprawne źródła ogrzewania wykorzystywane w indywidualnych gospodarstwach domowych oraz w lokalach mieszkalnych w budynkach wielorodzinnych będą wymieniane na kotły na gaz, kotły na biomasę oraz ciepło sieciowe. Projekt na terenie Rzeszowa przewiduje modernizację 2 695 źródeł ciepła, a jego realizacja została zaplanowana do 2023 r. Planuje się kontynuację ww. działań także w przyszłości.

► *Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF.*

Jest to przedsięwzięcie inwestycyjne, którym objęte są tereny trzech osiedli wskazanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji jako obszary zdegradowane. Działania obejmują: poprawę infrastruktury drogowej, modernizację oświetlenia oraz rewitalizację 45 podwórek i przestrzeni międzyblokowych. Na bazie infrastruktury utworzonej w ramach ww. projektu prowadzona będzie:

- praca ośrodka wsparcia dziennego i inicjatywy w zakresie m.in. organizacji czasu wolnego dziecka, pomocy w nauce, rozwijaniu zainteresowań, organizacji zajęć sportowych, rekreacyjnych, kulturalno-edukacyjnych;
- na zrewitalizowanych podwórkach zajęcia animacyjne i socjoterapeutyczne na zrewitalizowanych podwórkach;
- wsparcie dla rodzin z obszarów zdegradowanych w zakresie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego oraz terapii wg potrzeb (np. logopeda, dietetyk, couch), zajęć rewalidacyjnych, kompetencji rodzicielskich itp.

► *Poprawa jakości powietrza w Rzeszowie poprzez ograniczenie emisji niskiej.*

W ramach projektu zmodernizowano 11 budynków mieszkalnych - zlikwidowano piece węglowe, wykonano wewnętrzne instalacje c.o. oraz c.w.u. i podłączono je do miejskiej sieci ciepłowniczej, wykonano termomodernizację w zakresie zgodnym z audytami energetycznymi. Realizacji projektu towarzyszyły działania edukacyjne zachęcające mieszkańców do korzystania z ekologicznych, czystych źródeł ciepła.

► *Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w Rzeszowie – termomodernizacja placówek oświatowych.*

W ramach projektu m.in. zmodernizowano ok. 48 tys. m² powierzchni budynków użyteczności publicznej, zainstalowano 12 kolektorów słonecznych, zmodernizowano 5 instalacji wewnętrznych (c.o., c.w.u.), zainstalowano 270 ogniw fotowoltaicznych (PV). W efekcie uzyskano produkcję energii z Odnawialnych źródeł Energii (OZE) w wysokości 81,76 MWh/rok oraz ograniczenie emisji CO₂ 0 3 348,17 [Mg/rok].

► *Rzeszowskie Piwnice - interaktywna instytucja kultury.*

Celem realizowanego przedsięwzięcia jest wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i historycznego Rzeszowa oraz potencjału Podziemnej Trasy Turystycznej na rzecz rozwoju kompetencji kulturowych i edukacji kulturalnej społeczeństwa, a także stworzenie nowej odsłony Rzeszowskich Piwnic jako interaktywnej instytucji kultury, łączącej aspekty historyczne z nowoczesnymi technikami i metodami ukazania wielowarstwowej historii Rzeszowa w szerszej niż dotąd perspektywie.

► *Razem na rzecz czystego powietrza* - kampania edukacyjno-ekologiczna.

STEP UP- Involving citizens of Europe w ramach którego przedstawiciele 9 miast z 6 krajów Europy spotkali się w Rzeszowie, aby w trakcie sesji warsztatowych wspólnie pracować nad narzędziami partycypacji społecznej w zarządzaniu miastem.

► *Zintegrowany i uspołeczniony model planowania przestrzennego poprzez opracowanie Strategii Przestrzennej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego.*

Przedsięwzięcie obejmuje, poza opracowaniem i przyjęciem strategii także stworzenie systemu instytucjonalnego koordynującego planowanie przestrzenne gmin ROF, wprowadzenie jednolitych standardów w zakresie planowania przestrzennego w gminach i sporządzenie dla wybranych obszarów studiów uwarunkowań miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Efektem ma być wdrożenie modelu współpracy pomiędzy gminami zrzeszonymi w ramach Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz mieszkańcami obszaru w taki sposób, aby zapewnić im aktywny udział w procesie planowania przestrzennego oraz poprawie dostępu do usług publicznych.

Gmina poprzez swoją spółkę Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej sp. z o.o. jest także w trakcie realizacji czterech projektów dot. modernizacji sieci ciepłowniczej oraz likwidacji grupowych węzłów ciepłych i zamiany ich na indywidualne węzły ciepłe wraz z budową nowych przyłączy ciepłych (łącznie zmodernizowanych ma zostać ok. 25,55 km sieci, w wyniku czego szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych wyniesie ok. 6 979 ton równoważnika CO₂) oraz projektu, w efekcie którego wybudowanych zostanie ok. 8 km nowych sieci ciepłowniczych wraz z niezbędnymi przyłączami i węzłami ciepłymi, mających na celu przyłączenie nowej mocy ciepłej, nie związanej z zastępowaniem istniejących lokalnych źródeł ciepła (tj. nowi odbiorcy w odniesieniu do nowych budynków). Korzyścią wynikającą z realizacji inwestycji, poza zapewnieniem efektywności energetycznej, będzie również mniejsza awaryjność, a tym samym ograniczenie strat ciepła. Dodatkowo przyczynią się one do zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw ciepła oraz zapewnienia niższego zużycia energii pierwotnej, niż w przypadku sieci tradycyjnej.

4. Czy Miasto wprowadza jakieś konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

Miasto aktywizuje swoich mieszkańców poprzez realizację m.in. takich projektów jak: „Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF”; „Rzeszowski Budżet Obywatelski”; „Zintegrowany i uspołeczniony model planowania przestrzennego poprzez opracowanie Strategii Przestrzennej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego”, „Pasięka w sercu miasta”, „Miejski rój nad Wisłokiem”, „Europejski Tydzień Zrównoważonego Transportu”, w tym akcja „Dzień bez samochodu”.

Rzeszów jest jednym z dwóch polskich miast w którym w 2019 r. dzięki pozyskaniu 2,7 mln złotych z Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju uruchomiony został, pionierski w skali kraju, model współpracy mieszkańców, ekspertów i przedstawicieli struktur miejskich w ramach laboratorium miejskiego Urban Lab Rzeszów - przestrzeni, w której będą wypracowywane, testowane i wdrażane rozwiązania poprawiające jakość życia mieszkańców - zgodnie z ideą Smart City. Jednym z priorytetów projektu Urban Lab jest wprowadzenia realnych zmian będących efektem współdziałania różnych grup interesów w mieście oraz kreowanie miasta nowoczesnego, potrafiącego wspierać różnorodne formy innowacyjności w jego ustawowo określonej roli, strukturze biznesowej. Urban Lab to przestrzeń

miejska do wspólnej dyskusji wszystkich środowisk i interesariuszy miejskiego życia, o systematycznym charakterze i długookresowej perspektywie czasowej.

5. Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Państwa mieście? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

Wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju:

- Duży ruch samochodowy w mieście, w szczególności w obszarze śródmiejskim.

✓ Kroki podejmowane w celu przeciwdziałania: - poszerzanie stref płatnego parkowania w śródmieściu na kolejne osiedla; - inwestycje w inteligentny system transportu publicznego, zakup ekologicznych autobusów, proekologiczną infrastrukturę przystankową i dworcową; - budowa i przebudowa dróg wylotowych i obwodnic - budowa elektrycznej nadziemnej kolei jednoszynowej typu monorail.

- Wysoki poziomu emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń.

✓ Kroki podejmowane w celu przeciwdziałania:

- inwestycje w niskoemisyjny transport publiczny;
- integracja indywidualnej komunikacji pieszej i rowerowej z transportem publicznym;
- zwiększenie udziału produkcji i wykorzystania energii elektrycznej pochodzącej z odnawialnych źródeł energii; - likwidacja pieców opalanych węglem w wyniku podłączenia mieszkań i domów do miejskiego systemu ciepłowniczego.

- Wzrost kosztów gospodarki odpadami.

✓ Kroki podejmowane w celu przeciwdziałania:

- budowa spalarni miejskiej;
- inwestycje w sortownie odpadów;
- polityka informacyjna wśród mieszkańców w obszarze recyklingu.

- Skutki procesów społecznych, w szczególności demograficznych – atomizacja rodzin i społeczności lokalnych, choroby cywilizacyjne oraz starzenie się społeczeństwa i problemy z tym powiązane.

✓ Kroki podejmowane w celu przeciwdziałania:

- budowa centrum opiekuńczo-mieszkalnego dla osób dorosłych ze znacznym bądź umiarkowanym stopniem niepełnosprawności;
- utworzenie ośrodka wsparcia dla osób z chorobami otępiennymi wieku podeszłego, w tym dla osób z chorobą Alzheimera.
- tworzenie domów dziennego pobytu dla seniorów;
- rewitalizacja parków miejskich oraz podwórek i przestrzeni międzyblokowych.

- Utrata dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

✓ Kroki podejmowane w celu przeciwdziałania:

- rewitalizacja starego miasta, w tym budowa interaktywnej instytucji kultury w podziemnej trasie turystycznej;
- kultywowanie lokalnego dziedzictwa poprzez udział w krajowych i międzynarodowych festiwalach kultury;
- rozbudowa sieci osiedlowych domów kultury

Miasta do 150 do 200 tys. mieszkańców

ZABRZE

United Nations
Association
Poland

1. Miasto zrównoważone to miasto

Zrównoważone to miasto, które uwzględnia w podejmowaniu decyzji odpowiedzialność za jakość życia swoich obecnych i przyszłych mieszkańców realizowanie w trzech wymiarach, tzn. ekonomicznym (lokalny rozwój), społecznym (lokalny styl życia) i środowiskowym (konsumpcja zasobów środowiska).

2. Główne cele, które stawia sobie miasto Zabrze pod względem zrównoważonego rozwoju Wizja rozwoju Zabrze do 2030 roku brzmi:

**Zabrze to miasto kreujące swój rozwój oparty na dążeniu do:
popularyzowania i utrwalania aktywnych postaw społecznych
i świadomego uczestnictwa we współczesnych procesach kulturowych,
stworzenia konkurencyjnych specjalizacji różnych branż,
w tym innowacyjnej gospodarki,
tworzenia przyjaznych przestrzeni miejskich
oraz osiągnięcia znaczącej pozycji w Metropolii.**

Na jej elementy składają się następujące założenia:

Zabrze będzie rozszerzać zasięg oddziaływania pozytywnych wzorców aktywności społecznej i angażowania się w kształtowanie cech nowoczesnego miasta, tak aby świadome uczestnictwo w inicjatywach społeczno-kulturowych charakteryzowało jak największą grupę mieszkańców miasta i przносиło się na ich wartościowy udział w procesach kulturowych przebiegających w regionie i kraju; Zabrze będzie budować profil gospodarczy w oparciu o tworzenie oryginalnego zbioru specjalizacji różnych branż, funkcjonujących w realiach globalnej gospodarki innowacyjnej i połączonych wspólnie

użytkowanymi zasobami miejskimi, tak iż zdolne będą do skutecznego konkurencyjnego na rynku krajowym i międzynarodowym;

Zabrze poprawi atrakcyjność swojej przestrzeni, podejmując działania zorientowane na tworzenie docenianych powszechnie miejsc w mieście, gdzie przyjazność przestrzeni publicznych, wspólnotowych i prywatnych stworzy estetycznie pożądane krajobrazy i będzie pozytywnie oddziaływać na relacje miasto – mieszkańiec – działalność gospodarcza;

Zabrze potwierdzi i utrzyma znaczącą pozycję w Górnos Śląsko-Zagłębiowskiej Metropolii dzięki kreowaniu oferty produktów metropolitalnych skutecznie przyczyniających się do współtworzenia zalet jej obszaru, wnosząc przede wszystkim elementy śląskiego dziedzictwa przemysłowego, potencjał ludnościowy oraz nowoczesne specjalizacje gospodarcze.

Lista priorytetów jest następująca:

- P1. Aktywne społeczeństwo miejskie
- P2. Rozwój i innowacyjność gospodarki
- P3. Przyjazność przestrzeni miasta
- P4. Znacząca pozycja metropolitalna

Priorytet: „Aktywne społeczeństwo miejskie”, wyraża wolę wspierania działań ukierunkowanych na zachęcanie do pożądanych zachowań mieszkańców Zabrze. Konsekwentne popularyzowanie postaw świadomego uczestnictwa w życiu miasta, w tym angażowania się w inicjatywy społeczne, tworzenia wspólnot sąsiedzkich czy zainteresowania jednostek poprawą warunków życia większej grupy społecznej, będzie przedmiotem starań wielu instytucji miejskich i organizacji pozarządowych. Poprzez wybór tego priorytetu miasto deklaruje chęć podejmowania przedsięwzięć mających na celu przede wszystkim przyczynienie się do zmiany sytuacji społecznej najuboższych, zatrzymywania wyjeżdżającej młodzieży, podnoszenia poziomu oferty edukacyjnej, kulturalnej, sportowej oraz rekreacyjnej czy pozyskania nowych mieszkańców. Jest to także orientacja na przełamywanie bierności wielu grup społecznych, która potęguje roszczeniowość, dziedziczenie patologii społecznych i osłabia kulturowe przywiązanie do lokalnej społeczności skutkujące większymi skłonnościami do migracji. Priorytetowi towarzyszy wyzwanie strategiczne „Aktywnie uczestniczyć w rozwoju społecznym”.

Drugim z priorytetów rozwoju jest „Rozwój i innowacyjność gospodarki”. Jest to określenie definiujące zamierzone cechy ekonomicznej orientacji rozwoju Zabrze, będącej przedmiotem starań władz miejskich, nie deprecjonując jednak zaangażowania przedsiębiorców. Wszystkim powinno zależeć na pozytywnych zmianach istniejącego stanu firm, wykorzystywanych technologiach wytwarzania produktów, zasięgu rynku miejskiego czy nowoczesności oferty. Miasto takim wyborem decyduje się na rolę lidera w tworzeniu korzystnych impulsów dla przekształceń ekonomicznych, w tym przygotowanie zbioru miejsc posiadających szczególne zalety dla prowadzenia działalności gospodarczych czy ingerowanie w zawodowy profil oferty dydaktycznej miejskich szkół. Zabrze wybierając taki priorytet wpisuje się także w ogólnoeuropejski trend dążenia do utrzymania atrakcyjności inwestycyjnej i dobrej pozycji krajów UE w globalnej rywalizacji o współczesnego klienta. Priorytetowi towarzyszy wyzwanie strategiczne, sformułowane jako „Wzmocnić konkurencyjność gospodarczą miasta”.

Priorytet trzeci „Przyjazność przestrzeni miasta” wyraża ogólną preferencję wykorzystania kryteriów emocjonalnych do oceny skutków zmian terenowych. Zabrze chce, aby cechy miejsc w mieście wzbudzały pozytywne skojarzenia i przyczyniały się do wzbogacania zbioru jego zalet. Przestrzeń ma być dobrze postrzegana i służyć mieszkańcom do zaspokojenia wielu potrzeb, również związanych z przyjemnościami podziwiania krajobrazów miejskich, ciekawych dekoracji, urządzeń i obiektów oraz uporządkowanych form zagospodarowania. Ład przestrzenny pomaga wyznaczyć

obszary działania różnych podmiotów, zdobyć nowych użytkowników, a przyczyniając się do stworzenia czytelnych map lokalizacji funkcji miejskich, pozwala uniknąć konfliktów przestrzennych. Priorytetowi towarzyszy wyzwanie strategiczne ambitnie sformułowane jako „Udomowienie przestrzeni w mieście”, aby dla jak największej grupy mieszkańców i innych jej użytkowników Zabrze zawsze było „nasze”.

Czwarty z priorytetów nazwany został: „Znacząca pozycja metropolitalna” i wyraża dążenie do umocnienia roli w nowopowstałej Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Zabrze posiada już duże wpływy w tej instytucji, ale w zamierzeniach chce zagwarantować sobie uczestnictwo w podejmowaniu wszystkich ważnych decyzji dotyczących polityki subregionalnej województwa śląskiego. Miasto posiadając znaczny potencjał ludnościowy i centralną lokalizację skutecznie rywalizuje o metropolitalnego klienta produktami turystycznymi czy usługami medycznymi, ale chce rozszerzyć swoją ofertę gospodarczą i kulturową. Sednem priorytetu jest postawienie na oryginalność zabrzańskiej propozycji. Międzynarodowy poziom oddziaływań, jaki jest charakterystyczny dla rynku Metropolii, wymaga dopracowania odpowiednich zalet tej oferty, ale w zamierzeniach przyczyni się do pozyskania wyższej rangi miasta. Priorytetowi odpowiada wyzwanie strategiczne „Wyróżnić się w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii”.

Priorytety rozwoju, wyzwania strategiczne, cele strategiczne i horyzontalne Strategii Zabrze 2030

PRIORYTET Y ROZWOJU	P1. Aktywne społeczeństwo miejskie	P2. Rozwój i innowacyjność gospodarki	P3. Przyjazność przestrzeni miasta	P4. Znacząca pozycja metropolitalna
WYZWANIA STRATEGICZNE	Aktywnie uczestniczyć w rozwoju społecznym	Wzmocnić konkurencyjność gospodarczą miasta	Udomowienie przestrzeni w mieście	Wyróżnić się w Metropolii Górnośląsko- Zagłębiowskiej

<p style="text-align: center;">CELE STRATEGICZNE</p>	<p>C1. Wzmacnianie bezpieczeństwa C2. Rozwijanie aktywności obywatelskiej C3. Podniesienie jakości kształcenia mieszkańców C4. Kreowanie różnorodnych form i aktywności kulturalnych mieszkańców C 5. Aktywizowanie sportowo-rekreacyjne mieszkańców C 6. Wzmacnianie działań w ramach aktywnej polityki społecznej</p>	<p>C 7. Wzmacnianie atrakcyjności inwestycyjnej miasta C 8. Stymulowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości C 9. Budowanie specjalizacji różnych branż C 10. Kreowanie marek innowacyjności miasta</p>	<p>C 11. Zapewnienie ładu przestrzennego C 12. Ochrona środowiska i dostosowanie miasta do wymogów zmian klimatycznych C 13. Wzmacnianie dostępności komunikacyjnej miasta C 14. Rozwijanie budownictwa mieszkaniowego C 15. Podnoszenie standardu istniejących komunalnych zasobów mieszkaniowych</p>	<p>C 16. Intensyfikowanie działań turystyki kulturowej C 17. Wzmacnianie udziału w metropolitalnym rynku usług medycznych C 18. Zwiększenie międzynarodowej rozpoznawalności miasta w dziedzinie kultury C 19. Zwiększenie międzynarodowej rozpoznawalności miasta w dziedzinie sportu C 20. Budowanie rangi ważnego ośrodka szkolnictwa wyższego i nauki</p>
<p style="text-align: center;">CELE HORYZONTALNE</p>	<p>CH 1. Tworzenie warunków rozwoju rodziny CH 2. Kształtowanie warunków dla rozwoju <i>smart city</i> CH 3. Rewitalizacja miasta CH 4. Skuteczne promowanie miasta</p>			

3. W ramach Cel 11 zrównoważonego rozwoju: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

Zadanie 11.1 Do 2030 roku zapewnić wszystkim ludziom dostęp do odpowiednich, bezpiecznych i przystępnych cenowo mieszkań oraz podstawowych usług, a także poprawić warunki życia w slumsach.

Rozwijanie budownictwa mieszkaniowego to ważny element polityki miejskiej w Zabrzu. Miasto wspiera działania podejmowane przez inwestorów prywatnych publicznych i społecznych. Prowadzone inwestycje mają na celu stworzenie infrastruktury technicznej na terenach przeznaczonych pod budownictwo. W 2019 roku realizowano między innymi następujące inwestycje:

- Budowa nowego osiedla przy ul. Trocera (realizowana przez Zarząd Budynków Mieszkaniowych – Towarzystwo Budownictwa Społecznego SP. Z o.o.) – 6 budynków, 72 mieszkania i 96 miejsc parkingowych
- Kontynuacja budowy osiedla przy ul. Żywieckiej inwestycja realizowana przez Międzygminne Towarzystwo budownictwa Społecznego - 6 budynków 79 mieszkań
- „Słoneczna dolina” to nowopowstałe osiedle domów jednorodzinnych, które powstało dzięki uzbrojeniu terenów przez miasto, do roku 2019 wydano 211 pozwoleń na budowę.
- Nowe osiedle „Zielona dolina” w okolicy ul. Zwrotniczej i Łąkowej inwestycja realizowana przez prywatnego dewelopera – I etap już zrealizowany to 3 budynki wielorodzinne, 80 mieszkań. II etap przewiduje domy wielorodzinne jak i jednorodzinne – ogółem 48 ha zostało przeznaczonych pod to osiedle z czego 8 ha spełniać będzie funkcje rekreacyjne.
- Priorytetem w zadaniach gminy jest utrzymanie w odpowiednim stanie technicznym substancji mieszkaniowej na dzień 31.12.2019 roku do gminnego zasobu komunalnego należało 12 280 lokali mieszkalnych o łącznej powierzchni 562 225,81 m²
- W mieście funkcjonuje 1406 mieszkań socjalnych, z których w roku 2019 wyremontowano 79
- Termomodernizacje budynków wykonanych przez JGN z dofinansowaniem Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska wartość inwestycji około 4 mln
- Termomodernizacje budynków wykonanych przez JGN z dofinansowaniem Metropolitalnego Funduszu Solidarności ponad 5 mln
- Termomodernizacje budynków wykonanych przez JGN (wnioski do RPO 2014-2020)

Zadanie 11.2/11.3 Do 2030 roku zapewnić wszystkim ludziom dostęp do bezpiecznych, przystępnych cenowo i trwałych systemów transportu, podnieść poziom bezpieczeństwa na drogach, zwłaszcza poprzez rozwijanie transportu publicznego. Należy zwrócić szczególną uwagę na potrzeby grup wrażliwych, kobiet, dzieci, osób niepełnosprawnych i osób starszych. Do 2030 roku zwiększyć stopień inkluzji, zapewnić zrównoważoną urbanizację i partycypację w zintegrowanym i zrównoważonym planowaniu i gospodarowaniu osiedlami ludzkimi we wszystkich krajach.

Przez miasto przebiegają:

- bezpośrednie połączenia kolejowe z Katowicami, Warszawą, Poznaniem, Wrocławiem, Gdańskiem, Gdynią, Kołobrzegiem i Krakowem
- linia kolejowa E30 należąca do III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego
- autostrada A4 oraz autostrada A1
- Drogowa Trasa Średnicowa (DW902)

W odległości do 100 km znajdują się trzy lotniska:

- Katowice Pyrzowice (30 km)
- Kraków Balice (90 km)
- Ostrawa w Republice Czeskiej (100 km)

W odległości ok. 10 km znajduje się Terminal PCC Intermodal

- – terminal przeładunkowy ładunków z Górnego Śląska.

Okolo 60 km od Zabrza zlokalizowany jest Euroterminal Sławków

- – realizujący transport kontenerowy na trasie Azja – Europa Zachodnia.

Komunikacja publiczna

Miasto zleca organizację transportu publicznego Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii, koszty ponoszone w tym zakresie wyniosły w 2019 roku około 29 mln zł. Integracja taryfowa GZM pozwala pasażerom na swobodne poruszanie się po obszarze metropolii. GZM finansuje dodatkowe kursy Kolei Śląskich przebiegające przez Zabrze w kierunku Gliwic i Katowic. Dla mieszkańców Zabrze dostępny jest również autobus AP1 na lotnisko w Katowicach-Pyrzowicach kursujący średnio co godzinę.

Infrastruktura drogowa

Ważnym zadaniem realizowanym w mieście wpływającym na rozwój terenów gospodarczych, mieszkaniowych i inwestycyjnych są inwestycje drogowe. Do najważniejszych w ostatnich latach należą.

- Drogowa Trasa Średnicowa – inwestycja realizowana w latach 2006-2014 łączna wartość robót to około 532 mln wartość środków przekazanych przez miasto 54,5 mln.
- Infrastruktura drogowa w Specjalnej Strefie Ekonomicznej – w ramach uzbrojenia terenów wybudowano w latach 2010-2016 ponad 10 km dróg, chodników oraz ścieżek rowerowych. Koszt inwestycji to 65 mln zł.
- Przebudowa dróg i chodników w ramach Projektu Gospodarki Wodno-Ściekowej – W ramach Projektu Poprawy Gospodarki Wodno Ściekowej przebudowano około 700 tys. m² dróg i chodników za kwotę około 175mln zł.

W roku 2019 ważniejsze inwestycje drogowe to: przebudowa ul. Piłsudskiego (8,2 mln zł) przebudowa wiaduktu DK88 nad ul. Hagera (3,9 mln zł), budowa ul. Lawendowej (2,9 mln zł), budowa ul. Jowisza (2,98 mln zł, budowa ekranów akustycznych wzdłuż DK88 (1,7mln zł).

Infrastruktura tramwajowa

W ostatnich latach w ramach projektu Modernizacji Infrastruktury Tramwajowej i Trolejbusowej w Aglomeracji Górnośląskiej wraz z infrastrukturą towarzyszącą w Zabrzu wykonano modernizacje torowisk tramwajowych za kwotę 37,25 mln zł.

W 2019 roku w Zabrzu zrealizowano przebudowę infrastruktury tramwajowej wzdłuż ulicy Powstańców Śl. oraz ul. prof. Zbigniewa Religi od ul. Wolności do skrzyżowania z ul. Stalmacha wraz z odgałęzieniami. Wartość inwestycji wyniosła 24,8 mln zł.

Zabrzański rower miejski

Miasto Zabrze w 2020 roku uruchomiło ponownie system roweru miejskiego. Wprowadzona została dodatkowa funkcjonalność polegająca na możliwości zakończenia podróży w dowolnym miejscu miasta. Do dyspozycji mieszkańców oddano 60 rowerów umiejscowionych w 13 lokalizacjach. W tym sezonie wypożyczalnia będzie działała do 30 listopada.

Polityka rowerowa

Głównym celem strategicznym Polityki Rowerowej jest zwiększenie udziału ruchu rowerowego w ogólnej liczbie podróży realizowanych w mieście. Do głównych celów należy rozwój miejskiej sieci tras i ścieżek rowerowych.

Centra Przesiadkowe

Dla usprawnienia komunikacji w mieście przygotowany do realizacji jest projekt budowy centrów przesiadkowych opierający się na Zrównoważonym Planie Mobilności Miejskiej Miasta Zabrze. W 2019 roku trwał etap komercyjno-programowy oraz przygotowanie wniosku o dofinansowanie w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Subregionu centralnego ZIT.

11.4 Wzmocnić wysiłki na rzecz ochrony i zabezpieczenia światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Zabrze stopniowo zmienia swój wizerunek. z miasta typowo przemysłowego przekształca się w miasto medycyny, kultury, sportu i turystyki przemysłowej. W 2019 roku największe laury przypadły Muzeum Górnictwa Węglowego. Oferuje ono do zwiedzania trasy turystyczne związane z górnictwem węgla kamiennego: Kopalnię Guido i kompleks Sztolnia Królowa Luiza, która zdobyła wyjątkowe wyróżnienie w dziedzinie dziedzictwa kulturowego: nagrodę Europa Nostra 2019. Nagroda ta jest ukoronowaniem wieloletnich starań miasta i Muzeum Górnictwa Węglowego o zachowanie cennego dziedzictwa kultury przemysłowej i zbudowanie w oparciu o to dziedzictwo ośrodka, który będzie stanowił wzór i przykład dobrych praktyk dla całej Europy.

Najciekawszymi obiektami wchodzącymi w skład Muzeum Górnictwa Węglowego i tworzącymi szlak turystyki przemysłowej w Zabrzu są:

• **Kopalnia Guido**

W 2007 r. udostępniono zwiedzającym Kopalnię Guido. Na poziomach 170, 320 i 355 metrów pod ziemią można tu poznać specyfikę pracy górników, posłuchać koncertu, obejrzeć spektakl czy też spędzić czas w najgłębiej w Europie położonym pubie. Rosnące zainteresowanie zwiedzających Kopalnią Guido stało się impulsem do rewitalizacji kolejnych obiektów, w tym obiektów kompleksu turystycznego Sztolnia Królowa Luiza.

• **Kompleks Sztolnia Królowa Luiza**

Sztolnia Królowa Luiza to największy kompleks turystyczny związany z dziedzictwem górnictwa węgla kamiennego w Polsce i absolutny unikat w skali całej Europy. To wyjątkowy zespół zabytków, obrazujący rozwój technik górniczych i przemysłu wydobywczego, powiązania z innymi gałęziami przemysłu i jego wpływ na kształtowanie się regionu. Najcenniejszymi elementami kompleksu oraz tym, co go wyróżnia w skali całej Europy, są podziemne wyrobiska – dawnej Kopalni Królowa Luiza i towarzyszącej jej Głównej Kluczowej Sztolni Dziedzicznej o łącznej długości przekraczającej 5 km.

Największą atrakcją turystyczną jest licząca prawie 1,5 km trasa wodna, którą pokonuje się łodziami, płynąc pod centrum Zabrze. To najdłuższy w Polsce podziemny spływ. Jako jedyny obiekt z obszaru dziedzictwa przemysłowego w Polsce i Europie znalazła się wśród laureatów Nagród Dziedzictwa Europejskiego Europa Nostra 2019 – najbardziej prestiżowego europejskiego wyróżnienia w dziedzinie dziedzictwa kulturowego.

• **Wieża ciśnień przy ul. Zamoyskiego**

Wieża ciśnień przy ul. Zamoyskiego w Zabrzu to jeden z najbardziej rozpoznawalnych obiektów architektury poprzemysłowej miasta. Prowadzone są aktualnie prace remontowo-budowlane, przystosowujące zabytkowy obiekt techniki do nowej funkcji. Po zakończeniu prac w budynku powstanie edukacyjno-naukowa wystawa związana z węglem, przestrzeń wielofunkcyjna służąca edukacji, spotkaniom, działalności społeczno-gospodarczej, naukowej i dokumentacji dziedzictwa górniczego. Prace przy obiekcie są w trakcie realizacji. Wartość całego przedsięwzięcia wynosi 34 mln zł, natomiast wysokość dofinansowania to 26,4 mln zł.

• **Szyb Maciej**

Działania prowadzone przez miasto uzupełniane są przez prywatnych inwestorów. Przykładem takich działań jest Szyb Maciej. To zespół obiektów dawnej kopalni „Concordia”, później „Pstrowski” w Zabrzu-Maciejowie. Znajdujący się na Szlaku Zabytków Techniki obiekt łączy historię z nowoczesnością, a wzbogacona intensywnie ekspozycja pozwala, aby każdy odwiedzający mógł poczuć magię dawnego technicznego kunsztu, który stał się podwaliną rozwoju całego regionu i źródłem naszej śląskiej tożsamości.

Ponadto miasto jest siedzibą znamienitych instytucji kultury, takich jak Dom Muzyki i Tańca, Filharmonia Zabrzeńska czy Teatr Nowy, które przyciągają swoją kompleksową ofertą wielu widzów. Każdy może znaleźć tutaj coś dla siebie, czy to koncerty, występy artystyczne, przedstawienia teatralne, różne festiwale czy podziemne atrakcje i spływ 40 metrów pod powierzchnią miasta. Bogatą ofertę kulturalną miasta dopełniają Muzeum Miejskie, Miejski Ośrodek Kultury, dwa nowoczesne kinowe multipleksy, najstarsze na Śląsku Kino Roma oraz Niezależne Centrum Kultury Wiatrak. W Zabrzu odbywa się szereg cyklicznych imprez o znaczeniu krajowymi i międzynarodowym. Wśród najważniejszych można wymienić: Międzynarodowy Festiwal im. Krzysztofa Pendereckiego, Międzynarodowy Festiwal Organowy, Międzynarodowa Konferencja Turystyki Dziedzictwa Przemysłowego oraz towarzyszące jej Targi, Międzynarodowy Festiwal Tańca, Międzynarodowy Wyścig Kolarski Tour de Pologne, Międzynarodowy Festiwal Rysowania czy Festiwal Dramaturgii Współczesnej „Rzeczywistość przedstawiona”. Kolejne obchody Metropolitalnego Święta Rodziny pod hasłem „Rodzina - wspólnota pokoju”, zostały zorganizowane by zwrócić uwagę na rodzinę, otoczyć ją troską i promować ważne inicjatywy samorządów w tym zakresie. Informacje o tych wydarzeniach

przekazywane są na bieżąco za pośrednictwem Telewizji Zabrze, informatora miejskiego „Sufler” oraz miesięcznika „Nasze Zabrze samorządowe”, stron internetowych i mediów społecznościowych.

Miasto od wielu lat konsekwentnie realizuje program rewitalizacji. Dzieje się to w przypadku obiektów użyteczności publicznej a także mieszkaniowych. Przykładem kompleksowej rewitalizacji jest dzielnica Zandka. Pierwszym krokiem w tym procesie był wykup mieszkań, który otworzył drogę do dalszych działań. Dzięki środkom pozyskanym z Europejskiego Banku Inwestycyjnego ruszył najbardziej ambitny projekt ostatnich lat. Wartość inwestycji zaplanowanych w dzielnicy Zandka to ok. 60 mln zł. Zandka to jedno z najbardziej urokliwych miejsc Zabrze, zachwycające swoją architekturą. Dotychczas zrealizowano następujące etapy:

- I etap: prace remontowe i modernizacyjne budynków – koszt ok. 3,2 mln zł
- II etap: podłączenia do sieci ciepłowniczej i likwidacja niskiej emisji – koszt 6,75 mln zł

Zadanie 11.6/11.7 Do 2030 roku obniżyć niekorzystny wskaźnik negatywnego oddziaływania miasta na środowisko per capita, zwracając szczególną uwagę na jakość powietrza oraz gospodarowanie odpadami komunalnymi i innymi zanieczyszczeniami. Do 2030 roku zapewnić łatwy i powszechny dostęp do bezpiecznych i inkluzyjnych terenów zielonych i przestrzeni publicznej, szczególnie kobietom, dzieciom, osobom starszym i osobom z niepełnosprawnością.

Stan środowiska, na który wpływ miała wieloletnia działalność zakładów przemysłowych doprowadziła do jego znaczącej degradacji. Z tego powodu koniecznym jest ponoszenie przez miasto dużych nakładów finansowych w trzech obszarach: wody, ziemi, powietrza.

Poprawa jakości powietrza jest zadaniem priorytetowym dla Zabrze. Od lat przeprowadza się szereg inwestycji i działań proekologicznych. Zrealizowano termomodernizację w blisko 100 miejskich obiektach za kwotę ponad 100 mln złotych. W ramach Programu Ograniczania Niskiej Emisji zrealizowane zostały dotąd 4593 zadania o wartości ponad 66 mln zł. Obecnie jest już realizowana 11 edycja programu ograniczenia niskiej emisji, skierowana do mieszkańców gminy. Na dofinansowanie przeznaczono w tym roku ponad 4 mln zł. Dzięki temu w ponad 200 budynkach zlikwidowane zostaną stare nieefektywne źródła ciepła. Powstaną instalacje fotowoltaiczne i solarne, a część budynków przejdzie termomodernizację. Termomodernizacja to nie tylko poprawa jakości przestrzeni publicznej, ale przede wszystkim ograniczenie niskiej emisji i poprawa efektywności energetycznej.

Zabrze przystąpiło także do programu Czyste Powietrze, dołączając tym samym do grona 40 miast, których mieszkańcy mogą składać stosowne wnioski o dofinansowanie bezpośrednio w urzędzie miejskim. Do tej pory w ramach rządowego programu Czyste Powietrze Zabrze złożyli w katowickiej siedzibie WFOŚiGW 129 wniosków na łączną kwotę 1.211.560 zł.

W roku 2019 wykonano bazową inwentaryzację emisji CO₂ w związku z dokumentacją procesu realizacji porozumienia Burmistrzów na rzecz klimatu i energii. Przystępując do porozumienia, miasto Zabrze zobowiązało się do osiągnięcia następujących celów strategicznych: zmniejszenia emisji CO₂ (oraz innych gazów cieplarnianych z obszaru miasta o co najmniej 40% do roku 2030 głównie przez poprawę efektywności i większe wykorzystanie źródeł energii odnawialnej; zwiększenie odporności miasta na zmiany klimatu przez przystosowanie się do ich negatywnych skutków.

Zabrzeńskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej także prowadzi działania w zakresie obniżania bądź likwidacji obciążeń środowiska poprzez działalność grzewczą mieszkańców. Jednym ze sposobów likwidacji niskiej emisji i smogu jest przyłączenie budynków do systemu ciepłowniczego. ZPEC zaspokaja około 40% zapotrzebowania na ciepło systemowe miasta. W 2019 roku zostały wykonane inwestycje i remonty na kwotę ponad 10,8 mln zł w tym między innymi ucieleśnienie centrum Zabrze długość wybudowanej sieci to 1490 m, koszt około 3 mln zł wybudowano 6 przyłączy.

Miasto Zabrze od szeregu lat miało niedoinwestowane sieci wodno-kanalizacyjne, co spowodowało konieczność realizacji projektu poprawy gospodarki wodno-ściekowej. Głównym celem projektu było rozdzielenie kanalizacji sanitarnej i deszczowej. Projekt o wartości około 1 mln zł był największym w Polsce w relacji do liczby mieszkańców. Zrealizowany został w latach 2006 – 2015 w ramach projektu wykonano – około 200 km kanalizacji sanitarnej z 23 przepompowniami ścieków, 177 km kanalizacji

deszczowej wraz z podczyszczalniami wód deszczowych, 121 km sieci wodociągowej. Ponadto zmodernizowano Stację Uzdatniania Wody w dzielnicy Grzybowice, przebudowano oczyszczalnię ścieków „Śródmieście”, wykonano hermetyzację wybranych elementów oczyszczalni.

Działania w obszarze „Ziemia” są kontynuowane w ramach projektu „Poprawa jakości terenów zielonych” Miasto powiększa tereny zielone nadając im funkcje rekreacyjne. Projekt obejmuje łącznie 21 lokalizacji (34 ha). Realizowany w roku 2019 w tym zakresie projekt opiewa na kwotę 8,4 mln zł. Miasto posiada osiem parków o łącznej powierzchni 44,78 ha. W 2019 roku dokonano w nich nasadzeń około 600 drzew, ponad 24 tys. krzewów 56 tys. bylin. W mieście znajduje się 6 fontann, z których ostatnią odbudowano w ramach rewitalizacji parku Poległych Bohaterów (koszt inwestycji 1,27 mln zł.)

3. Miasto wprowadza wiele projektów mających na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażuje mieszkańców w rozwój miasta.

Priorytet „Aktywne społeczeństwo miejskie”, wyraża wolę wspierania działań ukierunkowanych na zachęcanie do pożądanych zachowań mieszkańców Zabrze. Konsekwentne popularyzowanie postaw świadomego uczestnictwa w życiu miasta, w tym angażowania się w inicjatywy społeczne, tworzenia wspólnot sąsiedzkich czy zainteresowania jednostek poprawą warunków życia większej grupy społecznej, jest przedmiotem starań wielu instytucji miejskich i organizacji pozarządowych. Poprzez wybór tego priorytetu miasto deklaruje chęć podejmowania przedsięwzięć mających na celu przede wszystkim podniesienie poziomu oferty edukacyjnej, kulturalnej, sportowej oraz rekreacyjnej, zatrzymywania pochodzących z Zabrze uczniów, studentów i absolwentów oraz pozyskania nowych mieszkańców zainteresowanych ofertą gospodarczą i mieszkaniową miasta, jak również poprawę sytuacji najuboższych. Priorytetowi towarzyszy wyzwanie strategiczne „Aktywnie uczestniczyć w rozwoju społecznym”. W ramach priorytetu „Aktywne społeczeństwo miejskie” wyznaczono następujące cele strategiczne:

- C 1. Wzmacnianie bezpieczeństwa
- C 2. Rozwijanie aktywności obywatelskiej
- C 3. Podniesienie jakości kształcenia mieszkańców
- C 4. Kreowanie różnorodnych form i aktywności kulturalnych mieszkańców
- C 5. Aktywizowanie sportowo-rekreacyjne mieszkańców
- C 6. Wzmacnianie działań w ramach aktywnej polityki społecznej

C 1. WZMACNIANIE BEZPIECZEŃSTWA

Współpraca z Komendą Miejską Policji.

Miasto Zabrze ściśle współpracuje z Komendą Miejską Policji. Zakres współdziałania obejmuje między innymi realizację programów profilaktycznych, finansowanie dodatkowych patroli oraz wsparcie remontu budynków komendy i komisariatów. Zgodnie z zawartym porozumieniem o współpracy w roku 2019 dofinansowano kwotą 149 097,00 zł zakup 4 pojazdów, natomiast kwota 217 tys. zł została przeznaczona na służby dodatkowe prowadzone na terenie miasta przez funkcjonariuszy Policji.

W ramach realizacji zadań zleconych gminom i powiatom finansowanych za pomocą dotacji celowych z budżetu państwa: Realizacja "Programu modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa w latach 2017-2020"

Współpraca Miasta z policją realizowana jest także za pomocą rządowego programu „Razem bezpieczniej”. Głównym celem programu jest:

- poprawa stanu i poczucia bezpieczeństwa oraz porządku publicznego,
- eliminowanie lub ograniczanie negatywnych zjawisk i tendencji w tym zakresie,
- przeciwdziałanie patologiom i niedostosowaniu społecznemu.

W ramach realizacji programu „Lepiej razem niż osobno” policjanci Referatu ds. Przystępności Nieletnich prowadzili, wspólnie z pedagogami szkolnymi i strażnikami miejskimi, diagnozę środowiska

szkolnego pod kątem zagrożenia uczniów szkół i placówek oświatowych niedostosowaniem społecznym. Od poniedziałku do piątku (poza okresem wakacyjnym) trzysobowy patrol realizował przydzielone mu zadania w zakresie:

- nadzorowania drogi dojazdu do szkoły dzieci i młodzieży,
- reagowania na zjawisko uchylania się od obowiązku szkolnego i nauki,
- przeprowadzania działań zmierzających do ograniczenia zjawiska żebractwa, molestowania, narkomanii, spożywania alkoholu, palenia papierosów.

Współpraca ze Strażą Pożarną.

Dla poprawy bezpieczeństwa mieszkańców stale prowadzona jest współpraca ze Strażą Pożarną. Zakres współdziałania to m.in. zakup sprzętu i niezbędnego wyposażenia. Na wydatki poniesione w roku 2019 na bieżące funkcjonowanie czterech działających jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych oraz zakup niezbędnego sprzętu ratowniczego z budżetu Miasta przekazano kwotę 272 360 zł.

Działalność Straży Miejskiej

W 2019 roku, w celu poprawy bezpieczeństwa w mieście, na bieżąco Straż Miejska wymieniała z Komendą Miejską Policji informacje o zagrożeniach występujących na terenie miasta. Przekazywane były sobie wzajemnie do realizacji interwencje w sytuacji, gdy zaistniała taka konieczność. Dyżurny Straży Miejskiej utrzymywał stałą łączność z dyżurnymi z Komendy Miejskiej Policji oraz dyżurnymi Komisariatów. Strażnicy codziennie patrolowali ściśle centrum miasta, reagując na wszelkie nieprawidłowości dotyczące zarówno wykroczeń, jak i przestępstw. Wszystkie znane miejsca zagrożeń były poddane częstszej kontroli przez patrole SM. Strażnicy Miejscy podczas codziennej służby kontrolowali również miejsca gromadzenia się i przebywania osób bezdomnych, którzy często znajdowali się w okolicznościach zagrażających ich zdrowiu i życiu w związku z nadużywaniem przez nich alkoholu oraz rozpalaniem przez nich ognisk w miejscach do tego nie przeznaczonych. Szczególnie działania kontrolne były nasilone w okresie zimowym, w związku ze zwiększonym zagrożeniem dla ich zdrowia i życia. Nietrzeźwe osoby, w uzasadnionych przypadkach były przewożone do Izby Wyrzeźwień lub szpitala. Osoby trzeźwe przewożone były do noclegowni, schronisk dla bezdomnych oraz tzw. „Ogrzewalni”.

C 2. ROZWIJANIE AKTYWNOŚCI OBYWATELSKIEJ

Rozwijanie aktywności obywatelskiej ma miejsce poprzez współpracę miasta z organizacjami pozarządowymi. Współpraca z organizacjami pozarządowymi odbywa się na zasadach partnerstwa i jest priorytetem w realizacji zadań publicznych. Formy współpracy z organizacjami pozarządowymi:

Pozafinansowej – polegającej w szczególności na:

- prowadzeniu strony internetowej „Mapa Aktywności Lokalnej” dla organizacji pozarządowych pod adresem www.mal.zabrze.pl,
- inicjowaniu realizacji zadań publicznych przez organizacje pozarządowe,
- przekazywaniu organizacjom pozarządowym informacji o realizacji zadań publicznych, o ogłaszanych konkursach ofert na realizację zadań publicznych oraz ich rozstrzygnięciach,
- gromadzeniu i udostępnianiu informacji o imprezach kulturalnych i sportowych realizowanych na terenie miasta,
- udostępnianiu podmiotom trzeciego sektora bezpłatnie lub na preferencyjnych warunkach obiektów miejskich, umożliwiając im sprawne funkcjonowanie
- lub organizację wydarzeń np. sportowych i kulturalnych,
- informowaniu podmiotów III sektora o możliwościach pozyskiwania środków finansowych spoza budżetu miasta,
- organizowaniu szkoleń i kursów podnoszących kompetencje działaczy organizacji pozarządowych oraz zapewnianiu porad specjalistycznych,
- konsultowaniu z organizacjami pozarządowymi projektów aktów prawa miejscowego,

- zapewnianiu dostępu do bezpłatnego Internetu,
- udzielaniu rekomendacji, organizowaniu przedsięwzięć promujących ideę społeczeństwa obywatelskiego i dokonań organizacji pozarządowych,
- podejmowaniu inicjatyw integrujących organizacje wokół zadań ważnych dla lokalnej społeczności,
- zapraszaniu organizacji do tworzenia dokumentów planistycznych i strategicznych dla Miasta Zabrze,
- udzielaniu pomocy w nawiązywaniu kontaktów międzynarodowych.

Finansowej – polegającej na zleceniu przez Miasto Zabrze podmiotom III sektora realizacji zadań w formie:

- powierzania wykonania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na sfinansowanie ich realizacji; w 2019 roku w tej formie przekazano 1,75 mln zł,
- wspierania wykonania zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na częściowe dofinansowanie ich realizacji. Kwota dotacji udzielona w 2019 roku wynosiła 8,5 mln zł.

Trzeci sektor jest istotnym partnerem, z którym współpraca od lat jest systematycznie umacniana. Prawidłowe współdziałanie, podnoszące efektywność działań w rozwiązywaniu problemów lokalnych, wymaga zaangażowania obu stron. Priorytetowe obszary działań Miasta Zabrze w zakresie współpracy z NGO:

- Pomoc społeczna, w szczególności pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin, wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej, działalność na rzecz osób niepełnosprawnych, w wieku emerytalnym, wypoczynek dzieci i młodzieży, przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym, promocja wolontariatu.
- Promowanie sztuki i ochrona dziedzictwa narodowego, promowanie działań i osiągnięć lokalnych twórców i środowisk artystycznych, organizowanie koncertów, przeglądów, festiwali, działania na rzecz edukacji kulturalnej, integracja mniejszości etnicznych i narodowych.
- Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci, młodzieży i dorosłych, zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, poprzez organizowanie zajęć pozalekcyjnych, rozwijanie uzdolnień i zainteresowań w kołach, klubach dyskusyjnych i twórczych.
- Organizowanie zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży, organizowanie imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych, rajdów, upowszechnianie turystyki kwalifikowanej.
- Promowanie i wspieranie edukacji ekologicznej, udział i organizowanie akcji i działań proekologicznych, wspieranie działań dotyczących rewitalizacji obiektów, terenów zielonych i przemysłowych, przeciwdziałanie bezdomności zwierząt.
- Aktywizacja zawodowa i przeciwdziałanie bezrobociu, promowanie zatrudniania osób niepełnosprawnych.
- Działania mające na celu promowanie przedsiębiorczości.
- Działania zmierzające do poprawy ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej.
- Działania mające na celu upowszechnienie i ochronę wolności i praw człowieka, a także swobód obywatelskich oraz rozwoju demokracji.
- Działania mające na celu rozpowszechnienie krajoznawstwa, w tym turystyki.

Prawidłowe współdziałanie, podnoszące efektywność działań w rozwiązywaniu problemów lokalnych, wymaga zaangażowania obu stron. W 2019 roku siedzibę w Zabrzu posiadały 346 podmioty: 50 fundacji, 201 stowarzyszeń rejestrowych, 21 stowarzyszeń zwykłych, 68 klubów sportowych, 6 spółdzielni socjalnych.

Zespół ds. Rozwoju Aktywności Lokalnej Wydziału Kontaktów Społecznych UM Zabrze, mający swoją siedzibę w Centrum Organizacji Pozarządowych przy ul. Brodzińskiego 4, został powołany w celu wspierania podmiotów NGO. Poza wsparciem merytorycznym zespołu, organizacje mogą liczyć na:

- udostępnienie pomieszczeń do spotkań,

- użyczenie organizacjom pozarządowym adresu do korespondencji,
- udostępnienie sprzętu komputerowego, audiowizualnego, dostępu do Internetu,
- bezpłatne szkolenia,
- możliwość korzystania z profesjonalnych porad prawnych i księgowych,
- możliwość wymiany doświadczeń z innymi podmiotami trzeciego sektora,
- możliwości prezentowania swojej działalności podczas przedsięwzięć z udziałem COP.

Jednym z elementów wsparcia dla działań podmiotów trzeciego sektora jest przyznawanie Honorowego Patronatu Prezydenta Miasta Zabrze przedsięwzięciom i inicjatywom wartościowym społecznie i istotnym dla rozwoju i promocji miasta, takim jak projekty społeczne, edukacyjne, sportowe, kulturalne, obywatelskie, ekologiczne, ekonomiczne i inne. W 2019 r. honorowym patronatem objęto 31 wydarzeń, zainicjowanych przez organizacje pozarządowe, co stanowi ok. 30% wszystkich udzielonych patronatów. Dzięki kontynuowanej współpracy i dofinansowywaniu przez Miasto Zabrze zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe budowane jest aktywne partnerstwo pomiędzy administracją publiczną a trzecim sektorem. W roku 2019 zwiększono w stosunku do roku ubiegłego środki przeznaczone na realizację zadań publicznych przez podmioty trzeciego sektora o kwotę 489 tys. zł.

C 3. PODNIESIENIE JAKOŚCI KSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

Podnoszenie jakości kształcenia mieszkańców w Zabrzu jest realizowane poprzez kompleksową ofertę edukacyjną, optymalizację kierunków kształcenia oraz ciągłe podnoszenie standardów funkcjonowania i bezpieczeństwa placówek edukacyjnych.

Kompleksowość oferty edukacyjnej

Miasto Zabrze zapewnia kompleksowość oferty edukacyjnej realizując zapisy Strategii Edukacji Miasta Zabrze. Strategia Edukacji Miasta Zabrze w roku 2019 była realizowana w sposób uwzględniając bieżące potrzeby mieszkańców i rynku pracy. W 2019 r. na realizację zadań oświatowych została przekazana dodatkowo z miejskich środków kwota ponad 132 mln zł. Całkowite nakłady na oświatę w wysokości ponad 300 mln zł stanowiły blisko 1/3 całego budżetu miasta.

Miasto starannie przygotowało się do wdrożenia reformy edukacji. W latach 2017-2019 przygotowanych i przyjętych zostało 30 uchwał, dzięki czemu zmiany w systemie oświaty mogły być sprawnie przeprowadzone. W wyniku reformy systemu oświaty 35 szkół podstawowych przekształcono w 8 letnie szkoły podstawowe, 13 gimnazjów włączono do 8 letniej szkoły podstawowej, 7 gimnazjów przekształcono w 8 letnie szkoły podstawowe. W 2019 r. struktura szkół i placówek oświatowych, dla których organem prowadzącym jest Miasto Zabrze obejmowała 38 przedszkoli, 42 szkoły podstawowe, 39 szkół ponadgimnazjalnych oraz 5 placówek oświatowych. W roku szkolnym 2018/2019 liczba uczniów wynosiła 21 608, a w roku szkolnym 2019/2020 wynosi 21 516.

Liczba dzieci przyjętych do przedszkoli w 2019 r. wyniosła 4 955. Oznacza to, że wszystkie dzieci zostały przyjęte.

Nowe miejsca w przedszkolach

Projekty dotyczące remontów oraz zwiększenia miejsc w przedszkolach:

- Przedszkole naszych marzeń – wysoka jakość edukacji w Zabrzu – 1,1 mln zł
- Przedszkole naszych marzeń – dostosowanie infrastruktury przedszkolnej w Zabrzu – 3,8 mln zł.

Powstały 92 nowe miejsca w trzech przebudowanych przedszkolach.

Realizacja projektów edukacyjnych podnoszących jakości kształcenia

W 2019 r. realizowanych było 10 projektów i programów finansowanych z funduszy Unii Europejskiej, instytucji wojewódzkich, Miasta Zabrze, 14 projektów rządowych, oraz 26 projektów mobilnościowych finansowanych z funduszy Unii Europejskiej.

- Realizacja programów edukacyjnych: „Erasmus+”, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój - POWER i Polsko Niemiecka Współpraca Młodzieży (PNWM). Programy wspierają kształcenie i szkolenie młodzieży. Celem projektów realizowanych w ramach wymienionych programów jest wymiana doświadczeń między europejskimi szkołami. W programach brało udział w sumie 17 szkół, które realizowały łącznie 26 projektów. Budżet programów na 2019 rok wyniósł niespełna 1,3 mln zł w tym Erasmus Plus 477 tys. zł., PNWM 6 tys. zł. oraz POWER 812 tys. zł.
- Projekt „Nasza jakość - Twoja szansa - kompleksowy program rozwoju szkolnictwa zawodowego” realizowany był przez trzy lata. Wzięło w nim udział 1194 uczniów, 117 nauczycieli i instruktorów zawodu. Wykorzystano budżet w wysokości 7,8 mln zł. Środki przeznaczono m.in. na: doradztwo edukacyjno-zawodowe, organizację szkoleń przygotowujących do egzaminów kwalifikacyjnych, organizację zajęć specjalnych, organizację zajęć laboratoryjnych oraz zakup sprzętu do wyposażenia pracowni.
- Projekt „Dostosowanie warunków dydaktycznych do realizacji celów projektu Nasza jakość - Twoja szansa”. Wartość projektu: 3,4 mln zł. Przedsięwzięcie było realizowane w latach 2016-2019. W projekcie wzięły udział trzy placówki oświatowe, w których zakupione zostało wyposażenie dla 12 pracowni zawodowych.
- Projekt „Dotknij nauki” realizowany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014 – 2020. Celem projektu była poprawa efektywności kształcenia ogólnego w zakresie matematyki i przedmiotów przyrodniczych poprzez organizację dodatkowych zajęć pozalekcyjnych - szkolnych i pozaszkolnych dla 1252 uczniów 20 zabrzańskich szkół podstawowych. Łączny koszt realizowanego projektu wyniósł 4,2 mln zł. Przedsięwzięcie było realizowane w latach 2017-2019.
- Projekt „Przedszkole naszych marzeń – wysoka jakość edukacji przedszkolnej w Zabrze” jest współfinansowany przez Unię Europejską. Celem projektu było zwiększenie na terenie Zabrza dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej dla 92 dzieci w wieku 3-4 lat w czterech nowoutworzonych oddziałach w Przedszkolach nr 43, 47, 49 oraz dla pozostałych dzieci z ww. przedszkoli. Wartość projektu: 1,1 mln zł. Projekt objął swoim wsparciem 411 dzieci w wieku 3-6 lat w trzech przedszkolach, w których utworzono w sumie 92 nowe miejsca przedszkolne:
- Projekt „Eksperyment w obiektywie” 30 czerwca 2019 r. zakończony został dwuletni projekt "Eksperyment w obiektywie" realizowany przez Zespół Szkół nr 10 oraz Zespół Szkół nr 18 w Zabrze. W czasie dwóch lat trwania projektu prowadzono aktywności w ramach pięciu zadań dla 120 uczniów.
- Projekty „Zabrzeńskie Ścieżki Kopernika” – wartość projektu: 401 tys. zł. W projektach wzięło udział 120 uczniów klas liceum i technikum z 8 szkół. Przedsięwzięcie realizowane było we współpracy z Politechniką Śląską. Celem projektów był rozwój kompetencji uczestników w zakresie: komunikowania się, współpracy, myślenia kreatywnego i krytycznego, rozwiązywania problemów i działania innowacyjnego przy wykorzystaniu zasobów kadrowych i technicznych uczelni oraz rozbudzenie w młodzieży ciekawości, kreatywności i chęci pogłębiania wiedzy. Okres realizacji przedsięwzięcia 2017-2019r.
- Projekt Zielone Pracownie - w 2019 r. rozstrzygnięto V edycję konkursu „Zielona Pracownia”, organizowanego przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach, w ramach którego w Zabrze powstało pięć zielonych pracowni

Projekty rządowe:

- Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa – wartość projektu: 121 tys. zł,
- Animator Moje Boisko Orlik 2019 r.– wartość projektu: 19 tys. zł.

- Realizacja zadania w zakresie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”
wartość projektu: 234 tys. zł

Optymalizacja kierunków kształcenia

Publiczne szkoły prowadzone przez miasto Zabrze prowadziły w 2019 r. naukę 43 zawodów, w tym 13 nowych kierunków, takich jak: dekarz, kelner, krawiec, monter sieci i instalacji sanitarnych, pracownik obsługi hotelowej, technik automatyk, technik chłodnictwa i klimatyzacji, technik ekonomista, technik programista, technik przemysłu mody, technik reklamy i technik usług fryzjerskich.

W Zabrzu zrobiono bardzo wiele dla wzrostu standardów nauczania oraz poprawy wizerunku szkolnictwa zawodowego. Największe w ostatnich latach zrealizowane duże projekty dofinansowane ze środków zewnętrznych to: „Nasza jakość - Twoja szansa - kompleksowy program rozwoju szkolnictwa zawodowego” oraz „Dostosowanie warunków dydaktycznych do realizacji celów projektu Nasza jakość - Twoja szansa - kompleksowy program rozwoju szkolnictwa zawodowego w Zabrzu” na ogólną kwotę ponad 11 mln zł. Dzięki temu możliwe było wyposażenie 22 pracowni zawodowych, 1194 uczestników otrzymało wsparcie w postaci szkoleń, kursów specjalistycznych i certyfikowanych. Około 600 uczniów odbyło płatny staż, a 96 nauczycieli i instruktorów podniosło kwalifikacje zawodowe. Wzmocniona została współpraca szkolnictwa zawodowego z otoczeniem społeczno-gospodarczym. W ramach współpracy szkół kształcących w zawodach, zawarto porozumienia z wieloma pracodawcami m. in. DB CARGO POLSKA S.A., ELZAB S.A., MOSTOSTAL, POLSKA SPÓŁKA GAZOWNICTWA Sp. z o.o. Nauczyciele i uczniowie w ostatnich latach regularnie korzystają z szansy wyjazdu w ramach projektów mobilnościowych na staże i praktyki do krajów europejskich. Współpraca samorządu, szkół i przedsiębiorców daje gwarancje osiągnięcia celu, jakim jest takie wykształcenie absolwentów zabrańskich

szkół, by stali się aktywnymi i atrakcyjnymi na rynku pracy.

Stypendia dla uzdolnionej młodzieży

Na podstawie uchwały Nr XI/12519 Rady Miasta Zabrze z dnia 26.10.2019 r. w sprawie przyjęcia Programu wspierania edukacji uzdolnionych dzieci i młodzieży pobierających naukę na terenie Miasta Zabrze przyznawane są stypendia za wybitne osiągnięcia.

W roku szkolnym 2018/2019 oraz 2019/2020 przyznano 11 stypendiów dla szczególnie uzdolnionych uczniów. Wypłacono stypendia dla szczególnie uzdolnionych uczniów na kwotę 40 980,00 zł. Stypendialna Komisja Rekomendacyjna wyłoniła 11 kandydatów do stypendium. Wysokość stypendium na dany rok szkolny dla uczniów klas IV-VIII szkół podstawowych wynosi 3 000,00 zł, a dla uczniów szkół ponadpodstawowych i oddziałów dotychczasowych szkół ponadgimnazjalnych wynosi 4 000,00 zł. Uczniowie ci wykazali się największymi osiągnięciami. Były to konkursy przedmiotowe organizowane przez Śląskie Kuratorium Oświaty, jak również ogólnopolskie konkursy pod patronatem Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Poprawa warunków kształcenia

Dbłość o oświatę to także poprawa stanu placówek. Od ponad dziesięciu lat prowadzony jest program termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej, który dotyczy już 50 budynków oświatowych. Na jego realizację pozyskanych zostało ponad 78 mln zł. W latach 2009–2019 zmodernizowane zostały 42 placówki oświatowe. W trakcie modernizacji są trzy obiekty, kolejnych siedem modernizowanych będzie w najbliższym czasie.

W roku 2019 zakończyły się termomodernizacje:

- Przedszkola nr 20 – 1 mln zł
- Przedszkola nr 14 – 660 tys. zł
- Szkoły Podstawowej nr 18 – 3,7 mln zł
- Bursy Szkolnej – 3 mln zł
- oraz modernizacja budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 7.

Sport i rekreacja

Miasto dba o swoich najmłodszych mieszkańców poprzez zapewnienie możliwości korzystania z obiektów i zajęć rekreacyjno-sportowych. Te działania mają bezpośredni wpływ również na dorosłych mieszkańców, którzy całymi rodzinami korzystają z modernizowanej i rozbudowywanej infrastruktury. W Zabrzu działają 84 kluby sportowe i stowarzyszenia, w których trenuje około 4,5 tys. dzieci i młodzieży w ponad 20 sekcjach.

W roku 2019 zrealizowano:

- przebudowę boisk przy SKS Gwarek Zabrze,
- zbudowano boisko przy Szkole Podstawowej nr 14,
- rozpoczęto prace przy budowie boisk w Mikulczycach,
- w Makoszowach oraz przy Szkole Podstawowej nr 17,
- zbudowano boisko do siatkówki plażowej dla SP nr 16,
- zbudowano siłownię pod chmurką przy SP nr 16,
- zbudowano salę gimnastyczną przy ZSP nr 8,
- zbudowano salę gimnastyczną przy ZSS im. J. Kusocińskiego.

Mieszkańcy mają obecnie do dyspozycji 49 placów zabaw, 15 siłowni zewnętrznych, 5 placów do jazdy na rolkach, 26 boisk wielofunkcyjnych oraz tor rowerowy typu pum truck dla rowerzystów, rolkarzy i deskorolkarzy.

Państwowa Szkoła Muzyczna

Trwający kilka lat proces regulacji sytuacji własnościowej nieruchomości, który podjęło miasto, umożliwił inwestycję Państwowej Szkoły Muzycznej w zakresie kompleksowego remontu budynku – koszt inwestycji wyniósł ponad 15 mln zł. W wyniku realizacji tego projektu powstała wysokiej jakości przestrzeń publiczna w sąsiedztwie niedawno zakończonego remontu Przedszkola 43 przy ul. Klonowej, nagradzanej za piękną elewację. Obydwa budynki stanowią obecnie ozdobę przestrzeni naszego miasta.

C 4. KREOWANIE RÓŻNORODNYCH FORM I AKTYWNOŚCI KULTURALNYCH MIESZKAŃCÓW

Bogata oferta kulturalna o zasięgu lokalnym

W celu zapewnienia mieszkańcom Zabrze różnorodnej oferty kulturalnej w 2019 r. zorganizowano w mieście szereg imprez kulturalnych. Informacje na temat imprez kulturalnych oraz pozostałej działalności kulturalnej w naszym mieście przekazywane są mieszkańcom, m.in. przez zabrzańską telewizję TVZ (<http://tvzabrze.pl/>), której programy nadawane są całodobowo. Strona internetowa Urzędu Miejskiego (<https://www.um.zabrze.pl/mieszkaney/czas-wolny/kultura/kalendarz>) stanowi również ważne źródło informacji dla mieszkańców. Informacje dotyczące zabrzańskiej oferty kulturalnej można również znaleźć na stronach www oraz w mediach społecznościowych:

- <https://www.dmit.com.pl/>
- <https://pl-pl.facebook.com/Dom-Muzyki-i-Tańca-w-Zabrze-173384699371543/>
  - <https://mok.art.pl/pl/>
  - <https://www.facebook.com/mokzabrze/>
  - <https://teatrزابrze.pl/>
  - <https://www.facebook.com/teatrزابrze>
  - <http://pokladykultury.eu/>
- <https://www.facebook.com/pokladykulturyeu/>

Co miesiąc wydawany jest także Zabrzański Informator Kulturalny „Sufler”, dostępny w każdej placówce oświatowej i kulturalnej, miejskich jednostkach organizacyjnych, zakładach pracy oraz na

półkach informacyjnych w korytarzach UM, a także miesięcznik „Nasze Zabrze”. Na tablicach ogłoszeń rozwieszane są plakaty i afisze informacyjne o imprezach kulturalnych organizowanych w mieście. Do celów informacyjnych wykorzystywane są również słupy ogłoszeniowe oraz umieszczone w każdej z dzielnic tablice Rad Dzielnic.

W tworzeniu różnorodnej oferty kulturalnej dla mieszkańców istotną rolę w 2019r. odegrała działalność siedmiu zabrzańskich instytucji kultury tj.:

- Dom Muzyki i Tańca z siedzibą w Zabrzu, przy ul. Gen. de Gaulle’a 17,
- którego organizatorem jest Miasto Zabrze,
- Teatr Nowy w Zabrzu, którego organizatorem jest Miasto Zabrze, posiadający siedzibę w Zabrzu, Plac Teatralny 1
- Filharmonia Zabrzańska z siedzibą w Zabrzu, Park Hutniczy 7,
- której organizatorem jest Miasto Zabrze,
- Miejski Ośrodek Kultury z siedzibą w Zabrzu, przy ul. 3 Maja 91a, którego organizatorem jest Miasto Zabrze. Posiada on 6 filii tj.

Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu którego zasoby stanowią: Kopalnia Guido – podziemia i zabudowania powierzchniowe wraz z hostelem, budynek wieży ciśnień przy ul. Zamoyskiego 2, budynek muzeum przy ul. 3 Maja 19, kompleks Sztolni Królowa Luiza, na który składają się podziemne wyrobiska dawnej kopalni Królowa Luiza i Głównej Kluczowej Sztolni Dziedzicznej, wraz zabudowaniami powierzchniowymi (m.in. nadszybiem szybu „Carnall” z wieżą wyciągową, budynkami kompresorowni, rozdzielni, warsztatu elektrycznego, Łaźni Łańcuskowej, dawnej cechowni, budynkami obsługi ruchu turystycznego przy ul. Mochnackiego i Miarki), a także infrastruktura Parku 12C i Parku Techniki Wojskowej,

Muzeum Miejskie w Zabrzu, którego organizatorem jest Miasto Zabrze, posiadające siedzibę w Zabrzu, przy ul. Powstańców Śląskich 3 oraz galerię Café Silesia przy ul. 3 Maja 6.

Miejska Biblioteka Publiczna z siedzibą w Zabrzu, przy ul. Londzina 3, której organizatorem jest Miasto Zabrze, posiadająca wypożyczalnię centralną przy ul. Londzina 3, czytelnię ogólną i prasy przy ul. Wyzwolenia 4 oraz filie w różnych częściach miasta Zabrze

Wydział Kultury i Dziedzictwa współpracując z Radami Dzielnic w 2019r. był odpowiedzialny za organizację 104 imprez o charakterze lokalnym. Wydarzenia kulturalne odbywały się na terenie wszystkich 18 dzielnic. Przeznaczono na ten cel środki w wysokości 238 tys. zł

C 5. AKTYWIZOWANIE SPORTOWO-REKREACYJNE MIESZKAŃCÓW

Aktywizowanie sportowo-rekreacyjne mieszkańców to bardzo ważne zadanie ukierunkowane na tworzenie bogatej oferty sportowo-rekreacyjnej o zasięgu lokalnym oraz podnoszenie atrakcyjności lokalnych obiektów sportowo-rekreacyjnych

Bogata oferta sportowo-rekreacyjna o zasięgu lokalnym

W 2019 roku Wydział Promocji, Turystyki i Sportu zorganizował lub był odpowiedzialny za współorganizację 31 imprez, zawodów, turniejów i innych wydarzeń o charakterze sportowym i rekreacyjnym. Wydatkowana kwota na powyższe zadania wyniosła w 2019 r. 444,9 tys. zł.

Ponadto: W październiku 2019r., na Kąpielisku Leśnym w Maciejowie, odbył się HUBERTUS. To święto myśliwych, leśników i jeźdźców, którego najważniejszym elementem jest gonitwa za lisem w listopadzie 2019r. w naszym mieście odbyła się druga edycja wydarzenia Kanclerz Zabrze Półmaraton, a na terenie obiektu sportowego Walki Zabrze odbyła się trzecia edycja Zawodów Latawcowych o Puchar Prezydenta Miasta Zabrze. Projekt Aktywne Zabrze to cykl bezpłatnych zajęć sportowych z trenerem lub instruktorem w zakresie wielu dyscyplin sportowych. W zajęciach mogą uczestniczyć mieszkańcy Zabrze, zarówno dorośli jak i dzieci. W 2019 r. na zrekultywowanych terenach już trzeci rok z rzędu odbywały się liczne zajęcia sportowo-rekreacyjne. W programie znalazły takie atrakcje jak: rajdy rowerowe, joga, nordic walking. W maju 2019 roku zorganizowana została zabrzańska edycja Pikniku „Wyścig po zdrowie” " to cykl 12 rodzinnych pikników, których tematem przewodnim - oprócz

zdrowia - jest jazda na rowerze. Piknik był nie tylko promocją kolarstwa, ale też promocją zdrowego trybu życia.

W 2019 r. na zrehabilitowanych terenach już trzeci rok z rzędu odbywały się liczne zajęcia sportowo-rekreacyjne. W programie znalazły takie atrakcje jak: rajdy rowerowe, joga, nordic walking. Rokrocznie odbywa się szereg lokalnych imprez sportowo-rekreacyjnych organizowanych przez Rady Dzielnic. Wydatki poniesione na ten cel w 2019 roku to około 50 tys. zł. W 2019r. przyznanych zostało również 15 dotacji w trybie tzw. „małego grantu” - poza otwartym konkursem ofert, na łączną kwotę 67 tys. zł. Bardzo ważną rolę w kreowaniu i wzmacnianiu miejskich wydarzeń sportowo-rekreacyjnych odgrywa MOSiR Zabrze, spółka miejska dysponująca 9 obiektami sportowymi, z których mogą korzystać mieszkańcy Zabrze i okolic. W 2019r. ponad 195 tys. osób uczestniczyło w zajęciach sportowo – rekreacyjnych na obiektach MOSiR-u z czego aż 101 tys. osób korzystało z Hali Widowisko-Sportowej przy ul. Matejki

- Hala Widowiskowo - Sportowa jest jednym z największych obiektów tego typu w Polsce. Dyscyplinami, których uprawianie umożliwia, są: piłka nożna na pełnowymiarowym boisku pod dachem, tenis ziemny na 9 kortach, koszykówka, siatkówka, squash, tenis stołowy. W obiekcie istnieje możliwość uprawiania strzelectwa sportowego. Obiekt posiada nowoczesnie wyposażoną siłownię. Możliwa jest organizacja imprez sportowych, kulturalnych, koncertów, biesiad, wystaw i targów oraz prowadzenie kursów i konferencji. W 2019 r. został złożony wniosek do Ministerstwa Sportu i Turystyki o dofinansowanie projektu modernizacji areny głównej na Hali Widowiskowo-Sportowej. Wniosek o dofinansowania tej inwestycji w kwocie 993.400,00 zł. Został oceniony pozytywnie. Obecny etap realizacji to podpisanie umowy przez Ministerstwo Sportu i Turystyki. Natomiast zakończenie inwestycji planuje się na koniec 2020 roku.

W Zabrzu podejmowane są działania mające na celu modernizowanie i remontowanie istniejących obiektów sportowych i rekreacyjnych oraz budowę nowych obiektów sportowo-rekreacyjnych. Tworzenie miejsc aktywnej rekreacji dla mieszkańców w dzielnicach jest również bardzo ważnym czynnikiem mającym wpływ na atrakcyjność oferty w dziedzinie szeroko pojętego sportu. Na obszarze miejskim w 2019r. znajdowało się 49 placów zabaw, 15 siłowni zewnętrznych, 5 placów do jazdy na rolkach, 26 boisk wielofunkcyjnych oraz 1 tor rowerowy typu pum truck dla rowerzystów, rolkarzy i deskorolkarzy. Wybudowano również wiele obiektów sportowo-rekreacyjnych w ramach Zabrzeńskiego Budżetu Partycypacyjnego (ZBP)

W naszym mieście konsekwentnie rozwijana jest baza sportowo-rekreacyjna. Wieloletnia praca i starania Zabrze zostały zauważone przez Polski Komitet Olimpijski i nagrodzone w dwóch kategoriach. Nagrody zostały wręczone 14 listopada 2019 r. w siedzibie PKOl, podczas uroczystej Gali Sportowej Polski. Organizatorzy nagrodzili Miasto Zabrze przyznając tytuł "Sportowy Obiekt Roku" nowoczesnej sali gimnastycznej przy ul. Płaskowickiej 2. Drugi tytuł - "Inwestor na medal XX-lecia 1999-2019" Zabrze otrzymało za działania na rzecz rozwoju miejskiej bazy sportowo-rekreacyjnej.

C 6. WZMACNIANIE DZIAŁAŃ W RAMACH AKTYWNEJ POLITYKI SPOŁECZNEJ

Pomoc społeczna należy do głównych zadań zabrzeńskiego samorządu, a działania podejmowane w tej dziedzinie mają na celu przede wszystkim umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, gdy nie są w stanie ich pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wzmacnianie działań w ramach aktywnej polityki społecznej realizowane jest w Zabrzu poprzez:

- Minimalizacja problemów społecznych
- Minimalizacja wykluczenia społecznego seniorów
- Minimalizacja zjawisk marginalizacji społecznej wybranych obszarów miasta
- Placówki służby zdrowia i usług zdrowotnych o zasięgu lokalnym

Zadania realizowane w zakresie pomocy społecznej przez Miasto Zabrze:

- zapewnienie opieki osobom w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorym
- zapewnienie osobom bezdomnym schronienia oraz kompleksowej pomocy w wychodzeniu z bezdomności
- zapewnienie opieki i wychowania dzieciom korzystającym z 5 świetlic środowiskowych prowadzonych przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
- wydawanie decyzji o przyznaniu dodatku mieszkaniowego i energetycznego – zadanie prowadzone przez jednostkę Zabrzeńskie Centrum Świadczeń Rodzinnych
- wydawanie decyzji o przyznaniu dodatku mieszkaniowego i energetycznego – zadanie prowadzone przez jednostkę Zabrzeńskie Centrum Świadczeń Rodzinnych
- bieżące funkcjonowanie Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie
- prowadzono także projekty współfinansowane ze środków unijnych
- modernizacja i remonty budynków niezbędnych do prowadzenia działalności

Minimalizacja problemów społecznych:

Realizacja Programu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych

Celem zadań Powiatu realizowanych ze środków PFRON w ramach rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych jest usprawnienie codziennego życia osób niepełnosprawnych dzięki działaniom zapobiegającym wykluczeniu społecznemu. Zadania finansowane ze środków PFRON obejmują:

- likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się,
- pomoc w zakupie środków pomocniczych, przedmiotów ortopedycznych
- i sprzętu rehabilitacyjnego
- dofinansowanie do wyjazdu na turnusy rehabilitacyjne
- dofinansowanie do zadań zleconych fundacjom i organizacjom pozarządowym

Uczestniczenie w projektach organizacji pozarządowych działających w obszarze polityki społecznej. Współpraca Miasta Zabrze z organizacjami pozarządowymi w obszarach objętych działaniem Wydziału Ochrony Zdrowia i Polityki Społecznej. Współpraca Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie z organizacjami pozarządowymi. Realizacja projektów wspierających osoby z niepełnosprawnościami. Wspieranie działań na rzecz likwidacji barier architektonicznych.

Minimalizacja wykluczenia społecznego seniorów

Realizacja Programu Zabrzeński Senior 65+ , Od 2014 roku realizowany jest program Zabrzeński Senior 65+ , adresatami programu są osoby, które ukończyły 65 rok życia i zamieszkują na terenie Miasta Zabrze. Wystarczy udokumentować ukończenie 65 roku życia poprzez okazanie dowodu osobistego lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość i wiek. Celem Programu jest podniesienie poziomu aktywności oraz zwiększenie dostępności usług rekreacyjnych, sportowych, kulturalnych i innych dla osób, które ukończyły 65 rok życia. Działania ukierunkowane są także na kształtowanie pozytywnego wizerunku osób starszych w społeczeństwie.

Stale rozwijany jest katalog ulg dla seniorów. Na bieżąco prowadzona jest promocja programu oraz współpraca z przedsiębiorstwami, instytucjami w celu zwiększenia liczby ofert z bonifikatą dla seniorów. Dzięki realizacji programu Ogólnopolska Karta Seniora znacznie zwiększyła się możliwość korzystania z ulg na terenie całego kraju.

W 2019 r. został wprowadzony w Zabrzu program rządowy Senior+. Celem Programu Senior+ jest zwiększenie aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym seniorów poprzez rozbudowę infrastruktury ośrodków wsparcia w środowisku lokalnym oraz zwiększenie miejsc w placówkach „Senior+” poprzez dofinansowanie działań jednostek samorządu w rozwoju na ich terenie sieci Dziennych Domów „Senior+” i Klubów „Senior+”

Utworzenie w Zabrzu Klubu Seniora. W ramach realizacji zadania Programu wyremontowano i zaadaptowano pomieszczenia biurowe dla potrzeb Klubu Seniora w budynku położonym przy ul. Żółkiewskiego 12a.

Uniwersytet Trzeciego Wieku. W Zabrze funkcjonuje również Uniwersytet Trzeciego Wieku (Uniwersytet Otwarty), który jest popularną formą kształcenia osób dorosłych w tym seniorów. Słuchacze mają okazję poszerzyć swoją wiedzę, zdobyć nowe doświadczenia oraz spotkać się z wybitnymi osobistościami ze świata nauki, sztuki i kultury.

Zainteresowani uczęszczać mogą na zajęcia realizowane w formie wykładów audytoryjnych, sekcji zainteresowań, zajęć fizycznych i lektoratów języków obcych. Prowadzący zajęcia to pracownicy naukowi, wykładowcy akademicki, nauczyciele i praktycy. Zapewniają oni zajęcia na wysokim poziomie. W sekcjach wywiązują się ciekawe dyskusje a uczestnicy często sami decydują o przebiegu spotkania, proponując rozwinięcie interesujących tematów.

Opracowanie i wdrożenie Programów zdrowotnych i promocji zdrowia

Programy polityki zdrowotnej oraz zadania z zakresu zdrowia publicznego realizowane w Zabrze w 2019 r.:

- „Realizacja działań służących poprawie sposobu odżywiania społeczeństwa oraz aktywności fizycznej, poprzez prowadzenie działań na rzecz zachowania właściwej masy ciała, tworzenie grup wsparcia dla osób z otyłością, upowszechnianie wiedzy na temat prawidłowego odżywiania
- „Realizacja działań mających na celu eliminowanie zagrożeń dla zdrowia psychicznego mieszkańców Zabrze poprzez kreowanie przyjaznego środowiska miejskiego
- „Program kompleksowej terapii i rehabilitacji dzieci i młodzieży z terenu Miasta Zabrze” – 300 osób - Zgodnie z programem u osób 0-25 lat została wdrożona wczesna diagnostyka i terapia i zaburzeń rozwojowych, diagnoza psychologiczna i logopedyczna oraz rehabilitacja, a także zapewnione ciągłości procesu kompleksowej terapii na terenie Miasta Zabrze oraz zaspokojenie potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie dostępu do świadczeń zdrowotnych i integracji społecznej.”

5. Największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i zrównoważonego rozwoju w mieście Zabrze

Rezolucja zatytułowana Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 25 września 2015 roku. Cele zrównoważonego rozwoju wypracowane przez ONZ, zwane w skrócie Agendą 2030, stanowią istotną wytyczną dla całego świata co do podejmowania działań rozwojowych tak, aby one służyły zarówno bieżącemu, jak i przyszłym pokoleniom. Dotyczy ona instytucji międzynarodowych, agend krajowych, samorządów regionalnych i lokalnych przedsiębiorców oraz społeczeństwa obywatelskiego. Obejmują one 17 celów strategicznych i 169 celów szczegółowych oraz 230 wskaźników, które dotyczą zarówno sfery społecznej oraz gospodarczej, jak i środowiska przyrodniczego.

Największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i zrównoważonego rozwoju w mieście Zabrze:

- Dziedzictwo kulturowe Zabrze, z pewnością świadczy o interesującej historii miasta kształtującej jego bogatą kulturę przemysłową. Przejawy tej kultury widoczne są zarówno w układzie urbanistycznym miasta, jak i architekturze, w tym budownictwie miejskim i przemysłowym. Ten niezaprzeczalny walor i wyróżnik przestrzeni Zabrze, szczególnie w ostatniej dekadzie, pozwala skutecznie kreować nowe produkty miasta związane z turystyką postindustrialną. Niemniej kultura przemysłowa w powiązaniu ze zmianami społecznymi jakie zaszły w mieście nadal wywiera także istotny wpływ na postawy i poziom integracji mieszkańców miasta, szczególnie odczuwalny w wyniku procesów likwidacyjnych przemysłu ciężkiego. Wyzwania z tym związane to walka z bezrobociem, wspieranie zaradności i przedsiębiorczości, dostosowywanie kwalifikacji kapitału ludzkiego do potrzeb rynkowych, zwiększanie aktywności zawodowej rozwój

zagospodarowywanie obiektów i terenów przemysłowych uwalnianych przez tradycyjny przemysł

- Spuścizna poprzemysłowa miasta i wiążący się z nią proces transformacji od przemysłów tradycyjnych do nowoczesnych w przypadku Zabrze nadal nie został zakończony. Miasto Zabrze podejmuje kilka istotnych inicjatyw gospodarczych związanych przede wszystkim z turystyką industrialną oraz stworzeniem specjalnej strefy ekonomicznej wraz z przyciągnięciem inwestorów. Warte podkreślenia są także działania miasta w zakresie rozwoju branży medycznej. Są to niewątpliwie istotne impulsy zmieniające wizerunek gospodarczy miasta i orientujący go na nowe działalności gospodarcze. Niemniej ich skala, biorąc pod uwagę dawną skalę przemysłu tradycyjnego, jest nadal niewystarczająca do odzyskania pierwotnego znaczenia gospodarczego Zabrze, tym bardziej, że w bliskiej przyszłości do rozwiązania pozostaje szereg problemów związanych z ponownym wykorzystaniem terenów i obiektów poprzemysłowych.
- Miasto Zabrze dysponuje znaczącym mieniem zarówno w postaci gruntów, jak i budynków i budowli służących sprawniej realizacji zadań publicznych. Majątek ten umożliwi Miastu Zabrze realizację szerokiego wachlarza aktywności miejskich, takich jak: gospodarka wodno-kanalizacyjna, transport, mieszkalnictwo, edukacja, sport i rekreacja, kultura, służba zdrowia, przygotowanie ofert inwestycyjnych, wynajem powierzchni użytkowej pod działalność gospodarczą. Ponadto, mając na uwadze wartość licznych akcji i udziałów wchodzące w skład mienia, Miasto Zabrze aktywnie uczestniczy w przedsięwzięciach rozwojowych w dziedzinie: infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, infrastruktury ciepłowniczej, ochrony zdrowia, przyciągania inwestorów biznesowych, gospodarki odpadami, komunikacji miejskiej, mieszkalnictwa, infrastruktury sportowej.
- Dokonując szacunków w zakresie obecnych źródeł dochodów mieszkańców Zabrze (na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego można wykazać, iż w ich strukturze zmniejsza się udział dochodów z pracy na rzecz wzrostu udziału dochodów z emerytur. Udział ludności utrzymującej się z emerytur i rent zaczyna zbliżać się do wartości udziału mieszkańców Zabrze utrzymujących się z pracy najemnej. Ponadto za bardzo niski należy udział ludności utrzymującej się z pracy na własny rachunek. Wartość przeciętnego wynagrodzenia w Zabrzu wzrosła w ostatnich latach w znaczący sposób. Niemniej wartość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w mieście stanowi niewiele ponad 90% przeciętnego wynagrodzenia w Polsce. Taka niekorzystna relacja wynagrodzeń pomiędzy wynagrodzeniami w mieście (mniejsze wynagrodzenie) i w kraju (większe wynagrodzenie) oznacza, że miasto nie generuje korzyści rynku pracy wynikających między innymi z efektów aglomeracji, skupienia funkcji, większej gęstości zaludnienia.
- Generalnie sytuacja Miasta Zabrze związana ze źródłami i wielkością dochodów budżetu miasta jest korzystna. Zarówno dochody Miasta, jak i dochody własne, w tym z tytułu podatku od nieruchomości, udziału w podatkach PIT i CIT, per capita wykazują tendencje wzrostowe. Niewielki jest natomiast wzrost i wartość dochodów Miasta z tytułu podatku CIT, co ilustruje „słabość” finansową firm działających w Zabrzu, w tym ich niską produktywność.
- W przypadku Zabrze można wyróżnić szereg różnorodnych obszarów aktywności społecznej mieszkańców, szczególnie w odniesieniu do współpracy pomiędzy Miastem Zabrze a organizacjami pozarządowymi. Dziedzinowo powierzenie organizacjom pozarządowym realizacji zadań publicznych obejmuje takie dziedziny funkcjonowania miasta jak: pomoc społeczna, kultura wraz z ochroną dziedzictwa narodowego, edukacja wraz z edukacją ekologiczną, sport, aktywizacja zawodowa, przedsiębiorczość, bezpieczeństwo publiczne, ochrona wolności i praw człowieka, krajoznawstwo. Wskazane dziedziny współpracy Miasto Zabrze wspiera zarówno finansowo, jak i pozafinansowo (tj. informacyjnie, edukacyjnie, przez włączenie w procesy planowania rozwoju miasta). Jednak

prowadzonego rejestru organizacji pozarządowych ich liczba jest niewielka w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (tj. 55% w relacji do średniej dla Polski).

- Zabrze w ostatniej dekadzie znacząco poprawiło zewnętrzne skomunikowanie, głównie za sprawą bezpośredniej dostępności autostrada A1 i A4, a także Drogowej Trasy Średnicowej. W przyszłej perspektywie większej uwagi wymaga wewnętrzny układ drogowy, którego jakość jest zróżnicowana, a który to układ ze względu na rosnącą liczbę pojazdów będzie ulegał większemu obciążeniu. Wewnętrzny układ drogowy, w kontekście aktywnej mobilności miejskiej, ulega w ostatniej dekadzie wzmocnieniu o projekty dotyczące rozbudowy tras rowerowych o inicjatywę związaną Zabrzańskim Rowerem Miejskim. Dostępność tego rodzaju infrastruktury – patrząc na trendy panujące w miastach Europy Zachodniej – powinna ulegać zwiększeniu.
- Ostatnia dekada to także liczne i kosztowne inwestycje w infrastrukturę wodną i kanalizacyjną, której dostępność i jakość należy ocenić wysoko. Podobnie można ocenić inwestycje związane z unowocześnieniem Elektrociepłowni Zabrze w zakresie dostarczania ciepła systemowego dokonane przez przedsiębiorstwo FORTUM Silesia S.A
- Infrastrukturę obejmującą gospodarkę odpadami jest na wysokim poziomie zgodnym z obecnymi standardami, niemniej problematyka związana z racjonalną gospodarką odpadami, w tym wprowadzania rozwiązań gospodarki cyrkularnej będzie już w niedalekiej przyszłości wyzwaniem dla Zabrze
- Analizując w sposób syntetyczny stan środowiska w Zabrzu należy zwrócić uwagę na kilka obszarów problemowych. Pierwszy wiąże się z zagrożeniem dla jakości wód podziemnych ze względu na prowadzoną w przeszłości eksploatację węgla kamiennego, która doprowadziła m.in. do obniżenia dna, zmiany natężenia i kierunków przepływów połączeń hydrologicznych.
- Znaczącym problemem dla Zabrze – ze względu na spuściznę po przemyśle tradycyjnym – są tereny poprzemysłowe, które stanowią niemal 9% powierzchni miasta. Niemal 8% powierzchni Zabrze stanowią obszary o wysokim stopniu zanieczyszczenia (zakwaszenie odpadów powęglowych, uruchomienie metali śladowych takich jak Zn, Cd, Ni, Cr oraz wysoka mineralizacja siarczanowa stanowiąca zagrożenie dla jakości wód podziemnych).

Miasta do 200 do 500 tys. mieszkańców

KATOWICE

United Nations
Association
Poland

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin “zrównoważone miasto”?

W kontekście Katowic oznacza to miasto, które zapewnia godne warunki życia jego mieszkańcom, nie stwarzając jednocześnie przyszłych problemów dla siebie i reszty świata. Miasto zrównoważone to miasto funkcjonujące w oparciu o ekologiczny i sprawny system komunikacji miejskiej, system zaopatrywania w czystą i bezpieczną wodę, system zabezpieczeń społecznych i sprawnych instytucji publicznych, zdrowych i wykształconych mieszkańców oraz sprzyjające warunki dla rozwoju biznesu.

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto pod względem zrównoważonego rozwoju miasta?

Katowice, jako gospodarz Światowego Forum Miejskiego (WUF11), po raz kolejny będą angażować się w dyskusję o problemach współczesnych miast. W roku 2020 została przeprowadzona analiza działań Katowic na wielu płaszczyznach: społecznych, gospodarczych i środowiskowych, dokonana pod kątem realizacji siedemnastu celów zrównoważonego rozwoju. Już teraz dzielimy się z mieszkańcami efektami naszych badań, zwłaszcza, że jak twierdzą ci, którzy własnym nazwiskiem podpisali tę agendę, jest ona „kartą praw dla ludzi i naszej planety w XXI wieku”. Katowice obecnie realizują **Kampanię 17 celów**. Pierwsze sygnały o rozpoczętej przez Miasto akcji pojawiły się już z końcem czerwca. W przestrzeni miasta zostały wówczas zaprezentowane bilbordy, których treść zmieniała się co tydzień, kierując uwagę mieszkańców ku siedemnastu celom wskazanym w AGENDZIE 2030. Na rynku, w miejscu zajmowanym zimą przez lodowisko, pojawiła się dedykowana kampanii instalacja, udekorowana elementami zieleni, wykonana z surowców pochodzących z recyklingu, która stała się jednym z narzędzi służących do zobrazowania działań miasta. Głównym jej elementem jest sześcian o wymiarach ok. 2,5 m³, na którym pojawiają się - w cyklu tygodniowym - kolejne informacje o celach realizowanych przez Miasto. Każdemu celowi przyporządkowany jest nowy element instalacji, którego zadaniem jest prezentacja konkretnych działań. Równocześnie przedstawiane są one w mediach społecznościowych, z wykorzystaniem logotypu i ikon dedykowanych projektowi. Kolejne

odsłony kampanii, wraz z informacją o działaniach jej towarzyszących, można śledzić na stronie www.wufl1.katowice.eu oraz na miejskich profilach społecznościowych. Poza tym każdy z podmiotów w mieście, realizujący konkretne cele zrównoważonego rozwoju, może otrzymać specjalną dedykowaną etykietę informującą o jego zaangażowaniu w działania wskazywane przez ONZ jako priorytetowe w globalnym rozwoju, którą będzie mógł nakleić w widocznym dla innych miejscu.

3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Państwa mieście pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju 'zielonego' transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności - <https://www.un.org.pl/cel11>)

Wszystkie działania realizowane przez Miasto można odnaleźć na stronie www.wufl1.katowice.eu. Działania zostały przyporządkowane do konkretnych celów, jednak najistotniejsze w zakresie wskazanym powyżej to m.in.:

Miejskie Centrum Energii

Od momentu uruchomienia Miejskiego Centrum Energii (MCE), zlokalizowanego przy ul. Młyńskiej 2, udzielono 1902 porady osobiste, 81 porad mailowych oraz 514 porad telefonicznych. Dodatkowo 536 osób wzięło udział w spotkaniach informacyjno-ekologicznych. W roku 2019 zorganizowano cykl 11 spotkań zatytułowanych „Jak ekoodpowiedzialnie ogrzać mieszkanie?”. Na fanpage'u Miejskiego Centrum Energii zamieszczono 627 postów dotyczących działalności Miasta oraz informacji w zakresie ochrony powietrza i klimatu, efektywności energetycznej oraz ochrony środowiska. W ramach działalności MCE Miasto dotarło do szerszego grona mieszkańców z informacją na temat „Programu ograniczenia niskiej emisji na terenie miasta Katowice”. W efekcie w ubiegłym roku wpłynęło ponad 1500 wniosków na dotację celową na zmianę systemu ogrzewania.

W przyszłości planuje się zakup kamery termowizyjnej celem wykonywania zdjęć elewacji budynków publicznych i prywatnych oraz uruchomienie kolejnego cyklu spotkań z mieszkańcami – Black or Green Tea. <https://bit.ly/31xIs5l>

Dotacje do niskoemisyjnych źródeł ciepła

Czy wiesz, jak otrzymać nawet 80% dotacji celowej na wymianę systemu ogrzewania na bardziej ekologiczny? Miasto Katowice udziela dofinansowania na ten cel, a wszystko po to, by doprowadzić do zmniejszenia emisji szkodliwych substancji do atmosfery i uzyskać poprawę efektywności energetycznej budynków prywatnych. Na przestrzeni lat, liczba ekologicznych źródeł ogrzewania na terenie miasta znacząco wzrosła. W 2011 roku Miasto Katowice dofinansowało wymianę 282 źródeł ciepła na łączną kwotę 1 501 576 zł, podczas gdy w roku 2019 ich liczba wzrosła do 1174, a kwota dofinansowania z Miasta to aż 10 001 179 zł!

A co z instalacjami OZE (odnawialne źródła energii)? W roku 2011 liczba instalacji OZE dofinansowanych przez Miasto wyniosła 41 sztuk (kwota dopłaty to 244 448 zł), tymczasem rok 2019 przyniósł już 120 instalacji OZE dofinansowanych przez Miasto kwotą 712 411 zł.

Zintensyfikowane działania w tym kierunku były także jednym z punktów „Umowy z mieszkańcami Katowic”, zawartej przez Prezydenta Miasta Marcina Krupę w latach 2014–2018 (Obietnica nr 12 – dodatkowa: „Czyste powietrze: nasze wspólne wyzwanie.”). Oprócz dofinansowania wymiany źródeł ogrzewania, w związku z wejściem w życie tzw. uchwały antysmogowej, Prezydent podjął wówczas decyzję o zwiększeniu dopłat dla mniej zamożnych katowiczank i katowiczank z 450 na 900 zł (najwięcej w regionie) na zakup opału, przy jednoczesnej intensyfikacji kontroli prowadzonych przez Straż Miejską.

<https://bit.ly/2FSZVN9>

Monitoring jakości powietrza AWAIR

W ramach międzynarodowego projektu o nazwie AWAIR, Miasto Katowice wraz z partnerami z innych miast europejskich, otrzymało dofinansowanie zadania z programu INTERREG EUROPA CENTRALNA. Miasto intensyfikuje działania proekologiczne – te, które prowadzone są w obszarze poprawy jakości powietrza dzielą się na działania krótko- i długoterminowe. Działania z pierwszej grupy (podejmowane w momencie przekroczenia norm emisji) są zgodne z „Planem działań krótkoterminowych” (PDK jednym z załączników w kraju), który w zależności od stanu jakości powietrza obliguje jednostki podległe do podejmowania działań informacyjnych i operacyjnych, przypisanych do poziomów przekroczeń. Celem działań informacyjnych jest powiadomienie jak największej liczby mieszkańców o stanie jakości powietrza, natomiast celem działań operacyjnych jest chwilowe zmniejszenie emisji. Grupa działań długoterminowych to wszelkie zabiegi, zmierzające do stałego obniżania poziomu zanieczyszczeń, w tym:

- dotacje do niskoemisyjnych źródeł ciepła (w 2019 roku wymieniono prawie 1 200 systemów grzewczych, co oznacza wzrost o 8,5% w relacji do 2018 roku oraz zamontowano 120 instalacji OZE za ponad 700 tys. zł),
- kontrole Straży Miejskiej (19,6 tys. kontroli w latach 2011–2019),
- monitoring jakości powietrza AWAIR – realizacja zadania pilotażowego, polegającego na montażu w wybranych lokalizacjach (żłobki, przedszkola, domy dziecka, domy pomocy społecznej) czujników zanieczyszczeń powietrza i multimedialnej prezentacji wyników na utworzonej platformie internetowej oraz w poszczególnych lokalizacjach jednostek (127 czujników powietrza i 154 ekrany multimedialne). Jest to największa w kraju liczba czujników, które stanowią własność miasta (0,77 czujnika na km²).

Koszt realizacji całego projektu to ponad 290 tys. euro. W najbliższym czasie planowana jest rozbudowa systemu o monitoring jakości powietrza wewnętrznego w wybranych obiektach edukacyjnych. W 2019 roku odnotowano jeden z najniższych w ostatnich latach wskaźników przekroczenia stężenia dobowego pyłu PM10, który przyjął wartość PM10 – 57 dni, co oznacza 26-procentowy spadek w porównaniu z 2018 r.

W roku 2018 Miasto Katowice poniosło wydatki związane z realizacją tych zadań na kwotę 160 805,97 zł, zaś w roku 2019 była to już kwota 427 007,87 zł. Były to m.in.:

- zakup niskoemisyjnego taboru,
- ograniczenie ruchu samochodowego (Strefa „Tempo 30”),
- działania termomodernizacyjne przeprowadzane w budynkach stanowiących własność Miasta Katowice.

Kompleksowy charakter dbania o jakość powietrza w mieście uzupełniają działania o charakterze edukacyjnym, a wśród nich: organizacja wydarzeń plenerowych dla mieszkańców (Europejski Tydzień Zrównoważonego Transportu 2019, Dni Energii Miasta Katowice oraz Leśny Piknik Rodzinny EKOODPOWIEDZIALNIE), projekty edukacyjne dla najmłodszych, spotkania z mieszkańcami („Jak ekoodpowiedzialnie ogrzać mieszkanie?”), szkolenia kierowane do administratorów wszystkich obiektów miejskich dotyczące zarządzania energią oraz utworzenie zakładki na stronie internetowej Miasta – Katowice.eu a także działalność Miejskiego Centrum Energii. Dowiedz się więcej:

<https://bit.ly/2D8HbrB>

<https://bit.ly/3f66usH>

<http://powietrze.katowice.eu/>

Budowa sieci ogólnodostępnych punktów ładowania pojazdów elektrycznych

Katowice wdrażają kompleksowe rozwiązania w zakresie e-mobilności na rzecz poprawy jakości powietrza. Jako lider wśród innych polskich miast, Katowice wypełniły z należytą starannością obowiązek nałożony na gminy przez Ustawę o elektromobilności i paliwach alternatywnych. Na terenie miasta stworzono w 2019 roku 87 punktów ładowania (40 stacji), a w 2020 roku oddano do użytku kolejne. Łącznie do dyspozycji jest obecnie aż 115 punktów ładowania. To jednak nie koniec działań na rzecz elektromobilności. W trakcie uruchamiania jest dalszych 11 punktów, a 23 kolejne to punkty w budowie, które planuje się uruchomić do końca roku. Stacje ładowania znajdują się w Śródmieściu, przy centrach przesiadkowych, w okolicach najważniejszych budynków użyteczności publicznej, wzdłuż najważniejszych tras oraz na terenach największych osiedli mieszkaniowych.

Projekt budowy sieci ładowarek wpływa pozytywnie na możliwość rozwoju floty pojazdów elektrycznych na terenie miasta, których liczba wzrasta z miesiąca na miesiąc.

W 2019 roku podpisano deklarację Driving Change Together, owoc polskiej prezydencji COP24, dot. partnerstwa na rzecz rozwoju elektromobilności. Ponadto rosnąca liczba autobusów elektrycznych, a także elektrycznych pojazdów porządkowych, dbających o czystość w naszym mieście, to dodatkowe pozycje na liście podejmowanych starań o czystą i dostępną energię.

W 2019 roku Miasto przeznaczyło na realizację zadania związanego z rozbudową sieci ładowarek elektrycznych kwotę 500,000 zł.

<https://bit.ly/38tSWEC>

Zakup niskoemisyjnego taboru

W ramach zintensyfikowanych działań o charakterze długoterminowym Miasto Katowice podejmuje zabiegi zmierzające do stałego obniżenia poziomu zanieczyszczeń.

Jednym z działań realizowanych w tym zakresie jest zakup niskoemisyjnego taboru, którego celem jest zmniejszenie emisji ze źródeł transportowych.

Systematycznie więc w mieście wycofuje się z użytkowania autobusy PKM Katowice spełniające najniższe normy emisji spalin (Euro 1-3), przy jednoczesnym uzupełnianiu taboru o elektryczne i proekologiczne pojazdy komunikacji miejskiej. PKM Katowice Sp. z o.o. w roku 2019 zakupiło 25 sztuk nowych autobusów o napędzie spalinowym z normą EURO 6 (pojazdy klasy MAXI) o wartości 22 850 000 zł netto oraz 5 sztuk autobusów o napędzie elektrycznym (5 szt. autobusów klasy MEGA) o wartości 13 245 000 zł.

Szczegółowe założenia:

<https://bit.ly/38xwFpD>

Zadania inwestycyjne

Przebudowa newralgicznych odcinków dróg (DK81, DK86), która upłyni ruch w mieście oraz uczyni je bardziej bezpiecznymi dla jej użytkowników – zarówno zmotoryzowanych, jak i pieszych.

<https://bit.ly/2VJZNVl>

Budowa węzłów przesiadkowych na Ligocie, Brynowie i Zawodziu, umożliwiających pozostawienie samochodu – za cenę biletu komunikacji miejskiej – stosunkowo niedaleko centrum miasta i skorzystanie z autobusu lub tramwaju.

Uruchomienie w ścisłym centrum miasta międzynarodowego dworca autobusowego „Sądowa”, umożliwiającego przesiadkę między koleją, autobusem, tramwajem czy nawet rowerem.

<https://bit.ly/3eVPhC9>

Przebudowa Śródmieścia (ul. Dworcowa, ul. Tylna Mariacka), dzięki której w ścisłym centrum zostanie ograniczony ruch samochodowy, a przestrzeń – dzięki zieleni i małej infrastrukturze – stanie się bardziej przyjazna dla mieszkańców.

<https://bit.ly/38qA3CD>

Katowicki Inteligentny System Zarządzania Transportem

Aby poprawić płynność ruchu, został wdrożony Katowicki Inteligentny System Zarządzania Transportem, dzięki któremu pojazdy komunikacji miejskiej mają priorytet w przejeździe przez skrzyżowania, a jej użytkownicy otrzymują informację, wyświetlaną na tablicach przystankowych, o czasie przyjazdu oczekiwanego autobusu.

<https://bit.ly/38sWOFV>

Nowa infrastruktura rowerowa

Wzrasta popularność jednośladów, nie tylko w celach rekreacyjnych, dlatego też stale rozbudowana jest infrastruktura rowerowa – ścieżki rowerowe oraz stacje wypożyczalni rowerów. Obecnie w mieście funkcjonują 83 stacje rowerów miejskich, w których mieszkańcy mają do dyspozycji 666 pojazdów.

<https://www.katowice.eu/czas-wolny/katowice-na-rowery>

4. Czy Miasto Katowice wprowadza jakieś konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

Jednym z takich projektów jest projekt KATOobywatel

Projekt KATOobywatel to skierowane do mieszkańców zaproszenie do zaangażowania w szereg akcji, m.in. sadzenia drzew, siania łąk kwiatnych, wspólnego sprzątnięcia okolicy miejsca zamieszkania czy zgłaszania do naprawy usterek w przestrzeni miasta. W ramach tego projektu zrealizowano też pierwszy parklet w Katowicach, przy ul. Teatralnej oraz ozdobiło skrzynki elektryczne artystycznym graffiti promującym katowicką architekturę modernistyczną. Partnerami projektu są m.in. organizacje pozarządowe, jednostki organizacyjne miasta, lokalni przedsiębiorcy i artyści.

Katowice z projektem KATOobywatel zwyciężyły w konkursie Transformative Action Award 2020. Transformative Action Award to europejska nagroda za działanie wspierające zrównoważony rozwój, współorganizowana przez ICLEI – Samorządy lokalne na rzecz Zrównoważonego Rozwoju, Kraj Basków i miasto Aalborg (Dania) oraz wspierana przez Europejski Komitet Regionów i Europejski Bank Inwestycyjny.

<http://katoobywatel.katowice.eu/>

5. Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Państwa mieście? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

Największe wyzwania to wypracowanie systemu zarządzania miastem w sposób zrównoważony, czyli czyniący z miasta miejsce przyjazne dla jego mieszkańców i środowiska obecnie, ale również gwarantującym przyszłym pokoleniom prawa do realizacji potrzeb w podobnym zakresie jak teraz żyjące generacje. Jednocześnie bardzo istotny jest element edukacji, dotyczący zarówno działań jakie podejmowane są obecnie jak również możliwych do podjęcia w ramach realizacji Agendy 2030.

Miasta do 200 do 500 tys. mieszkańców

LUBLIN

United Nations
Association
Poland

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin “zrównoważone miasto”?

Rozwój zrównoważony to zaspokajanie potrzeb obecnego pokolenia, tak by nie umniejszać szans przyszłych generacji na zaspokojenie ich potrzeb, jest sztuką współpracy na rzecz nie rabunkowego wykorzystywania zasobów.

Zrównoważone miasto to miasto, które dąży do rozwoju gospodarczego, rozwoju społecznego i analizuje wpływ czynników na środowisko naturalne zapewniając tym samym dostosowane działania.

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto pod względem zrównoważonego rozwoju miasta?

Głównym celem Miasta jest zaspokajanie potrzeb przyszłych pokoleń przez kształtowanie potrzeb pokoleń obecnych. Władze miasta mają na to wpływ przez gospodarkę trudno odnawialnymi zasobami otoczenia materialnego i niematerialnego w takich obszarach jak przestrzeń, transport, zaufanie, kultura, pamięć, oferta usług publicznych i inne.

Zrównoważony rozwój jako cel będzie realizowany przez budowanie bardziej konkurencyjnej gospodarki niskoemisyjnej, która będzie korzystać z zasobów w sposób racjonalny i oszczędny, ochronę środowiska naturalnego, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i zapobieganie utracie bioróżnorodności, wykorzystanie pierwszoplanowej pozycji Europy do opracowania nowych, przyjaznych dla środowiska technologii i metod produkcji, wprowadzenie efektywnych, inteligentnych sieci energetycznych, wykorzystanie sieci obejmujących całą UE do zapewnienia dodatkowej przewagi rynkowej firmom europejskim (zwłaszcza małym przedsiębiorstwom produkcyjnym), poprawienie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza w odniesieniu do

małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) i pomaganie konsumentom w dokonywaniu świadomych wyborów.

Zrównoważony rozwój wpisany jest w cele strategiczne obowiązującej Strategii Lublin 2020.

Należą do nich:

- **Rozwój relacji zewnętrznych,**
- **Budowanie więzi regionalnych i metropolitalnych** przez integrację,
- **Poprawa infrastruktury technicznej** przez budowanie systemu transportu zrównoważonego,
- **Zwiększenie komfortu życia.**

Do działań strategicznych należy również korygowanie układu funkcjonalno-przestrzennego z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju układu przestrzennego; odkrywanie, wzmacnianie i wykorzystywanie potencjału szkół jako ośrodków zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnych, oraz budowanie systemu transportu zrównoważonego.

3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Państwa mieście pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju ‘zielonego’ transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności - <https://www.un.org.pl/cel11>)

· **Panel obywatelski – poprawa powietrza w Lublinie (2018)** – to narzędzie podejmowania ważnych dla miasta decyzji przy współudziale mieszkańców. Uczestnicy panelu byli wyłaniani losowo z uwzględnieniem takich kryteriów, jak: miejsce zamieszkania (dzielnica), płeć, wiek i poziom wykształcenia w celu stworzenia grupy jak najlepiej oddającej rzeczywistą strukturę miasta. Efektem panelu było przekazanie w 2018 r. 500 tys. zł, a w 2019 r. 1 mln zł na wymianę starych pieców i kotłów w ramach dofinansowania dla mieszkańców.

· **MAKING-CITY (2018-2023)** – to wielkoskalowy projekt demonstracyjny, finansowany z programu badawczo-innowacyjnego Horyzont 2020. Rozpoczął się oficjalnym spotkaniem w 2018 r. w Valladolid w Hiszpanii i zgromadził przedstawicieli z 34 partnerów pochodzących z 9 krajów. Celem projektu jest rozwiązanie problemu nadmiernej emisji CO₂ w miastach i zademonstrowanie transformacji miejskiego systemu energetycznego w kierunku miast o niskiej emisji dwutlenku węgla w oparciu o koncepcję PED (Positive Energy District).

· **Program Czyste Powietrze (2020)** – od maja 2020 r. uruchomiony został nabór wniosków do Programu Czyste Powietrze. Celem Programu jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych.

· **Budowa Parku przy ul. Zawilcowej w Lublinie (2015-2018)** – głównym celem Projektu była poprawa jakości środowiska miejskiego poprzez zwiększenie powierzchni terenów zielonych w mieście na ok. 14 ha w północno-wschodniej części Lublina w dolinie rzeki Bystrzycy.

· Projekty związane z **likwidacją barier transportowych dla osób z niepełnosprawnościami**. Szczegółowy opis projektów dostępny jest na stronach internetowych: <https://lublin.eu/lublin/lublin-w-ue/projekty-inwestycyjne/projekty-gminy-w-latach-2014-2020/krajowe/infrastruktura-spoleczna/>

· **Niskoemisyjna sieć komunikacji zbiorowej dla północnej części Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego wraz z budową systemu biletu elektronicznego komunikacji aglomeracyjnej**

(2017-2021) – projekt jest kontynuacją działań inwestycyjnych miasta mających na celu dostosowanie systemu publicznych połączeń transportowych do rosnącego zapotrzebowanie oraz integrację transportu publicznego między Lublinem a Lubelskim Obszarem Funkcjonalnym. Głównym celem Projektu jest poprawa dostępności komunikacyjnej nie tylko w obrębie miasta, ale również na terenie gmin ościennych. Połączenie różnych form transportu, w tym publicznego z komunikacją indywidualną (pieszą, rowerową i samochodową) przyczyni się do zwiększenia mobilności użytkowników. Ponadto stworzony w ramach projektu system biletu elektronicznego pozwoli na wygodne korzystanie z transportu miejskiego.

· **Zintegrowane Centrum Komunikacyjne dla Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego (2017-2022)** – w ramach inwestycji powstanie proekologiczny budynek Dworca Metropolitalnego, a teren dworca w jednej części miasta ma skupić komunikację miejską, kolejową i autobusową. Cały plac Dworcowy zamieni się w deptak, w sercu którego powstanie inteligentny, nowoczesny budynek dworca wraz z peronami i nowym układem drogowym.

· **Budowa, modernizacja przystanków i węzłów przesiadkowych zintegrowanych z innymi rodzajami transportu dla potrzeb LOF (2017-2021)** - Projekt stanowi kontynuację działań podjętych w ramach projektu "Modernizacja infrastruktury przystankowej wraz z budową systemu informacji pasażerskiej dla poprawy jakości funkcjonowania komunikacji miejskiej w Lublinie".

· **Rewitalizacja przyrodnicza Parku Ludowego w Lublinie znajdującego się w obszarze Zintegrowanego Centrum Komunikacyjnego dla LOF (2016-2020)** – głównym celem projektu jest ochrona bioróżnorodności występującej na terenie Parku, odnowa zasobów naturalnych, uporządkowanie i budowa infrastruktury rekreacyjno-edukacyjnej oraz udostępnienie przestrzeni parku mieszkańcom.

· **Rewitalizacja części Śródmieścia Miasta Lublin (2014-2018)** – celem projektu było przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ograniczanie koncentracji ubóstwa poprzez odnowę zdegradowanych przestrzeni publicznych śródmieścia Lublina przyczyniających się do osiągnięcia spójności społecznej i terytorialnej regionu. W efekcie realizacji projektu powstało ponad 4,4 hektara wielofunkcyjnej przestrzeni dla różnego rodzaju aktywności społecznej. Stworzone zostało nie tylko miejsce do wypoczynku i spacerów, ale przede wszystkim dla aktywizacji społecznej dzielnicy Śródmieście. Seniorzy zyskali wygodne i łatwo dostępne miejsce spotkań, młodzież i dzieci miejsce do aktywnego spędzania czasu.

4. Czy Miasto wprowadza jakieś konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

· **Panel obywatelski – poprawa powietrza w Lublinie (2018)** – to narzędzie podejmowania ważnych dla miasta decyzji przy współudziale mieszkańców. Uczestnicy panelu byli wyłaniani losowo z uwzględnieniem takich kryteriów, jak: miejsce zamieszkania (dzielnica), płeć, wiek i poziom wykształcenia w celu stworzenia grupy jak najlepiej oddającej rzeczywistą strukturę miasta. Efektem panelu było przekazanie w 2018 r. 500 tys. zł, a w 2019 r. 1 mln zł na wymianę starych pieców i kotłów w ramach dofinansowania dla mieszkańców. Ważnym działaniem Miasta są projekty edukacyjne skierowane zarówno do dzieci, jak i dorosłych mieszkańców miasta. Prowadzone są m.in. kampanie informacyjno-edukacyjne na szeroką skalę dotyczące przeciwdziałania smogowi. Działania obejmują realizację rekomendacji Panelu obywatelskiego: tj. spotkania w szkołach, edukację dzieci i młodzieży w zakresie powstawania i skutków smogu oraz przeciwdziałania smogowi, dostarczenie materiałów edukacyjnych dla dzieci, nauczycieli i rodziców, akcje promujące wśród mieszkańców korzystanie z ekologicznych środków transportu publicznego, spotkania w dzielnicach z pokazami technik

prawidłowego rozpalania w piecach, opracowanie drukowanych materiałów edukacyjnych dla Straży Miejskiej prowadzącej kontrolę.

- **Lekcja ciepła** – to projekt edukacyjny z zakresu podnoszenia świadomości ekologicznej realizowany przez LPEC. Zajęcia prowadzone są w I i II klasach szkół podstawowych, gdzie sposób prezentacji informacji jest dopasowany do możliwości percepcji. W trakcie „Lekcji ciepła” uczestnicy angażowani są do rozwiązywania prostych zadań i zagadek związanych z problemem smogu.

- **URBACT** – sieciowy program UE na rzecz poprawy skuteczności polityki rozwoju miast i wzmocnienie wspólnego podejścia do zintegrowanego rozwoju miejskiego. Wspiera gromadzenie i upowszechnianie wiedzy oraz aktywnie przyczynia się do realizacji Strategii Lizbońskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia oraz strategii zrównoważonego rozwoju UE.

- **Wymyślmy wspólnie Lublin. Partycypacyjnie tworzymy Inteligentną strategię Lublin 2030 (2019-2021)** – projekt zakłada partycypacyjne powstanie Strategii Lublin 2030 oraz wypracowanie programu edukacyjnego popularyzującego ideę inteligentnego miasta współtworzonego przez mieszkańców. Działania prowadzone w projekcie to: organizacja wydarzeń w ramach Kafejki Partycypacyjnej, punkty mobilne, hackathon, future game, warsztaty przyszłości, debaty, warsztaty. Do działań badawczych należą: ankiety, wywiady grupowe i indywidualne, reprezentatywne badanie gospodarstw domowych, badania telefoniczne, konsultacje w BOM-ach. Działania strategiczne i praca z ekspertami obejmuje: organizację Tematycznych Grup Roboczych, tworzenie oraz redakcję dokumentu Strategii Lublin 2030.

- **AI-TraWell (2019-2020)** – to pilotażowy projekt, mający na celu połączenie dostępnych środków transportu (publicznego i usług nowej mobilności) ze zróżnicowanymi potrzebami i preferencjami użytkowników. Projekt ma na celu pomóc użytkownikom w zarządzaniu swoimi podróżami w związku z rosnącą złożonością mobilności w miastach oraz poprawić wydajność usług mobilności.

- **European Pact for Integration (2020-2022)** – to projekt unijny tworzony we współpracy z 13 partnerami zagranicznymi, którego efektem będzie Strategia Integracji, dzięki zaangażowaniu ekspertów tematycznych, samorządowców, organizacji pozarządowych, organizacji działających przy uczelniach, uczelni, samorządów studenckich oraz studentów (w tym studentów zagranicznych). Proces wprowadzenia Strategii Integracji obejmuje badania przeprowadzone dzięki wywiadam pogłębionym, grupom fokusowym, dyskusjom przy Okrągłych Stołach wśród lokalnych ekspertów, konsultacje z partnerami zagranicznymi oraz warsztaty wprowadzania strategii w życie.

5. Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Państwa mieście? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

Jednym z wyzwań jest zapewnienie wszystkim mieszkańcom miasta dostępu do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi. Poprawa infrastruktury technicznej oznacza również rozwój infrastruktury komunalnej. W ostatnich latach stale rozbudowywana jest sieć kanalizacyjna, gazowa, wodociągowa. Rozwój sieci kanalizacyjnej był możliwy dzięki pozyskanym środkom zewnętrznym oraz kontynuowanymi działaniami inwestycyjnymi miasta. Dzięki wprowadzonym działaniom obecnie z sieci kanalizacyjnej korzysta 91,8% mieszkańców, z sieci gazowej 85,8%, a z wodociągowej 95,5%.

Promowanie stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełne i produktywnie zatrudnienia oraz godną pracę dla wszystkich ludzi jest to wyzwanie nie tylko dla Lublina, ale również dla całej ściany Polski Wschodniej. Obecna stopa bezrobocia w Lublinie wynosi 5,7%. Miasto dokłada wszelkich starań, aby zapobiegać kolejnym wzrostom i poprawiać sytuację na rynku pracy. Dzięki działaniom miasta oraz połączeniu Lublina z Warszawą trasą S17, obecnie Lublin postrzegany jest jako kluczowa lokalizacja przedsiębiorstw w Polsce Wschodniej. Miasto Lublin jest również w trakcie opracowania modelu wdrażania studentów zagranicznych na rynek pracy, co jest

jednym z założeń projektu European Pact for Integration. Projekt ten odpowiada także na cel Agendy 2030 dotyczący zmniejszenia nierówności w krajach i między krajami. Jednym z najważniejszych elementów budowania silnej lokalnej gospodarki jest prężna współpraca miasta z biznesem. Poznanie wzajemnych potrzeb i opinii pozwala na wypracowanie optymalnej strategii rozwoju regionu. W najbliższym czasie posłużą temu spotkania biznesowe, podczas których spotkają się reprezentanci władz miasta, eksperci, przedsiębiorcy, reprezentanci organizacji pozarządowych oraz lubelskich uczelni dzięki *śniadaniom biznesowym*, realizowanym w ramach projektu Wymyślmy wspólnie Lublin. Partycypacyjnie tworzymy Inteligentną strategię Lublin 2030.

Budowanie stabilnej infrastruktury, promowanie zrównoważonego uprzemysłowienia oraz wspieranie innowacyjności stanowią wyzwanie dla Lublina. Na przestrzeni lat zaszły już kluczowe zmiany w poprawie infrastruktury technicznej w Lublinie przez rozbudowę dróg, sieci wodno-kanalizacyjnych czy termomodernizację budynków. Zrównoważony rozwój Lublina będzie miał miejsce dzięki zapewnieniu zrównoważonej mobilności w mieście przez zapewnienie dostępu do tras pieszych, ścieżek rowerowych, skwerów, parków publicznych oraz dostępu do dobrej jakości komunikacji publicznej oraz zmniejszony ruch samochodowy w centrum.

Cel Agendy 2030: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu, ma swoje przełożenia w procesie powstawania Strategii Lublin 2030. Miasto dzięki współpracy organizacji pozarządowych oraz Lubelskiej Grupie Badawczej odbyło z mieszkańcami konsultacje dotyczące dobrego sąsiedztwa, miasta dialogu, miasta społecznie wrażliwego, które będą miały przełożenia na zapis w dokumencie Strategii oraz kolejne działania miasta

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin “zrównoważone miasto”?

Oszczędne gospodarowanie zasobami naturalnymi, tak aby pozostawić świat w stopniu jak najmniej przeobrażonym i zniszczonym dla przyszłych pokoleń.

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto pod względem zrównoważonego rozwoju miasta?

„Toruń miastem zrównoważonego rozwoju, chroniącym zasoby przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe oraz promującym działania mające na celu zapewnienie mieszkańcom w aspekcie zmieniającego się klimatu”

3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Państwa mieście pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju ‘zielonego’ transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności - <https://www.un.org.pl/cel11>)

Realizacja Planu adaptacji miasta Torunia do zmian klimatu do roku 2030 poprzez 32 działania adaptacyjne, w tym powołanie Zespołu ds. monitorowania, ewaluacji i aktualizacji MPA

Gmina Miasta Toruń prowadzi programy dotacyjne:

- a. zmianę pieców o niskiej sprawności na źródła bardziej ekologiczne,
- b. wsparcia małej retencji,
- c. usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta
- d. prowadzenie kampanii ekologicznych w ramach NGO

Ad 3a. Dotacje na dofinansowanie kosztów inwestycji dot. likwidacji źródeł niskiej emisji, kwota w budżecie GMT na 2020 r.: 2 420 000,00 zł.:

- w 2020 roku łącznie do realizacji 466 wniosków
- przygotowano 330 umów na łączną kwotę 2.399.396,84 zł:
- rozliczono 215 umów, wypłacono dotacje na kwotę 1.743,788,47 zł

Ad. 3b. Dotacje celowe na zadania służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej związane z wykonaniem systemów do gromadzenia i wykorzystywania wód opadowych i roztopowych w miejscu ich powstania w ramach pilotażowego programu obowiązującego w 2020 r. na podstawie Uchwały RMT nr 401/20 z dnia 18 czerwca 2020 r.

Kwota w budżecie GMT na 2020 r. 400.000 zł., po zmianie planu 350.000 zł (zaangażowane środki 358.800 zł).

- w 2020 roku wpłynęły łącznie 54 wnioski (48 wniosków osoby fizyczne i 6 wniosków osoby prawne),
- do realizacji 48 wniosków (43 wnioski dla osób fizycznych i 5 wniosków dla osób prawnych),
- przygotowano 48 umów dotacyjnych na łączną kwotę 381.800 zł, (w dniu 26.10.2020 r.
- rozliczono 8 umów dotacyjnych na łączną kwotę 17.368,74 zł,

Ad 3c. Realizacja zadania „Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miasta Toruń w 2020 roku”

Unieszkodliwiono blisko 65 Mg odpadów zawierających azbest z 33 posesji.

Kwota w budżecie planowana na 2020 rok: 35 000,00 zł, Koszt realizacji zadania: 34 558,02 zł przy 70% dofinansowaniu z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu

Program Ochrony Środowiska dla miasta Torunia na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2028. – w opracowaniu

Kwota w budżecie planowana na 2020 rok: 26 000,00 zł, Koszt zadania: 17 900,00 zł

Realizacja zadania „Aktualizacja bazy danych źródeł niskiej emisji na terenie miasta Torunia”.

Zadanie w trakcie realizacji. Kwota w budżecie planowana na 2020 rok: 29 000,00 zł, Koszt zadania w 2020 roku: 19 680,00 zł

Ad 3d. Prowadzenie kampanii ekologicznych w ramach NGO

Na dzień 04.11.2020 r. podpisano 9 umów na łączną kwotę 250 215 zł (8 umów w ramach otwartych konkursów ofert na wykonanie zadań publicznych związanych z realizacją zadań GMT – wspieranie zadania oraz 1 umowę w trybie pozakonkursowym w ramach tzw. „małych grantów”).

Kwota w budżecie planowana na 2020 rok: 256 000,00 zł, Koszt zadania w 2020 roku: 255 215,00 zł

Organizacja konkursu fotograficznego przez WŚiE UMT „Dbam o przyrodę nie poruszam się samochodem” oraz internetowego konkursu fotograficznego w ramach Europejskiego Tygodnia Zrównoważonego Transportu przez MZK .

4. Czy Miasto wprowadza jakieś konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania „Dla Miasta Torunia” stanowiąca załącznik do uchwały nr 2/VII/2018 Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia LGD „Dla Miasta Torunia” z dnia 30.07.2018 r.

Do podstawowych form realizacji jego celów statutowych należy: opracowanie i realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju (w skrócie „LSR”); udzielanie wsparcia mieszkańcom obszaru objętego LSR w zakresie przygotowania projektów i pozyskania środków na ich realizację, w tym z programów pomocowych oraz innych projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej; podejmowanie działań mających na celu m.in. aktywizację gospodarczą i zawodową, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i patologiom społecznym na obszarze objętym LSR; szkolenia, warsztaty, seminaria, działania animacji lokalnej; inne działania służące realizacji celów statutowych.

5. Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Państwie mieście? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

Celem jest uczynienie Torunia bezpiecznym, stabilnym i zrównoważonym. Największym wyzwaniem jest wykluczenie ubóstwa i wyłączenia społecznego z przestrzeni miejskiej. Postępująca urbanizacja miasta wpływa na zmniejszanie terenów zieleni.

Miasta powyżej 500 tys. mieszkańców

POZNAŃ

United Nations
Association
Poland

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin “zrównoważone miasto”?

Rozwój zrównoważony zaspokaja potrzeby obecne, nie zagrażając możliwościom zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń. Zgodnie z wypracowanymi przez ONZ oraz Unię Europejską standardami, zrównoważone miasta powinny być projektowane w sposób ograniczający do minimum ich negatywne oddziaływanie na środowisko, z szacunkiem dla lokalnej społeczności, dziedzictwa kulturowego, ale także przy uwzględnieniu rachunku ekonomicznego.

Na zrównoważony rozwój miast zasadniczy wpływ ma jakość usług publicznych, za które odpowiadają władze lokalne. Ważne jest także przeciwdziałanie polaryzacji społecznej oraz partycypacyjne zarządzanie miastem, będące jednym z elementów „dobrego rządzenia”.

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto pod względem zrównoważonego rozwoju miasta?

Cele zrównoważonego rozwoju, szczególnie Cel 11, zostały ujęte w „Strategii Rozwoju Miasta Poznania 2020+”, która została uchwalona przez Radę Miasta Poznania w 2017 r. Główne strategiczne obszary wdrażania rozwiązań wzmacniających trwałą i zrównoważony rozwój miasta obejmują:

mobilność miejską; środowisko naturalne i przeciwdziałanie zmianom klimatu; włączenie i solidarność społeczną, równość płci i bezpieczeństwo; zdrowie fizyczne i emocjonalne; edukację i potencjał kulturowy; wsparcie innowacji i przedsiębiorczości oraz rozwiązania z zakresu inteligentnego miasta.

3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Państwa mieście pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju ‘zielonego’ transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności - <https://www.un.org.pl/cel11>)

W Poznaniu jest realizowanych wiele projektów dotyczących Celu 11 zrównoważonego rozwoju. Działania są ukierunkowane na rozwój ekomobilności, szczególnie transportu zbiorowego, rowerowego i ruchu pieszego, rozwój systemów współdzielenia pojazdów i inteligentnych systemów sterowania ruchem drogowym; rewitalizację Śródmieścia z atrakcyjnym i przyjaznym zagospodarowaniem przestrzeni publicznej, terenów zieleni i terenów nadbrzeżnych rzeki Warty; zwiększenie dostępności mieszkań dla wszystkich mieszkańców; termomodernizację komunalnych budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej; tworzenie przyjaznych i atrakcyjnych przestrzeni publicznych na lokalnych osiedlach; ochronę istniejących i zakładanie nowych terenów zieleni miejskiej oraz wprowadzanie do przestrzeni publicznej rozwiązań opartych na środowisku przyrodniczym; likwidację niskiej emisji pochodzącej z nieekologicznych palenisk domowych; efektywne zagospodarowanie odpadów komunalnych; informację i edukację ekologiczną. Przestrzeń, budynki i usługi publiczne są dostosowywane do potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym z niepełnosprawnościami, seniorów, rodzin z małymi dziećmi, obcokrajowców.

Poniżej przykłady kluczowych wybranych projektów:

· **Ekomobilność:** budowa nowych tras tramwajowych: w centrum miasta wraz z uspokojeniem ruchu samochodowego w ulicy Ratajczaka oraz do dużych nowych osiedli mieszkaniowych na Naramowicach i Ratajach; uruchomienie i rozbudowa systemu Poznański Rower Miejski; rozbudowa dróg i infrastruktury rowerowej (śluzy i kontraruch, parkingi, stojaki i wiaty rowerowe, punkty samodzielnej naprawy rowerów); budowa parkingów P&R poza centrum; uruchomienie systemu sterowania ruchem ulicznym ITS Poznań ze świetlnymi tablicami informacyjnymi dla kierowców i pasażerów transportu publicznego; partycypacja Miasta w uruchomieniu i rozwoju należącej do samorządu Województwa Wielkopolskiego Poznańskiej Kolei Metropolitalnej łączącej Poznań z miejscowościami w Wielkopolsce; uruchomienie i rozwój Poznańskiej Elektronicznej Karty Aglomeracyjnej o funkcjach biletu elektronicznego transportu publicznego z promocyjnym biletom metropolitalnym, ePortmonetki, karty bibliotecznej i karty ID klienta Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej; wdrożenie promocyjnego zintegrowanego biletu Bus-Tramwaj-Kolej; promocyjny bilet transportu publicznego dla uczniów poznańskich szkół oraz dla seniorów od 65 do 70 r. życia; priorytet dla transportu zbiorowego, rowerowego i ruchu pieszego; uspokojenie ruchu samochodowego w centrum miasta; rozwój systemów współdzielenia ekologicznych pojazdów silnikowych (systemy car-, scooter- i hulajnog-sharing), rozwój ekomobilności

· **Zagospodarowanie przestrzeni publicznej:** rewitalizacja Śródmieścia z realizacją projektu Centrum (rewitalizacja ulicy Święty Marcin i ulic przyległych); zagospodarowanie terenów nadbrzeżnych i ożywienie rzeki Warty (Plaże Miejskie, Poznański Tramwaj Wodny, tymczasowa przystań, punktowa infrastruktura rekreacyjna; ciąg pieszo-rowerowy Wartostrada); budowa nowych parków miejskich (np. Park Rataje, Park Bambrów Poznańskich, Park Heweliusza, Park Stare Koryto Warty, Park Strzeleckiego, Park przy ul. Browarnej), kieszonek parków społecznych, naturalnych placów zabaw i otwartych parków przedszkolnych oraz ogrodów pływających, renowacja istniejącej i nowa zieleń przyuliczna; budowa rekreacyjnej infrastruktury leśnej (np. ścieżka w

koronach drzew w leśnictwie Antoninek, wieża widokowa na Szachtach); realizacja programu „Poznań dla Pszczół” (miejska pasieka); realizacja programu „Jerzyki w mieście” (ochrona jerzyków); meble miejskie w przestrzeni publicznej, utworzenie Parku Kulturowego Stare Miasto.

· **Jakość powietrza:** uruchomienie miejskiego programu KAWKA BIS dofinansowującego wymianę nieekologicznych palenisk domowych; program bezpłatnego badania termowizyjnego budynków mieszkalnych „Trzymaj Ciepło”; zielone przystanki (rozchodnik na dachach wiat przystankowych absorbuje pyły i drobne zanieczyszczenia – pomaga w walce ze smogiem); bezpłatny transport publiczny w przypadku przekroczenia poziomu zanieczyszczeń pyłowych; programy informacyjno-edukacyjne: Ekoprogniza, „Atmosfera dla Poznania”, sieć czujników na budynkach szkolnych badających zanieczyszczenie powietrza tworzących system Edukacyjna Sieć Antysmogowa.

· **Poprawa efektywności energetycznej budynków komunalnych:** termoizolacja komunalnych budynków mieszkalnych; termomodernizacja budynków oświatowych; audyty energetyczne i oświetlenia w budynkach użyteczności publicznej; instalacja odnawialnych źródeł energii na budynkach użyteczności publicznej i stacjach rowerów miejskich.

· **Gospodarka obiegu zamkniętego:** uruchomienie Punktu „Drugie Życie przez Powtórne Użycie” przyjmującego niepotrzebny sprawny sprzęt AGD; bezpłatne punkty book-crossing w przestrzeni miejskiej; uruchomienie punktu Centrum Ekonomii Współdzielenie „Po-Dzielnia” łączącego freeshop z centrum edukacyjno-kulturalnym; uruchomienie bezpłatnych givebox-ów na wymianę odzieży w różnych punktach miasta; uruchomienie Instalacji Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych, Biokompostowni czyli nowoczesnej instalacji do odzysku odpadów biodegradowalnych oraz systemu Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (stałych i mobilnego) problemowych i wielkogabarytowych.

· **Dostępność mieszkań:** budowa mieszkań komunalnych i socjalnych oraz mieszkań miejskich w systemie społeczno-czynszowym; realizacja programów: „Mieszkanie na Wynajem z dojściem do Własności”, „Najem socjalny lokali ze wsparciem”, „Mieszkanie dla Seniora”, „Mieszkanie Studyjne dla Seniora”, „Mieszkanie dla Absolwenta”, „Mieszkania wspomagane – treningowe”, mini granty dla seniorów na remont mieszkań; wypłacanie z budżetu Miasta dodatków mieszkaniowych; uruchomienie Miejskiego Biura Najmu; sprzedaż w trybie przetargowym działek miejskich pod budownictwo jednorodzinne.

4. Czy Miasto wprowadza jakieś konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

Misją strategiczną Miasta Poznania jest kształtowanie warunków do współtworzenia miasta przez wszystkich mieszkańców, aby Poznań coraz bardziej stawał się „miastem dla ludzi tworzonym przez ludzi”. **Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+ powstała w otwartym procesie partycypacji społecznej z udziałem mieszkańców, lokalnych przedsiębiorców, środowiska naukowo-akademickiego.** Wspólnie zdefiniowane wartości związane z misją Poznania to otwartość, współodpowiedzialność i współtworzenie.

W Poznaniu realizacja projektów związanych z partycypacją społeczną ma długą tradycję. Już od 20 lat funkcjonuje **system inicjatyw lokalnych** polegający na współdziałaniu mieszkańców i Miasta w celu realizacji zadań publicznych na rzecz społeczności lokalnej w zakresie budowy infrastruktury technicznej. W ramach powoływanych stowarzyszeń, mieszkańcy realizują inwestycje, polegające na budowie: sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, deszczowej, nawierzchni dróg i chodników oraz oświetlenia, partycypując bezpośrednio lub pośrednio od 25% do 50% ogółu kosztów.

W 2012 r. w Poznaniu wdrożony został projekt **budżetu obywatelskiego**, który obecnie wynosi 21 mln zł rocznie. Mieszkańcy mają też możliwość realizacji własnych małych projektów ukierunkowanych na lokalne społeczności w ramach regrantingu w **Centrach Inicjatyw Lokalnych**, a rady osiedli, czyli jednostek pomocniczych Miasta otrzymują z budżetu Miasta środki finansowe na realizację

lokalnych przedsięwzięć, także inwestycyjnych. W 2019 r. rady osiedli otrzymały dofinansowanie w kwocie 23,2 mln zł, w tym 3,5 mln zł stanowiły środki w ramach konkursu grantowego.

Miasto wdrożyło także system otwartych internetowych i bezpośrednich **konsultacji społecznych** na tematy ważne dla rozwoju miasta, w tym planowania przestrzennego i inwestycji drogowych oraz **projekt geoankietowania** z wykorzystaniem cyfrowej mapy miejskiej.

Władze lokalne aktywnie współpracują z organizacjami pozarządowymi, których przedstawiciele są członkami **komisji dialogu społecznego** utworzonych przy 5 wydziałach Urzędu Miasta Poznania oraz Pełnomocniku Prezydenta Miasta Poznania ds. osób z niepełnosprawnościami.

Miasto współpracuje także z przedstawicielami rodzin, seniorów i młodzieży działających w powołanych przez Radę Miasta lub Prezydenta Miasta społecznych ciałach konsultacyjnych: **Młodzieżowej Radzie Poznania, Radzie Rodziny Dużej, Miejskiej Radzie Seniorów**. Została także powołana **Dziecięca Rada Miasta Poznania**, której celem jest kształtowanie postaw prospołecznych już w wieku szkoły podstawowej.

Ponieważ Poznań stanowi szóste miasto w Polsce pod względem liczby obywateli Ukrainy czasowo przebywających w Polsce w celu pracy lub nauki, dlatego też wdrażane są **projekty integrujące i włączające społeczność ukraińską i innych cudzoziemców w życie miasta**. Przykładowo utworzone zostały klasy wyrównawcze dla uczniów z obcym obywatelstwem, rozpoczęto projekt „AktywatorWLKP - wsparcie integracji migrantów w województwie wielkopolskim”, w ramach którego będzie działać **Poznański Ośrodek Integracji POINT** czyli punkt kompleksowej obsługi cudzoziemców na terenie Poznania z zajęciami dla migrantów (szkolenia, nauka języka polskiego, poradnictwo prawne i zawodowe). Docelowo POINT będzie także aktywował do lokalnych działań, budował relacje z lokalną społecznością, służąc wzajemnemu poznaniu i wzajemnej akceptacji.

5. Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Państwa mieście? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

Wyzwania w kontekście zrównoważonego rozwoju zostały zdiagnozowane w trakcie prac nad Strategią Rozwoju Miasta Poznania 2020+. W Kontekście Agendy 2030 należą do nich: wdrożenie koncepcji „zielonego miasta”, tworzenie oraz ochrona funkcjonalnych i dobrze zaprojektowanych przestrzeni publicznych, infrastruktury i usług, dostępność, jakość i komfort transportu publicznego, nadmierne zatłoczenie ulic, poszerzenie oferty mieszkań dostępnych dla wszystkich mieszkańców, zmiany klimatyczne i jakość powietrza w sezonie grzewczym, trendy demograficzne skutkujące starzeniem się mieszkańców, zwiększenie partycypacji publicznej wykorzystującej także dialog międzykulturowy i integrację społeczności lokalnych.

Odpowiedzią na nie jest Strategia Rozwoju Miasta, w której wskazano priorytety strategiczne i objęte nimi działania i kluczowe projekty. Monitoring wdrażania Strategii pokazuje stopień wdrażania poszczególnych priorytetów i działań strategicznych. Opracowano także – zgodne ze zapisami Strategii – programy sektorowe, które zawierają działania operacyjne z poszczególnych dziedzin rozwoju miasta. Należą do nich już istniejące lub opracowywane m.in.: polityka mobilności transportowej, plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego, program rowerowy, miejski plan adaptacji do zmian klimatu, plan gospodarki niskoemisyjnej, program ochrony środowiska przed hałasem, wieloletni program ochrony środowiska, gminny program rewitalizacji, strategia rozwiązywania problemów społecznych, polityka senioralna, polityka prorodzinna, polityka dla ludzi młodych, kierunki działań i zadania Miasta na rzecz integracji osób z niepełnosprawnościami, wieloletni program współpracy z organizacjami pozarządowymi, polityka mieszkaniowa miasta, program gospodarowania mieszkaniowym zasobem miasta.

Realizowane w ich ramach projekty i działania zostały wymienione w pkt. 3 i 4.

W obecnym trudnym czasie globalnej pandemii wszystkie instytucje i jednostki skupiają się na przeciwdziałaniu skutkom lockdownu gospodarki, który został wprowadzony wiosną tego roku. Jednak także w tamtym okresie, władze lokalne wdrażały wiele inicjatyw i projektów skierowanych

do grup społecznie i gospodarczo słabszych i bardziej zagrożonych skutkami pandemii wspierając przede wszystkim seniorów, osoby z niepełnosprawnościami, rodziny z małymi dziećmi oraz małych lokalnych przedsiębiorców. Aktualnie projekty społeczne wznowione po lockdownie muszą być realizowane w innych warunkach sanitarnych i przy większym wykorzystaniu inteligentnych rozwiązań z zakresu ICT. W tym kontekście ważne jest konsekwentne wdrażanie w Poznaniu nowoczesnych rozwiązań z zakresu Smart City. Miasto opracowało Model Smart City Poznań, charakteryzujący się jakością, szeroko rozumianą oszczędnością (m.in. czasu, energii, miejsca) i pragmatyką. Obejmuje rozwiązania uniwersalne, pomysły, z których mogą korzystać wszystkie grupy społeczne i które spełniają kryteria Smart City, czyli są integrujące, innowacyjne, łączące i zaawansowane technologicznie. Wszystkie działania zawierają się w sześciu wzajemnie przenikających się obszarach: jakość życia, środowisko, gospodarka, społeczność, mobilność, cyfrowe miasto i są zgodne ze Strategią Rozwoju Miasta Poznania 2020+.

Opracowanie:

Wydział Rozwoju Miasta i Współpracy Międzynarodowej Urzędu Miasta Poznania

24.09.2020

Miasta powyżej 500 tys. mieszkańców

ŁÓDŹ

United Nations
Association
Poland

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin “zrównoważone miasto”?

Miasta to środowisko życia coraz większej części populacji – mieszka w nich dziś ponad połowa ludzkości, badania wskazują, że wartość ta będzie rosła. Zwracając uwagę na tę tendencję, a także na postępujące coraz szybciej zmiany klimatyczne, koncepcja zrównoważonego miasta nabiera coraz większego znaczenia. Miasto rozwijające się w sposób zrównoważony to takie, które kształtuje swą przestrzeń tak, by pozytywnie wpływała na jego mieszkańców. Obejmuje to cały wachlarz działań, m.in. na rzecz ekologii, edukacji, odpowiedzialnego planowania przestrzennego, czy zdrowia. Z koncepcją tą związana jest także idea miastoodporności. Wskazuje ona, że miasto to jeden organizm, system naczyń połączonych, w którym mieszkańcy, władze, przedsiębiorcy muszą współpracować, by razem stworzyć rozwiązania optymalne dla wszystkich. Miasto rozwijające się w sposób zrównoważony ma łączyć w sobie harmonijnie zarówno komponent gospodarczy, ekologiczny, jak i społeczny.

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto pod względem zrównoważonego rozwoju?

- 1) przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatu - w tym celu powołano w strukturze tut. Urzędu pod koniec 2019 roku nową komórkę – Departament Ekologii i Klimatu. Jej działania są skoncentrowane na realizacji projektów służących poprawie stanu środowiska, szeroko rozumianej edukacji ekologicznej mieszkańców, a także zacieśnianiu więzi między podmiotami zainteresowanymi tą tematyką i realizacją wspólnych przedsięwzięć
- 2) rewitalizacja - rozumiana szeroko - nie tylko jako remonty budynków, dróg, skwerów czy parków, ale wzbogacona o działania miękkie, służące aktywizacji społecznej i przeciwdziałające wykluczeniu
- 3) rozwój kapitału społecznego – bo tylko w ten sposób można pomyślnie i z sukcesem rozwijać pozostałe sfery aktywności w mieście

4) zrównoważony transport - promowanie komunikacji miejskiej i ekologicznych środków transportu.

3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Państwa mieście pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju 'zielonego' transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju?

· elektromobilność - niebawem w całym mieście pojawi się 210 punktów do ładowania aut elektrycznych. Elektryczne pojazdy zasilą również flotę MPK, do której dołączą elektryczne autobusy wraz z systemem szybkiego ładowania pojazdów na krańcówkach oraz systemem wolnego ładowania na zajezdni Limanowskiego; dzięki współpracy z podmiotem zewnętrznym, we wrześniu trafiły do Zarządu Dróg i Transportu i Zarządu Zieleni Miejskiej rowery elektryczne, które posłużą pracownikom jednostek do codziennej pracy na ulicach naszego miasta. Zamiast samochodu - ekologiczna forma kontrolowania dróg i zieleni w mieście.

· kompleksowy program integracji sieci niskoemisyjnego transportu publicznego w metropolii łódzkiej wraz z zakupem taboru do obsługi trasy W-Z oraz innych linii komunikacyjnych i modernizacją zajezdni tramwajowych w Łodzi – projekt dofinansowany z funduszy UE: budowa i przebudowa torowisk, zakup nowoczesnych jednostek do obsługi linii komunikacyjnych, modernizacja zajezdni

· czujniki jakości powietrza - w wyniku trójstronnej współpracy Miasta z łódzką Veolią i producentem czujników Airly w mieście zostanie zamontowane 20 czujników jakości powietrza zakupionych przez Veolię, dzięki czemu na terenie miasta poszerzona zostanie już istniejąca sieć tych urządzeń - na każdym łódzkim osiedlu będzie co najmniej 1 czujnik, Airly zaś postawi "kropkę nad i" nieodpłatnie udostępniając Miastu dane dotyczące monitoringu jakości powietrza w czasie rzeczywistym, w formie umożliwiającej ich przystępną prezentację na urzędowym Ekoportalu, a także w formie mapy z lokalizacją czujników na terenie Miasta. Dzięki tej współpracy łodzianie dostaną przystępną informację o stanie powietrza w okolicy ich miejsca zamieszkania, będzie to niejako dopełnienie informacji dotychczas prezentowanych na podstawie pomiarów istniejących stacji monitoringu jakości powietrza

· wymiana pieców - dotacja do trwałej eliminacji palenisk nieekologicznych

· łódzkie szkoły dla klimatu - złożony wniosek o dofinansowanie na projekt edukacyjno-inwestycyjny skierowany do wszystkich publicznych szkół podstawowych i ponadpodstawowych na terenie miasta Łodzi. Celem części edukacyjnej projektu jest trwała zmiana postaw odbiorców w zakresie troski o środowisko przyrodnicze ze szczególnym uwzględnianiem zagadnień związanych ze zmianami klimatu. Część inwestycyjna to budowa/instalacja w 112 placówkach atrakcyjnych dla oka systemów małej retencji, by program edukacji ekologicznej wzbogacić o element empiryczny, pozwalający na bezpośredni kontakt z ekologicznym rozwiązaniem. Część inwestycyjna projektu będzie również jednym z elementów przeciwdziałania suszy i wdrożeniu małej retencji wód opadowych i roztopowych na terenie Miasta Łodzi. Efekt inwestycyjny w łódzkich szkołach podstawowych i ponadpodstawowych to 112 systemów małej retencji (zbiorniki do gromadzenia deszczówki), 101 ogrodów deszczowych, 102 ogródki dydaktyczne/parklety o charakterze edukacyjnym, tablice informacyjne-edukacyjne

· sukcesywna termomodernizacja obiektów należących do miasta

- aktywizacja społeczna (m.in: tytka seniora - broszura informacyjna na temat wydarzeń w mieście dedykowanych tej grupie społecznej, fit młodziaki - działania prozdrowotne dla uczniów klas VI-VIII, miękkie działania związane z przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu realizowane obok projektów infrastrukturalnych Rewitalizacji Obszarowej,
- Zielona Łódź - zajęcia sportowe i imprezy kulturalne w łódzkich parkach)
- rewitalizacja przestrzeni miejskiej - projekty Rewitalizacji Obszarowej dofinansowane z funduszy unijnych, dzięki nim remontowane są budynki, drogi, przestrzenie publiczne, co powoduje wzrost komfortu życia mieszkańców
- EXPO Horticultural - planowana organizacja międzynarodowej wystawy, która odpowiada na potrzeby: życia w zgodzie z naturą, rozwoju inteligentnych miast, odpowiedzialnego rolnictwa i ogrodnictwa oraz kluczowych zmian ekologicznych. To platforma do wymiany doświadczeń i prezentacji osiągnięć w dziedzinie zrównoważonego rozwoju, działań na rzecz środowiska oraz rozwiązań na klimatyczne problemy świata.
- rewaloryzacja terenów zieleni:
  - a) "Od:Nowa Parku Helenów" – otrzymaliśmy dofinansowanie na pierwszy z dwóch etapów prac zaplanowanych przez Miasto Łódź, mających na celu przywrócenie świetności tego historycznego miejsca. W jego ramach zakłada się zwiększenie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej parku, m.in. dzięki utworzeniu ścieżek edukacyjnych oraz adaptacji części istniejącego, drewnianego budynku – dawnej restauracji Anstadtów, celem utworzenia infrastruktury towarzyszącej, ogrodu kultury i widowni na skarpie. Całość prac ma na celu rewitalizację Helenowa, poprzez stworzenie warunków dla rozwinięcia oferty kulturalnej. Rozpoczęliśmy zatem etap, który nazwano „Helenów kulturalny”. Od:Nowa Parku Helenów to pierwszy krok w kierunku powiększania atrakcyjnych terenów zieleni w mieście. Planujemy m.in. opracowanie połączenia z sąsiednimi obszarami tego typu, m.in. z Parkiem Ocalałych i Parkiem Staromiejskim, dającego w efekcie formę ścieżki turystycznej, rekreacyjnej, trasy dla aktywności sportowej i edukacyjnej, które stanowić będą uzupełnienie głównego Szlaku Zielonego.
  - b) Szlak turystyczny Doliny Sokołówki – w planach jest stworzenie zielonego korytarza komunikującego Las Łągiewnicki z trasami rowerowymi przy alei Włóknarzy i przebiegającego wzdłuż rzeki Sokołówki przez trzy tereny zieleni urządzonej zlokalizowane w dolinie rzecznej: Park nad Sokołówką, Park im. Mickiewicza i Staw Wasiaka. Głównym celem projektu, obok utworzenia atrakcyjnego turystycznie i krajobrazowo szlaku pieszo-rowerowego, jest rewaloryzacja terenów w dolinie Sokołówki, w tym przywrócenie świetności historycznego Parku Mickiewicza, podkreślenie walorów przyrodniczych doliny rzeki, utworzenie infrastruktury turystycznej oraz rozszerzenie wachlarza funkcji dostępnych w parkach wraz z komponentem edukacji ekologicznej, historycznej i kulturowej, a także podniesienie jakości i szerokie udostępnienie przestrzeni publicznych i terenów zieleni w mieście. Bardzo ważnym aspektem projektu jest również "odzyskanie" rzeki Sokołówki - stworzenie przyjaznej mieszkańcom i turystom przestrzeni nad rzeką, która w chwili obecnej płynie nieatrakcyjnym korytem.

4. Czy Miasto wprowadza jakieś konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

- a) nowa strategia – już poprzednia strategia rozwoju Łodzi powstała w sposób partycypacyjny. Obecnie przystępujemy do budowy nowej strategii rozwoju, zakładającej stałe współzarządzanie

miastem przez mieszkańców. Oczywiście, tworzona jest również przy ich aktywnym udziale. Zakłada m.in. rozszerzenie formuły partnerstwa publiczno-prywatnego, także przy mikroprojektach oraz wdrożenie systemu miejskich grantów dla lokalnych inicjatyw mieszkańców. Ponadto, już teraz powstało w strukturach Urzędu Biuro Aktywności Miejskiej, gdzie mieszkańcy będą mogli zgłaszać swoje pomysły i wspólnie z urzędnikami przygotowywać plany realizacyjne.

- b) konsultacje społeczne najważniejszych projektów
- c) budżet obywatelski
- d) "Plan dla osiedli" jako wynik spacerów i rozmów z mieszkańcami o najistotniejszych potrzebach poszczególnych osiedli
- e) EKOpakt, czyli forma współdziałania z miastem różnych grup interesariuszy, w tym biznesu, uczelni i samych mieszkańców - dla realizacji celów ekologicznych, np. zazieleniania przestrzeni i wdrażania na obszarze miasta rozwiązań prośrodowiskowych; szczególny nacisk położony jest na współpracę z biznesem, dla którego powstał pakiet możliwych form współpracy, ułatwiający podjęcie decyzji co do zakresu/kształtu wsparcia
- f) system dotacji i dofinansowań dla mieszkańców: dotacja do trwałej eliminacji palenisk nieekologicznych, plan wsparcia mikroretencji - program dotacyjny dla wspólnot mieszkaniowych, który rusza od początku października, program „zielone podwórka”
- g) panel obywatelski - zorganizowano pierwszą edycję panelu (również online), dotyczącą kształtowania zieleni w mieście, wspólnych propozycji działań na rzecz poprawy stanu zieleni i przeciwdziałaniu skutkom suszy

5. Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Państwie miście? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

Wyzwaniem dla nowego Departamentu Ekologii i Klimatu jest edukacja ekologiczna, uświadomienie łodzianom faktu, że każdy, zaczynając od zmiany swoich przyzwyczajeń i nawyków ma wpływ na zmniejszenie negatywnych skutków zmian klimatycznych; kształtowanie pozytywnych wzorców zachowań, istotne jest także włączenie biznesu i kultury w działania proekologiczne, wypracowanie mechanizmu skutecznego pozyskiwania środków zewnętrznych wobec ogromu potrzeb, którym budżet miasta nie zawsze jest w stanie sprostać. Rzecz jasna, niełatwym wyzwaniem – jak wszędzie na świecie – jest aktywizacja wokół tych projektów lokalnej społeczności. Dlatego właśnie nowa strategia miasta zakłada jako jeden ze swych najważniejszych celów – budowę kapitału społecznego, wzmocnienie odporności Łodzi na kryzysy – w tym ekologiczny, realizację projektów opartych na oszczędzaniu zasobów naturalnych, w tym wody, wciąganie lokalnego biznesu i społeczności w realizację programów poświęconych niwelowaniu negatywnych skutków zmian klimatu.

Dyrektor
Wydziału Kształtowania Środowiska

Anna Wierzbicka

Miasta powyżej 500 tys. mieszkańców

WROCLAW

United Nations
Association
Poland

1. Jak zdefiniowałoby Państwo termin “zrównoważone miasto”?

Zrównoważone miasto to takie które zaspokaja potrzeby swoich mieszkańców w wielu aspektach m. in. w zakresie zdrowia publicznego, a co za tym idzie jakości życia, mobilności miejskiej, czyli sprawnego i bezpiecznego przemieszczania się pieszo, rowerem, transportem publicznym i samochodem, dostępu do zieleni, co sprzyja poprawie jakości zamieszkiwania i przemieszczania się, mieszkalnictwa, kultury, przedsiębiorczości. Miasto zrównoważone nie „daje” każdemu po równo, ale odpowiada na potrzeby swoich mieszkańców szukając ciągle najlepszych rozwiązań przestrzennych i społecznych.

2. Jakie główne cele stawia przed sobą Miasto pod względem zrównoważonego rozwoju miasta?

Zgodnie ze **Strategią Wrocław 2030** (Uchwała Nr LI/1193/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 15 lutego 2018 r. w sprawie strategii rozwoju Wrocławia pod nazwą „Strategia Wrocław 2030”) miasto dąży do **zrównoważonego rozwoju opartego na wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych mieszkańców oraz kreatywności, innowacyjności i przedsiębiorczości**. Wizja jest zgodna z Kartą Lipską, unijnym dokumentem, przyjętym w 2007 r., który postuluje zrównoważony rozwój miast. W rozwoju zrównoważonym dobrobyt gospodarczy, równowaga społeczna i zdrowe środowisko są równie ważne. W myśl tej zasady nie ma „postępu społecznego i wzrostu gospodarczego” bez „równowagi społecznej w miastach i pomiędzy nimi” oraz gwarancji „różnorodności kulturowej i wysokiej jakości standardów w zakresie projektowania, architektury i środowiska”.

Strategia rozwoju Wrocławia przyjmuje **trzy główne składniki wizji rozwoju: zrównoważony rozwój, wysoka jakość życia i gospodarka oparta na wiedzy**. Strategia przyjmuje siedem priorytetów działań: mobilność, poprzez rozwijanie transportu publicznego; jakość środowiska i przestrzeni miejskiej; przedsiębiorczość; gospodarka kreatywna i innowacyjne powiązana z nauką; zdrowi i aktywni mieszkańcy; miasto otwarte oraz wspólne rządzenia.

Z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju najistotniejsze są cele związane z **mobilnością, jakością środowiska i przestrzeni miejskiej oraz udziałem społeczeństwa w „rządzeniu” miastem.**

W zakresie mobilności

Miasto Wrocław w roku 2013 przyjęło dokument strategiczny pn. Wrocławska polityka mobilności (WPM)(*Uchwała Nr XLVIII/1169/13 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 19 września 2013 r. w sprawie Wrocławskiej polityki mobilności*), w której zostały opisane i wyznaczone cele podstawowe w zakresie zrównoważonej mobilności miejskiej. **Cele te opierały się na dążeniu do ciągłego wzrostu udziału ruchu niesamochodowego w ogólnej liczbie podróży w mieście, tak aby w roku 2020 osiągnął on nie mniej niż 60 % a w dalszej perspektywie nie mniej niż 65%.** Idąc w kierunku wzmocnienia tej strategii oraz rozszerzenia o plan operacyjny Miasto w roku 2018 opracowało Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (PZMM)(*Uchwała Nr VIII/194/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 kwietnia 2019 r. w sprawie przyjęcia „Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Wrocławia”*), w którym cel 65% ruchu niesamochodowego wskazano do osiągnięcia na rok 2024. Rok ten jest o tyle kluczowy, że przypada na czas ewaluacji PZMM. W PZMM wyznaczono także cel na dalszy horyzont, czyli rok 2028, po to, aby dążenie do bardziej zrównoważonej mobilności miejskiej było procesem ciągłym i stałym w przekazie społecznym. Oba dokumenty zostały przyjęte uchwałą przez Radę Miejską Wrocławia, co oznacza, że zyskały dodatkowo mandat poparcia politycznego.

PZMM na najbliższe 5 lat zdefiniował 10 ważnych celów dla 6 obszarów mobilności, stanowiących uszczegółowienie celów WPM. Definiują one Wrocław jako miasto: przestrzennie koordynowane, szybkich przemieszczeń, przestrzeni zorganizowanej, bezpieczne w ruchu, systemów zintegrowanych i komfortowej podróży.

Ścisła korelacja planowania przestrzennego i transportu odnalazła swój wyraz także w dokumencie *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia (2018)* (*Uchwała Nr L/1177/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 stycznia 2018 r. w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia*), a w którym Polityka zrównoważonej mobilności jest jednym z filarów.

Najważniejszym celem w zakresie zrównoważonej mobilności jest takie kształtowanie przestrzeni miejskiej, aby przemieszczanie w mieście było sprawne i wygodne, przyczyniało się do zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańcom oraz było przyjazne środowisku.

Cel należy będą realizowane na dwóch płaszczyznach:

1. przestrzennej – poprzez odpowiednie ukształtowanie struktury miasta jako całości, które zmniejszy odległości do pokonania lub wyeliminuje potrzebę podjęcia wielu podróży; służy temu zwiększenie zwartości miasta, wzmacnianie istniejących i stymulowanie powstania nowych ośrodków usługowych, tworzenie możliwości zaspokojenia wielu potrzeb lokalnie, sytuowanie skupisk miejsc zamieszkania, pracy, nauki i korzystania z usług wzdłuż tras transportu zbiorowego o dużych możliwościach przewozowych,
2. infrastrukturalnej – poprzez rozwój takiego systemu transportowego, w ramach którego dopuszcza się różne sposoby przemieszczania się: transportem zbiorowym, samochodem osobowym, rowerem lub pieszo, jednak przy zachowaniu priorytetu dla transportu niesamochodowego, szczególne znaczenie ma tu rozwój transportu zbiorowego oraz jego pełna integracja z rozwiązaniami umożliwiającymi łatwe i sprawne zmiany środków transportu.

W zakresie jakości środowiska i przestrzeni miejskiej

W dokumencie **Strategia Wrocław 2030** w opisie Priorytetu 2 „Jakość środowiska i przestrzeni miejskiej” jednym z głównych kierunków jest stworzenie efektywnego systemu retencjonowania wód opadowych i roztopowych oraz budowania odporności miasta na zmiany klimatu.

Dlatego we wrześniu 2019 r. Rada Miejska Wrocławia przyjęła **„Plan adaptacji miasta Wrocławia do zmian klimatu do roku 2030 (MPA)”** (*Uchwała Nr XIII/342/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 września 2019 r. w sprawie „Miejskiego Planu Adaptacji do zmian klimatu do roku 2030”*), który opisuje wyzwania klimatyczne jakie stoją przed miastem i wskazuje, jak możemy się na nie przygotować. **Cele zapisane w Planie Adaptacji dla Wrocławia dotyczą głównie sektorów najbardziej wrażliwych na zmiany klimatu tj.: gospodarki wodnej, sieci infrastrukturalnych, gospodarki przestrzennej i zdrowia publicznego.**

Plan adaptacji miasta Wrocławia do zmian klimatu stał się obowiązującym elementem strategii klimatycznej miasta, której wdrożenie oznaczać będzie poprawę jakości życia mieszkańców oraz zwiększenie komfortu w sytuacji wystąpienia ekstremalnych warunków pogodowych takich jak np. fale upałów, m.in. poprzez lepszy dostęp do miejsc zacienionych, do zieleni i do wody, a także bardziej powszechną informację dotyczącą zagrożeń związanych ze zmianami klimatu oraz wskazówek dotyczących sposobu życia i postępowania w nowych warunkach klimatycznych. Działania adaptacyjne dotyczy większości działań miasta związanych nie tylko bezpośrednio z gospodarowaniem wodami opadowymi czy zielenią, ale także ze zrównoważoną mobilnością, budownictwem, energetyką, jakością powietrza czy rozwojem gospodarczym.

Wrocław jest miastem o wyjątkowej różnorodności krajobrazów: dolin rzek małych, średnich i dużych, każda o odmiennym charakterze i „osobowości”, rozległe tereny parkowe, ogrody przydomowe i działkowe, lasy. Zieleń Wrocławia to tereny przyrodnicze, pokryte roślinnością o funkcjach ekologicznych, ochronnych, rekreacyjnych i estetycznych, występujące w całej przestrzeni miasta i zajmujące 51,53% (bez terenów rolniczych) jego powierzchni. Zieleń Wrocławia tworzą różnorodne formy przestrzenne zieleni, np. parki, skwery, zieleńce, lasy, łąki, ogrody działkowe, pola uprawne, aleje.

Dlatego w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia* ustalono zasadę kształtowania **„Zieleni bez granic”**, w której akcentuje się potrzebę traktowania terenów zieleni na równi z innymi formami zagospodarowania terenu. Planowanie rozwoju miasta w myśl tej idei ma doprowadzić do zaniku tradycyjnej granicy pomiędzy strukturą urbanistyczną a przyrodniczym otoczeniem i określa ich relację wg trzech poziomów: dominującego, równorzędnego i współtworzącego, z których każdy tworzy swoją strefę w przestrzeni miasta.

Strefa zieleni dominującej obejmuje obszary kluczowe z punktu widzenia ochrony wartości przyrodniczych, ochrony korytarzy ekologicznych i bioróżnorodności. Część tych terenów objęta jest formami ochrony przyrody. Wśród nich najwyższą rangą przyrodniczą odznaczają się wnętrza dolin rzecznych i tereny leśne.

Strefa zieleni równorzędnej integruje i stwarza możliwości współistnienia człowieka i przyrody na obszarach zabudowanych – przenika tereny mieszkaniowe o zróżnicowanych stylach zamieszkiwania i tereny usługowe.

Strefa zieleni współtworzącej stanowi zielony bufor od obszarów o najwyższym stopniu uprzemysłowienia. Jest to zieleni towarzysząca obiektom przemysłowym, która pełni przede wszystkim funkcję izolacyjną i stanowi oprawę plastyczną zabudowań.

Studium obejmuje podstawowy system przyrodniczy, obszarowe formy zieleni w przestrzeni zurbanizowanej miasta oraz liniowe formy zieleni, tworzące ciągły system, odpowiadający idei zielonej infrastruktury. Strukturę uzupełniają punktowe formy zieleni – pomniki przyrody oraz osobliwości dendrologiczne.

We wszystkich strefach zieleni ustala się polityki przestrzenne, określające zasady kształtowania środowiska przyrodniczego i zieleni, mające na celu ochronę i zachowanie najważniejszych elementów poszczególnych krajobrazów miejskich oraz przede wszystkim zachowanie ciągłego systemu przyrodniczego. W Studium określa się także zasady ochrony i kształtowania poszczególnych komponentów środowiska: powietrze, wody, klimat, hałas, bioróżnorodność i inne.

Celem Studium jest promowanie i rozwijanie **miasta zwartego, policentrycznego, o odpowiednio gęstej i wielofunkcyjnej zabudowie, wygodnego do przemieszczania się pieszo, rowerem i komunikacją publiczną, zmniejszającego uzależnienie od samochodu**. Harmonijne, zwarte miasto winno się cechować: komfortowym zamieszkiwaniem, innowacyjną gospodarką, bogactwem dziedzictwa kulturowego, zrównoważoną mobilnością oraz „zielenią bez granic”. Przyjęto zasadę, że wszystkie niezabudowane tereny w mieście są obszarami zieleni, stanowiąc jednocześnie ekosystem przyrodniczy miasta. System zieleni dominującej oparty na dolinach rzecznych, lasach, większych parkach i planowanych klinach zieleni będzie stanowił element zielonej infrastruktury we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym.

Jednym z celów długoterminowych zdefiniowanych w **Programie ochrony środowiska dla miasta Wrocławia na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2025** jest: „Ograniczenie negatywnych skutków powodzi i suszy oraz minimalizowanie ryzyka występowania sytuacji nadzwyczajnych z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju oraz poszanowaniem zasobów przyrody i niepogarszania stanu środowiska”. W ramach zaproponowanych kierunków działań zmierzających do osiągnięcia ww. celu zauważono potrzebę realizacji działań przestrzennych zatrzymujących wody deszczowe w miejscach ich opadu, poprzez racjonalną gospodarkę wodami opadowymi na terenach miejskich.

W obliczu postępującego kryzysu klimatycznego Miasto Wrocław podejmuje i intensyfikuje działania w zakresie mitygacji i adaptacji do zmian klimatu, zgodnie ze strategią klimatyczną Wrocławia, na którą składają się: **Plan Gospodarki Niskoemisyjnej, Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu do roku 2030** oraz **SECAP - Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu**, a także akty prawa miejscowego, wspierające m.in.: rozwój zielonych dachów i OZE, retencjonowanie wód opadowych oraz prowadzenie edukacji w zakresie adaptacji do zmian klimatu, a tym samym przeciwdziałanie kryzysowi klimatycznemu.

3. Czy mogliby Państwo podzielić się konkretnymi inicjatywami i projektami już zrealizowanymi (lub w trakcie realizacji) w Państwa mieście pod kątem poprawy jakości powietrza, rozwoju ‘zielonego’ transportu publicznego, zagospodarowania przestrzennego lub innych inicjatyw mających na celu wdrażanie założeń 11 celu zrównoważonego rozwoju (zrównoważone miasta i społeczności - <https://www.un.org/pl/cell11>)

Miasto Wrocław realizowało i nadal realizuje szereg projektów edukacyjnych i inwestycyjnych, które przyczyniają się do poprawy klimatu miasta i jakości życia w mieście. Są to m. in. realizacja nasadzeń zieleni w obrębie podwórek, pasów drogowych, skwerów, rewitalizacje i remonty placów zabaw, działania realizowane na terenie placówek oświatowych (np. sadzenie pnączy, rozszczelnianie i przekształcanie powierzchni utwardzonych w powierzchnie biologicznie czynne, działania związane z gospodarowaniem wodami opadowymi w pasach ulicznych i terenach zabudowanych, instalowanie źródeł ulicznych na terenach szkół i przedszkoli.

W mieście realizowanych jest wiele różnorodnych programów wpisujących się w ideę adaptacji do zmian klimatu np. **Szare na zielone, Złap deszcz, Lubię deszcz, projekty Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego** (w większości obejmujące realizację terenów zieleni), programy edukacyjne m. in. **kalendaryz edukacyjny** dla dzieci szkolnych w ramach którego realizowane są warsztaty lub wyjazdy związane m. in. z poszerzaniem wiedzy o zmianach klimatycznych, działania w zakresie pielęgnacji, uzupełniania, rewitalizacji terenów zieleni. W ramach pilotażowego projektu **GrowGreen** na osiedlu Ołbin, testowany jest wpływ rozwiązań błękitno – zielonej infrastruktury w przestrzeni silnie zurbanizowanej na warunki mikroklimatyczne. Elementem mitygacji zmian klimatycznych jest wykonanie i udostępnienie mieszkańcom **Mapy potencjału solarne**go. Mapa identyfikuje miejsca

najbardziej predysponowane do lokalizacji instalacji odnawialnych źródeł energii pozyskujących energię ze słońca. Wszystkie te działania są elementem wdrażania miejskiego planu adaptacji.

W ramach realizacji Planu adaptacji miasta Wrocławia do zmian klimatu wszystkie jednostki miejskie lub podmioty realizujące inwestycje na obszarach miejskich zobowiązane są do wprowadzania do działań inwestycyjnych rozwiązań adaptujących przestrzenie publiczne do zmian klimatu. Pomocne w tym są **katalogi dobrych praktyk (np. gospodarowania wodami opadowymi w obrębie ulic i terenów zabudowanych i standardy np. planowania i projektowania ulic z uwzględnieniem zielono-niebieskiej infrastruktury oraz Karty informacyjne do standardów ochrony drzew w inwestycjach).**

Jakość powietrza

Działania miasta Wrocław realizowane w ramach akcji „Zmień piec” wpisują się w realizację celu 11: *„Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu”*, w szczególności w zadanie 11.6: *„Do 2030 roku obniżyć niekorzystny wskaźnik negatywnego oddziaływania miasta na środowisko per capita, zwracając szczególną uwagę na jakość powietrza oraz gospodarowanie odpadami komunalnymi i innymi zanieczyszczeniami.”*

Na etap wprowadzający do planowanej kampanii, składały się szeroko zakrojone badania – dotyczące zarówno samego przedmiotu działań, czyli identyfikacji źródeł ciepła opalanych paliwami stałymi, jak i badania podmiotowe - socjologiczne - sprawdzające nastawienie mieszkańców miasta do problematyki zanieczyszczeń powietrza, tematu smogu, rezygnacji z pieców węglowych oraz innych, powiązanych zagadnień. Wyniki badań i analiz przeprowadzonych z udziałem naukowców z Politechniki Wrocławskiej oraz codzienna praca merytoryczna miejskich doradców energetycznych, przyczyniły się do powstania szeroko zakrojonej kampanii, której celem jest poprawa jakości powietrza w mieście.

„Wrocław bez smogu” to kompleksowy program, który obejmuje m.in. takie elementy, jak:

- dofinansowanie kosztów wymiany pieców (do 15 tys. zł) – KAWKA Plus;
- zwolnienia i ulgi w czynszach dla najemców komunalnych, którzy zdecydowali się na wymianę pieca;
- dofinansowanie wymiany drewnianych, nieszczelnych okien (do 5 tys. zł) – Termo KAWKA;
- dopłaty do rachunków za ogrzewanie dla osób, które zlikwidowały piece na paliwa stałe (do 4 tys. zł. rocznie) – Lokalny Program Osłonowy.

Wrocław planuje do 2024 r. zlikwidować wszystkie piece pozaklasowe w miejskim zasobie komunalnym, na co przeznaczy kwotę 330 mln zł. Dzięki temu możliwa będzie realizacja tzw. „uchwały antysmogowej” nr XLI/1405/17 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze Gminy Wrocław ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

Kluczowym elementem kampanii „Wrocław bez smogu” jest akcja „Zmień piec”. Filarem tej akcji, jest wszechstronna pomoc w likwidacji pieców węglowych – od wsparcia informacyjnego, dotyczącego obowiązujących procedur i przepisów, poprzez wskazanie źródeł finansowania takiej wymiany, aż po edukację w zakresie zasad optymalnej eksploatacji nowych źródeł ciepła. Wiedza i doświadczenie, wynikające z poznania problemów i potrzeb mieszkańców, pozwoliły na odpowiednie przygotowanie materiałów i metod edukacyjnych oraz dobór dopasowanych środków komunikacji, dzięki którym akcja dociera do osób, które najbardziej takiego wsparcia potrzebują.

„Zmień piec” to przede wszystkim spotkania z mieszkańcami wrocławskich osiedli, doradztwo energetyczne, szeroko zakrojona kampania outdoorowa, działania medialne oraz internetowe. Głównym założeniem akcji jest jednak bezpośrednie dotarcie do osób tych dzielnic Wrocławia, w których

zagęszczenie pieców jest największe, dlatego też akcję rozpoczęto od spotkań informacyjnych na dedykowanych osiedlach. Równocześnie rozpoczął się cykl „Czwartek z doradcą energetycznym”, w ramach którego w co tydzień wrocławscy doradcy „spotykali się” z czytelnikami na łamach gazety „Fakt”. Artykuły były krótkimi poradnikami na co zwrócić uwagę przy wyborze ogrzewania, czy jak otrzymać 20 000 złotych na nowe źródło ciepła oraz wymianę okien. Oprócz „Faktu” o „Zmień piec” w można było przeczytać także w Gazecie Wyborczej, Wroclife, Gazecie Sąsiedzkiej, Gazecie Południowej, Głosie Mordoru oraz na łamach 12 gazetek osiedlowych. Chcąc szerzej wyjść na przeciw potrzebom wrocławskiej społeczności, wystartowały również weekendowe akcje informacyjne - w wielu strategicznych punktach Wrocławia, stanęły namioty, w których wolontariusze doradzali mieszkańcom w jaki sposób zamienić piec na paliwo stałe na ekologiczne źródło ciepła. Na zainteresowanych czekały ulotki z pakietem dedykowanych programów dotacyjnych.

Oprócz działań mających na celu bezpośredni kontakt z mieszkańcami, mocny nacisk położono także na szeroko zakrojoną akcję w Internecie oraz mediach społecznościowych. Powstała nowa strona internetowa zmienpiec.pl, fanpage akcji, uruchomiony został także „chatbot” - wirtualny asystent miasta Wrocław. Chatbot pomaga m.in. znaleźć najważniejsze informacje dotyczące wymiany pieców we Wrocławiu, odszukać szczegóły dotyczące programów dofinansowań czy uzyskać odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania. W ramach działań internetowych powstał m.in. cykl nagrań „Ekspert radzi”. Były to spotkania online z wrocławskimi doradcami energetycznymi, z kominiarzem, strażnikiem miejskim, radcą prawnym, inżynierem czy lekarzem. Zaproszeni goście poruszali różne aspekty wymiany pieca – od szczegółów dotyczących rodzajów ogrzewania ekologicznego, przybliżenia zasad programów dofinansowań, przez kwestie prawne – na co szczególnie należy zwrócić uwagę podczas procesu wymiany pieca, aż po kwestie zdrowotne – z czego składa się smog oraz w jaki sposób wpływa na nasze zdrowie i życie. Podobna formuła spotkań prezentowana była także w programie telewizyjnym „ZMIENŃ PIEC” w TVP Wrocław, którego celem było zwiększenie świadomości wrocławian na temat smogu i czynników jego powstawania. Prowadzący, przy wsparciu ekspertów, przedstawiał nie tylko najważniejsze zagadnienia dotyczące zanieczyszczenia powietrza, ale przede wszystkim przybliżał miejskie programy dofinansowujące i wspierające wymianę pieców na bardziej ekologiczne.

Aby jeszcze skuteczniej dotrzeć z przekazem akcji, miasto Wrocław postanowiło także zaangażować mieszkańców nie tylko jako beneficjentów programów miejskiego wsparcia, lecz również otworzyło możliwości współpracy wrocławian ze stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi. Zdecydowano, aby do działań propagujących ideę konieczności wymiany starych węglowych źródeł ciepła, włączyć prężnie działające lokalnie organizacje pozarządowe. Cel to zwiększanie świadomości mieszkańców Wrocławia w zakresie korzyści wynikających z eliminacji niskiej emisji poprzez prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych. Działania ukierunkowane są na wsparcie mieszkańców tych osiedli, na których, według raportu opracowanego przez Politechnikę Wrocławską, występuje największe zagęszczenie źródeł ciepła na paliwo stałe.

Zadania jakie zostały postawione przed NGO, to m. in: bezpośrednie dotarcie z informacją o akcji „Zmień Piec” do mieszkańców posiadających stare piece i przekonywaniu ich do skorzystania z finansowego i merytorycznego wsparcia przy wymianie pieca oraz udzielaniu pełnej informacji na temat instrumentów finansowych oferowanych przez Gminę Wrocław, wsparcie mieszkańców w procesie wymiany nieekologicznych źródeł ogrzewania poprzez asystę na wybranych odcinkach realizacji inwestycji, zaangażowanie interesariuszy akcji wymiany pieców do wspólnych działań skierowanych do mieszkańców: m.in. przedsiębiorców i ich stowarzyszeń, innych partnerów instytucjonalnych: np. parafii, środowisk medycznych, uczelni wyższych, organizacji pozarządowych, Centrów Aktywności Lokalnej, zarządców itp. oraz prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych wspierających realizację powierzonego zadania publicznego.

W ramach współpracy z NGO, rozpoczęto następujące działania:

1. Stałe dyżury Asystentów „Zmień Piec”, którzy po przeszkoleniu przez doradców energetycznych Gminy w zakresie programów Kawka Plus, Termo Kawka, Lokalnego Programu Osłonowego, Zwolnienia z Czynszu oraz innych programów wsparcia, pełnią w stałych miejscach ustalonych z Gminą, w określonych dniach i godzinach dyżury konsultacyjne, na które zapraszani są mieszkańcy.
2. Asystenci ZP informują także o akcji „Zmień Piec” na wybranych wydarzeniach na swoich osiedlach w ramach tzw. mobilnych punktów informacyjnych, organizowanych w przestrzeni publicznej, w miejscach uczęszczanych przez mieszkańców, z uwzględnieniem miejsc handlu oraz miejsc kultu religijnego.
3. Oplakatowano bramy i rozdysponowano „pod drzwiami” materiały informacyjne, zaproszenia na spotkania/dyżury z Asystentem Zmień Piec, a także przeprowadzono akcje informacyjne za pośrednictwem lokalnych mediów.
4. Podczas spotkań z mieszkańcami Asystenci opowiadają szczegółowo o miejskich dofinansowaniach i dopłatach do rachunków za ogrzewanie, a także o łączeniu programu „Czyste Powietrze” i ulgi termomodernizacyjnej z dotacjami oferowanymi przez miasto. Dzięki wsparciu Archidiecezji Wrocławskiej, nawiązano również współpracę z parafiami, które podczas ogłoszeń parafialnych, przekazują informacje o akcji. Do współpracy zaproszono również wrocławskie rady osiedli, które mają za zadanie wspierać działania „Zmień piec” zarówno podczas lokalnych wydarzeń, jak i swoje kanały informacyjne.

Aby jeszcze efektywniej dotrzeć do mieszkańców, miasto Wrocław przygotowało także specjalne wydanie bezpłatnego Biuletynu Informacyjnego Urzędu Miejskiego Wrocławia – wroclaw.pl, poświęcone w całości miejskiej akcji wymiany pieców na ekologiczne formy ogrzewania oraz przeprowadzono szereg szkoleń dedykowanych instalatorom instalacji grzewczych, tak, aby mogli oni występować w roli pełnomocników w zakresie wymiany pieca i wziąć na siebie prowadzenie formalności związanych z rozliczeniem kosztów dotyczących wymiany ogrzewania.

Wrocławski Indeks Powietrza - to odpowiedź miasta na apel Dolnośląskiego Alarmu Smogowego w sprawie informowania mieszkańców Wrocławia o prawdziwej skali zagrożeń w obszarze jakości powietrza. W Polsce dane dotyczące oceny jakości powietrza oparte są na Polskim Indeksie Jakości Powietrza, czyli 6 stopniowej skali, od bardzo dobrego po bardzo zły. Informacje o stężeniu zanieczyszczeń, które wpływają na jakość powietrza są pobierane z automatycznych stacji pomiarowych i są umieszczane na portalu Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, z którego do tej pory przekazywane były na tablice informacji przystankowej. Jednak ten opis poziomu jakości powietrza, w tym zanieczyszczeń, nie do końca odpowiada rzeczywistej sytuacji zagrożeń. Skala Wrocławskiego Indeksu Powietrza została opisana tak, aby informować mieszkańców o stanie powietrza w sposób adekwatny do poziomu zagrożenia. Dodatkowo zawiera ona w sobie zalecenia, jak powinniśmy zareagować i zachować się w stosunku do aktualnej jakości powietrza. Szczegóły na stronie: <https://www.wroclaw.pl/srodowisko/jakosc-powietrza-we-wroclawiu>.

Zrównoważona mobilność

Jednym z zadań w celu 11 jest zadanie „11.2. Do 2030 roku zapewnić wszystkim ludziom dostęp do bezpiecznych, przystępnych cenowo i trwałych systemów transportu, podnieść poziom bezpieczeństwa na drogach, zwłaszcza poprzez rozwijanie transportu publicznego. Należy zwrócić szczególną uwagę na potrzeby grup wrażliwych, kobiet, dzieci, osób niepełnosprawnych i osób starszych”.

Dla celów określonych w **Polityce zrównoważonej mobilności miejskiej** we Wrocławiu przyjęto pakiet działań, które mają zapewnić skuteczność w realizacji przyjętych celów w zakresie zrównoważonej mobilności.

Przede wszystkim dotyczy to działań poprawiających dostępność transportu zbiorowego, przy czym dostępność rozumianą nie tylko jako przybliżenie linii komunikacji zbiorowej do mieszkańca, ale dostosowanie miejsc przystankowych do potrzeb różnych użytkowników, zapewnienie komfortu w podróży i atrakcyjnego względem samochodu czasu przejazdu. Oprócz przekształceń w istniejącej już sieci, a więc przebudowa przystanków na wiedeńskie, rozbudowa systemu ITS czy wydzielanie korytarzy dla transportu autobusowego Wrocław obecnie prowadzi 2 duże zadania tramwajowe: budowę 3 km trasy na Popowice i ponad 7 km trasy tramwajowo – autobusowej na Nowy Dwór. Dzięki temu mieszkańcy dużych osiedli mieszkaniowych w zachodniej części miasta zyskają szybkie połączenie wydzieloną trasą aż do centrum. Dla obsługi tych tras zapewnione będą nowe tramwaje. Obie trasy zostały zaprojektowane w sposób wykorzystujący w maksymalnym stopniu integrację zarówno z systemem kolejowym jak i autobusowym. Przystanki na trasie tramwajowej na styku z liniami autobusowymi zostały zaprojektowane jako wspólne, aby ułatwić przesiadki, a na styku z systemem kolejowym w bezpośrednim sąsiedztwie, aby skrócić czas dojścia. Torowiska na odcinkach niewykorzystywanych do ruchu autobusu zostały zaprojektowane jako „zielone”. Obu trasom towarzyszy jednoczesna budowa wygodnej i szerokiej infrastruktury rowerowej, która wzbogaci ofertę poruszania się niesamochodowego na tych kierunkach. Integracja różnych systemów transportowych jest bardzo ważną kwestią dla miast wielkości Wrocławia. Funkcja metropolitalna miasta oraz bliskość autostrad sprawiają, że system komunikacyjny miasta jest obciążony dużym ruchem wjazdowym. Dlatego wciąż rozwijany jest system parkingów przesiadkowych, z których mogą skorzystać kierowcy, aby podróże w obrębie miasta pokonywać już bez użycia samochodu. Takich miejsc obecnie we Wrocławiu jest 25 i skupiają one w sumie ponad 2200 miejsc parkingowych a kolejne są już w przygotowaniu.

Rozpiętość miasta Wrocławia powoduje, że to transport zbiorowy jest kluczowy w kształtowaniu zrównoważonej oferty podróżowania po mieście, ale dużą rolę uzupełniającą ma także system rowerowy, który obserwujemy jako coraz bardziej popularny sposób na podróże miejskie. Jest to zasługa coraz lepszej infrastruktury i wydłużania sieci rowerowej. Długość tras rowerowych to obecnie 328 km, co w porównaniu do 211 km w roku 2013, kiedy Wrocław przyjął dokument Wrocławskiej polityki mobilności pokazuje skalę dokonanych zmian w sieci rowerowej. Do tego dochodzi rozszerzona oferta w postaci roweru miejskiego, który to w roku 2019 rozrósł się trzykrotnie i obecnie oferuje 200 rowerów oraz 2000 stacji. Oprócz zwiększenia zasięgu dostępności roweru miejskiego dla mieszkańców oferta została także w lepszy sposób dostosowana do potrzeb użytkowników i zawiera możliwość wypożyczenia roweru cargo, tandemu, roweru elektrycznego czy dziecięcego oraz handbike. Aby dojazd rowerowy był nie tylko atrakcyjny czasowo, ale i niezależny od układu ulicznego coraz częściej wykorzystujemy tereny nadrzeczne czy przykolejowe do kształtowania tras pieszo – rowerowych. Jedną z nich została zaprojektowana z wykorzystaniem historycznej trasy spacerowej Hugo Richter Weg (Promenada Krzycka). Jest to – ponad 7-km historyczna trasa pieszo-rowerowa biegnąca wzdłuż torów kolejowych, która jest obecnie już odcinkowo rewitalizowana. Jej popularność jest mocno widoczna w projektach społecznych, które co roku mieszkańcy mogą zgłaszać w ramach Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego. Trasy nadrzeczne poprzez układ rzek w mieście pozwalają na wykorzystywanie ich do dojazdów codziennych do pracy, usług, czy na uczelnie. W ostatnich latach duży nacisk jest kładziony na spójność sieci w ramach tras nadrzecznych. Budowane są więc tunele pod mostami drogowymi i kolejowymi, które mają zapewnić spójność tras na wałach rzecznych. Dodatkowo miasto takie jak Wrocław, w którym rzeka to element silnie wpisany w centrum dostosowuje bulwary nadrzeczne do potrzeb pieszych, rowerzystów, ale także przekształca je na miejsca spotkań i wydarzeń miejskich. Takim miejscem jest niewątpliwie Bulwar Dunikowskiego, który w roku 2016 został oddany do użytku po rewitalizacji i stał się niewątpliwie jednym z najpopularniejszych miejsc spacerowych w centrum Wrocławia. W tym roku Bulwar wzbogacił się dodatkowo o pawilony gastronomiczne. Podobny cel przyświecał rewitalizacji nadbrzeża Oławy, które swoją odsłonę w nowej formie miał w roku 2019. Oprócz oświetlonych ciągów spacerowo – rowerowych powstały w ramach zadania także miejsca rekreacji, place zabaw, pomosty kajakowe, tor

rolkarski, plaża, tarasy oraz punkty widokowe. To ważne miejsce także dla lokalnej społeczności. Projekt został zrealizowany w ramach rewitalizacji Przedmieścia Oławskiego i udostępnił mieszkańcom zupełnie odmienione miejsce do spędzania wolnego czasu.

Zagospodarowanie przestrzenne

Jednym z zadań w celu 11 jest zadanie „11.3. Do 2030 roku zwiększyć stopień inkluzji, zapewnić zrównoważoną urbanizację i partycypację w zintegrowanym i zrównoważonym planowaniu i gospodarowaniu osiedlami ludzkimi we wszystkich krajach.”

Zasady kształtowania struktury przestrzennej miasta zawarte są w „**Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia**” (Studium), przyjętym uchwałą nr L/1177/18 z Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 stycznia 2018 roku. Określone w nim polityki miejskie, dotyczące mieszkalnictwa, gospodarki, zieleni i rzek, przestrzeni publicznych, ochrony wartości kulturowych, transportu i infrastruktury, kompozycji miejskiej stanowią wytyczne dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Kontynuacją polityki przestrzennej określonej w Studium jest realizacja projektu „**Osiedla kompletne**”, którego celem jest stworzenie koncepcji rozwoju każdego z osiedli Wrocławia. Według idei projektu osiedle kompletne to miejsce, w którym zaspokojone są wszystkie podstawowe potrzeby mieszkańców osiedla, zapewniony dostęp do usług publicznych i zieleni, a także zachowany jego unikalny charakter. Jednym z najistotniejszych elementów projektu jest współdziałanie lokalnych społeczności.

Na koniec 2018 r. Wrocław był trzecim miastem w Polsce, jeżeli chodzi o pokrycie powierzchni miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (mpzp). Na koniec 2019 r. **453** plany obowiązywały na **58,4%** powierzchni miasta, to jest obejmowały **17 107,47 ha**.

Zieleń i gospodarowanie wodami opadowymi

Jednym z zadań w celu 11 jest zadanie „11.7 Do 2030 roku zapewnić łatwy i powszechny dostęp do bezpiecznych i inkluzyjnych terenów zielonych i przestrzeni publicznej, szczególnie kobietom, dzieciom, osobom starszym i osobom z niepełnosprawnością.”

Wrocław posiada dokumenty „**Wrocławskie standardy kształtowania przestrzeni miejskich przyjaznych pieszym**” oraz „**Wrocławskie standardy dostępności przestrzeni miejskich**”. Wrocławskie standardy dostępności stanowią zbiór wytycznych dla tworzenia dostępnych dla wszystkich miejskich przestrzeni publicznych. Założeniem dokumentu jest wskazanie rozwiązań podnoszących poziom dostępności miasta i jego dostosowanie do różnorodnych możliwości i potrzeb użytkowników i użytkowniczek. Podstawą opracowania stały się koncepcja i zasady projektowania uniwersalnego (projektowania dla wszystkich), wymagania, jakie na państwa-strony nakłada Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz wytyczne prawodawstwa polskiego, w tym w szczególności obowiązujące przepisy Prawa budowlanego. Wrocławskie standardy dostępności skierowane są do projektantów, architektów i planistów, inżynierów i wykonawców, a także zarządców nieruchomości oraz pracowników administracji publicznej, tworzących współczesny i przyszły kształt miasta. Zobowiązane do przestrzegania zapisów Wrocławskich standardów dostępności są jednostki organizacyjne miasta, służące tworzeniu dostępnej infrastruktury i przestrzeni publicznych. Równocześnie zalecane jest stosowanie przedstawionych wytycznych przez wszystkich inwestorów, działających na terenie Wrocławia, w celu zapewnienia jak najwyższej jakości przestrzeni.

Szybka urbanizacja terenów leżących poza ścisłym centrum, a tym samym szybki wzrost uszczelnienia nawierzchni przy obserwowanych dziś zmianach klimatu i ekstremalnych zjawiskach pogodowych spowodowały, że istniejące systemy kanalizacji deszczowej okazują się niewydolne. Przeciążone kanały podczas deszczu nawalnego nie są w stanie odebrać tak dużej ilości wody w danym

momencie – i stąd podtopienia i powodzie miejskie. **Spowodowało to konieczność zmiany podejścia do wód opadowych**

Woda deszczowa jest zasobem, który warto zatrzymać. Każdy złapany jej litr rozpatrywany w skali globalnej Miasta zmniejsza ryzyko podtopień, powodzi miejskich oraz suszy. Zachowanie naturalnego obiegu wody w przyrodzie pozytywnie wpływa na mikroklimat i bioróżnorodność. Zatrzymanie wody deszczowej w miejscu opadu i jej umiejętne wykorzystanie ma również aspekt ekonomiczny: odciążenie systemów kanalizacji deszczowej i obniżenie kosztów ich utrzymania, a wykorzystywanie wody deszczowej do celów gospodarczych może ograniczyć zużycie wody pitnej nawet o 50%.

Od 2017 r. Wrocław wprowadza politykę dotyczącą zrównoważonego gospodarowania wodami opadowymi. Dnia 17.03.2017 r. Prezydent Wrocławia podpisał Zarządzenie, którego podstawowa zasada to: *„Zrównoważone gospodarowanie wodami opadowymi polega na stosowaniu zasady zagospodarowania opadu w miejscu jego wystąpienia oraz stopniowego uwalniania oraz opóźniania spływu wód, których pełne zagospodarowanie w miejscu opadu nie jest możliwe”*.

Zasady zrównoważonego gospodarowania wodami opadowymi znalazły odzwierciedlenie w dokumentach planistycznych: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Ponieważ wprowadzając zmiany, najtrudniej wymagać od samego siebie, postanowiono zacząć wprowadzanie zmian od inwestycji miejskich – dlatego w zarządzeniu opisano tryb postępowania na rzecz zrównoważonego gospodarowania wodami opadowymi w inwestycjach realizowanych na rzecz i ze środków Miasta.

We współpracy z Uniwersytetem Przyrodniczym we Wrocławiu powstały opracowane **„Katalogi Dobrych Praktyk” cz. I i cz. II**. – część I dotyczy pasów drogowych a cz. II obszarów zabudowanych. Katalogi przedstawiają praktyczne aspekty i sposoby zagospodarowania wód opadowych, pochodzących z nawierzchni pasów drogowych. W katalogu zostały zaprezentowane, w przejrzysty sposób, rozwiązania zagospodarowania wód deszczowych w miejscu ich opadu. Wskazane zostały rozwiązania od najprostszyc, jakim są np. przyrynnowe zbiorniki na deszczówkę, po bardziej skomplikowane, jakim są np. zbiorniki retencyjne.

Zarządzeniem nr 2789/20 z dnia 20 marca 2020 r. Wrocław przyjął **Standardy planowania i projektowania ulic z uwzględnieniem zielono-niebieskiej infrastruktury**. Standardy składają się z dwóch części: tekstowej i graficznej. Część tekstowa zawiera informacje na temat planowania i projektowania ulicy z uwzględnieniem zielono-niebieskiej infrastruktury. Część graficzna to katalog modeli ulic, w którym pokazano różne warianty ulic klasy dojazdowej i lokalnej z propozycją rozmieszczenia poszczególnych elementów składowych pasa drogowego z uwzględnieniem infrastruktury technicznej i infrastruktury zielono-niebieskiej. Zawarte w opracowaniu informacje i rozwiązania stanowią materiał do wykorzystania zarówno przez praktyków (planistów, projektantów i wykonawców), jak również jednostki administracji publicznej. Standardy mogą być także źródłem informacji dla mieszkańców i inwestorów zainteresowanych tematyką projektowania przestrzeni z zastosowaniem rozwiązań prośrodowiskowych.

Wrocław prowadzi też działania na rzecz zazieleniania Miasta na terenach zwartej zabudowy śródmiejskiej, celem umożliwienia dokonywania nasadzeń drzew nad sieciami infrastruktury technicznej. Efektem tych działań jest m. in. wprowadzenie nasadzeń drzew na sieciach infrastrukturalnych w centrum Wrocławia np. w rejonie Placu Dominikańskiego, zachowywanie drzew przy budowie obiektów publicznych i usługowych np. w rejonie siedziby Izby Skarbowej na ul. Powstańców Śląskich czy budowa ścieżki rowerowej z zachowaniem jesionu przy ul. Hubskiej. Te i inne przykłady działań mających na celu ochronę drzew w mieście w kontekście budowy obiektów lub

kolizji z sieciami infrastrukturalnymi znalazły się publikacji pt. „Infrastruktura w zgodzie z sieciami” (https://www.zzm.wroc.pl/userdata/1000_drzew/157417052014.pdf)

Prowadząc działania na rzecz zrównoważonego rozwoju, miasto przebudowało stary budynek na siedzibę Wydziału Środowiska, wprowadzając w nim ekologiczne rozwiązania w zakresie zielono-błękitnej infrastruktury: zastosowano zielone dachy, nawierzchnia parkingów jest przepuszczalna (ażurowa), a pod parkingiem usytuowano zbiorniki magazynujące wodę opadową, którą zasilane są ogrody deszczowe, na ścianach zlokalizowano pnącza.

Uchwałą Rady Miejskiej Wrocławia uruchomiony został program dotacyjny dla mieszkańców pt. „**Złap deszcz**”, który ma zachęcić wrocławian do wprowadzenia zasady zrównoważonego gospodarowania wodami opadowymi na terenie własnej posesji (*Uchwała Nr XII/302/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 4 lipca 2019 r. w sprawie zasad udzielania dotacji celowej na zadania służące ochronie zasobów wodnych, polegające na gromadzeniu wód opadowych i roztopowych w miejscu ich powstania*).

Dzięki programowi mieszkańcy mogą otrzymać dofinansowanie w wysokości 80% kosztów budowy ogrodu deszczowego lub zainstalowania zbiornika magazynującego wodę deszczową. Zagwarantowano w ten sposób osiągnięcie efektu ekologicznego działaniami w skali mikro, poprzez odpięcie od kanalizacji deszczowej pojedynczych posesji mieszkańców, osiągając efekt w skali makro. Budżet w roku 2019, wynosił 250.000 zł. Zawarto 92 umowy, w ramach, których mieszkańcy wykonali: 1 ogród deszczowy, 2 studnie chłonne, 55 naziemnych zbiorników przyrynkowych oraz 34 podziemne zbiorniki na wody opadowe wraz z instalacją. W 2019 roku, program cieszył się tak ogromną popularnością, że w kolejnej edycji roku 2020, budżet został zwiększony do kwoty 700 tys zł.

W wybranych placówkach oświatowych na terenie miasta, od września do listopada 2019 miasto we współpracy z organizacją pozarządową realizowało projekt „**Lubię deszcz**”. Projekt był okazją do spotkań edukacyjnych z młodymi wrocławianami w celu zapoznania ich z możliwościami i sposobami zagospodarowania wód opadowych. W ramach warsztatów, w 10 placówkach oświatowych, dzieci wraz z opiekunami budowały ogrody deszczowe. Celem było zachęcenie mieszkańców do tworzenia ekosystemów na swoich własnych ogródkach, warsztaty miały pokazać, że budowa ogrodu deszczowego nie jest taka skomplikowana. Warsztaty finansowane były ze środków miejskich.

Program „**Szare na Zielone**”, ma na celu przekształcanie szarych, zabetonowanych terenów przyszkolnych i przy przedszkolach w obszary zielone, przyjazne uczniom. Od 2017 roku program stanowił element działań w ramach adaptacji do zmian klimatu poprzez zastosowanie w projektach zagospodarowania terenu rozwiązań promujących lokalne zagospodarowanie wód opadowych, zwiększenie bioróżnorodności oraz ochrony przed hałasem. Szkoły zachęcane są nie tylko do „odszczelniania” betonowych podwórek, ale również wzbogacania projektów zagospodarowania o elementy błękitno-zielonej infrastruktury, mogą to być ogrody deszczowe, łąki kwietne, pnącza na ogrodzeniach tworzące naturalne zielone ściany czy też beczki na deszczówkę, którą potem można wykorzystać do podlewania ogrodu, z pomocą dzieci. Coraz bardziej popularne stają się małe ogrody warzywne, które stanowią element edukacyjny z zakresu zdrowego odżywiania. Czasami w ramach programu powstają innowacyjne rozwiązania, jak np. w przedszkolu nr 109. Założenie powstało w miejscu wyburzonego budynku, uwarunkowania były trudne – ponieważ teren jest wyniesiony o metr w górę a pod spodem nadal znajdują się pozostałości budynku. W celu użyczenia terenu i utworzenia warstwy biologicznie czynnej został nawieziony humus, a zaprojektowane i zrealizowane tereny zielone nawadniane są w innowacyjny sposób - za pomocą podziemnego systemu wykorzystującego wody opadowe z dachu budynku. Program finansowany z budżetu miasta.

Wrocław aktywnie promuje wykorzystywanie wody kranowej do picia w miejsce wody butelkowanej. Przy współpracy z Zarządem Inwestycji Miejskich, w 2019 r. pilotażowo udostępniono źródle wody pitnej w 8 gminnych placówkach oświatowych. Zamontowanie „kranówki” pokazuje, że

Wrocław dba o zdrowie najmłodszych i uczy dobrych nawyków oraz uświadamia, że wodę z sieci wodociągowej można pić bezpośrednio i że spełnia ona najwyższe normy jakościowe oraz smakowe. Co najważniejsze, w ten sposób pozytywnie wpływamy na środowisko, redukując ogromną ilość plastikowych butelek. Program spotkał się z dużym zainteresowaniem – do udziału zgłosiło się ponad 50 szkół. W 2020 r. realizujemy kolejnych 11 takich źródeł. Ponadto, źródła wody pitnej, będą montowane we wszystkich nowo powstających placówkach oświatowych.

W ramach projektu **Grow Green** w 2019 r. zagospodarowano 7 obszarów (wnętrz podwórzowych) oraz „Zieloną ulicę” (ulicy Daszyńskiego). Projekt finansowany jest z programu Horyzont 2020. Celem projektu jest przystosowanie miasta do zmian klimatu m.in. poprzez stworzenie katalogu demonstracyjnych rozwiązań zapewniających ochronę przed upałem, lokalne obniżenie temperatury, poprawę jakości powietrza i umożliwiającą wykorzystanie wód opadowych.

Projekt FoodSHIFT 2030 promuje lokalne rolnictwo, ekologiczną i zdrową żywność, ale również skraca dystans pomiędzy producentami i konsumentami. Wreszcie pokazuje, że warto korzystać z regionalnych produktów. W ramach projektu wspierane będzie powstawanie ogrodów społecznych, a także aranżowanie ogrodów warzywnych w placówkach oświatowych. Projekt jest realizowany w dziewięciu europejskich ośrodkach, m.in.: w Kopenhadze, Atenach, Barcelonie, Bari czy w Berlinie. We Wrocławiu potrwa cztery lata – do końca 2023 r. Pierwszymi działaniami będą: stworzenie bazy miejsc, w których w przyszłości będzie można zakładać ogrody społeczne, a także szkolenia i konsultacje z mieszkańcami. W kolejnych latach miasto będzie wspierało zainteresowanych w procesie tworzenia ogrodów i koordynować ich powstawanie. W międzyczasie ogrody warzywne powstaną w kilku wrocławskich szkołach. Projekt FoodSHIFT 2030 jest realizowany w ramach programu Horyzont 2020 i w całości finansowany ze środków unijnych.

Efektywność energetyczna i OZE

Miasto zachęca mieszkańców i firmy do realizowania instalacji fotowoltaicznych czy też pomp ciepła poprzez możliwość uzyskania zwolnienia od podatku od nieruchomości dla obiektów, które są zasilane poprzez OZE.

Regularnie (co 1-2 lata) prowadzimy monitorowanie emisji gazów cieplarnianych w ramach wykonywania inwentaryzacji gazów cieplarnianych na terenie miasta.

W zakresie **zarządzania zielenią miejską i tworzenia nowych terenów zieleni** miasto Wrocław prowadzi bardzo aktywne działania inwestycyjne i informacyjne.

W ramach utrzymania i pielęgnacji zieleni wprowadzamy zmiany, by lepiej dostosować je do panujących warunków, w tym zmian klimatycznych:

- przyspieszyliśmy termin podlewania wszystkich młodych drzew, nasadzeń krzewów i rabat kwiatowych,
- przesunęliśmy termin koszenia większości miejskich trawników na połowę maja (może on ulec zmianie, w zależności od warunków pogodowych) tak, by trawy i inna roślinność pojawiająca się w murawach lepiej wiązała wodę i filtrowała powietrze zanieczyszczeń; ponadto kosimy rzadziej i wyznaczamy tereny z koszeniem 1-2 x w roku (tzw. trawniki ekstensywne),
- pozostawiamy miejsca niegrabione, dzięki czemu opadłe liście zasilają ściółkę, użyźniają glebę i zwiększają jej pojemność wodną,

Dodatkowo, podejmujemy działania związane z powiększaniem bazy zasobów zieleni:

- sadzimy co roku (w terminach wiosennym i jesiennym) nowe drzewa oraz krzewy,
- od 2019 r. prowadzimy wysiewanie łąk kwietnych – zastępujemy nimi monokulturowe trawniki,

- zielen uzupełniamy nasadzeniami roślin kwiatowych (cebulowe, jednoroczne, wieloletnie) oraz traw ozdobnych.

Miejskie łąki - zmieniona została polityka miasta w zakresie koszenia traw. To ważny krok w przystosowaniu Wrocławia do zmian klimatu. Trawniki, które są koszone rzadziej, dłużej zatrzymują wilgoć, chroniąc glebę i chłodząc otoczenie w czasie upałów. Pochłaniają także pyły i inne zanieczyszczenia. Pojawiają się w nich rośliny, które stanowią pokarm np. dla pszczoł. Rzadko koszone trawniki, przypominające łąkę, dają możliwość kontaktu z przyrodą w mieście. W działaniach adaptacyjnych znalazło się także zakładanie łąk kwiatnych. Pierwsza oficjalna kwietna łąka miejska powstała we Wrocławiu w maju 2018 r. i zajmuje część skweru im. Wojciecha Młynarskiego w pobliżu Teatru Muzycznego Capitol. Łąki kwietne w mieście mają swój pozytywny udział w zmniejszaniu wysp ciepła i odpływu wód opadowych do kanalizacji. Są też miejscem życia wielu gatunków ptaków i roślin oraz stanowią pokarm dla zapylaczy. Mając na względzie dobro owadów zapylających i zachowanie bioróżnorodności, do miasta zaczęto wabić pszczoły. W chwili obecnej jest ich już aż pół miliona i na tym Wrocław nie poprzestanie, doceniając ich ważną rolę w ekosystemie naturalnym. Pierwsze pasieki w mieście pojawiły się na dachu Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego, Teatru Muzycznego Capitol czy w ogrodzie Pałacu Królewskiego Muzeum Miejskiego Wrocławia.

W ramach zieleni i ściśle z nią powiązanej infrastruktury społecznej realizowane są następujące działania:

- **zwiększanie powierzchni terenów zieleni miejskiej** – zmiany powierzchni parków i zieleńców są wynikiem przeprowadzonych inwestycji, zagospodarowania terenów niedostępnych i niedostosowanych do użytkowania oraz działań związanych z weryfikacją przyjętej klasyfikacji i zadań bieżących, w tym planu nasadzeń na nowych terenach;
- **modernizacja terenów zielonych pod względem rekreacyjnym** – tworzenie **placów zabaw, nowych siłowni terenowych, boisk sportowych, doposażenie** placów zabaw poprzez zamontowanie nowych urządzeń;
- **podnoszenie standardów bieżącego utrzymania istniejących terenów zieleni miejskiej** – nasywanie zielenią istniejących obiektów zieleni miejskiej poprzez nasadzenia drzew i krzewów oraz **pnący**;
- **na terenach parkowych i zieleni** powstają np. ogrody deszczowe;
- **rozszczelnianie** są nawierzchnie skwerów;
- **zwiększane są powierzchnie biologicznie czynne** m.in. zagospodarowanie terenów dzikich parkingów na nowe zieleńce;
- tworzone są **parki kieszonkowe**.

4. Czy Miasto wprowadza jakieś konkretne projekty mające na celu aktywizację społeczeństwa lokalnego i angażowania mieszkańców w rozwój miasta?

Wrocław od lat prowadzi aktywny dialog i współpracę z mieszkańcami, angażując ich w rozwój przestrzenny i społeczny miasta. Do procesów partycypacyjnych należą między innymi konsultacje społeczne, budżet obywatelski, fundusz osiedlowy, realizacje zadań społecznych, mediacje, współpraca Urzędu Miejskiego Wrocławia (UMW) z organizacjami pozarządowymi, a także programy wsparcia oddolnych inicjatyw, jak Mikrogranty. Partycypację wspiera „Strategia Wrocław 2030”, w której jest mowa między innymi o zwiększaniu udziału mieszkańców w zarządzaniu miastem, stosowaniu innowacyjnych metod, które wzmacniają społeczeństwo obywatelskie oraz udziale samorządów osiedlowych w konsultacjach polityk miejskich.

We Wrocławiu prowadzony jest i aktualizowany na bieżąco, portal partycypacji społecznej **Wrocław Rozmawia** (www.wroclaw.pl/rozmawia), działający w ramach strony www.wroclaw.pl. Portal stanowi platformę komunikacyjną między Wydziałem Partycypacji Społecznej UMW, a

społecznością miasta. W 2019 r. liczba odwiedzin strony wyniosła **1 670 000**. W stosunku do roku 2018 liczba odsłon wzrosła o **199 000**. Wzrost liczby odwiedzin świadczy o wzroście zainteresowania i atrakcyjności oferty oraz informacji zawartych na poszczególnych portalach.

Od 2013 roku we Wrocławiu działa **Wrocławski Budżet Obywatelski (WBO)**. Budżet obywatelski (inaczej: budżet partycypacyjny) - to proces, który umożliwia mieszkańcom dyskusję i bezpośredni wpływ na decyzje o przeznaczeniu części budżetu publicznego na przedsięwzięcia zgłoszone bezpośrednio przez obywateli.

Wrocławski Budżet Obywatelski (WBO) jest projektem nastawionym przede wszystkim na aktywizację mieszkańców. Urząd Miejski Wrocławia, dając mieszkańcom możliwość decydowania o ważnych dla nich inwestycjach, liczy na to, że:

- wzmocni wśród wrocławian postawy obywatelskie i współodpowiedzialność za miasto,
- pokaże mieszkańcom Wrocławia mechanizmy funkcjonowania miasta,
- lepiej pozna potrzeby wrocławian.

We Wrocławiu w roku 2013 zrealizowano pilotaż budżetu obywatelskiego. Na jego podstawie, biorąc pod uwagę liczne głosy mieszkańców, wypracowane zostały zasady, które stanowią podstawy projektu realizowanego w roku 2014. Ten proces polegający na współuczestnictwie mieszkańców w zarządzaniu miastem trwa a jego efektem są kolejne edycje WBO. Wrocławski budżet partycypacyjny ma za zadanie pobudzać do aktywności mieszkańców i w oparciu o ich zaangażowanie budować społeczeństwo obywatelskie i wzmocniać dialog pomiędzy wszystkimi stronami biorącym udział w projekcie WBO.

WBO w 2019 roku (7 edycja programu) było **pierwszą edycją** odbywającą się według nowych zasad zgodnie z którymi, **każdy mieszkaniec Wrocławia** niezależnie od wieku posiada głos. W ramach głosowania można było wybrać maksymalnie **jeden projekt osiedlowy – do 750 000 zł** i **jeden ponadosiedlowy**, którego wartość może osiągnąć **2 mln złotych**. Łącznie na realizację Budżetu Obywatelskiego w 2019 przeznaczono **25 mln zł**, z czego **9 mln zł na projekty osiedlowe** i **16 mln zł na projekty ponadosiedlowe**. W trakcie przygotowania projektu uchwały w sprawie Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego, przeprowadzone zostały konsultacje społeczne o nazwie **WBO'19+** w sprawie zasad funkcjonowania WBO 2019 i w kolejnych latach.

W 2019 r. do WBO zgłoszonych zostało **448 projektów**, z czego do głosowania dopuszczono **235**. Łącznie w 2019 r. oddanych zostało **86 484 głosów**, czyli aż o **17 814 głosów więcej** niż w roku 2018. Częściowo na wzrost liczby głosów miały wpływ nowe zasady głosowania, dzięki którym mogły uczestniczyć również dzieci. Finalnie do realizacji wybrano **20 projektów**. Największą liczbę głosów dostały projekty dotyczące **zieleni i rekreacji, placów zabaw oraz sportu**.

W ramach WBO 2018 udało się zakończyć **21 projektów z 63 wskazanymi**. Pozostałe 42 projekty są w trakcie realizacji. Zakończenie zadań inwestycyjnych wybranych w ramach WBO 2019 planowane jest w latach 2020–2021.

Przez 7 lat istnienia programu **2 672 liderów** zgłosiło swoje projekty i oddano na nie w **sumie 730 433 głosów**. Do realizacji wybrano **390 projektów** na łączną kwotę **145 750 000 zł**.

Mikrogranty to ogólnomiejski program wsparcia oddolnych inicjatyw lokalnych, które realizują mieszkańcy Wrocławia we współpracy ze Strefą Kultury Wrocław oraz Fundacją Umbrella. Program powstał w 2018 roku z połączenia funkcjonujących we Wrocławiu od 2014 r. „mikroGRANTÓW ESK Wrocław 2016”, prowadzonych przez Biuro Festiwalowe Impart 2016 oraz działających w 2017 r. Wrocławskiego Funduszu Małych Inicjatyw i Młodzieżowego Budżetu Obywatelskiego Wrocławia prowadzonych przez Fundację Umbrella.

Celem programu jest umożliwienie zdobycia i rozwój umiejętności niezbędnych do skutecznego wpływu na miasto, prowadzenia oddolnych działań, a także zachęcenie do kreatywnej

dyskusji i wymiany poglądów na tematy istotne dla lokalnych społeczności. Program składa się z **Mikrograntów, Mikrograntów NGO** oraz **Mikrograntów Młodzieżowych** dedykowanych konkretnym grupom.

W ramach **Mikrograntów** dla osób fizycznych i grup nieformalnych wybranych zostało **12 zwycięskich** projektów. W ramach **Mikrograntów NGO** w 2019 r. do ścieżki dla młodych organizacji pozarządowych do oceny merytorycznej przekazano **48 wniosków**, **12** z nich zostało dofinansowanych kwotami od 5 do 10 tysięcy zł brutto. W ramach **Mikrograntów Młodzieżowych** w naborze dla nieformalnych grup spłynęło **27 projektów**. Do dofinansowania na poziomie 1 tysiąca zł brutto zostało rekomendowanych **25 inicjatyw**.

Mikrograuty to też liczne działania edukacyjne. W 2019 r. można było wziąć udział w weekendowych **Warsztatach Mikrograntów** i trzymiesięcznym cyklu **Akademia Mikrograntów 4**.

W 2019 r. odbyła się 5 edycja projektu **Parki ESK – Emocje Sport Kultura**. W 2014 r. projekt realizowany był w 4 lokalizacjach, a w 2019 r. już w 10: Park Grabiszyński, Park Południowy, Skwer de Veuster, Park w Leśnicy, Park Słoneczny na Gaju, Park Tołpy, Park Staszica, Park Strachociński, Park Tarnogajski, Park Marii Dąbrowskiej. Odbyły się **478 wydarzeń** (124 kulturalne, 52 społeczne, 230 sportowe, 72 edukacyjne), w których wzięło udział **51 000 uczestników**. Profil wydarzenia na Facebooku miał **1976 polubień**. Ponadto ciekawym wydarzeniem była Otwarta Przestrzeń Kultury, którą odwiedziło **40 110 osób** i zorganizowano 261 wydarzeń kulturalnych. Włączono się we Wrocławską Noc Muzeów oraz akcję Ministerstwa Kultury „60+ kultura”. Profil wydarzenia na Facebooku polubiło około tysiąc osób.

Fundusz Osiedlowy jest realizacją rekomendacji zmian, zawartych w raporcie Nowa Konstytucja Osiedli. Jego zasady przygotował zespół reprezentowany przez trzy strony – przedstawiciele radnych osiedlowych, radnych miejskich oraz prezydenta Wrocławia. Działania zespołu wpisują się w szerszy zamysł wzmocnienia kompetencji osiedli i ich reformy. 2019 był pierwszym rokiem, w którym rozpoczęto wdrażanie projektu pilotażowego pod nazwą „**Fundusz Osiedlowy**”. W ramach projektu radni poszczególnych osiedli, po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami, mogli składać projekty inwestycyjne, do realizacji na terenie ich osiedla. Dzięki uruchomieniu takiego procesu w 2019 r. zarejestrowano **375 wniosków** inwestycyjnych zgłoszonych przez wszystkie wrocławskie osiedla. Najwięcej wniosków zgłoszono w kategorii budowy i naprawy chodników oraz ścieżek pieszych i rowerowych (96 projektów), tworzenia terenów rekreacyjnych i zielonych (82 projekty) oraz naprawy dróg i poprawienia bezpieczeństwa na drogach (60 projektów). Pozostałe projekty dotyczyły głównie budowy oraz naprawy placów zabaw i boisk, odnowy i rozbudowy infrastruktury na podwórkach oraz komunikacji zbiorowej.

Fundusz Osiedlowy, obok Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego i programu Mikrograuty, jest jednym z kluczowych elementów partycypacyjnego budżetu Wrocławia. Dzięki zasadom Funduszu Osiedlowego wzrasta podmiotowa rola Rad Osiedli w kształtowaniu ładu przestrzennego na osiedlach i tworzeniu silnych społeczności lokalnych.

Miasto realizuje tzw. **dużą politykę osiedlową** (DPO). Jest to jedna z nowo kreowanych polityk miejskich łączących odrębne dotąd zagadnienia lokalności, III sektora, aktywności na rzecz poprawy jakości życia. To praktyczny sposób realizacji idei subsydiarności, przy zapewnieniu spójności społecznej podejmowanych działań. Głównym celem DPO jest tworzenie efektywnych struktur społeczno-przestrzennych: osiedli kompletnych (wątek przestrzenno-urbanistyczny) i silnych społeczności lokalnych (wątek społeczny).

We Wrocławiu realizowane są programy miejskie, które służą wzmocnieniu osiedli. Te zadekretowane: **Rewitalizacja odNowa, Osiedla Kompletnie, Nowe Kompetencje Rad Osiedli oraz te konstruowane: Silne Społeczności Lokalne**. Każdy z programów obudowany jest stosownymi narzędziami, które są kierowane bezpośrednio do mieszkańców Wrocławia i rad osiedli oraz pozostałych instytucji, działających w wymiarze osiedlowym tj. organizacji pozarządowych, grup

nieformalnych, przedsiębiorców, związków wyznaniowych, jednostek organizacyjnych miasta etc., przyczyniając się tym samym do wzmocnienia partycypacji na poziomie osiedli wrocławskich i wzięcia przez mieszkańców współodpowiedzialności za miasto.

Centra Aktywności Lokalnej (CAL) są narzędziem programu Silne Społeczności Lokalne, służącym integrowaniu i wzmocnianiu społeczności lokalnej, budowaniu trwałych relacji pomiędzy ludźmi pochodzącymi z różnych środowisk. CAL ma się zakorzeniać w społeczności lokalnej, tworzyć lokalne sieci współpracy pomiędzy interesariuszami osiedla, współpracować z radami osiedla. CAL ogniskuje aktywność mieszkańców i zwiększa ich zdolność do zmiany społecznej, poprawy warunków życia społeczności na bazie jej własnych zasobów. To największa korzyść samorządu miejskiego z dobrze funkcjonujących centrów aktywności lokalnej. Jak dotychczas powstały CAL na osiedlach: Kowale, Zacisze-Zalesie-Szczytniki, Księża Małe, Ołtaszyn, Różanka, Tarnogaj, Przedmieście Oławskie.

W 2020 roku we Wrocławiu przeprowadzany jest poraz pierwszy **Panel obywatelski**. Panel obywatelski to nowa forma demokratycznego podejmowania decyzji, którą można zastosować na poziomie miasta, państwa, a nawet społeczności międzynarodowej. Na poziomie lokalnym, do udziału w panelu obywatelskim wyłania się losowo grupę mieszkańców i mieszkanek danego miasta, z uwzględnieniem kryteriów demograficznych, takich jak płeć czy wiek. Stanowi ona „miasto w pigułce”. Rolą panelu obywatelskiego jest dogłębne przeanalizowanie danego tematu, omówienie różnych rozwiązań, wysłuchanie argumentów za i przeciw, a następnie podejmowanie świadomych i przemyślanych decyzji.

Przygotowania do wrocławski panelu rozpoczęły się już w lutym. W marcu odbyły się losowania i wybór panelistów. **W skład panelu obywatelskiego we Wrocławiu wchodzi 75 wylosowanych osób**, a dodatkowe 10 bierze udział w charakterze panelistów i panelistek rezerwowych.

Zgodnie z deklaracją Prezydenta Miasta Wrocławia, rekomendacje, które uzyskają poparcie co najmniej 80 procent panelu, będą przez niego traktowane jako wiążące, czyli zostaną wskazane do realizacji.

Temat pierwszego panelu obywatelskiego we Wrocławiu to: *"Jak usprawnić przemieszczanie się po Wrocławiu, mając na względzie poprawę jakości życia i ochronę klimatu?"*. Pytania szczegółowe, jakie zostaną zadane panelistom i panelistkom, są następujące: *Jaki środek transportu publicznego powinien połączyć centrum miasta z osiedlami: Jagodno, Maślice, Muchobór Wielki, Ołtaszyn, Psie Pole – autobus czy tramwaj? oraz „Czy – dla podniesienia jakości życia i w trosce o środowisko – wprowadzić w mieście strefy o szczególnych zasadach poruszania się – np. ograniczenia wjazdu pojazdów o określonym typie silników, opłaty za wjazd, strefy ruchu pieszego, rozwój strefy płatnego parkowania?"*. Zakończenie panelu planowane jest w październiku 2020 roku.

5. Jakie są największe wyzwania pod względem Agendy 2030 i Zrównoważonego rozwoju w Państwie mieście? Jakie są podejmowane kroki by przeciwdziałać tym wyzwaniom?

Największe **wyzwania dla Wrocławia** w kontekście zrównoważonego rozwoju w najbliższych latach to: **eliminacja źródeł komunalnych zanieczyszczenie powietrza, rozwój ekologicznego i sprawnego transportu publicznego, rozwój ogólnodostępnych terenów zieleni, adaptacja do zmian klimatu oraz dążenie do zero emisyjności.**

We wszystkich tych obszarach Wrocław podjął już aktywne działania czego przejawem są m. in. prowadzone wymiany pieców w ramach akcji „Wrocław bez smogu”, budowa tras tramwajowych, systematyczny rozwój terenów zieleni, intensywny rozwój błękitno-zielonej infrastruktury oraz realizacja Programu Gospodarki Niskoemisyjnej.

